

Kristina de Pizan
Grad žena

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nародна библиотека Србије, Београд
141.72
305-055.2
316.662-055.2"04/14'

PIZAN, Kristina de

Grad žena / Kristina de Pizan; sa francuskog prevela Suzana Pavlov. -
Beograd; Feministička 94, 2003 (Beograd: LVL).
- 230 str.; 17 cm

Prevod dela: Le Cité des Dames / Christine de Pizan. - Tiraž 700
ISBN 86-82449-13-7

- a) Жене - Друштвени положај - Средњи век
b) Женско питање c) Феминизам
COBISS.SR-ID 109758220

Naslov originala

Christine de Pizan
La Cité des Dames

Kristina de Pizan
Grad žena

cip
Izdavanje ove knjige omogućio je
Fond za otvoreno društvo Srbija.

Sa francuskog prevela Suzana Pavlov

Hronologija dela Kristine de Pizan (1364-1430)

1399-1402	<i>Cent ballades.</i> <i>Virelays.</i> <i>Balades d'estrage facon.</i> <i>Ballades de divers propos ; I-XXIX.</i> <i>Une Complainte amoureuse (I).</i> <i>Lays.</i> <i>Rondeaux.</i> <i>Jeux a vendre.</i>
1399 oko 1400	<i>Epistre au Dieu d'amours (1. maj)</i> <i>Le Debat de deux amants.</i> <i>Le Livre des Trois jugemens amoureux.</i> <i>Le Livre du Dit de Poissy (april 1400)</i>
1400-1401	<i>L'Epistre Othea</i> <i>Les Notables moraux ili Enseignement de Christine a son filz.</i> <i>Proverbes moraux.</i>
1401-1402	<i>Le Livre des Epistres sur Le Roman de la Rose.</i>
1402	<i>Le Dit de la Rose.</i>
1402-1403	<i>Une Oroison Nostre Dame.</i> <i>Les Quinze Joyes de Nostre Dame.</i> <i>Une Oroison de la vie et passion Nostre Seigneur.</i> <i>Le Livre de la Chemin de long estude. (napisana u periodu izmedju 5. oktobra 1402. i 20. marta 1403.)</i>
1403	<i>Le Dit de la Pastoure (maj)</i> <i>Le Livre de la Mutacion de Fortune.</i>
1404	<i>Une Epistre a Eustache Mourel (10. februar 1403, po starom)</i> <i>Le Livre des Fais et bonnes meurs du sage roy Charles V (napisana u periodu od januara do 30. novembra 1404)</i>
1404-1405	<i>Le Livre du Duc des vrais amans.</i> <i>Le Livre de la Cite des Dames (napisana u periodu izmedju 13. decembra 1404. i aprila 1405)</i>
1405	<i>Le Livre des Trois Vertus ili Le Tresor de la Cite des Dames (napisana u periodu izmedju proleca 1405. i 7. novembra iste godine)</i> <i>Epistre a Isabelle de Baviere, reine de France(5.oktobar)</i> <i>L'Avision Christine.</i>
1405-1406	<i>Le Livre de la Prod'homie de l'homme i/ili Le Livre de Prudence.</i>
1406-1407	<i>Le Livre du Corps de Policie</i> <i>(završena pre 23. novembra 1407)</i>
1402-1407	<i>Autres Ballades ili Ballades de divers propos,</i> <i>XXX-XLIV, XLVI-L</i>
1407-1410	<i>Autre Ballade, XLV.</i> <i>Une Complainte amoureuse (II)</i> <i>Cent Ballades d'Amant et de Dame.</i>
1409	<i>Sept Psaumes allegorises (tekst napisan u periodu izmedju 26. juna 1409. i 1. januara 1410).</i>
1410	<i>Le Livres des Fais d'armes et de chevalerie.</i> <i>La Lamentacion sur les maux de la France (23. avgust)</i>
1412-1413	<i>Le Livre de la Paix.</i>
1413	<i>L'Avision du coq.</i>
1414-1418	<i>Epistre de la Prison de vie humaine.</i>
Oko 1420	<i>Les Heures de contemplacion sur la Passion de Nostre Seigneur.</i>
1429	<i>Le Ditie de Jeanne d'Arc.</i>

*Vi koje ste umrle, vi koje ste još uvek žive
i vi koje ćete tek doći na ovaj svet,
radujte se...*

*Kristina gospama u Francuskoj
i drugde, II, LXIX*

SADRŽAJ

KNJIGA PRVA: RAZUMNOST U ODBRANU ŽENA

Kristinino razočaranje u učenje: ona koja je toliko težila znanju, među obrazovanima je naišla samo na prezir prema ženskom polu. Tekst koji sledi predstavlja odbacivanje svakidašnje mizoginije, budući da nije u skladu sa razumnošću, ispravnošću i pravednošću. Pojavljivanje triju vrlina (I-VII).

Namere i motivi klevetnika (VIII): Ovidije, Čeko d'Askoli, Tajna o ženama, Ciceron, Katon (IX). Poroci pripisani ženama; proždrljivost, koketerija, slab karakter, brbljivost. O ovom poslednjem poglavlju, primeri kanejske žene i Samarićanke koji pokazuju suprotno (X).

Žene iz sveta politike. To što su žene isključene iz sudstva uopšte nije rezultat njihove nesposobnosti; sklonost žena ka politici (XI): primeri Nikolaje (XII), kraljice Fredegonde i drugih kraljica Francuske (XIII). Rasprava o fizičkoj snazi (XIV). Niz žena ratnica: Semiramida (XV); kraljevstvo Amazonki (XVI); Tomiris (XVII); Melanipa i Hipolita (XVIII); Pentesileja pritiče u pomoć Trojancima (XIX); Zenobija, kraljica Palmire (XX); Artemisija (XXI); Lili, Teodorikova majka (XXII); propoved Fredegundina pred velikašima (XXIII); Kamila (XXIV); Berenika, kraljica Kapadokije (XXV); neustrašiva Klelija (XXVI).

Prirodna obdarenost žena za nauke (XXVII). Niz žena naučnica: Kornificija (XXVIII); Proba, autorka *Vergilijevskih pesama od sto stihova* (XXIX); Sapfo (XXX); devica Manto, piromantkinja (XXXI); Medeja i Kirka (XXXII). Niz žena začetnica znanja: Karmenta, pronalazačica alfabeta (XXXIII); Minerva, sveopšta genijalnost: pronalazak šifrovanog pisma, brojeva, umetnosti tkanja, proizvodnje ulja, vozila, oklopa, strategije, muzičkih instrumenata (XXXIV); Cerera: poljoprivreda, život unutar grada (XXXV); baštovanstvo koje je pronašla Izida (XXXVI). Pohvala pisanju i uređenom društvu (XXXVII-XXXVIII). Ista tema: Arahna pronalazačica vezenja i bojenja (XXXIX); Pamfila i materijali od svile (XL); slikarstvo: Timareta, Irena, Marsija, Anastazija (XLI); Sempronija i govorništvo (XLII).

Žena sposobna da rasuđuje o poslovima i da njima rukovodi (XLIII). Solomonova pohvala smotrenoj ženi (XLIII). Vođenje

domaćinstva: Vesela Cecilija (XLV). Niz žena političarki: Didona (XLVI), Opa (XLVII), Lavinija. Zaključak o jednakosti među polovima (XLVIII).

KNJIGA DRUGA: ISPRAVNOST U ODBRANU ŽENA

Niz proročica: sibile: (I); proročanstvo Eritrejske sibile (II); Amaltejine knjige (III); biblijska vremena: Debora, Elizabeta, Ana, kraljica od Sabe (IV); proročanstva Nikostrate, Kasandre, kraljice Bazine (V); Antonija i Justinijan (VI).

Devojčice i dečaci: samilost kćerki (VII). Primeri Dripetine (VIII), Hipsipile (IX), Klodine (X), žene koja je dojila svoju majku u zatvoru (XI). Pohvala završenom poslu (XII).

Protivljenje antimatrimonijalnom toku koji predstavljaju Valerije i Teofrast. Navodne nesreće muževa; nedolično ponašanje nekih muževa; dobri brakovi, među kojima i Kristinin brak (XIII). Niz vernih žena: Hipsikrateja (XIV), imperatorka Trierija (XV), Artemisija i Mauzol (XVI), Argija i Eteoklo (XVII), Agripina i Germanik (XVIII). Mlade supruge verne muževima u zreloj dobi: Julija i Pompej (XIX); Emilija i Scipion Afrikanac (XX); Ksantipa i Sokrat (XXI); Paulina i Seneka (XXII); Sulpicija, mnogobrojne savremenice (XXIII); Podvala Lakedemonjanki (XXIV). Odbrana žena optuženih za brbljivost: Porcija (XXV), Kurija (XXVI), supruge zaverenika protiv Nerona (XXVII). Žene izvrsne savetnice: Kornelija i Pompej, Andromaha i Hektor (XXVIII), Antonina i Velizar (XXIX).

Doprinos žena ljudskom društvu: Devica Marija, kćerka Faradona (XXX); Judita (XXXI); Jestira (XXXII). Priča o Sabinjan-kama: mir je uspostavljen zahvaljujući njihovom srećnom poduhvatu (XXXIII). Veturija, majka Koriolana, spasla Rim (XXXIV). Klotilda je preobratala Klovisa; Svete mučenice (XXXV).

Učenje korisno za žene: primer Hortensije i Novele, same Kristin (XXXVI).

Čestitost većine žena: primeri Suzane (XXXVII), Sare (XXXVIII), Rebeke (XXXIX), Rute (XL), Penelope (XLI). Opo-vrgavanje mišljenja onih koji smatraju da lepa žena ne može biti i čestita: primeri Marijane (XLII), Antonije i brojnih žena iz tog vremena (XLIII). Neoprostiva niskost nasilja prema ženama: Lukrecija (XLIV), kraljica Galateje (XLV), Hipo, Sikambri i Virginija; lukavstvo Lombardanki u opsednutom gradu (XLVI).

O slabosti karaktera pripisanog ženama: taština muškaraca koji su i sami tako podložni oholosti; niz muškaraca niskih i podlih: Klaudije, Tiberije (XLVII), Neron (XLVIII), Galba, Oton, Vitelije i drugi; nasuprot tome, jako malo žena je iskvareno (XVIX). Niz žena koje su dokazale snagu svog izvrsnog karaktera: Grizelda (L), Florenca iz Rima (LI), supruga Bernaba Đenovljanina (LII). Kristina začuđena pred upornim ponavljanjem greške; ponovo nastoji da razotkrije klevetnike (LIII). Postojanost žena u ljubavi: optužbe Ovidija i Žan de Mena (LIV); niz vernih žena: Didona (LV), Medeja (LVI), Tizba (LVII), Hera (LVIII), Đizmonda (LIX), Izabela i njena braća (LX). Žene slavne iz raznih razloga (LXI).

Žena optužena za koketeriju: Prirodna sklonost nekih za prefinjenost (LXII). Vestalka Klaudija, optužena zbog luksuznih haljina (LXIII). Vrlina privlačnija od lepote (LXIV); primer Blanše Kastiljanske (LXV).

Žena optužena za tvrdičluk. Finansijske teškoće udate žene (LXVI). Primeri darežljivih žena: Paulina, Margerita de la Rivijer (LXVII).

Znamenite gospe Francuske primljene u Grad (LXVIII). Poziv gospama iz Francuske i drugih zemalja (LXIX).

KNJIGA TREĆA: PRAVEDNOST U ODBRANU ŽENA

Slavne građanke. Devica primljena u Grad (I). Sestre Presvete Bogorodice i Marija Magdalena (II). Niz svetih mučenica: Katarina iz Aleksandrije (III); Margerita iz Antiohije (IV); Lucija iz Rima (V); sveta Martina, devica (VI); Lucija iz Sirakuze; sveta Benedikta, devica; sveta Fausta, devica; Justina iz Antiohije i druge device (VIII); svete Teodosija, Barba i Doroteja (IX); sveta Hristina (X). Primeri majki koje su svoju decu podsticale na mučeništvo (XI). Lepe priče o svetoj Marini (XII) i Eufrozini (XIII) koje su vršile službu monahinja prerusene u muškarce. Anastazija sluškinja Krizogona; tri device iz njene pratnje koje je želeo Dulcitije (XIV); Teodota, Anastazijina drugarica (XV). Natalija podstiče svog muža na mučeništvo (XVI). Sveta Afra, preobraćena prostitutka (XVII). Domaćice svetaca (XVIII).

Kristina se obraća ženama kako bi ih podstakla na vrlinu i preporučila se u njihovim molitvama (XIX).

OVDE POČINJE KNJIGA O GRADU ŽENA,

I ČIJE PRVO POGLAVLJE GOVORI O TOME ZAŠTO I KOJIM POVODOM JE NAPISANA OVA KNJIGA.

Shodno mojim navikama i disciplini koja uređuje tok mog života, odnosno neumorno izučavanje slobodnih veština, jednog dana sam sedela udubljena u učenje, okružena knjigama najrazličitijih sadržaja. Duha pomalo umornog jer sam ga jako dugo prisiljavala da zapamti učenja mnogih autora, podigla sam pogled sa teksta, rešena da za trenutak ostavim teške knjige i rasonodim se čitajući nekog pesnika. U takvom stanju duha u ruke mi je dospelo neki mali opus koji nije bio moj, a koji je neka osoba ostavila kod mene. Ja je, dakle, otvaram i vidim da je naslov *Mateolove Tužbalice*. Tog trenutka sam se nasmejala, jer iako je nikada nisam videla, i nisam znala kako ova knjiga izgleda, znala sam da puno govori o ženama!... Pomislila sam da bih, zabave radi, mogla da je prelistam. Međutim, nisam ni počela da je čitam kad me je dobra mati pozvala za sto, jer je već bilo vreme za večeru. Odlučivši da čitanje odložim za sutra, ostavila sam knjigu.

Sutradan ujutru, kada sam se kao i obično vratila učenju, nisam zaboravila da uradim ono što sam odlučila i uzmem *Mateolovu* knjigu. Počela sam da čitam i odmakla malo. Pošto mi se sadržaj nije učinio nimalo prijatnim za nekoga ko ne voli klevetanja i pošto niukoliko nije doprinosa jačanju morala i vrline, uzevši u obzir i nepristojan jezik i teme, prelistala sam je tu i tamo i pročitala kraj, a onda sam je ostavila i vratila se daleko ozbiljnijim i korisnijim učenjima. Međutim, pročitavši tu knjigu, ma kako ona bila bezvredna, utonula sam u razmišljanje koje je uznemirilo svaki deo moga bića. Pitala sam se koji su mogli biti uzroci i razlozi koji su tolike muškarce nagnali, učene i druge, da tako loše govore o

ženama i da kore njihovo ponašanje bilo govoreći o njemu, bilo pišući o njemu u raspravama ili spisima. To nije slučaj samo sa jednim ili dvojicom muškaraca, i nije reč samo o Mateolu, koji čak ne bi ni mogao da se svrsta među učene, jer je njegova knjiga samo rujanje; naprotiv, ne postoji tekst koji nije takav u celosti. Filozofi, pesnici i moralisti, spisak bi bio jako dug, izgleda kao da svi u glas govore s ciljem da dokažu da je žena u potpunosti loša i naklonjena poroku.

Preispitujući detaljno sve to, stadoh razmišljati o svom ponašanju, budući da sam rođena kao žena; razmišljala sam i o brojnim drugim ženama koje sam imala prilike da sretnem, tolikim princezama i uglednim gospama kao i ženama srednjeg i niskog staleža, koje su mi poverile svoje tajne i intimne misli; nastojala sam da u svojoj duši i savesti razlučim da li jedinstveno svedočenje tolikih obrazovanih muškaraca nije ipak pogrešno. Međutim, o svemu sam razmislila, sve sam preispitala, pažljivo iščitala tekst, nisam mogla da shvatim niti prihvatim osnovanost njihovog rasuđivanja o prirodi i ponašanju žena. Stoga sam se suzdržavala da ne osudim žene, govoreći sebi da je posve neverovatno da su toliki obrazovani muškarci, tako slavni doktori tako velikog i širokog duha, tako pronicljivi u svim domenima, barem mi se činilo da su svi to bili, mogli govoriti na jedan tako uvredljiv način i to u tako velikom broju dela da mi je prosto bilo nemoguće da pronađem poučni tekst ma kog autora, u kome do kraja ne bih naišla na makar jedno poglavlje ili odeljak u kome se ne govori ružno o ženama. To je jedini razlog zbog kog sam zaključila da je sve to zaista tačno, iako moj duh, u svoj svojoj naivnosti i neznanju, nije uspevao da prepozna sve te velike nedostatke koje sam po svemu sudeći delila sa ostalim ženama. Stoga sam se više oslanjala na sud drugih nego na ono što sam osećala i znala unutar sopstvenog ženskog bića.

Do te mere i s takvim interesovanjem sam bila utonula u te mračne misli da su ljudi mogli pomisliti da sam upala u katepsiju*. Bio je to izvor koji neprestano navire: prisećala sam se ogromnog broja autora; ponovo sam iščitavala jedne za drugim i najzad sam zaključila da je Bog stvorivši ženu učinio nešto gnusno. Pitala sam se kako je jedan tako veliki stvaralac mogao da prihvati da stvori tako gnusno delo, jer ona će, ako je suditi po njima, biti kal

* *Katepsija je stanje u kojem se svest i osećanja iznenada i privremeno gube, a mišići se ukoče. Dogđa se pri napadima epilepsije, šizofrenije i dr. /prim.prev./*

koji duboko u sebi skriva sva zla i poroke. Razmišljajući ovako, počela sam da osećam kako me obuzimaju gađenje i užas, prezirući samu sebe i čitav ženski rod, kao da je Priroda izrodila monstrume. Ovako sam jadikovala:

“O, Gospode! Kako je to moguće? Kako da verujem, a da ne pogrešim, da je tvoja bezgranična inteligencija mogla stvoriti nešto što nije u potpunosti dobro? Nisi li stvorio ženu po sopstvenom nahođenju? I nisi li joj podario sve sklonosti koje si poželeo da ona ima? Jer, zar bi bilo moguće da se ikada prevariš? A ipak ima tako mnogo teških optužbi, toliko hapšenja, suđenja, osuda usmerenih protiv nje! Ne mogu da shvatim toliku zabludu. A ako je tačno, Gospode Bože, da je žena prepuna tih gnusoba, kao što mnogi tvrde – a pošto ti sam kažeš da je istina ono oko čega se nekoliko svedočenja poklope, onda to mora da je tačno. Avaj! Bože moj! Zašto nisi učinio da se rodim kao muškarac kako bi moje sklonosti bile u tvojoj službi, kako se ni u čemu ne bih varala i kako bih posedovala tu besprekornu savršenost koju muškarci kažu da poseduju! Ali pošto ti to nisi želeo, i pošto svoju dobrotu nisi razvio do mene, oprosti mi na slabostima koje pokazujem dok ti služim, Gospode Bože, udostoji se da ih primiš; jer sluga koji prima najmanje od svog gospodara, najmanje je dužan da mu služi.“ Tako sam tonula u jadikovke upućene Bogu, i rekla još mnogo više od toga, bolno povređena, jer sam u svom ludilu pala u očajanje što je Bog učinio da se rodim u ženskom telu.

II

KAKO SU SE TRI GOSPE POJAVILE PRED KRISTINOM I ŠTA JOJ JE JEDNA OD NJIH GOVORILA KAKO BI UBLAŽILA NJEN JAD.

Ophrvana ovim tužnim mislima, sagla sam glavu od stida. Oči se napuniše suzama, glave oslonjene na dlan, naslonila sam se na rukohvate fotelje, kad ugledah odjednom kako se na moje krilo spušta tračak svetlosti, kao da je sunce prodrlo u moje prostorije. Međutim, moja radna soba je bila mračna i u to doba dana sunce nije moglo da dopre do nje, probudih se i trgoh kao iz dubokog sna.

Pošto sam podigla glavu da pogledam odakle dolazi svetlost, ugledah pred sobom tri krunisane gospe, veoma visokog ugleda. Svetlost koja je isijavala iz njihovih lica padala je na mene, osvetljavajući čitavu sobu. Nije potrebno pitati jesam li bila zadivljena jer su vrata iza mene bila zatvorena a ove tri gospe su uprkos tome ušle. U strahu da to nije delo kakvog demona koji je došao da me kuša, načinih krst preko svog čela, do te sam se mere bila prestrašila.

Prva od tri gospe mi se osmehnula i obratila ovim rečima: "Drago moje dete, ne boj se, nismo uopšte došle ovde da te obeshrabrimo ili ti kažemo predskazanje, već da bismo te utešile. Sažalile smo se nad tvojom tugom i želele bismo da te spasemo tog neznanja; zaslepljuje te do te mere da odbacuješ ono što sasvim sigurno znaš i navodi te na mišljenje u koje ne veruješ, koje ne poznaješ, a koje je zasnovano samo na predrasudama drugih. Podsećaš na ludaka iz one poznate priče koga su, pošto je zaspao u mlinu, preobukli u žensku odeću, a koji je, probudivši se, poverovao u laži onih koji su se sprdali s njim ubeđujući ga da se pretvorio u ženu, radije nego da se osloni na sopstveno iskustvo. Drago moje dete, u šta se pretvorilo tvoje rasuđivanje? Jesi li zaboravila da se u sudu za taljenje dobija najfinije zlato; ono se u njemu ne menja niti gubi svoje vrednosti; naprotiv, što se više obrađuje, to se više isteže, to je finije. Zar ne znaš da se o najvrednijim stvarima najviše diskutuje i polemíše? Priseti se samo Ideja, božanskih stvari, koje su najuzvišenije; ne uviđaš li da čak i najveći filozofi, oni na koje se ti pozivaš protiv tvog sopstvenog pola, nisu mogli da razluče istinito od lažnog, već su neprestano ispravljali jedni druge i beskrajno se raspravljali? I sama si to uvidela u Aristotelovoj Metafizici, u kojoj on isto tako kritikuje i pobija mišljenja Platona i drugih filozofa koje navodi. Ili pogledaj još kako su sveti Avgustin i drugi crkveni Oci činili isto kada je reč o nekim navodima Aristotela, koga pak zovu Knezom filozofije, a kome dugujemo najuzvišenije doktrine filozofije prirode i duha.

"Jer izgleda da ti misliš da treba verovati u sve što kažu filozofi i da se oni ne mogu prevariti. Kada je reč o pesnicima o kojima ti govoriš, zar ne znaš da je njihov jezik ponekad figurativan, i da ponekad treba razumeti sasvim suprotno od doslovnog smisla? Njima bi se zapravo mogla pripisati retorička stilska figura koja se naziva antifraza, kada kažu na primer – kao što već vrlo dobro znaš – da je taj i taj loš, u nameri da kažu da je on u stvari dobar, ili obr-

nuto. Savetujem ti onda da njihove spise okreneš u svoju korist tamo gde kritikuju žene, i da ih shvatiš tako, ma kakve bile njihove namere. A moguće je da je taj koji se zove Mateolo isto to želeo da postigne u svojoj knjizi, jer u njoj ima mnoštvo stvari koje bi, doslovno shvaćene, bile čista jeres. Što se tiče satire protiv braka koji je svet, ispravan i u skladu sa Božjim zakonom, iskustvo jasno pokazuje da je istina sasvim suprotna od onoga što se tvrdi sa ciljem da se žene optuže za sva zla. Ne radi se samo o Mateolu već i o mnogim drugim, posebno autoru Romana o Ruži, romanu koji uživa veliki ugled zahvaljujući uticaju njegovog autora. Jer gde bi se mogao naći muž koji bi tolerisao da njegova žena nad njim ima takvu vlast da na njegovu ličnost može prosipati uvrede i psovke koje su inače sve žene navikle da slušaju? Iako si o tome čitala u knjigama, sumnjam da si to ikada sopstvenim očima videla, jer su to samo čudni i lažni primeri. I na kraju, draga moja Kristina, kažem ti: tvoja naivnost te je dovela do tvog sadašnjeg mišljenja. Vрати se sebi, povрати duh i ne brini se više zbog tih praznih reči; znaj da otvoreno klevetanje žena, same žene ne može da dotakne, već se uvek okreće protiv njihovog autora."

III

KAKO JE ONA KOJA JOJ SE OBRATILA, OBJASNILA KRISTINI KO JE ONA, KAKVA JE NJENA PRIRODA I ULOGA, I KAKO JOJ JE NAJAVILA DA ĆE, UZ POMOĆ NJIH TRI, SAGRADITI GRAD

Tako mi govoraše ta uzvišena gospa. Ne bih umela reći koje je od mojih čula najviše potaklo njeno prisustvo: sluha, dok sam slušala te uzvišene reči, ili vida, dok sam uživala u njenoj lepoti, odeždi, elegantnom držanju i plemenitom liku. Toliko toga se moglo reći o svakoj od njih, da nisam znala koju da pogledam; one su zapravo toliko ličile jedna na drugu da bi ih bilo teško razlikovati, da treća, čiji ugled nije bio ništa manji, nije imala tako uzvišen izraz lica da je niko nije mogao gledati u oči, ma koliko bio smeo, a da se ne uplaši da ne učini nešto loše, toliko se gnušala prestupnika. Stajala sam pred njima u znak poštovanja, posmatrala ih ćutke, kao zarobljenica, ne mogavši da izgovorim nijednu reč.

Zaprepašćena i u čudu, pitala sam se ko bi one mogle biti. Da sam se usudila, rado bih ih pitala za ime, stalež, razlog njihovog dolaska i značenje različitih skiptara koji je svaka od njih imala u desnoj ruci, jer su sva tri bila raskošna. Budući da sam sebe smatrala nedostojnom da postavljam takva pitanja tako uzvišenim gospama kakvim su mi se učinile, stajala sam tako i posmatrala ih ne usuđujući se da bilo šta kažem, i dalje ih gledajući uporno, napola prestrašena, napola ohrabrena rečima koje sam čula, budila sam se iz svog gorkog sanjarenja. Ali mi veoma učena gospa koja mi se obratila i koja je čitala moje misli kao otvorenu knjigu, obdarena vidovitošću, ovako odgovori:

“Drago dete, moraš znati da nam je božansko providenje, koje ništa ne prepušta slučaju, naložilo da siđemo među ovozemaljske ljude, uprkos našem božanskom biću, kako bismo nadzirale poštovanje i dobro funkcionisanje zakona koji odgovaraju različitim staležima, a koje smo sačinile prema Božjoj volji, jer smo sve tri Božje kćeri i božanskog porekla. A na meni je da ispravim muškarce i žene kada zastrane i da ih vratim na pravi put; ukoliko skrenu s pravog puta, a ukoliko njihov razum može da me shvati, ja dolazim tajno u njihov duh; opominjem ih i prekorevam podsećajući ih na greške; ukazujem im na njihove grehe i objašnjavam im uzroke; zatim ih podučim kako da čine dobro i izbegavaju zlo. A pošto je moja uloga da nateram svakog muškarca i svaku ženu da se zagledaju u dušu i savest, i spoznaju svoje poroke i mane, moje obeležje nije skiptar već sjajno ogledalo koje nosim u desnoj ruci. Treba da znaš zaista da ko god se u njemu ogleda, ma kakva bila njegova priroda, videće dno svoje duše. O, kolika je snaga mog ogledala! Ne treba da te čudi što je oivičeno raskošnim dragim kamenjem, jer se kroz njega spoznaju suština, kvaliteta, odnosi i mere svih stvari, i ništa se ne može okončati dobro bez njega. Ali pošto ti želiš da saznaš i razlog dolaska mojih sestara, svaka će ti reći svoje ime i svoju sposobnost, kako bi ova priča bila što verodostojnija.

“Ipak ti bez oklevanja moram reći razlog našeg dolaska. Uveravam te da naše pojavljivanje na ovim prostorima nije bezrazložno, jer mi ništa ne radimo bez razloga; mi ne posećujemo bilo koje mesto, i ne prikazujemo se makar kome. Ti si, draga Kristina, zbog velike ljubavi koju si uložila u traganju za istinitim u toku dugog i požrtvovanog istraživanja, zbog toga što si se povukla od sveta i osamila ovako ti si zaslužila naše prijateljstvo i postala dostojna

naše posete, koja će te utešiti u jadu i nemiru i pomoći da jasno sagledaš stvari koje uznemiruju i muče tvoju dušu i zamračuju ti misao.

“Postoji još jedan poseban i važniji razlog našeg dolaska, koji ćemo ti sada otkriti; moraš znati da je cilj svega ovoga da se iskoreni ta zabluda u koju si upala, kako bi gospe i ostale zaslužne žene mogle u budućnosti da imaju sigurno utočište gde bi se mogle povući i braniti se od brojnih neprijatelja. Žene su tako dugo bile napuštene i bez zaštite, kao polje bez živice, bez ijednog heroja koji bi im pritekao u pomoć; a ipak, po pravdi, svaki ugledni muškarac bi morao da ih uzme u odbranu, ali zbog neznanja ili nemara uobičajeno je da se one guraju u glib. Stoga nije čudno što su njihovi zavidni neprijatelji i klevetanja ovih prostaka koji su im uputili toliki broj strela na kraju odneli pobeđu u ratu koji je predat bez otpora. Jer i najutvrđenije mesto pada brzo ukoliko se ne brani, a najnepravednija stvar se može odbraniti ukoliko se presuda donosi bez protivnika. U svojoj naivnoj dobroti, sledeći u svemu božanski uput, žene su strpljivo i učtivo trpele teške uvrede koje su im upućivane, nepravedno i zbog predrasuda, kako usmeno tako i pisмено, uzdajući se u Boga s punim pravom. Međutim, došao je čas da upravo pravednu stvar otrgnemo iz ruku Faraona, i to je razlog zbog kog smo nas tri ovde, pred tobom. Smilovale smo se nad tobom i dolazimo da ti najavimo podizanje jednog Grada; ti si izabrana da sagradiš i utvrdiš, uz našu pomoć i savet, tu dobro utvrđenu citadelu. U njoj će živeti samo obrazovane i ugledne žene, jer će zidine našeg grada biti zatvorene za sve one koje nemaju vrlina.”

IV KAKO JE GOSPA GOVORILA KRISTINI O GRADU KOJI TREBA DA SAGRADI; KAKO JE IMALA ZADATAK DA POMOGNE KRISTINI DA PODIGNE ZIDINE I OSIGURA GA BEDEMIMA; I NAJZAD, KAKO SE ZOVE.

“Tako je tebi, drago moje dete, od svih žena pripala čast da sagradiš i podigneš Grad žena. Da bi ostvarila to delo, uzećeš i iscrpećeš živu vodu iz nas tri, kao sa bistrog izvora; obezbedićemo ti

materijale čvršće i otpornije od masivnog mermera pre cementiranja. Tako će tvoj Grad biti lep bez premca i ostaće večno na ovom svetu.

“Čitala si, sigurno, kako je kralj Troj osnovao grad Troju uz pomoć Apolona, Minerve i Neptuna (koje su stari smatrali bogovima), i kako je Kadmo osnovao grad Tebu po božjoj preporuci; ali ipak, ti gradovi su vremenom propali i pretvorili se u ruševine. A ja, prava sibila, ja ti najavljujem da Grad koji ti budeš osnovala uz našu pomoć neće utonuti u ništavilo; on će naprotiv zauvek biti u procvatu, uprkos zavisti svih njegovih neprijatelja; napadaće ga, ali nikada neće biti ni zauzet ni pobeđen.

“Istorija te uči da su osnivanje kraljevstva Amazonije nekada pokrenule brojne, veoma hrabre žene koje su prezirale ropski položaj. Održavale su ga dugo i njime su vladale različite kraljice jedna za drugom: birale su veoma učene gospe koje su vladale mudro čuvajući državu u svoj njenoj moći. Za vreme svoje vladavine one su osvojile veliki deo Istoka, izazivajući paniku u susednim zemljama, sejući strah čak i među stanovnicima Grčke, koji su tada bili nacija u procvatu. Međutim, uprkos toj sili i moći, njihovo kraljevstvo, kao što obično biva sa velikom moći, na kraju se srušilo, tako da je od čitavog kraljevstva do danas preživelo samo ime.

“Zdanje Grada koji bi trebalo da sagradiš, i koji ćeš sazidati, biće još jače; sve tri smo se složile i odlučile da ti ja podarim jedan malj otporan i nepotkupljiv, kako bi sačinila čvrste temelje, kako bi okolo podigla visoke, duge i debele zidine sa visokim i prostranim kulama, bedeme sa jarkovima, prirodna i veštačka utvrđenja, kao što priliči jednom dobro branjenom mestu. Po našem savetu, ukopaćeš veoma duboko temelje kako bi bili što sigurniji, a onda ćeš zidine podići tako visoko da ne bude bojazni ni od kakvog protivnika. Ja sam ti, dete moje, objasnila razloge našeg dolaska, a kako bi ti moje reči shvatila još ozbiljnije, otkriću ti svoje ime. Treba samo da ga čuješ i znaćeš da u meni, ukoliko budeš slušala moje savete, možeš naći osobu koja će te voditi i usmeravati kako da završiš svoje delo a da pritom ne načiniš nijednu grešku. Zovu me Gospa Razumnost; možeš se radovati što si u tako dobrim rukama. Za sada ću se ovde zaustaviti.”

V KAKO JE DRUGA GOSPA OTKRILA KRISTINI SVOJE IME I ULOGU, KAO I POMOĆ KOJU ĆE JOJ PRUŽITI KAKO BI PODIGLA GRAD ŽENA.

Tek što je prva gospa završila svoj govor kad druga, ne ostavljajući mi mogućnost da progovorim, nastavi ovako: “Ja se zovem Ispravnost. Radije živim na nebu nego na zemlji, a u meni sija svetlost Boga i ja sam izaslanica njegove dobrote. Posećujem pravedne i hrabrim ih da čine Dobro, da daju svakome ono što mu pripada koliko god je to u njihovoj moći, da govore i brane istinu, da podržavaju prava siromašnih i nevinih, da nikada ne taknu u dobra drugih, da opravdaju oklevetane. Ja sam zaštitnica i braniteljka svih koji služe Bogu; zaustavljam silu i moć zlih. Bog kroz mene objavljuje svoje tajne onima koji ga vole; ja sam njihova zastupnica na nebu. Ja činim da se jadi i dobročinstva nadoknade. Umesto skiptra, u desnoj ruci nosim ovaj sjajni znak, pravedni princip koji razdvaja dobro od zla i pravedno od nepravednog: ko ga sledi neće zalutati. Pravedni se vezuju za ovaj štap mira i na njega se oslanjaju; a zle on progoni i tuče. Šta reći još? Ovim principom određene su mere svih stvari, jer on obiluje vrlinama. Znaj da će ti biti od velike koristi za merenje konstrukcije Grada koji treba da podigneš: biće ti potreban za građevine, za podizanje velikih hramova; izgradnju i oslikavanje dvoraca, kuća i svih tržnica, ulica i trgova, kao i da ti pomogne u svemu što je potrebno stanovnicima jednog grada. Došla sam da ti pomognem, i takva će biti moja uloga. Ako ti se učini da su prečnik i obim okolnih zidova veliki, to ne treba uopšte da te brine; uz Božju i našu pomoć ti ćeš ih završiti i pokrićeš to prostranstvo lepim kućama i predivnim vilama, i na njemu neće preostati nimalo praznog prostora.”

VI

KAKO JE TREĆA GOSPA OTKRILA KRISTINI KO JE, KAKAV JE NJEN ZADATAK, KAKO ĆE JOJ ONA POMOĆI DA SAGRADI VRHOVE I KUPOLE NA KULAMA I DVORCIMA, I KAKO ĆE JOJ DOVESTI KRALJICU U PRATNJI NAJPLEMENITIJIH ŽENA.

Treća gospa stade ovako govoriti:

“Draga moja Kristina, ja sam Pravednost, izabrana Božja kći, i moje biće proističe neposredno iz njegovog. Ja živim na nebu, ali i na zemlji i u paklu: na nebu u slavu svetih i blaženih duša; na zemlji da bih svakom udelila deo dobra i zla koji zaslužuje; u paklu da bih kaznila loše. Nikada ne ustreljujem jer nemam ni prijatelja ni neprijatelja; moja volja je nepokolebljiva. Sažaljenje me ne može pobediti, okrutnost me ne dotiče. Moj jedini zadatak je da sudim, da dajem i vraćam svakome po njegovim sopstvenim zaslugama. Podržavam zakon svake države, i ništa ne može trajati bez mene. Ja sam u Bogu i Bog je u meni, jer smo može se reći jedna jedina i ista stvar. Ko mene sledi neće zgrešiti; moj put je izvestan. Muškarce i žene zdravoga duha koji žele da mi veruju, učim kako da se isprave, da se snađu i pre svega prepoznaju kako da drugima čine ono što drugi žele da im se učini, da pružaju dobro bez podvajanja, da govore istinu, da izbegavaju laž i da je mrze, da odbace svaki porok. U mojoj desnoj ruci vidiš pehar od čistog zlata koji podseća na meru prave veličine. Dao mi ga je Bog, moj otac; služi mi da svakome dam ono što mu pripada. Na njemu je izgraviran cvet lilijski u znak Svetog Trojstva i prilagođava se svakoj veličini, te se niko ne može požaliti na ono što mu dodelim. Muškarci na ovome svetu imaju druge mere za koje tvrde da su sačinjene prema moji-ma, ali se varaju. Često se pozivaju na mene u svojim sudovima, ali njihova mera, po jednim suviše darežljiva, a po drugima suviše oskudna, nikada nije pravedna.

“Mogla bih ti dugo pričati o specifičnostima mog zadatka, ali ukratko, moj položaj među vrlinama je poseban. Sve se u suštini zasnivaju na meni. I nas tri ovde smo takoreći jedna, jer ne bismo mogle ništa jedna bez druge. Ono što prva predloži, druga priprema i primenjuje, a ja, treća, ja dovršavam i izvršavam. Zbog toga smo se sve tri dogovorile da ja dođem da ti pomognem da pripremiš i završiš izgradnju tvog Grada. Ja ću biti odgovorna za izgrad-

nju kupola i krovova na kulama, dvorcima princeza i vilama, koje će sve biti od sjajnog i suvog zlata. Najzad, naseliću ga učenim ženama i dovesti uglednu kraljicu; druge gospe, čak i najplemenitijeg roda, će mu se diviti i biti mu posvećene. Tako će, uz tvoju pomoć, tvoj Grad biti završen, utvrđen i zatvoren teškim vratima koja ću ti ja doneti sa neba pre nego što ti predam ključeve Grada u ruke.”

VII

KAKO JE KRISTINA ODGOVORILA TRIMA GOSPAMA

Veoma pažljivo sam saslušala ove tri gospe i u potpunosti sam se oporavila od očajanja u koje sam bila zapala pre njihovog dolaska. Čim su one završile svoje govore, ja se bacih pred njih, ne na kolena, već sasvim legoh ničice pred njih u znak pokornosti takvoj uzvišenosti. Celivah zemlju pod njihovim stopalima, obožavajući ih kao blažene boginje. Zatim im uputih sledeću molbu: “O, Gospe neprikosnovene uzvišenosti, nebeskog sjaja i svetlosti zemaljske, rajskih izvora i radosti srećnika! Kako su se Vaša Visočanstva udostojila sići sa svojih svetih prestola i blistavih tronova da bi došle u ovo mračno i tamno utočište, spuštajući se do mene, obične učenice nezalice! Kako da Vam ikada zahvalim za takvo dobročinstvo? Kiša i rosa vaših nežnih reči pale su na mene. Sada moj usahli duh, prožet i nakvašen njima, već oseća kako u njemu počinju da rastu nove biljke, koje će doneti plodove čija će moć biti delotvorna, a ukus izvrstan. Čime sam ipak zaslužila tu čast da meni objavite podizanje i rađanje novog i večnog Grada?”

Ja nisam sveti Toma apostol koji je na nebu sagradio dvor kralja Indijaca; siromašna duhom ne izučavah ni umetnost ni geometriju; potpuno su mi nepoznate nauka i praksa zidarstva. I sve i da mi dopustite da ih naučim, kako bih u ovom slabom telu žene pronašla snage da ispunim tako uzvišeni zadatak? Ipak, moje prečasne Gospe, iako još iznenađena jednim tako posebnim pojavljivanjem, znam da za Boga nema ničeg nemogućeg i da moram čvrsto verovati da će sve što budem preduzela uz vašu pomoć i vaš savet biti završeno na vreme. Stoga slavim Boga svom silinom, i vas, moje Gospe, koje ste mi učinile čast poverivši mi tako plemeniti zadatak koji sa velikom radošću prihvatam. Evo vaše sluškinje

spremlne da vas sledi. Zapovedite, učiniću. I neka učinim po vašoj zapovesti.”

VIII

KAKO JE KRISTINA, PO NAREDBAMA I UZ POMOĆ
RAZUMNOSTI, ZAPOČELA DA KOPA ZEMLJU
ZA IZGRADNJU TEMELJA.

Utom Gospa Razumnost prihvati ovim rečima: “Ustani dete moje! Ne čekajmo više, krenimo ka Polju književnosti; u toj bogatoj i plodnoj zemlji će biti osnovan Grad žena, u kojoj ima toliko voća i slatkih reka, u kojoj zemlja obiluje sve samim dobrim stvarima. Prihvati se pijuka tvoje inteligencije i kopaj snažno. Gde god budeš videla tragove mog propisa, iskopaj duboki jarak. A ja ću ti pomoći noseći košare zemlje na sopstvenim ramenima.”

Stoga, kako bih postupila po njenim naredbama, hitro ustadoh jer me je njihova moć učinila jačom i bržom nego što sam ranije bila. Krenula je ispred mene kako bi me odvela do pomenutog polja, a ja sam, kako mi je naložila, počela da kopam jarak pijukom Pitanja. Moj prvi posao beše sledeći:

“Gospo, sećam se da ste mi maločas, kada ste mi govorili o muškarcima koji tako strogo kritikuju ponašanje žena i osuđuju ih sve bez izuzetka, rekli da što se zlato više tali to je finije; otuda bi trebalo zaključiti da što su više nepravedno optuživane, to više zaslužuju slavu. Recite mi, molim vas, zašto toliko pisaca govori ružno o njima u svojim delima? Šta ih na to nagoni? Vi ste mi već pokazali da nisu u pravu. Da li ih Priroda na to nagoni ili to pak čine iz mržnje? Kako je to moguće?”

Ona mi odgovori ovako: “Dete moje, kako bih te ohrabrila da kopaš još dublje, ovu prvu košaru izneću ja. Znaj da to ne dolazi od Prirode, već naprotiv, jer ne postoji na zemlji veza koja je jača od ljubavi koju ona stvara, božjom voljom, između muškarca i žene. Razlozi koji su nagnali, i još uvek nagone, muškarce da osuđuju žene, osobito je to slučaj kod autora koje si ti čitala, brojni su i različiti. Neki su imali dobre namere: činili su to kako bi muškarce, koji bi se mogli zaludeti raskalašnim ženama i lošim životom, naveli na pravi put, ili pak sprečili da se ne zalude posećujući ih. Kako

bi svaki muškarac izbegao beščašće i razvrat, oni su osudili sve žene, u nameri da ih nateraju da se gnušaju svih žena.”

“Gospo moja, rekoh tada, oprostite što vas prekidam: jesu li onda oni dobro postupili, budući da su njihove namere bile dobre i pošto se o čoveku sudi po nameri?”

“Grešiš, dete drago, reče mi ona, jer potpuno neznanje nije opravdanje nizašta. Da te ubiju sa dobrim namerama a iz čiste gluposti, da li bi dobro učinili? Čineći to oni su svi, koliko ih ima, zloupotrebili svoje pravo. Jer nije pravda neprestano činiti zlo i širiti predrasude o jednoj strani pod izgovorom da se pomaže neka druga, kao što su oni učinili osuđujući, sasvim protivno činjenicama, ponašanje svih žena. To ti mogu pokazati iz sopstvenog iskustva. Pretpostavimo da su oni imali nameru da lude učine mudrima; to bi bilo kao kada bih ja osudila vatru – element koji je ipak koristan i potreban – pod izgovorom da su se neki njome opekli, ili na primer vodu, jer su se mnogi u njoj udavili. A možemo o njima reći toliko zaista dobrog, jer se mogu koristiti i u dobru i u zlu. Prema tome, ne treba kriviti žene ako ludi budu prevareni; i sama si to sasvim tačno rekla u nekom svom spisu; oni koji su sebi dopustili ove preterane klevete, okolišali su navodeći sve u korist svoje teze, kao kad bi neko sebi skrojio haljinu dugačku koliko je platno, pošto je besplatno, i niko se tome ne protivi, uzimajući tako sebi za pravo da prisvoji dobro koje pripada i drugima. Ali kao što si već lepo rekla, ako su tražili način kako da muškarce prizovu pameti, sprečavajući ih da ne upadnu u zamku raskoši osuđujući način života i ponašanje svake žene kojoj razvrat donese korist, u tom slučaju bih rado priznala valjanost i izuzetnost njihovih dela. Zapravo, sa ovog sveta bi, istinu govoreći, trebalo proterati samo nepravedne žene koje vode iskvaren i izopačen život. To je užas, krivokletstvo, jer sama priroda žene nju nagoni da bude skromna, čestita i poštena. Uveravam te da ih ja ne podstičem da optužuju sve takve žene. Jer iako ima onih koji sebe smatraju sasvim dostojnim toga, teško se varaju, baš kao i svi oni koji se na njih pozivaju. Odbaci stoga sa svog dela prljavo, crno i loše obrađeno kamenje, jer nam nikada neće zatrebati u izgradnji tvog lepog Grada.

“Drugi su muškarci osuđivali žene iz drugih razloga: jedni zbog sopstvenih poroka, drugi zbog slabosti sopstvenog tela, neki iz čiste ljubomore, neki pak zato što vole da klevetaju. Poneki, da bi pokazali da su puno čitali, radije se oslanjaju na ono što su pronašli u

knjigama i neprestano citiraju autore, ponavljajući neprestano ono što je već rečeno.

“Pod onima koji to čine zbog sopstvenih poroka, podrazumevam one muškarce koji su svoju mladost uludo potrošili u razvratu i odali se bludu. Veliki broj avantura je od njih načinio prevarante. Oni su dakle ostarili u grehu ne kajući se i svoje vreme provode žaleći za izgubljenim ludostima i razvratnim životom u mladosti. Međutim, Priroda, koja im je otupela čula, ne dopušta im da ispune te želje nemoćnih. I zato se oni razljute kada vide da je njihovo vreme, koje oni nazivaju dobrim starim vremenom, prošlo i kada mladi, koji su sada ono što su oni bili nekada – ili im se bar tako čini – prave slavlje. Stoga im, da bi iskalili svoj jed, ne preostaje ništa drugo nego da vređaju žene, jer misle da će ih tako ogaditi drugima. Govor tih staraca je obično pohotan i sramotan, kao što si to mogla da primetiš kod tog Mateola koji se i sam izdaje za starca prepunog požude ali nemoćnog; njegov primer ti sasvim potvrđuje istinitost mojih reči, i uveravam te da je to slučaj i kod mnogih drugih.

“Nisu svi stari ni izbliza tako izopačeni, jer bi to bilo pravo zlo; ti pokvareni starci, neizlečivi kao i leprozni, nisu kao časni muškarci koje, vremenom, činim savršenim u vrlini i mudrosti. U skladu sa svojom prirodom u tom pogledu, dobri starci izgovaraju samo lepe i čestite reči, pružajući dobar primer. Budući da preziru greh i klevetu, ne osuđuju i ne klevetaju ni muškarce ni žene, već budući da mrze sve poroke, oni ih i osuđuju sve bez izuzetka; oni ne krive i ne optužuju nikoga posebno, već savetuju da se zlo izbegne, da se sledi vrlina i da se ostane na ispravnom putu.

“Oni koje slabost sopstvenog tela nagoni na blud su nemoćni sa unakaženim udovima. Oni imaju oštar i zlonameran duh i nemaju drugog načina da se osvete za svoju nesreću, budući da su impotentni, nego da optužuju one koji donose radost svima. Oni veruju da će tako drugima uskratiti zadovoljstvo koje im njihovo sopstveno telo ne pruža.

“Oni koji su optužili žene iz čiste ljubomore su nedostojni muškarci koji su postali ogorčeni i zlobni pošto su upoznali veliki broj žena i bili sa njima, ali koje su bile inteligentnije od njih i imale čestitije ponašanje nego što je bilo njihovo. Eto zašto ih ljubomora nagoni da klevetaju sve žene jer veruju da će tako uništiti i umanjiti njihov ugled i vrednost, poput nekakvog nesrećnika koji se, u spisu

pompezno naslovljenim *O Filozofiji*, upinje da pokaže kako muškarcima ne priliči da poštuju jednu ženu, ma kakva ona bila. On tvrdi da svi oni koji pokažu makar koliko poštovanje prema ženama izvrću smisao naslova njegove knjige, odnosno, *filozofiju* pretvaraju u *filofoliju**. Ali te uveravam i tvrdim da upravo on svoju knjigu pretvara u primer ljubavi prema ludosti, sofizmima i lažnim dokazima koje u njoj iznosi.

“Što se tiče onih koji su klevetnici po prirodi, ne treba biti iznenađen kada klevetaju žene, jer oni kritikuju sve ljude! Ali te uveravam da svaki muškarac kome pričinja zadovoljstvo da ružno govori o ženama, ima sasvim podlu dušu, jer radi u suprotnosti sa Razumnošću i protiv Prirode: protivno Razumnosti jer je nezahvalan i ne zna koja mu dobročinstva donose žene, dobročinstva koja su tako velika i brojna da ih ne bi mogao uzvratiti, a za kojima stalno oseća potrebu; protivno Prirodi, jer nema ni zveri ni ptice koja ne traži svoju drugu polovinu, odnosno ženu; stoga je sasvim protivprirodna pojava da jedan muškarac, obdaren razumnošću, čini suprotno.

“I pošto nema vrednog dela koje neko nije pozeleo da krivotvori, koliko god autor bio ugledan, brojni su i oni koji se hvale svojim pisanjem. Oni misle da ako je neko drugi napisao ono što su oni želeli reći, to samo potvrđuje da su u pravu; tako počinju da klevetaju. Tu vrstu osobito dobro poznajem. Neki od njih počnu i da pišu stihove a da se pritom nisu ni potrudili da misle, te su njihove pesme kao jelo bez ukusa; sklepuju izmišljene balade o ponašanju princeza, žena i drugih osoba, ali nisu u stanju da dokuče niske namere sopstvenog ponašanja. A u tim stihovima neupućeni, lišeni sposobnosti rasuđivanja kao i sami autori, vide sve same divote.”

* *Filozofija* znači “*ljubav prema mudrosti*”, *Filofolija* je složenica na francuskom koja bi u prevodu značila “*ljubav prema ludosti*”. /prim.prev./

IX
KAKO JE KRISTINA ISKOPALA ZEMLJU, ODNOSNO
PITANJA KOJA JE POSTAVILA RAZUMNOSTI,
I ODGOVORI KOJE JE OD NJE DOBILA.

“Evo završenog velikog dela koje sam ti pripremila; stoga nastoj da kopaš zemlju sledeći put koji sam ti obeležila svojim primerom.” Da bih postupila po njenim nalogima, stadoh da kopam iz sve snage:

“Gospo moja, kako je Ovidije – koga nazivaju Knezom pesnika, iako neki, među kojima sam i ja, smatraju da pero pripada Vergiliju (zahvaljujući tome što ste me ispravili), mogao reći toliko loših stvari o ženama u svojim pesmama: u delu naslovljenom *Ljubavna tehnika*, na primer, ili pak u *Lekovi od ljubavi*, ili još u drugim delima?”

Razumnost mi odgovori: “Da, Ovidije je bio upućen u umetnost i vešt u pisanju stihova, a njegova živa inteligencija odsijava u svim njegovim pesmama. Ali je zapao u telesno ništavilo i putena zadovoljstva. Nije mu bila dovoljna jedna ljubavnica te se prepuštao onolikom broju žena koliko mu je snaga dopuštala, bez ustezanja i odanosti, ne vezujući se ni za jednu. Takav život je vodio dok je bio mlad, a za uzvrat je dobio ono što se u takvim okolnostima i zaslužuje: izgubio je ugled, imovinu i udove. A bio je osuđen i na izgnanstvo zbog svog razvrata, u delima i rečima preporučujući i drugima da vode život kakav je on odabrao.

“Čak je, kada je kasnije pozvan iz izgnanstva zahvaljujući posredovanju njegovih pristalica, mladih i uticajnih Rimljana, i pošto je jako brzo ponovo zapao u razuzdanost zbog koje je jednom već bio osuđen, bio uškopljen, i kažnjen telesno za svoje nemoralno ponašanje. Ovde je sada reč o onome što sam ti ranije rekla: videvši da više ne može da vodi takav život u kome je toliko uživao, počeo je da osuđuje žene u veštima odbranama, u nameri da ih drugima učini odvratnim.

“Gospo moja, to jeste pravo, ali meni je poznata knjiga jednog drugog Italijana, po imenu Čeko d’Askoli; bio je, mislim, poreklom iz Marke ili iz Toskane zemlje. U njoj postoji poglavlje u kojem on govori i gore o ženama nego da ih treba obesiti; to su dokazi koji prevazilaze sve ostale, a koje nijedna razumna osoba ne bi želela da ponovi.”

Ona mi odgovori: “Dete moje, ne treba da te čudi što je Čeko d’Askoli govorio loše o svim ženama, jer je prema svima osećao

užasavanje, mržnju i gađenje. Njegova monstrozna zloba ga je nagonila da želi da sa svim muškarcima podeli svoju mržnju i gađenje. Ipak, pravedno je dobio zauzvrat, jer je svoja zločinačka silovanja platio tako što je život izgubio sramno na lomači.

“Znam za još jednu malu knjigu na latinskom koja se zove *O tajni žena* koja govori o tome kako su one pogođene velikim nedostacima u telesnim funkcijama.”

Ona mi odgovori: “Zahvaljujući iskustvu tvog sopstvenog tela neće nam biti potrebni drugi dokazi. Ta knjiga je zapravo proizvod najbujnije fantazije; to je prava gomila laži, a za onoga ko ju je pročitao, ona je pokazatelj da u tom spisu nema ničeg istinitog. Iako neki kažu da je to Aristotelovo delo, nemoguće je poverovati da je jedan tako veliki filozof sebi mogao dopustiti takve gluposti. Međutim, budući da žene iz iskustva mogu znati da neke stvari u ovoj knjizi nemaju nikakve veze sa stvarnošću i da su čiste gluposti, na osnovu ovoga mogu zaključiti da je i sve ostalo o čemu piše takođe čista laž. Zar se ne sećaš da je na početku knjige naveo da je navodno neki papa ekskomunicirao svakog muškarca koji bi se usudio da tu knjigu pročita ili je dâ u ruke nekoj ženi?”

“Sasvim se dobro sećam, Gospo moja.”

“Znaš li sa kojom je zlom namerom taj idiotizam na početku teksta upućen lakovernim muškarcima, budalama i prostacima?”

“Ne, Gospo moja, morate mi to objasniti.”

“Zato da žene ne bi otkrile i saznale ono što sledi; onaj koji ju je napisao dobro je znao da ako bi je one čitale ili čule, znale bi da su to budalaštine; one bi je stoga opovrgle i izvrgle ruglu. Autor je verovao da tom varkom može da zavede i prevari muškarce koji je čitaju.”

“Gospo moja, sećam se da između ostalih stvari, pošto je nadugačko objašnjavao kako telo koje raste u utrobi majke postaje telo žene usled debiliteta i slabosti, autor kaže da se i sama Priroda stidi što je stvorila jedno tako nesavršeno delo kao što je to telo.”

“Ah, dete drago! Vidiš li veliko ludilo, nerazumnu zaslepljenost koja ga je naterala da izgovori takve stvari! Kako? Priroda, Božja sluškinja, imala bi onda moć nad gospodarom od kog potiče njena snaga! Jer je svemoćni Bog, u biti svoje božanske misli, od pamtiveka imao Ideju muškarca i žene. Kada se njegova sveta želja ostvarila da stvori Adama od blata u Damasku i kada ga je stvorio, odveo ga je u raj na zemlji koji je bio i ostao najuzvišenije mesto na

ovom svetu. Tu ga je uspavao i stvorio telo žene od jednog njegovog rebra, označavajući time da ona treba da bude uz njega kao družbenica, a ne uz njegova stopala kao robinja – i da on mora da je voli kao sopstveno telo. Uzvišenog Tvorca ne bi bilo sram da stvori i oblikuje žensko telo, a Priroda bi se od njega uplašila? Neizmerna je glupost reći tako nešto. A osim toga, kako je žena stvorena? Ne znam da li se sećaš; ona je stvorena po slici Boga. O! Kako mogu postojati usta koja klevetaju tako uzvišen uzor? Međutim, ima budala koje veruju, kada čuju da je Bog stvorio muškarca po svom liku, da je reč o fizičkom telu. To nije tačno, jer tada Bog još uvek nije bio uzeo ljudsko obličje! Naprotiv, reč je o duši koja je svest koja misli i koja će trajati večno po liku Božjem. A ta duša, koju je Bog stvorio tako dobru i plemenitu, jednaka je u telu žene i u telu muškarca. Nego vratimo se stvaranju tela, ženu je, dakle, stvorio Uzvišeni Tvorac. A na kom mestu je ona stvorena? U zemaljskom raj! Od čega? Je li od zlog materijala? Naprotiv, od najplemenitijeg materijala koji je ikada stvoren! Jer ju je Bog stvorio od tela muškarca.”

“Gospo moja, po onome što mi govorite, žena je uzvišeno stvorenje. Ciceron, međutim, kaže da muškarac ne sme nikada služiti ženi, jer služiti manje uzvišenom od sebe značilo bi poniziti se.”

Ona mi odgovori: “Najuzvišeniji je onaj ili ona koji ima najviše zasluga. Izvršnost ili niskost ljudi ne počiva u njihovom telu u zavisnosti od njihovog pola, već u zavisnosti od savršenosti njihovog morala i vrlina. Srećnik je onaj koji služi Devici Mariji, koja je nad svim anđelima.

“Gospo moja, jedan od Katona, onaj koji je bio veliki govornik, rekao je još, da je svet stvoren bez žena, posećivali bismo bogove.”

Ona mi odgovori: “Tu se vidi ludost onoga za koga kažu da je mudar. Jer preko žene muškarac pristupa carstvu Božjem. Ako bi neko ustvrdio da je on, zbog Eve, zbog žene pao, odgovorila bih mu da se zahvaljujući Mariji mnogo više uspeo nego što je zbog Eve pao. Jer se čovečanstvo ne bi nikada sjedinilo s Bogom da Eva nije zgrešila. Trebalo bi da i muškarci i žene slave tu grešku zbog koje im je ukazana jedna takva počast; naime, što je niže ljudska priroda pala po stvaranju, to ju je više Tvorac uzdigao. A što se posećivanja bogova tiče, samo da nije bilo žene, kao što tvrdi Katon, on nije ni znao koliko je bio u pravu! Naime, on je bio paganin, a pripadnici te religije su verovali da se bogovi nalaze jednako u

paklu i na nebu (reč je naime o đavolima koje su nazivali bogovima pakla). Te stoga i nije greška reći da bi muškarci posećivali te bogove da nije bilo Marije!”

X

DRUGE ZAMENE TEZE I KLEVETE O ISTOJ TEMI.

“Taj Katon iz Utike, kaže još i da se od žene, koja se prirodno dopada muškarcu, treba odmaći kao i od ruže: prijatna je za gledanje, ali se čovek ubode na njeno skriveno trnje.”

Odgovor: “Ni tu Katon nije baš dobro znao šta govori. Naime, nema ničeg prijatnijeg nego kad vidite izvrsnu i častnu ženu besprekornog ponašanja; ali trn Straha od Lošeg Ponašanja i trn Skrušenosti zauvek je usađen u dušu takve žene; otuda suzdržanost, čestitost i opreznost koji su joj svojstveni i koji je štite.

“Gospo moja, treba li verovati svedočenju autora koji podržavaju stav da su žene po prirodi proždrljive i da pridaju previše značaja hrani?”

“Dete moje, puno puta si čula poslovice: ‘Odbacite ono što je priroda podarila, vратиće se u galopu.’ Zaista bi bilo veoma čudno što ih sa takvim sklonostima nikada ne bismo našli – ili sasvim retko – tamo gde se prodaju poslastice i dobra hrana, to jest u gostionicama i na drugim mestima tog tipa, jer one tamo retko odlaze. A ako bismo rekli da ih u tome sprečava Stid, ja bih odgovorila da ih u tome jedino sprečava prirodno stanje njihovog karaktera. A kada bi se prirodno tamo i našle, kada bi im Stid dopustio da pobeđe prirodne težnje, tada bi umnogome više trebalo slaviti njihovu hrabrost i postojanost. U vezi s tim, zar se ne sećaš šta ti se pre izvesnog vremena dogodilo, jednog prazničnog dana kada si ispred svoje kapije razgovarala sa komšinicom, ženom u potpunosti dostojnom poštovanja? Ugledala si jednog čoveka kako izlazi iz gostionice i časka sa drugim: ‘Toliko sam ostavio u gostionici, rekao je, da moja žena danas neće piti vina.’ Na to si mu se ti obratila i upitala ga zašto ga neće piti. I on ti je odgovorio: ‘Gospođo, moja žena ima običaj da me pita, svaki put kada se vratim iz gostionice, koliko sam u njoj potrošio. Ukoliko je to više od dvanaest srebrnjaka, ona moj trošak nadoknadi tako što se suzdržava u najvećoj mogućoj

meri. Kad bismo oboje želeli da vodimo život na tako visokoj nozi, rekla bi mi, naš imetak ne bi bio dovoljan da pokrije trošak.’

“Gospo moja, rekoh joj, sećam se toga sasvim dobro.”

Ona nastavi: “Ne nedostaju ni primeri kojima bih pokazala da su žene po svojoj prirodi umerene, a da one koje to nisu izopačuju svoju prirodu. Jer kod žena ne postoji ružniji porok od halapljivosti, porok koji onima koji mu se prepuste donosi gomilu novih. U svakom slučaju, pre ćeš videti veliki broj žena kako se stiče pred crkvom, sa brojanicama i molitvenicama u rukama, žureći na molitvu i ispovest; to je svima poznato.”

“To je tačno, Gospo moja, odgovorih joj tada, ali muškarci kažu da one tamo odlaze u najlepšoj garderobi i ulepšavaju se kako bi istakle svoje draži i tako privukle pažnju ljubavnika.”

Odgovor: “U to bi se moglo poverovati, dete moje, da se tamo ne mogu videti i mlade, lepe žene, ali kada bi se pogledalo izbliza, na svaku mladu osobu koju vidiš da posećuje sveto mesto, videćeš dvadeset ili trideset starica jednostavno i skromno odevenih. Ali ako žene daju primer posvećenosti, milosrđe im još u manjoj meri predstavlja teškoću, jer ko posećuje bolesne? Ko ih teši? Ko zbrinjava siromašne? Ko ide u bolnice? Ko oplakuje mrtve? To je, čini mi se, delo žena i kraljevski put koji nam i sam Bog nalaže da sledimo.

“U pravu ste, Gospo moja, ali jedan autor kaže da žene po prirodi imaju slab karakter i da po tome liče na decu. Time bi se objasnilo i zašto deca vole da ih posećuju i zašto se one pak prijatno osećaju u društvu dece.”

Odgovor: “Dete moje, ako valjano razmotriš karakter dece, videćeš da ona po svojoj prirodi vole nežnost i prijaznost. A šta je na ovom svetu nežnije i prijaznije od čestite žene? Ah! Uviđate li izopačenost tih đavolskih ljudi koji od Nežnosti, tog dobra i vrline koju je Priroda podarila ženama, žele da načine porok i manu! Ne vole žene decu zato što su neuke; naprotiv, to proizlazi iz njihove prirodne dobrote. A kada su kao deca nežne, mora se priznati da su toga savršeno svesne. Jevanđelje nas uči da dok su se apostoli raspravljali koji će od njih biti najviši, Gospod naš uze jedno dete i, stavljajući ruku na njegovu glavu, reče mu: ‘Kažem vam, onaj koji ostane čedan i slab kao ovo dete, biće najuzvišeniji. Jer onaj koji se uzdigne, spustiće se, a onaj koji se spusti uzdići će se.’”

“Gospo moja, u panoplji muškaraca postoji jedna latinska poslovice kojom nas ozbiljno prekorevaju: ‘Bog je stvorio ženu da

plače, priča i prede.’”

Ona mi odgovori: “Naravno, draga moja Kristina, te su reči tačne. Ali šta god se mislilo ili govorilo tu nema nikakvog razloga za prekor. Izvrсна je stvar što im je Bog dao takav dar, jer su mnogi spašeni plačom, preslicom i rećima. A one koji im zameraju što su sklone suzama, zapitala bih zar misle da bi Gospod naš Isus Hrist, koji počiva u dubini svih duša i od koga se nijedna misao ne može sakriti, ikada i sam prolio, iako Preuzvišen, suze saosećanja, suze iz svog tako svetog tela, ugledavši Mariju Magdalenu i njenu sestru Martu kako plaču zbog smrti svog brata Lazara, koga je vaskrsao, da je mislio da žene plaču samo zbog slabosti i gluposti. O! Za kolika dobroćinstva Bog nije pokudio suze žene! On nikada nije prezreo suze pomenute Marije Magdalene; one su mu se, sasvim suprotno, toliko dopale, da joj je oprostio grehe i da je ona svojim plačom zaslužila da bude veličanstveno primljena u carstvo nebesko.

Nimalo nije prezreo ni suze udovice koja je oplakivala svoga sina jedinca koga su nosili na ukop. Videvši njene suze, ganut time i obuzet saosećanjem, Gospod naš ode da je upita: ‘Ženo, zašto plačeš?’, vaskrsavši joj odmah dete. Sveto pismo opisuje još mnogo čuda, čiji bi niz bio veoma dug, koja je Bog učinio zbog suza mnogih žena; i još uvek ih čini svakog dana. Usudujem se da tvrdim da su mnoge među njima i same bile spasene suzama svoje posvećenosti, jednako kao oni muškarci i one žene za koje su molile. Možda je taj slavni Crkveni Otac, sveti Avgustin, posvećen veri suzama svoje majke? Ta izvrčna žena je neprestano plakala, moleći Boga da joj usliši da prosveti srce sina koji je paganin i koji ostaje nedirnut svetlošću vere. Sveti Ambrozije, kome se sveta žena često obraćala, zaklinjući ga da se moli za njenog sina, odgovori joj na tu molbu: ‘Ženo, ne verujem da je moguće da bi tolike suze mogle biti uzaludne.’ O! Presveti Ambrozije! Ti koji suze žene nisi smatrao ništavnim! Eto kako treba odgovoriti muškarcima koji joj to zameraju! Jer ta sveta luča, preuzvišeni sveti Avgustin zahvaljujući suzama jedne žene, blista nad oltarom svete Crkve, obasipajući je celu svojom svetlošću! Stoga neka muškarci ne govore ništa o tome.

“Osim toga, zasigurno, Bog je dao ženama reć. Hvaljen neka je! Jer da to nije učinio, bile bi neme! Potpuno suprotno tome što kaže poslovice – što ju je ko zna ko u potpunosti izmislio da bi im učinio našao – da je reć žene toliko za osudu i tako malo značajna kao što bi neki želeli, Gospod naš Isus Hrist nikada ne bi udostojio jednu

ženu da objavi prvo čudo, tako slavno, čudo njegovog Vaskrsnuća. Jer je on sam naložio preuzvišenoj Magdaleni, kojoj se prikazao na prvi dan Uskrsa, da prenese novost apostolima i Petru. Blagosloven bio i hvaljen, Bože moj, što si, mimo nebrojenih darova koje si podario i milosti koje si učinio ženskom rodu, pozeleo da jedna žena bude pronositeljka tako velikih i tako svetih Vesti!

“Najbolje bi bilo da svi ti ljubomorni čute, Gospo moja, rekoh joj tada, kada bi se makar udostojili da pokušaju. Ali ja se moram nasmejati zbog jedne gluposti koju neki muškarci pričaju, a sećam se da sam je čak i na propovedi čula; ima naime i propovednika tako glupih da kažu da se Bog najpre objavio jednoj ženi, zato što je znao da neće moći da čuti i da će se vest o njegovom Vaskrsnuću na taj način mnogo brže proširiti.”

Ona mi odgovori: “Dete moje, dobro si učinila što si one koji tako govore nazvala glupim, jer njima nije dovoljno da klevetaju žene, već Isusu Hristu pripisuju da je rekao nešto tako bogohulno da je jedna tako sveta i tako savršena stvar objavljena zahvaljujući poroku. Ne znam kako se usuđuju da to sebi dopuste, čak i u šali, jer Bog ne bi nikada smeo da bude predmet podsmevanja.

“Nego vratimo se našoj prvoj temi. Bilo je izvrsno što je ta kanejska žena bila tako govorljiva da nije prestajala da viče i pominje Isusa Hrista, pokorno mu se moleći ulicama Jerusalima: ‘Milosti Gospode, kćer mi je bolesna!’ I šta učini tada dobri Bog, u kome je oduvek bila i jeste sva samilost, i ko usliši i najmanju reč koja dolazi iz srca? Izgleda da mu je bilo milo da sluša bujicu reči koja je dolazila iz usta te žene, koja je neumorno istrajavala u svojoj molbi. A zašto je to učinio? Da bi dokazao svoju postojanost: kada ju je uporedio sa psima – a izgleda da je to učinio uistinu grubo, jer je strane vere i nije bila izabrane vere - ne oklevajući, ona mu bez stida mudro odgovori: ‘Gospode, to je tačno, ali mladi psići jedu mrvice koje padaju sa stola njihovih gospodara.’ O! Prečasnna ženo! Ko te je naučio da tako govoriš? Čistota duše te nadahnu tim mudrim rečima koje uznesoše tvoju pobudu. I svi videše kako Gospod naš Isus Hrist, okrećući se apostolima, reče da zaista nikada u čitavom Izrailju nije pronašao toliko vere, a zatim pristupi molitvi. A! Ko bi ikada mogao odati priznanje toj časti učinjenoj ženskom rodu, koju ljubomorni pokušavaju da oklevetaju? Bog je u srcu jedne obične i čestite žene paganskog soja našao više vere nego među svim biskupima, prinčevima, sveštenicima i

svom jevrejskom narodu zajedno, koji je za sebe govorio da je narod koga je Bog izabrao!

“Žena Samarićanka koja je došla po vodu na bunar gde je Isus Hrist sedeo umoran, takođe mu se obratila i dugo je govorila u njegovu slavu. O! Blagosloveno bilo telo u kome se otelotvorilo Božanstvo! Kako si se usudio da otvoriš svoja sveta usta i pokloniš sve te reči spasenja jednoj običnoj i poniznoj ribarki koja čak nije tvoje vere? Time si u potpunosti otkrio koliko malo prezireš posvećenost ženskog roda! Bože! Trebalo bi da i danas biskupi razgovaraju, pa makar to bilo za njihovo spasenje, sa prostom i poniznom ženom!

“Ona ne odgovori ništa manje mudro, ta žena koja je prisustvovala propovedi Isusa Hrista i bi ponešena njegovim svetim rečima. Pošto kažu da žene ne znaju da čute, nešto izvanredno se dogodi čim se ona podiže u punom nadahnuću, i iz gomile povika reči, svečano iskazane u Jevanđelju: ‘Blagoslovena bila utroba koja te je na svet donela i grudi koje su te othranile!’

“Stoga moraš shvatiti, dete drago, da ako je bog ženama podario reč, učinio je to da bi ga bolje slavile, i da im ne treba zameriti na onome na čemu počivaju tolika dobra i tako malo zla. Jer se retko moglo videti kako njihova reč izaziva veliku štetu.

“Kada je reč o pređi, Bog je uistinu želeo da to bude njihova sklonost, jer je to posao neophodan za službu božju i održanje svakog razumnog stvorenja, bez koga bi svet živio u najvećoj razuzdanosti. A vrhunac razvrata je prigovarati ženama za ono za šta zaslužuju čast, slavu i hvalu.”

XI

KRISTINA PITA RAZUMNOST ZAŠTO SU ŽENE ISKLJUČENE IZ SUDSTVA. ODGOVOR RAZUMNOSTI.

“Preuzvišena i velikopoštovana Gospo, vaša izvrsna objašnjenja me u potpunosti zadovoljavaju. Ali, da li biste mi izvoleli reći još zašto žene ne zastupaju pred sudom, ne vode parnice niti donose presude, jer muškarci kažu da je to zbog neke žene koja se loše ponela pred sudom.”

“Dete moje, tu pogubnu priču su u celosti izmislili zli jezici. Ali ako bismo želele da saznamo razlog i uzrok svih stvari, ne bismo

nikada završile, a ni sam Aristotel, koji je o tome toliko objašnjavao u svojim delima *Problemata* i *Categoriae*, ne bi bio dovoljan. Međutim, u vezi s tim, moja draga Kristina, moglo bi se takođe postaviti pitanje zašto Bog nije želeo da muškarci obavljaju poslove koje obavljaju žene ili žene njihove poslove. Na to pitanje treba odgovoriti da je mudri i vidoviti gospodar u svom domaćinstvu podelio različite kućne poslove tako da ono što neko radi, ne radi niko drugi. Tako je Božja volja bila da mu muškarac i žena služe drukčije, da se pomažu i štite uzajamno, svako na svoj način. Stoga je polovima podario prirodu i sposobnosti koje su im neophodne da bi izvršili svoje zadatke, iako se ponekad ljudi prevare u tome šta im pristaje. Muškarcima je Bog dao fizičku snagu i hrabrost da istupaju, ističu se i govore bez straha; zato muškarci imaju sklonosti da uče pravo. A to moraju da rade da bi održali pravdu na ovom svetu, jer ako neko odbija da se pokori ustanovljenom zakonu, proglašenom u skladu sa pravom, treba ga silom i snagom oružja na to privoleti; žene ne bi bile sposobne za taj put prisile. A ukoliko je tačno da ih Bog često nadahnjuje živom inteligencijom, ipak ne bi bilo primereno, imajući u vidu čestitost koja im je svojstvena, da bez razloga izlaze i raspravljaju pred sudijama, kao što to neki muškarci čine, a ima ih toliko koji to čine. A zašto bi trojica muškaraca nosila breme kada ga i dvojica mogu lako podići?

“Ali ako neko želi da ustvrdi da žene nisu dovoljno inteligentne da izuče pravo, iskustvo nas uči sasvim suprotno. Kao što ćemo nešto kasnije videti, brojne žene – a i danas ih ima – su bile veoma velike filozofkinje i uspele su ovladati disciplinama u mnogome težim i plemenitijim nego što su pisano pravo i propisi koje donose muškarci. S druge strane, ako bi neko želeo da tvrdi da žene po prirodi nemaju nikakvog smisla za politiku i vlast, mogla bih mu kao primer navesti mnoge slavne žene koje su vladale u prošlosti. A kako bi ti bolje dokučila i tu istinu, podsetiću te na neke od tvojih savremenica koje su, pošto su ostale udovice, tako dobro upravljale poslovima posle smrti svoga muža da su dale nepobitni dokaz da za inteligentnu ženu ne postoji dovoljno težak zadatak.”

XII

U KOME SE GOVORI O IMPERATORKI NIKOLAJI.

“Reci mi, molim te, da li je ikada ijedan kralj dostigao preuzvišenu vladarku Nikolaju. Jesi li ikada pročitala da je neki kralj imao toliko smisla za politiku, državu i pravdu, ili da je imao raskošniji dvor? Iako je u brojnim prostranim i velikim zemljama kojima je ona vladala bilo i pre nje mnogih kraljeva nadaleko slavanih nazvanih faraonima, a od kojih je ona potekla, ipak je ona prva u svoje carstvo uvela zakon i javni red, gaseći i potpuno ukidajući surove navike svuda gde je ona vladala i ublažavajući brutalne običaje varvarskih Etiopljana. Ova žena zaslužuje da bude još više slavljena, prema autorima koji o njoj govore, zato što je i druge izvukla iz varvarstva. Ona je bila naslednica tih faraona, što znači da nije došla iz neke male zemlje, već iz kraljevstva Arabije, Etiopije, Egipta i Meroe, jako dugačkog i širokog ostrva smeštenog usred reke Nil, koje obiluje svim bogatstvima kojima je ona upravljala izuzetno mudro. Šta drugo da ti kažem o toj ženi? Bila je tako mudra, a njeno carstvo tako veliko da čak i Sveto pismo svedoči o njegovoj velikoj moći. Ona je sama uspostavila tri pravedna zakona kojima je njen narod bio podređen. Kako po svojoj plemenitosti tako i po svom neizmernom bogatstvu, nadmašila je sve muškarce koji su ikada živeli. Istinski je poznavala umetnost pisanja i nauke, a bila je toliko ponosna da se nikada nije udala i nije želela nijednog muškarca pored sebe.”

XIII

U KOME SE GOVORI O KRALJICI FRANCUSKE
FREDEGUNDI, O NEKIM DRUGIM PRINCEZAMA
I KRALJICAMA FRANCUSKE.

“Mogla bih ti naširoko pričati o ženama koje su u prošlosti mudro vladale, a upravo o tome ću ti nadalje govoriti. Bila je u Francuskoj jedna kraljica koja se zvala Fredegunda, supruga kralja Hilperika. Iako okrutna, što nije uobičajeno kod žena, ova gospa je veoma mudro upravljala kraljevstvom Francuske posle smrti svoga muža i to u momentu kada mu je pretela opasnost da potpuno nes-

tane. Jedini naslednik koji je ostao posle oca bilo je jedno malo dete, koje se zvalo Kloter. Velika je bila nesloga oko upravljanja kraljevstvom među velikašima, a jedan veliki rat je već buktao. Majka, koja je svoje dete još uvek nosila u naručju, sazvala je skupštinu velikaša i rekla im: ‘Gospodo, evo vašeg kralja. Ne zaboravite da je odanost uvek bila osobina Francuza. Ne prezirite izuzetnu mladost ovog deteta, jer će ono, uz pomoć Božju, porasti; a kada bude dovoljno odrastao da vlada, umeće da prepozna svoje prave prijatelje i da im uzvрати prema zaslugama, osim ako ne učinite zločin i greh te ga razbaštinite. Što se mene tiče, uveravam vas da će oni koji ostanu lojalni i verni biti tako velikodušno nagrađeni da će od toga imati trajne koristi.’ Tako je kraljica umirila velikaše, otrgnuvši svog sina iz naručja neprijatelja. Sama ga je odgojila dok nije postao punoletan; i od nje je primio krunu i čast kraljevstva. Sve ovo se nikada ne bi dogodilo da nije bilo mudrosti ove žene.

“Može se reći toliko dobrog o premudroj i plemenitoj kraljici Blanši, majci Svetog Luja, koja je u svakoj prilici bila dobra, koja je dok joj je sin bio maloletan upravljala kraljevstvom Francuske sa toliko veštine i mudrosti da ni muškarac to ne bi bolje učinio. Ostala je na čelu saveta čak i kada je njen sin dostigao godine da sam može da vlada; svi su poštovali njen smisao za politiku i ništa se nije činilo bez njenog učešća. Čak je i u rat išla sa svojim sinom.

“Mogla bih ti nabrojati mnoštvo primera ali ne bih želela da budem preopširna. Ipak, kad smo već počele da se prisećamo gospi iz kraljevstva, nema uopšte potrebe da idemo daleko u istoriju Francuske. I sama si u detinjstvu imala prilike da sretneš kraljicu Žanu, udovicu kralja Šarla, četvrtog sa tim imenom. Priseti se, ako je se još uvek sećaš, svega dobrog što je Ugled dobio od te žene, kako u pogledu veoma plemenitog načina na koji je držala svoj dvor, tako i u pogledu njene čestitosti i načina na koji je delila pravdu. Zapravo, ne zna se ni za jednog princa koji bi bolje od nje u okviru svojih ovlašćenja sprovodio pravdu ili naterao druge da to urade u svojoj zemlji.

“Njena plemenita kći, supruga vojvode Orleanskog, sina kralja Filipa, sličina joj je po tome. Jer niko ne bi mogao pravednije da uspostavi vladavinu pravde nego što je to učinila ona u svojim domenima za svog dugog udovištva.

“Isto je i sa pokojnom kraljicom Blanšom, suprugom kralja Žana, koja je upravljala svojim zemljama i vladala poštujući u najve-

ćoj mogućoj meri zakone i pravdu.

“I šta reći o preminuloj vojvotkinji od Anžua, kćerki blaženog Šarla iz Bloa, vojvode od Bretanje, supruge mlađeg brata kralja Francuske Šarla Mudrog, koji je zatim postao kralj Sicilije? Vredna i mudra, držala je uzdignut mač pravde nad svojim zemljama i domenima, u Provansi kao i drugde, upravljajući njima i čuvajući ih sve dok njeno troje plemenite dece nije postalo punoletno! O, kako iskazati sve vrline te dame! U mladosti je bila toliko lepa da je po lepoti nadmašila sve druge žene; bila je besprekorna po vrlinama, a njeno poštenje za uzor; u zrelim godinama, kao što smo videli, vladala je neizmerno razborito, nepromenjenom silinom i voljom. A pošto joj je muž umro u Italiji, gotovo čitava Provansa se pobunila protiv nje i njene plemenite dece. Međutim, ta velika gospa je toliko radila i toliko dobro to činila, spajajući blagost i silinu, da je uspostavila red i poslušnost u svojim zemljama, tako što je zavela vladavinu zakona da se nikada protiv nje nije čula ni žalba ni pritužba.

“Mogla bih ti pričati još o mnogim drugim gospama Francuske, koje su se, sve bez razlike, u vreme udovištva istakle u vladanju kako sobom tako i svojim domenima. Šta reći o upravljanju grofice od La Marša, gospe i grofice od Vandoma i Kastr, posednice veoma velike zemlje, koja je još uvek živa? Ne nastoji li ona da zna kako se i na koji način sprovodi pravda? Pravedna i razumna, ona to čini sa najvećim žarom. Šta još dodati? Uveravam te da bi se isto moglo reći za mnoštvo žena iz visokog, srednjeg ili niskog staleža, koje su održavale, ili to još uvek čine, ako bi se tako moglo reći, svoje feude za vreme svoga udovištva jednako dobro kao što su činili njihovi muževi za života, a koje njihovi podanici jednako vole kao što su voleli svoje gospodare, ako ne i više. Iako se to muškarcima ne dopada, nema sumnje da su takve žene brojne. Naravno, ima glupih žena, ali mnoge žene su inteligentnije, visprenijeg duha i mnogo oštromnije od gomile muškaraca; to znaš i sama. Ako su njihovi muževi imali poverenja u njih ili bili jednako razumni kao i one, to je samo bila njihova prednost.

“Ipak, to što se žene obično ne bave suđenjem i ne izriču presude, ne treba uopšte da ih brine, jer se tako mnogo manje izlažu fizičkim i moralnim opasnostima. Kad treba kazniti prestupnike i svakome podeliti pravdu, brojni su muškarci koji bi, vršeći takve dužnosti, radije poželeti da o tome znaju koliko i njihove majke!

Jer iako se svi trude da ostanu na pravednom putu, samo je Bog taj koji zna koliko je velika kazna kada neko načini prestup!”

XIV

DIJALOG I RASPRAVA

IZMEĐU KRISTINE I RAZUMNOSTI

“Pravo kažete, Gospo moja, a mome duhu godi da vas sluša. Ali ma kakva bila ženska pamet, svako zna da žene imaju slabo telo, nežno i bez snage, i da su one prirodno plašljive. A to znatno umanjuje poverenje i ugled ženskog pola pred muškarcima, jer oni tvrde da nesavršenstvo tela povlači za sobom i slabiji i siromašniji karakter. Stoga su žene manje dostojne hvale.”

Ona mi odgovori: “Drago moje dete, taj zaključak je manjkav i neodrživ. Često se može videti da, kada Priroda nije uspela da dvama telima podari jednaki stepen savršenosti – stvorivši jedno nezgrapno ili deformisano na neki način, bilo po obliku ili lepoti – ona taj nedostatak nadoknađuje dajući mu neko mnogo značajnije dobro. Priča se, na primer, da je veliki filozof Aristotel bio veoma ružan, razrok i da je njegovo lice bilo veoma čudno; ukoliko je istina da je njegovo telo bilo toliko nezgrapno, Priroda je to više nego nadomestila podarivši mu veliku lakoću razmišljanja i rasuđivanja, što se može videti po slavi njegovih spisa. A mnogo više vredi što je primio dar uzvišene inteligencije nego da je bio obdaren telom Absaloma ili njegovom lepotom.

“Isto se može reći i za velikog imperatora Aleksandra, koji je bio veoma ružan, nizak i slabunjav, ali je u duši nosio hrabrost koja je svima poznata. Mogli bismo pomenuti još mnoštvo takvih. Uveravam te, drago dete, da neko ko je fizički krupan i snažan nema dušu hrabru i snažnu, jer ona potiče od prirodne jačine karaktera, dara koji je Bog dozvolio da Priroda dodeljuje samo onim bićima koja su razumnija od drugih; taj dar je skriven u srcu i svesti, jer hrabrost ne počiva u snazi tela i udova. Vidimo naime, da su mnogi visoki i snažni muškarci ružni i kukavice, dok su drugi, sitni i slabašnog tela, smeli i preduzimljivi. Postoje naravno i drugi kvaliteti. Ali kada je reč o smelosti i fizičkoj snazi, Bog i Priroda su ženama učinili uslugu podarivši im slabost; zahvaljujući toj lepog

mani, one ne moraju da obavljaju te užasne poslove pogubljenja ili uzimanja velike i surove globe, poslova kojima se muškarci ovde bave upravo zbog fizičke snage koju poseduju; žene neće biti izložene mržnji koju takvi postupci izazivaju. A za dušu većine snažnih muškaraca bi bilo bolje da su hodočašće po zemlji izvršili u slabašnom telu žene. Ali vratimo se mom govoru, uistinu ti kažem da ako Priroda nije ženi podarila veliku fizičku snagu, ona je to nadoknadila podarivši joj vrlo sklonost da ljubi Boga i da se boji da se ne ogreši o njegove zapovesti. Jer one koje ne čine tako ,izopačuju svoju prirodu.

“Znaj ipak, draga moja Kristina, da je Bog po svemu sudeći želeo izričito da pokaže muškarcima da ne treba uopšte izvesti zaključak da su žene, iako nemaju svu tu fizičku snagu i smelost kojima su muškarci uglavnom obdareni, nje u potpunosti lišene. Jer su se očito mogle videti brojne žene koje su pokazale istu toliku hrabrost, snagu i smelost da preuzmu i dobro izvrše najplemenitije zadatke koji se obično susreću kod najslavnijih osvajača i ratnika, čak i onih o kojima knjige toliko govore. Sada ću ti ovo izlaganje ilustrovati i kao primer ću ti navesti neke od tih žena.

“Drago dete i prijateljice, pripremila sam ti široke i duboke temelje, i iz njih sam izvukla zemlju i odnela je u velikim košarama na sopstvenim ramenima. Sada je vreme da ti postaviš veliko i lepo kamenje u temelje zidova Grada žena. Uzmi vrh svoga pera i pohitaj da zidaš i gradiš s ljubavlju. Evo tog velikog i lepog kamena koji treba prvo da položiš u temelje Grada; evo i zvezdanih znakova koje je Priroda predodredila da budu postavljeni i ugrađeni u to delo. Odmakni se stoga malo, položiću prvi kamen umesto tebe.”

XV

U KOME SE GOVORI O KRALJICI SEMIRAMIDI.

“Semiramida je bila herojska žena, puna hrabrosti i spretna u vojničkoj veštini i praksi. Ona je toliko bila izvrsna u tome da su ljudi u to vreme govorili, pošto se njeno kraljevstvo prostiralo na kopnu i na moru, da je ona sestra velikog boga Jupitera i kći staroga Saturna. Po paganskom verovanju, zapravo, to su bili bogovi kopna i mora. Ta žena je bila supruga kralja Nina, koji je svoje ime

dao gradu Ninivi. On je bio tako veliki ratnik da je uz pomoć svoje supruge Semiramide, koja je jahala uz njega na svim bojnim poljima, osvojio Veliki Vavilon, utvrđeno kraljevstvo Asirije i još mnoge druge zemlje.

“Ta je žena u svojoj ranoj mladosti kad joj je muž Nino ubijen strelom u jurišu na neki grad, priredila svečani pogreb kakav dolikuje muškarcu kakav je bio Nino, ali još dugo nije prestajala da se bavi vojničkom veštinom. Naprotiv, udvostručila je snagu i hrabrost, vladajući i dalje, još čvršće, kraljevstvom i domenima – onim koje je dobila u nasleđstvo, kao i onim koje je stekla snagom svoga mača. Upravljala je svim svojim kraljevstvom i zemljama po najboljoj viteškoj tradiciji. Preduzela je toliko velikih podviga toliko se zalažući, da ni po čemu nije zaostajala za najsnažnijim i najveštijim muškarcima. Ta je žena imala toliko hrabrosti da se nije bojala nikakvog bola i nije uzimala ni pred kakvom opasnošću. Prkoseći svakoj pogibelji, odnosila je pobjedu nad svim neprijateljima koji su verovali da će ovu udovicu lišiti osvojenih zemalja. Ubrzo je stekla slavu takve ratnice da ne samo da je uspela da sačuva suverenitet svojih zemalja, već je osvojila i zemlju Etiopiju predvođeci brojnu vojsku. Upuštajući se u žestoke borbe najzad je uspela da pokori ove zemlje i pripoji ih svome carstvu. Zatim je želela da silom osvoji Indiju u kojoj se nijedan muškarac nikada nije usudio da započne rat; odnevši pobjedu i tu, nastavila je da osvaja i druge zemlje. Ukratko, na kraju je osvojila i podredila svome zakonu čitav Istok. Osim ovih brojnih i slavnih osvajanja, Semiramida je obnovila i popravila utvrđenja grada Vavilona, koji je osnovao Nimrod i divovi, a koji leži u dolini Hile. To je već tada bio veoma važan i neosvojiv grad, a ta ga je žena iznova utvrdila, okruživši ga dubokim i širokim jarkovima.

“Jednog dana kada je Semiramida sedela u svojoj sobi okružena gospođicama koje su je češljale, doneli su joj vest da se jedno od njenih carstava pobunilo protiv nje. Odmah je ustala i zaklela se svojim carstvom da pletenica koju je trebalo napraviti neće biti ispletana ukoliko se ne osveti za tu pobunu i ukoliko se ta zemlja ponovo ne pokori njenom zakonu. Odmah je naoružala veliki broj svojih podanika, sukobila se sa neprijateljem i, pokazujući izuzetnu snagu i odlučnost, povratila zemlju. Ulila je takav strah tom narodu i ostalim svojim podanicima da se više nikada niko nije usudio da se pobuni protiv nje. U znak sećanja na taj hrabri i plemeniti čin,

dugo je na jednom visokom stubu u Vavilonu stajala tučana statua bogato optočena zlatom, koja je predstavljala princezu koja u ruci drži mač, čija je kosa s jedne strane upletena u kiku, a sa druge raspletena. Ta kraljica je osnovala i izgradila mnoge nove gradove i utvrđenja i uspešno okončala mnoge poduhvate. Njeni su podvizi bili tako veliki da se u knjigama ne može pronaći primer nijednog muškarca koji bi je po hrabrosti mogao nadmašiti, čija bi dela bila znamenitija ili čudesnija.

“Tačno je da su je neki optužili – što bi bilo s razlogom da je ona bila naše vere – jer se udala za sina kog je imala sa mužem Ninom. Za to postoje dva osnovna razloga: prvi, da nijedna glava osim njene ne bi mogla da nosi krunu, što ne bi bio slučaj da je njen sin uzeo neku drugu za ženu; a drugi je što nijednog drugog muškarca nije smatrala dostojnim svoje postelje. To je svakako ogromna greška, ali pošto još uvek nije bilo pisanih zakona, može joj se barem malo oprostiti; ljudi zapravo nisu poznavali druge zakone sem zakona Prirode i bilo je sasvim u skladu sa tim zakonom da svako sledi svoje zadovoljstvo ne čineći time greh. Nema sumnje da ona to nikada ne bi učinila, da je mislila da radi nešto loše i da bi zbog toga mogla da pretrpi neku sramotu, jer je ona imala tako plemenito i blagorodno srce i do te mere volela čast da se nikada ne bi upustila u nešto tako nedostojno.

“Postavili smo eto, prvi kamen temeljac našeg Grada. Kako bi naša izgradnja napredovala, sada je potrebno da postavimo jedne preko drugih još kamenja u temelj.”

XVI AMAZONKE.

“Postoji, u blizini Evrope, jedna zemlja koja se nalazi usred vode velikog okeana koji okružuje čitav svet: zove se Skitija ili zemlja Skita. Dogodi se jednom da je ratni vihor opustošio ovu zemlju odnevši joj sve hrabre muškarce iz te oblasti. Žene iz te zemlje, videvši da su sve izgubile muževe, braću i roditelje i da su im ostali samo starci i mala deca, hrabro su se udružile da bi se oslobodile; odlučile su da će ubuduće upravljati kraljevstvom bez muške glave i obznanile su zakon koji je muškarcima zabranjivao

pristup njihovoj teritoriji. Ipak, kako bi stvorile potomstvo, odlazile su u susedne zemlje u određeno doba godine, vraćajući se zatim u svoju zemlju; ako bi na svet donele mušku decu, vraćale bi ih njihovim očevima; ukoliko bi bile devojčice, one su ih podizale. Kako bi primenile zakon, one su izabrale dve najuzvišenije među sobom i krunisale ih kao kraljice: jedna po imenu Lanfeto, a druga Martesija. Kada su to učinile, proterale su iz zemlje sve muškarce koji su ostali, naoružale se, obrazovale brojne čete koje su u potpunosti bile sastavljene od žena i devojaka i napale su svoje neprijatelje, čije su zemlje bile u plamenu i krvi. Jednom reči, u potpunosti su osvetile smrt svojih muževa.

“Tako su žene Skitije počele da nose oružje. Po tome su ih i prozvali Amazonkama, što znači ‘koja je pretrpela odstranjivanje jedne dojke’. Naime, one su imale običaj da devojčicama, osobito plemenitog roda spaljuju levu dojku, tehnikom koja je samo njima poznata, kako joj uopšte ne bi smetala da nosi štit, manje plemenitim, koje su morale da bacaju strele, odstranjivale su desnu dojku. Vojničke veštine su za njih predstavljale izuzetno zadovoljstvo, što je dovelo do proširenja njihove zemlje i domena; njihov ugled proćuo se zemljom. Nego, vratimo se mojoj temi, Lanfeto i Martesija su osvojile mnoge zemlje, svaka na čelu jedne velike vojske; na kraju su pokorile i veliki deo Evrope i Azije, osvajajući brojna kraljevstva i podređujući ih svom zakonu. Osnovale su i veliki broj gradova i naselja, a posebno Efes u Aziji, grad koji je bio i još uvek je slavan. Prva je umrla Martesija, poginula je u borbi; na njeno mesto Amazonke su krunisale jednu od njenih kćeri, plemenitu i lepu devicu po imenu Sinopa. Ona je imala tako uzvišenu dušu i bila je tako ponosna, da je želela da čitavog života ostane devica; ona zapravo nikada nije udostojila nijednog muškarca da se sa njom spoji. Njena jedina strast, jedina briga, bila je ratnička veština; uopšte nije želela druga uživanja. Ništa nije moglo da zadovolji njenu glad za zemljama koje je želela da zauzme i osvoji. Osvetila se za smrt svoje majke na izuzetan način, poharavši sve stanovnike te države sopstvenim mačem i opustošivši njihove zemlje. Osim toga, osvojila je i mnoge druge predele.”

XVII U KOME SE GOVORI O TOMIRIS, KRALJICI AMAZONKI.

“Kao što ćeš sigurno čuti, država koju su osnovale Amazonke dugo je bila na vrhuncu slave; brojne herojske žene su se smenjivale na čelu kraljevstva. Biće dovoljno da ti navedem samo najvažnije, jer bi bilo previše da ti ih navodim sve.

“Kraljica ove zemlje bila je i mudra Tomiris, plemenita i vrla. Snažan i moćan kralj Persije, Kir, kome podvizi nisu manjkali, koji je osvojio Veliki Vavilon i pokorio veliki deo sveta, na kraju je bio pobeđen i zarobljen lukavošću, snagom i inteligencijom ove žene. Posle svih ovih osvajanja, Kir je želeo da se okuša i u kraljevstvu Amazonki kako bi ih pokorio. Ova mudra kraljica, saznavši od svojih doušnika da se Kir sprema da sa velikim delom svojih trupa osvoji čitavu njenu zemlju, shvatila je da neće moći silom da uništi jednu takvu vojsku i da je neophodno pribegli lukavstvu. Stoga je, kao komandantkinja svignuta na ratne teškoće, kada je čula da je Kir već duboko prodro u njene zemlje – jer je odlučila da ga pusti da napreduje bez ikakvog otpora – naoružala sve Amazonke i postavila ih u zasedu na strateška mesta u planinama i šumama kojima je Kir morao proći.

“Tu je, u velikoj tajnosti, Tomiris sa svojom vojskom čekala da se Kir uvuče sa svim svojim vojnicima u uzan mračni tesnac okružen planinama i gustim šumama. U određenom trenutku ona je dunula u rog. Kir, koji ništa nije slutio, bio je u potpunosti izgubljen videvši da je napadnut sa svih strana, a da je njegova vojska razbijena u grupe teškim kamenjem koje su Amazonke odozgo bacale na njih. Naime, teren je bio takav da nisu mogli da se kreću ni napred ni nazad; na jednom kraju, ratnice su ih, na izlazu iz tesnaca masakrirale; na drugom kraju ih je čekala slična zaseda. Tako su svi umrli zgnječeni kamenjem, izuzev Kira i njegovih velikaša za koje je kraljica naredila da ih dovedu žive i koje su dovele pred šator koji su razapele samo za nju posle krvoprolića. Kir je ubio jednog od njenih sinova koga je poslala pred njega i nije pristajala da ga poštedi. Ona je, pred njim, posekla glave svim velikašima. Onda mu je rekla: ‘Kire, ti koji si toliko bio žedan ljudske krvi, sada ćeš moći da je piješ do mile volje.’ Naredila je da mu odseku glavu i bace je u vedro gde su skupile krv velikaša.

“Drago dete i prijateljice, podsećam te na sve te događaje jer su oni u vezi sa mojom pričom, iako ih veoma dobro poznaješ i iako si o njima ranije i ti pisala u *Knjizi o promenljivosti sreće* i u *Otejinoj Poslanici*. Međutim, sada ću ti navesti druge primere.”

XVIII

KAKO SU VELIKI HERKUL I NJEGOV PRIJATELJ
TEZEJ STIGLI IZ GRČKE KAKO BI NAPALI
AMAZONKE SA KOPNA I SA MORA I KAKO SU IH
GOSPOĐICE MELANIPA I HIPOLITA IZBACILE IZ
SEDLA, OBORIVŠI JEDNE PREKO DRUGIH
KONJE I KONJANIKE.

“Kako odgovoriti? Brojni oružani podvizi Amazonki učinili su da ih se baš svi plaše. Glas o njima stigao je čak do Grčke, zemlje koja je ipak veoma udaljena od Skitije: ni o čemu se drugom i nije govorilo nego o ovim ratnicama koje su neumorno napadale zemlje i osvajale ih, pustošeći sve zemlje i regione koji su odbijali da se pre-daju. Tada se govorilo da nikakva sila ne može da ih zaustavi. Grčka se uznemirila u strahu da one ne prošire svoje carstvo na nju.

“Tada je u Grčkoj, u najslavnije doba, živeo Herkul izvanredne snage. On je u svoje vreme načinio više podviga nego ijedan heroj koga je žena rodila i koga istorija pamti. Borio se sa džinovima, hidrama i drugim mitskim čudovistima; sve ih je pobedio i, jednom reći, nema muškarca čija bi se fizička snaga mogla porediti sa njegovom, sem Samsona, čuvenog po svojoj snazi. Herkul je smatrao da ne treba čekati da Amazonke prodru u Grčku, već da ih treba prvo napasti. Zbog toga je naoružao lađe i pokrenuo vojsku mladih heroja da se u Skitiji nadmeću u snazi. Kada je Tezej, srčan i valjan kralj Atine, čuo za tu vest naloži da se bez njega ne ide; svoju vojsku ujedinio je sa Herkulovom. Otisnuše se na more u velikom broju i zaploviše ka kraljevstvu Amazonki. Kada su se približili obali, uprkos njegovoj izvanrednoj snazi, hrabrosti i uprkos velikom broju neustrašivih ratnika koje je imao uz sebe, Herkul se nije usudio da po danu uđe u luku i iskrca se, toliko se bojao snage i smelosti neprijateljica. Bilo bi teško poverovati, da o tome nije toliko pisano, da se taj čovek, kome nijedan muškarac nije mogao

da doskoči, do te mere bojao snage ovih žena. Stoga su Herkul i njegova vojska sačekali tamnu noć, i to ono doba kada se svako smrtno biće odmara i spava. Sa svojih lađa su se iskricali jureći u napad, paleći i masakrirajući Amazonke koje su, ništa ne sluteći, uhvaćene potpuno nespremne. Međutim, uzbuna se brzo pronela i sve su se, sve brže jedna od druge, latile oružja i pohitale zajedno, neustrašive, prema obali odakle je dolazio napad.

“U to vreme vladala je Oritija, veoma hrabra kraljica koja je bila osvojila mnoge zemlje. Ona je bila majka vrle kraljice Pentesi-leje o kojoj će biti reči nešto kasnije. Oritija je viteški nasledila kraljicu Antiopu koja je vladala i upravljala Amazonkama tako što je zavela vladavinu vojničke discipline; ona je u to vreme bila naj-neustrašivija među ratnicama. Može se zamisliti bes Oritije kada je saznala kako su ih Grci napali noću na prevaru i kako su ih masakrirali. Zaklela se da će ih snaći veliko zlo što su izazvali njen bes. Prkoseći neprijatelju koga se uopšte nije bojala naredila je da se jedinice naoružaju. Divno je bilo videti žene kako se u trku naoružavaju i okupljaju oko svoje kraljice. U zoru, sve čete su bile spremne.

“Međutim, dok su se one pregrupisavale i dok je kraljica još okupljala svoje borbeno telo, dve mlade, neustrašive žene, vične veštini ratovanja i bez premca po hrabrosti i vrlini, nisu imale strpljenja da sačekaju jedinice svoje zapovednice: jedna se zvala Melanipa, a druga Hipolita; obe su bile kraljičine bliske rođake. Naoružavši se najbrže što su mogle, pojurile su ka luci na svojim pomamnim vrancima od megdana sa kopljima u rukama, čvrstim štitovima od slonove kože okačenim oko vrata. Tada su se, van sebe od besa i ljutnje, bacile svom snagom na najžešće Grke, Melanipa na Herkula, a Hipolita na Tezeja. Tada se jasno videlo koliki je njihov bes, jer uprkos kolosalnoj snazi, neustrašivosti i ogromnoj hrabrosti ovih muškaraca, ove dve žene su im zadale takve udarce da su od šoka popadali, jedni preko drugih, i konjanici i konji. Međutim, iako su izbacile iz sedla svoje protivnike i same su popadale. One ipak brzo ustadoše i napadoše ih zadajući im udarce mačem.

“O, kakvu slavu zaslužuju ove gospođice, što su tako izbacile iz sedla, one, sasvim obične žene, dva najbolja konjanika svog vremena! U to bi bilo nemoguće poverovati da mnogi dostojni vere nisu o tome posvedočili u svojim knjigama. Čudeći se zbog takvog neuspeha u boju, oni su nastojali da opravdaju osobito Herkula, s

obzirom na njegovu neverovatnu snagu, tvrdeći da se njegov konj zateturao pod udarcem, jer oni ne veruju da bi ga iko mogao oboriti na zemlju da mu se konj održao na nogama. Oba konjanika se postideše što su ih dve devojke zbacile iz sedla. Ali se one hrabro odmeriše sa njima u borbi mačem, a ishod bitke beše dugo neizvestan. Najzad, dve žene behu zarobljene. Je li to za divljenje, ako se zna da se nikada do tada nisu udružila dva tako vešta junaka?

“Herkul i Tezej su bili tako ponosni na svoje zarobljenice, da ih ne bi trampili ni za kakvo blago sveta. Ukrcaji su se na svoje lađe, kako bi se osvežili i ostavili oružje, smatrajući da su učinili veliki podvig. Odali su veliku počast dvema ženama, a njihova se radost udvostručila kada su videli kako su lepe i graciozne, kada su im skinuli oružje. Nikada im plen nije bio draži i uživali su posmatrajući ih.

“Kraljica se spremala da se obruši na Grke sa svom svojom vojskom kada joj donesoše vest da su dve gospođice zarobljene. Njena tuga beše neizmerna. Plašeći se zlostavljanja koje bi mogle pretrpeti dve otete devojke ukoliko bi napala, ona se naglo zaustavi i posla dve svoje namesnice da odnesu vest da je ona spremna da učini sve što oni zatraže u zamenu za te dve devojke. Herkul i Tezej primiše glasonoše uz sve počasti koje zaslužuju i ljubazno odgovoriše da ukoliko kraljica želi da sklopi mir i obeća, ona i njene prijateljice ratnice, da se nikada neće dići na oružje protiv Grka i da će postati prijateljska zemlja – što se njih tiče oni su bili spremni da to isto obećaju – onda će joj predati žive i zdrave devojke, bez drugog plena do njihovog oružja. Naime, nameravali su da ga sačuvaju zauvek, kao uspomenu na slavnu pobedu koju su odneli nad ovim devojka. Kraljica je bila primorana da prihvati mir, jer je želela da joj vrata ove dve gospođice koje je volela više od svih. Dugo su pregovarali. Najzad bi odlučeno da će se kraljica razoružati i doći sa svojom pratnjom. Grci nikada ranije nisu videli takvu povorku zanosnih gospi i gospođica, bogato odevenih koje se uputiše pred njih da zaključe mir uz slavlje. Svečanosti behu sjajne.

“Međutim, Tezeju je bilo jako teško da preda Hipolitu, jer se u nju smrtno zaljubio. Stoga je Herkul molio i preklinjao kraljicu da dopusti Tezeju da uzme Hipolitu za ženu i odvede je u svoju zemlju. Proslaviše veličanstveno venčanje i Grci otputovaše. Tako je Tezej odveo Hipolitu, sa kojom je kasnije dobio sina koji je nosio isto ime. On je postao slavan i vešt ratnik. Kada Grci čuše da je

sklopljen mir sa Amazonkama, njihovoj radosti ne beše kraja, jer se oni, zapravo, ničeg drugog nisu toliko bojali.”

XIX

U KOME SE GOVORI O KRALJICI PENTESILEJI I POMOĆI KOJU JE PRUŽILA GRADU TROJI.

“Kraljica Oritija živela je dugo. Za njene vladavine kraljevstvo Amazonki je bilo napredno i uvećalo se. Umrla je u dubokoj starosti. Amazonke tada poveriše krunu njenoj plemenitoj kćerki Pentestileji, a ta je herojska žena pre svega nosila krunu mudrosti, vrline, hrabrosti i junaštva. Nikada joj nije bilo teško da nosi oružje i ide u boj. Za vreme njene vladavine kraljevstvo Amazonki je dostiglo vrhunac svoje moći, jer je ona bila neumorna, a neprijatelji su je se toliko bojali da se nikada nijedan nije usudio da je napadne. Ta je žena bila tako gordi i uzvišena da nikada nije udostojila nijednog muškarca da bude sa njom i ostala je devica čitavog života.

“To je bilo vreme velikog rata između Grka i Trojanaca. U to vreme čitav svet je slavio junaštvo i viteštvo Hektora iz Troje; hvalospevi o najsrčanijem muškarcu na svetu nisu prestajali da se pevaju, a sve je ukazivalo na to da je njegova zasluga bila bez premca. Budući da je sasvim normalno da volite nekog ko vam je sličan, Pentesileju, koja je bila najslavnija među ženama, čuvši tolike pesme hvale o junaku Hektoru, obuze ljubav prema njemu, čista i snažna, i nemade druge želje do da ga upozna. Kako bi ispunila tu svoju želju, ona napusti svoje kraljevstvo sa ogromnom svitom; praćena brojnim plemenitim gospama i gospođicama junakinjama sa blistavim oružjem, krete dakle put Troje. Put je bio dug, a cilj dalek, ali za srce koje voli ponešeno željom, ništa ne beše ni daleko ni teško.

“Međutim, preuzvišena Pantesileja stiže u Troju odveć kasno, jer je Hektor već bio mrtav, prevarom ga je ubio Ahil u bici u kojoj je stradalo gotovo čitavo pokolenje trojanskih vitezova. Pentesileju su uz velike počasti primili kralj Prijam i kraljica Hekaba, zajedno sa čitavom trojanskom konjicom, ali je ona bila toliko očajna zbog Hektorove smrti da je ništa nije moglo razveseliti. Kralj i kraljica, koji su bez prestanka oplakivali smrt svoga sina, rekoše da će joj,

pošto nije uspela da ga upozna živog, pokazati njegove posmrtno ostatke. Odvedoše je stoga u hram u kome su naložili da mu se podigne najveličanstvenija i najraskošnija grobnica o kojoj se ikada pričalo. Tu, u uzvišenoj kapeli svoj u zlatu i dragom kamenju, pred glavnim oltarom njihovih bogova, na tronu, ležalo je balsamovano i raskošno odeveno Hektorovo telo. Izgledalo je kao da je još uvek živ. Lice mu je ostalo uzvišeno i činilo se kao da još uvek pretili Grcima blistavim mačem koji je držao u ruci. Bio je odeven u dugačku i široku tuniku po ivicama bogato izveženu čistim zlatom, po rubovima ukrašenu dragim kamenjem koje se pružalo do zemlje i prekrivalo njegove donje udove. A oni su se pak nalazili u dragocenom balzamu čija su aromatična isparenja davala miris čitavom mestu. Trojanci su te posmrtno ostatke poštovali kao kakvog boga; mnoštvo zapaljenih sveća odavalo je veličanstvenu svetlost. Niko nije umeo tačno proceniti vrednost raskoši u toj kapeli. Tu dovedoše kraljicu Pentesileju. Otvoriše kapelu. Videvši telo, ona pade na kolena kako bi mu odala počast kao živoj osobi, pri-mače se i, zagledavši se u njegovo lice, obrati mu se plačući:

“Ah! Ukrasu uzvišeni zemaljskog viteštva, slavo i uzoru nedostižnog junastva, ko će sada moći da se podiči hrabrošću i opaše mač, kada se ugasila luča i primer sve plemenitosti?

“Avaj! Pod kojom jadnom zvezdom je rođen onaj koji se usudio da svojom prokletom rukom izvrši taj nečovečni čin i oduzme zemlji takvo blago! O, moj plemeniti prinče, zašto mi Fortuna toliko nije bila naklonjena pa me je sprečila da se nađem uz tebe kada ti je taj nevernik pripremio zamku? Jer se to nikada ne bi dogodilo, a ja bih umela da te zaštitim. Samo da je još u životu, da mogu osvetiti tvoju smrt i ublažiti bes i bol koji mi ispunjavaju srce kada te vidim tako nemog i beživotnog, meni koja sam toliko želela da razgovaram sa tobom. Ali pošto je Fortuna tako odlučila, i pošto drukčije nije moglo biti, svečano se zaklinjem svim našim bogovima, obećavam ti i obavezujem se verno, osvetiću te i progoniću Grke svojom mržnjom dok god sam živa.’ Tako je govorila Pentesileja klečeći pred Hektorovim mrtvim telom, a gomila dirnutih velikaša, gospi i vitezova koji su se tu nalazili plakali su slušajući je. Panteseleja nije mogla da se udalji; ipak je to morala da učini, poljubivši ruku koja je držala mač, napusti kapelu uz ove reči: ‘Ah! Uzvišeni ukrasu viteštva! Što nisi živ kada se i na tvom mrtvom telu vidi znak velike plemenitosti!’

“I tada ode plačući da se srce raspukne. Čim je uzmogla, prikupi oružje i uz pomoć čitave svoje vojske, silom izađe, napadajući zbijene redove Grka koji su ih opsedali i ukratko, ona i njene ratnice načiniše toliko podviga, da je živela duže, nijedan Grk se ne bi nikada vratio u Grčku. Pobedila je Pira, Ahilovog sina koji je i sam bio iskusni vitez, udarivši ga tako jako da umalo nije od toga umro. Njegovi ljudi su imali muke da ga spasu i smatrali su ga mrtvim; Grci su gubili hrabrost, misleći da nikada neće moći da se izvuku, jer su svoju nadu polagali u njega. I može se reći da je Penteseleja jasno pokazala sinu koliko je mrzela njegovog oca.

“Nego, da skratim svoje izlaganje, kada je Grke Fortuna sasvim napustila - jer se u dugim danima Penteseleja izveštila u borbi sa svojim drugaricama u neobičnim podvizima - Pira, koji se prepustio svojim ranama, obuze bes i stid što ga je ta žena zbacila s konja i oborila ga. Stoga naredi svojim vojnicima, sve iskusnim ratnicima, da za jedini cilj u borbi postave sebi da zarobe Panteseleju i da je odvoje od njenih; obeća im veliku nagradu ako to uspeju, jer je želeo da joj on lično zada poslednji udarac. Pirovim ljudima je bilo potrebno dosta vremena i puno napora da u tome i uspeju, toliko su se bojali da se približe Panteseleji, koja je zadavala zadivljujuće udarce. Samo u tom danu napravila je više podviga nego sam Hektor, iscrpljujući se u borbi dok su Pirove trupe sve svoje napore usmerile na samo jedan cilj; najzad su uspele da je zbace iz sedla i izdvoje iz njene jedinice, zadržavajući neprestano njene drugarice i sprečavajući ih da joj priteknu u pomoć. Uprkos iznenađujućoj žestini kojom se Penteseleja branila, oni uspeše da je izdvoje iz njene vojske i otkinu više od četvrtine njenog šlema. Tada Pir, koji je bio tu, vide njenu glavu голу pod šlemom i zadade joj takav udarac po plavoj kosi da joj rascepi lobanju i mozak. Tako je umrla hrabra Penteseleja, čiji je gubitak bio tako težak za Trojance. Njene drugarice s velikom tugom vratiše njeno telo u kraljevstvo, je razočaranje bilo ogromno. Gorko je oplakivaše, i s razlogom su to činile, jer nikada takva vladaraka neće više vladati Amazonkama.

“Moraš znati i to da je ovo kraljevstvo žena napredovalo od samog osnivanja i da je njihovo carstvo trajalo više od osam stotina godina. To i sama možeš proveriti u hronikama, računajući godine koje razdvajaju početke ovog kraljevstva i godinu kada se smatra da je Aleksandar Veliki osvojio svet. Poznato je naime da je još u njegovo vreme postojalo moćno kraljevstvo Amazonki, jer

nam sama istorija govori o tome kako se Aleksandar našao kod njih i kako ga je primila kraljica i njen dvor. Aleksandar je živeo još dugo posle propasti Troje, više od četiri stotine godina od osnivanja Rima, što je dosta posle te propasti. A ukoliko želiš da se potruđiš i uporediš hronike i prebrojiš godine, otkrićeš da su to kraljevstvo i vlast žena trajali neizmerno dugo. Među poznatim kraljevstvima koja bi se po trajanju mogla porediti, nećeš zabeležiti slavnije vladare, po broju vladara ili po njihovim junaštvima, od kraljica ili gospi ovog kraljevstva.”

XX

U KOME SE GOVORI O ZENOBJI,
KRALJICI PALMIRE.

“Amazonke nisu bile jedine hrabre žene. Srčana Zenobija, kraljica Palmire, zaslužuje isto toliko slave. Bila je to žena plemenite krvi, iz loze Ptolemeja, kraljeva Egipta. Njena hrabrost i viteško umeće bili su očigledni još u njenom najranijem detinjstvu, a kada je porasla i ojačala, niko nije mogao da je spreči da napusti citadelu, dvor i kraljevske odaje i ode da živi sred lugova i šuma; tu je, naoružana mačem i kopljem sav svoj žar polagala na to da lovi divlje zveri. Najpre se ustremila na jelene i srne, zatim na lavove, medvede i ostale vrste krvoločnih zveri. Napadajući ih bez straha pobeđivala ih je neverovatnom lakoćom. Uopšte joj nije smetalo da neprestano spava u šumi, čak i na kamenitom tlu; nije osećala ni najmanji strah, nije joj predstavljalo nikakav problem da sebi prokri put kroz šipražje u šumi, da se penje planinama, prelazi doline, kako bi lovila životinje. Ova devica prezirala je bilo kakvu telesnu ljubav i dugo se opirala braku, jer je želela da ostane netaknuta čitavog života. Međutim, roditelji su je na kraju silom naterali da za muža uzme kralja Palmire. Plemenita Zenobija bila je izuzetno lepa, prelepog tela i lica, ali ona tome nije pridavala nikakav značaj. Sreća joj se osmehnula podarivši joj muža kome je prijao njen karakter i život kakav je odabrala.

“Taj kralj je bio izuzetno hrabar. Odlučio je da snagom oružja osvoji čitav Istok i susedna carstva. U to vreme je zatočenik persijskog kralja Sapura bio rimski imperator Valerijan. Kralj Palmire

okupio je svu svoju vojsku. Tada se Zenobija, koja nije morala da uloži poseban napor kako bi sačuvala svežinu svoje puti, spremi da se podvrgne teškoj vojničkoj veštini, da ponovo stavi oružje i sa mužem podeli sve teškoće vojničke discipline. Kralj Odenatus je sa jednom drugom ženom imao sina po imenu Irod; dao mu je na upravu deo vojske koju je poslao kao prethodnicu protiv persijskog kralja Šapura, koji je tada zaposedao Mesopotamiju. Zatim je svojoj ženi Zenobiji naredio da predvodi drugu liniju bolje naoružanu. On sam bi došao sa druge strane sa ostatkom vojske. Prema tome pohod se odvijao po planu. Šta još reći? Evo šta se dogodilo, kao što možeš da pročitaš u starim hronikama: Zenobija se tako hrabro i srčano ponela, pokazujući toliko smelosti i neustrašivosti, da je dobila nekoliko bitaka protiv persijskog kralja i odnela pobedu, obezbeđujući mužu svojim junaštvom vladavinu nad Mesopotamijom. Najzad je zaposela tvrđavu kralja Šapura, zarobila ga sa njegovim konkubinama i tako osvojila ogromno bogatstvo.

“Posle te pobede, njenog muža je ubio jedan od njegovih rođaka koji je želeo da se dokopa vlasti. U tome nije uspeo jer ga je sprečila ova herojska gospa; plemenita i hrabra sama je preuzela vlast nad carstvom u ime svoje maloletne dece i krunusala se za caricu. Vladala je vešto i razborito. Jednom reči vladala je tako dobro i tako upravljala vojskom, da se čak ni Galijen ni Klaudije, rimski imperatori i gospodari jednog dela Istoka, ne usuduše da bilo šta preduzmu protiv nje. Isto se dogodilo sa Egipćanima, Arapima i Armenima, koji su se toliko bojali njene moći i njene velike čvrstine da su bili srećni što su uopšte uspeali da sačuvaju svoje granice. Ova gospa je tako dobro vodila poslove u kraljevstvu da su prinčevi prema njoj osećali najdublje poštovanje, njen narod ljubav i poslušnost, a vitezovi strahopoštovanje. Naime, kada bi ona polazila u rat – što se često događalo – ona se uopšte nije obraćala vojnicima dok se sama ne naoruža i stavi kacigu; ona nikada nije izlazila na bojno polje na neuglednom konju, dok su svi kraljevi u ono vreme činili tako: naprotiv ona je uvek jahala na gizdavom vrancu. Događalo se čak i da prethodi tajno svoju vojsku kako bi špijunirala neprijatelje.

“Plemenitoj Zenobiji ne beše dovoljno što je u umetnosti i veštini ratovanja nadmašila sve vitezove svoga doba na svetu; plemenitošću i čestitošću, a iznad svega svojim moralom, nadmašila je i sve žene. U svemu je bila izuzetno umerena. Ali je uprkos tome

umela da priredi sjajne gozbe i slavlja u čast svojih velikaša i zvanica; tada je umela da bude širokogrudna i kraljevski veličanstvena, da daje vredne i raskošne poklone i zadobije ljubav i naklonost bogatih ljudi. Ona je bila žena uzorne čestitosti, jer ne samo da je izbegavala druge muškarce, već je i sa sopstvenim mužem spavala samo da bi obezbedila potomstvo, a o tome ga je obavestila zabranivši mu da spava kraj nje od kada je zatrudnela. Da bi spoljašnjost bila u skladu sa unutrašnjom stvarnošću, ona je zabranila pristup njenom dvoru svakom razvratnom i bludnom muškarcu, zahtevajući od svih koji su želeli da budu u njenoj milosti poštenje i besprekorno ponašanje. Cenila je ljude prema njihovoj čestitosti, hrabrosti i vrlini, a ne po bogatstvu ili po njihovom položaju, osobito je cenila one koji su bili umereni iako su bili proslavljeni vitezovi. Vodila je raskošan život vladarke, živela u sjaju i nemilice trošila po običaju Persijanaca, koji su od svih kraljeva onoga doba vodili najluksuzniji život. Služili su je u zlatnom posuđu optočenom dragim kamenjem, a pojavljivala se u najbogatijoj odeždi. Stekla je ogromno bogatstvo koje su činili njeno lično blago i prihodi koje je dobijala, a da nikada nikome ništa nije silom uzela; iako je trošila razumno, bila je tako širokogrudna da nikada niko nije video nijednog princa za koga bi se moglo reći da je velikodušniji ili darežljiviji od nje.

“Pored svega ovoga ona je imala i jedan uzvišeni dar, koji ću samo pomenuti: veoma dobro je poznavala književnost, kako Egipćana tako i svoje zemlje. U vreme dokolice, nastojala je da se prilježno preda studiranju. Za učitelja je uzela Longina Filozofa, koji ju je uveo u tu umetnost. Znala je latinski i grčki i na tim jezicima je, sa puno prefinjenosti, napisala sažetu savremenu istoriju. Za svoju decu, kojoj je nametnula strogu disciplinu, želela je obrazovanje ravno njegovom. Reci mi, draga moja Kristina, da li si u svemu što si do sada pročitala ikada naišla na princa ili viteza čije su osobine bile vrlije?”

XI U KOME SE GOVORI O PLEMITOJ KRALJICI ARTEMISIJI.

“Hoćemo li o toj veoma plemenitoj i uzvišenoj ženi iz Karije reći manje nego o ostalim vrlim gospama? Volela je kralja Mauzola, svoga muža, tako snažno da je naredila da mu posle njegove smrti podele srce, kako se priča, kao što smo već videli i kao što ćemo o tome pričati kada za to dođe vreme i na određenom mestu. Postavi udovica, morala je upravljati veoma prostranim kraljevstvom. Ali njoj ne beše teško da vlada, jer je posedovala snažan karakter, savršenu životnu mudrost i smisao za državištvo. Još je hrabrija bila u ratu, tako vešta u vojničkoj veštini, da je proslavila svoje ime i brojne pobede su joj donele veliki ugled. Budući da nije želela da se zbog svog udovištva razlikuje u upravljanju državom, u nekoliko navrata se latila oružja, posebno u dve nezaboravne bitke: najpre u odbrani sopstvene zemlje, a onda da bi ostala odana prijateljstvu i zadatoj reči.

“Prvi put je to učinila po smrti kralja Mauzola, svoga muža. Stanovnici Rodosa, čije su zemlje bile blizu njenog kraljevstva, ispuniše se zavišću i prezirom što jedna žena vlada u Kariji, a u nadi da će je proterati i oduzeti zemlje, poslaše na nju moćnu vojsku i mnogobrojne lađe. Oni se dakle, uputiše ka gradu Halikarnasu, koji se nalazio usred mora na ostrvu Ikariji. To je bilo jako dobro branjeno mesto. Naime, taj grad je imao dve luke. Jednu unutrašnju, da tako kažemo, zaklonjenu unutar grada: do nje se dolazilo tajnim, skrovitim prolazom i njime se moglo ući u utvrđenje i iz njega izaći, a da to ne primete ni stanovnici niti oni koji opsedaju grad; što se velike luke tiče, ona se nalazila uz same zidine grada. Mudra i hrabra Artemisija, dočuvši od svojih doušnika da se neprijatelj približava, naredi vojnicima koje je sazvala u velikom broju da se naoružaju. Međutim, pre nego što je krenula, naredi stanovnicima grada i nekim veoma poverljivim ljudima koje je ostavila specijalno da bi ispunili taj zadatak, da na ugovoreni znak dobro prime ljude sa Rodosa i da ih pozovu sa vrhova zidina da bez straha uđu u grad pred kojim se nalaze. To je trebalo učiniti tako da neprijatelji napuste svoje lađe kako bi se okupili na glavnom trgu. Pošto je izdala tu naredbu, Artemisija izađe iz grada sa svojom vojskom kroz unutrašnju luku i isplovi na pučinu krišom od

ljudi pridošlih sa Rodosa. Pošto je dala ugovoreni znak i primila onaj koji je najavljivao da su oni na trgu, ona odmah okrenu jedra ka velikoj luci; dočepa se grada i onda, napadajući zajedno sa svojom vojskom s leđa ljude sa Rodosa, odnese blistavu pobjedu nad njima i poubija ih.

“I to nije kraj: Artemisija naredi svojoj vojsci da se ukrca na lađu napadača, usmeri kljun broda ka Rodosu i okiti lađe u znak pobjede, kako bi pomislili da se ratnici Rodosa vraćaju kao pobjednici. Kada su je oni koji su ostali u gradu ugledali, poradovali se i širom otvoriše luku, ubeđeni da dolaze njihovi. Artemisija se iskrca i dok su ostali osvajali luku ona se uputi pravo na utvrđenje. Tu je uhvatila sve prinčeve i naredila da se ubiju. Tako je pobjedila ratnike sa Rodosa, koji je se nisu bojali. Sebe je proglasila vladarkom grada; ostatak ostrva se ubrzo predao. Pošto je tako podredila čitavu zemlju i uspostavila sud, ostavila je jednu jaku vojnu jedinicu i vratila se u svoju zemlju. Međutim, pre nego što je napustila ostrvo, naredila je da se tu podignu dve bronzane statue: jedna koja bi predstavljala Artemisiju kao pobjednicu i drugu, koja bi predstavljala porobljeni Rodos.

“Drugi nezaboravni među svim podvizima ove žene odigrao se za vreme napada Kserksa, kralja Persije, na Lakedemonjane. Zemlju su već bili osvojili njeni konjanici, pešadija i ostala vojska; veliki broj njenih lađa i brodova zaposeo je obalu. Mnogi su pomislili da će uništiti celu Grčku, ali Grci, koji su sa kraljicom Artemisijom potpisali sporazum o prijateljstvu, tražili su od nje da im pošalje pomoć. Verno poštujući vojničku čast, umesto da im samo pošalje trupe, lično je došla predvođeci veliku vojsku. Jednom reči, toliko se držala zadatog obećanja da se lično upustila u borbu protiv Kserksa koga je potukla do nogu. Kada ga je potukla na kopnu, otisnula se na more i, ploveći ispred zapovedničkog broda, napade ga u vodama Salamine. Bitka se rasplamta i hrabra Artemisija beše u prvim redovima, zajedno sa svojim vojskovođama koje je hrabрила svom silinom, podstičući njihovu neustrašivost uzvikujući: ‘Napred, braćo moja! Hrabri moji vitezovi, neka nam časno bitka pripadne! Pokažite da ste dostojni slave i ugleda i ja neću žaliti svoga bogatstva!’ Ukratko, sve je tako dobro izvela da je uništila Kserksa na moru, kao što je to već učinila na kopnu. A on je sramno pobjegao. Ipak, njegova je vojska bila nebrojena: nekoliko istoričara svedoči da je bila toliko velika da je, kuda bi prošla,

preko reka i izvora, voda iz njih nestajala. Ova herojska žena je odnela plemenitu pobjedu i slavno se vratila u svoju zemlju, krunisana ratnim počastima.”

XXII

U KOME SE GOVORI O LILI, PREDOBROJ MAJCI VITEZA TEODORIKA.

“Iako se nikada nije borila sa oružjem u rukama, zar hrabrost te plemenite gospe Lili, koja je dala savet od velikog značaja svome sinu Teodoriku, izuzetno hrabrom vitez, kako bi dobio bitku, ipak ne treba slaviti? Ispričaću ti tu priču. Teodorik je u to vreme bio jedan od najvećih prinčeva na dvoru konstantinopoljskog cara. Bio je to izuzetno lep muškarac i iskusni vitez; takođe je bio, zahvaljujući vaspitanju i učenosti koje je primio od svoje majke, veoma uzoran i besprekornog morala.

“Jednog dana, princ po imenu Odoakar napade Rimljane kako bi ih potukao, njih i čitavu Italiju. Oni pozvaše u pomoć cara Konstantinopolja. On im posla veliku vojsku predvođenu Teodorikom, najiskusnijim među njegovim vitezovima. A kako je borbu protiv Odoakara vodio u linijama, vojnička sreća mu okrenu leđa i strah ga naterao u bekstvo prema Raveni. Kada njegova mudra i hrabra majka, koja je pomno pratila bitku, ugleda sina kako beži, potpuno je premrla od bola, jer je smatrala da za jednog viteza nema ničeg sramnijeg od bekstva sa bojnog polja. Veličanstvenost njenog velikog srca učini da zaboravi na majčinsku ljubav: budući da je više volela da vidi svog sina kako časno umire nego da doživi takvu sramotu, ona mu potrča u susret, namoli ga da zaustavi to sramno bekstvo, da okupi ljude i vrati se u boj. Kako njene reči nisu imale odjeka, ta gospa, obuzeta besom, zadiže prednji deo svoje haljine i reče mu: “Želiš da pobegeš, sine moj! Vрати se u utrobu koja te je rodila!” Teodorik je time bio toliko ponižen da je prestao da beži, okupio svoje trupe i vratio se u bitku. Sav goreći od srama zbog majčinske pridike, borio se sa tolikim žarom da je potukao neprijatelja i ubio Odoakara. Tako je Italija, koja umalo čitava nije pala u ruke neprijatelja, spašena mudročću jedne žene i usudujem se reći da zasluge za tu pobjedu pripadaju pre majci nego sinu.”

XXIII

U KOME SE PONOVO GOVORI O
KRALJICI FREDEGUNDI.

“Hrabrost kraljice Francuske Fredegunde, o kojoj sam ti ranije govorila, ogleda se i u onome što je učinila u ratu. Kao što si već čula, ostala je udovica kralja Hilperika u trenutku kada je rodila sina Klotera. Budući da je kraljevstvo bilo osvojeno, obratila se velikašima sledećim rečima: ‘Gospodari moji, ne dopustite da vas poraze brojni neprijatelji koji nam prete, jer sam razradila strategiju koja će nam obezbediti pobedu pod uslovom da mi ukažete poverenje. Odreći ću se svih ženskih strahova i naoružati srce živom hrabrošću kako bih uvećala vašu srčanost i srčanost naših muškaraca, za ljubav vašeg princa. Biću pred vama noseći vaše živote u svojim rukama: vi ćete me slediti; i šta kažem glavnom zapovedniku vojske da uradi i vi ćete učiniti isto!’ Velikaši joj odgovoriše da naredi, a da će je oni svesrdno poslušati.

“Nadzirala je raspored trupa i jahala na čelu vojske, noseći sina u naručju; zatim su dolazili velikaši, a onda ogromna vojska vitezova. Kretali su se prema neprijatelju sve do večeri. Onda uđoše u šumu. Glavni zapovednik vojske odseče jednu dugačku granu i ostali učiniše isto. Pokriše sve konje liščem i mladicama drveća; neki im staviše praporce i zvonca kao što se to čini sa konjima koji idu na pašu. Jahali su tako zbijeni u redovima sve do logora njihovih neprijatelja, noseći velike lisnate grane u rukama. Kraljica je i dalje išla hrabro na čelu, sa kraljevićem u naručju, podstičući ih na borbu snagom obećanja i nežnim rečima; svi velikaši koji su je sledili behu dirnuti i još više rešeni da sačuvaju svoje pravo. Kada su procenili da se nalaze dovoljno blizu neprijatelja, zaustaviše se u najvećoj tišini.

“U svitanje, kada ih videše straže neprijateljske vojske, stadoše razgovarati: ‘E ovo je baš čudno! Juče uveče nije bilo ni žbunja ni šume unaokolo, a sada evo je veoma gusta i visoka šuma.’ Videvši to ostali mu odgovoriše da je šuma verovatno tu odavno, jer drukčije ne može biti, i da mora da su ljudi kad je ranije nisu primetili; jasno se videlo da je to šuma jer su se čula zvonca na konjima i životinjama na ispaši. Odjednom, dok su oni pričali i ne sluteći ni najmanje da je reč o zamci, kraljičini vojnici baciše grane. Ono što su neprijateljski vojnici smatrali šumom, pokaza se da su naoružani

vitezovi koji su tako brzo jurišali da ovi nisu imali vremena da se naoružaju, jer su mnogi još uvek spavali. Vitezovi prodreše u logor, ubijajući ih ili ih zarobljavajući. Tako im je dovitljivost Fredegundina donela pobedu.”

XXIV

U KOME SE GOVORI O DEVICI KAMILI.

“Mogla bih ti navesti brojne hrabre ratnice, a devica Kamila ne bi bila ništa manje neustrašiva od onih o kojima smo već govorili. Kamila je bila kći presvetlog kralja Volska, Metaba. Majka joj je umrla na porođaju rodivši nju. Malo kasnije njenog oca su sa trona skinuli njegovi podanici koji su se pobunili. Kralj je bio u tako beznadežnom položaju da je bio primoran da pobegne kako bi sačuvao živu glavu; sa sobom je mogao poneti samo Kamilu, koju je voleo više od svega. Stigavši do jedne velike reke koju je morao da pređe plivajući, on pade u očajanje ne znajući čime da prenese dete. Dugo je o tome razmišljao, zatim je sa drveća skinuo velike kornade kore od kojih je napravio mali čun koji je mogao da pluta. Stavi u njega svoju kći i zaveza barku za svoju ruku čvrstim lijanama bršljana. Tako je prešao reku zajedno sa svojom kćerkom. Pobegao je u šumu, ne usuđujući se da izađe iz straha od zaseda i neprijatelja. Kćerku je hranio mlekom divlje srne sve dok nije malo porasla; životinjska koža služila joj je kao odeća, postelja i pokrivač.

“Kada se zadojčila, u potpunosti se posvetila lovu, ubijajući životinje praćkom i kamenjem. Kada ih je hvatala bila je brža od hrta. Tako je činila dok nije porasla; tada je postala čudo od brzine i hrabrosti. Kada joj je otac rekao kakvu su joj nepravdu učinili njegovi podanici, ona ga, uzdajući se u svoju snagu i smelost, napusti da bi se latila oružja. Na kraju, ona je sve tako vešto izvela da je sa još nekolicinom rođaka osvojila svoju zemlju na prepad, učestvujući i sama u najkrvavijim bitkama. Ostvarila je vojničke podvige i po njima se proslavila. Ipak, bila je toliko gorda da se nikada nije udala niti bila sa nekim muškarcem. Kamila je ostala devica; ona je pritekla u pomoć Turnu kada se borio protiv Eneje, u vreme kada je on osvojio Italiju, kako o tome govore hronike.”

XXV

U KOME SE GOVORI O BERENIKI,
KRALJICI KAPADOKIJE.

“Živela je u Kapadokiji kraljica po imenu Berenika, plemenita roda i plemenita srca, baš kao što je priličilo kćeri velikoga kralja Mitridata, koji je vladao velikim delom Istoka. Bila je supruga kralja Kapadokije, Ariarata. Ta je žena ostala udovica. Kad je ostala udovica, jedan od braće po oružju njenog muža joj je objavio rat, njoj i njenoj deci, kako bi ih lišio nasleđstva. Za vreme te borbe, u jednoj bici, stric je ubio svoja dva bratanca, odnosno dva sina ove žene. Berenika tada oseti takav bol da je njen neizmerni očaj oterao iz nje sav ženski strah. Uze oružje i napade svog devera sa čela velikom vojskom; toliko se osnažila da je na kraju ubila devera sopstvenim rukama, prešavši kočijama preko njegovog tela i odnela pobedu.”

XXVI

U KOME SE GOVORI O NEUSTRAŠIVOJ KLELIJI

“Plemenita Rimljanka Klelija beše hrabra i mudra žena, mada se nije ogledala u ratu ili na bojnopolju. Dogodilo se jednom da su Rimljani, potpisavši mir sa kraljem koji im je bio neprijatelj, prihvatili da mu kao jemstvo, kao znak svoje naklonosti, pošalju plemenitu devicu Kleliju i druge rimske device visokoga roda. Klelija je najpre prihvatila svoje ropstvo, ali onda pomisli da je velika sramota za grad Rim što je tolike device učinio zarobljenicama nekog stranog kralja. Klelija se naoruža hlabrošću i lukavstvom i prevarivši slatkorečivošću i lepim obećanjima one koji su ih čuvali, pobeže u toku noći sa svojim drugaricama. Dođoše do obala Tibra; Klelija tu pronađe konja koji je lutao po ravnici. Ona koja se nikada ranije nije popela na konja, zajaha ga i bez imalo straha od duboke vode, stavi iza sebe jednu od svojih drugarica i pređe reku. Vraćala se tako uzimajući jednu za drugom i sve ih prenela, vrativši ih žive i zdrave u Rim gde ih je vratila njihovim roditeljima.

“Stanovnici Rima poštovaše duboko hrabrost ove device, a čak je i kralj koji ju je dao kao jemstvo štovao i radovao se njenom pod-

vigu. Kako bi zauvek sačuvali uspomenu na taj događaj, Rimljani podigoše statu u Klelijinu čast koja je predstavljala devojkicu na konju, a za mesto na kome će je postaviti izabraše uzvišicu na putu ka hramu gde je stajala dugo.

“Tako izgradismo temelje našeg Grada; sada je potrebno da podignemo visoke zidove kao bedeme.”

XXVII. POGLAVLJE U KOME KRISTINA PITA
RAZUMNOST DA LI JE BOG IKADA DOZVOLIO
ŽENSKOM DUHU DA SE BAVI NAJPLEMENITIJIM
NAUKAMA. ODGOVOR RAZUMNOSTI.

Na kraju njenog govora, upitah gospu koja mi je govorila: “Svakako, Gospo, Bog je ženama dao izvanrednu snagu o kojoj ste govorili. Ali mi recite i to, molim vas, da li Bog, koji je učinio tolika dobra dela, nije uopšte želeo da učini čast ženskom rodu i pojedinim ženama podari visoku inteligenciju i veliko znanje? Da li je njihov duh sposoban za to? Živo želim da saznam odgovor, jer muškarci tvrde da žene imaju slabe intelektualne sposobnosti.”

Ona mi odgovori: “Dete moje, sve što sam ti prethodno rekla pokazuje ti da je to mišljenje sasvim protivno istini, a da bih ti to i jasnije dokazala, navešću ti nekoliko primera. Ponovo ti kažem, i nemoj više strahovati da nije tako: da je običaj da se devojkice šalju u školu i da im se metodično predaju nauke, kao što se to čini sa dečacima, one bi naučile i savladale teškoće svih umetnosti i svih nauka jednako dobro kao i oni. Što zapravo i jeste slučaj, jer, kao što sam ti maločas naznačila, budući da žene imaju nežnije telo od muškaraca, slabije i manje kadro za određene zadatke, one primaju življe i istančanije ono za šta se zauzmu.”

“Šta to kažete, Gospo moja? Molim vas, pojasnite mi, ne oklevajte. Zsigurno znam da muškarci ne bi nikada prihvatili takvu tvrdnju ukoliko je ne izložite jasnije, i rekli bi da svi uviđaju kako muškarci imaju više znanja od žena.”

Ona mi odgovori: “Znaš li zašto žene znaju manje?”

“Ne, Gospo moja, morate mi to pojasniti.”

“To je bez svake sumnje zato što nisu iskusile toliko raznolikih stvari, već se brinu o domaćinstvu, i ostaju u svojim kućama, a

nema ničeg blagorodnijeg za biće obdareno razumom od bogatog i raznovrsnog iskustva.”

“Gospo moja, ako je njihov razum jednako sposoban da uči i poima kao i razum muškaraca, zašto one ipak ne uče?”

Ona mi odgovori: “Drago moje dete, to je zato što društvo nalazi da nije potrebno da se one bave poslovima muškaraca, kao što sam ti već rekla. Dovoljno je da se one bave uobičajenim zadacima koji su im povereni. A što se tiče toga čemu nas iskustvo uči i o tome kako je inteligencija žena manja jer obično znaju manje od muškaraca, pomisli samo na stanovnike zabačenih sela ili dalekih visoravni; priznaćeš da su oni u mnogim zemljama toliko prosti da bi se mogli smatrati glupim. A ipak je neosporno da ih je Priroda obdaruje svim fizičkim i intelektualnim sposobnostima koje poklanja najmudrijim i najobrazovanijim muškarcima koji se mogu sresti u našim prestonicama i velikim gradovima. A svemu tome je uzrok neukost, što ne isključuje da su i među muškarcima kao i među ženama neki inteligentiji od drugih, kao što sam ti već kazala. Da bih ilustrovala svoju pretpostavku da je inteligencija žena nalik inteligenciji muškaraca, navešću ti primer nekoliko žena velikog znanja i izvanrednih intelektualnih sposobnosti.”

XXVIII

POGLAVLJE U KOME POČINJU DA SE NAVODE ŽENE OVENČANE SLAVOM VELIKOG ZNANJA, A NAJPRE PRIMER MLADE I PLEMENITE KORNIFICIJE.

“Mlada i plemenita Kornificija bi poslata u školu zajedno sa svojim mladim bratom; bila je to suptilna mistifikacija koju su pripremili njeni roditelji. Međutim, ta mlada devojka, nesvakidašnje inteligencije, zauze se za učenje i započe postepeno izučavati književnost; bilo je jako teško ugušiti u njoj tu naklonost, jer se, zanemariвши sve svoje ženske obaveze, tome potpuno posvetila. Toliko je truda uložila, da je jako brzo postala prava pesnikinja. Ne samo da je do savršenstva dovela umetnost pisanja stihova, već je izgleda bila zadojena i Znanjem filozofije. Želela je da postane stručna u svim disciplinama i u tome je toliko uspevala da je nadmašila visoko obrazovanje svoga brata, koji je pak bio najučćeniji među pesnicima.

“Za nju nije bilo dovoljno samo teorijsko znanje, ona je želela da znanje primeni, latila se pera i napisala nekoliko nezaboravnih dela. Sam sveti Grigorije se pozivao na njene knjige i pesme, koje su bile veoma cenjene u ono vreme. U jednoj od svojih knjiga veliki italijanski pesnik Bokačo hvali tu ženu ovim rečima: ‘O, slava tebi, ženo koja si zanemarila ženske obaveze da bi svoju veliku inteligenciju posvetila izučavanju što čine najučćeniji!’ Kada govorimo o ženama koje se odriču sebe samih i svojih sposobnosti i obeshrabruju se govoreći kako nisu dobre ni za šta drugo do da laskaju muškarcima i da na svet donose i podižu decu – kao da su rođene na nekakvoj zabačenoj planini i ne znaju šta je bogatstvo i čast – Bokačo je rekao još i to, čvrsto stojeći iza teze koju je izlagao, da im je Bog podario veliku inteligenciju da – ako one to žele – mogu da se bave svim onim čime se bave i najslavniji i najučćeniji muškarci. Jer ako žele da uče, njima je to dopušteno kao i muškarcima i one mogu čestitim radom sebi da izgrade večnu slavu, kao što je slava koju najpoznatiji muškarci vole sebi da stvore. Drago moje dete, vidiš dakle da ovaj pisac Bokačo svedoči o svemu onome što sam ti govorila i da slavi i odobrava učenost žena.”

XXIX

POGLAVLJE U KOME SE GOVORI O RIMLJANKI PROBI.

“Rimljanka Proba, supruga Adelfova, bila je takođe obrazovana. Bila je hrišćanka. Bila je tako inteligentna, volela je da uči i sa tolikim žarom se tome bila posvetila da je savršeno dobro naučila sedam slobodnih veština i postala izvrsna pesnikinja. Posebne napore je ulagala u tekstove u stihu, pogotovu Vergilijeve pesme koje je bila u stanju da navede u svakoj prilici. Najpre je svu snagu svoga genija usmerila na čitanje i razumevanje njegovih radova; zatim, razmišljajući o njihovom skrivenom značenju, došla je na ideju da pretvori Sveto pismo i priče Starog zaveta u harmonične i jasne stihove, preuzimajući doslovce rečenice iz njegovih pesama. ‘Svakako je bilo čudno da jedan ženski mozak dođe na tako uzvišenu ideju, tvrdi pisac Bokačo, ali je još čudnije to što je ona tu svoju ideju i sprovela u delo.’ Posvećujući se u potpunosti

ostvarenju svoje zamisli, ova se žena dala na posao, pregledajući spise – odnosno prelistavajući ih – prvo *Bukolike*, onda *Georgike*, čas *Eneidu* (jer to su naslovi Vergilijeve poezije), uzimajući odavde cele stihove, odande odlomke, ona je od njih pravila cele i veoma dobro uklopljene stihove, iznenađujuće umesno i vešto; zatim ih je sastavljala, spajala i povezivala jedne sa drugima, poštujući pravila, umetnost i metar latinske poezije, ne načinivši ni najmanju grešku. Delo koje je tako sačinila bilo je do te mere uzvišeno i lepo da se nijedan muškarac nije mogao sa njom porediti. Knjiga je počinjala stvaranjem sveta i nastavljala se preko priča iz Starog i Novog zaveta sve dok se Sveti Duh nije spustio na apostole. Sve se to dobro uklapalo sa Svetim pismom da se moglo pomisliti da je Vergilije prorok ili čak jevanđelista, da nije bilo poznato kako je delo nastalo.

“Zbog toga, dodaje Bokačo, ova žena zaslužuje hvalu i naše veliko poštovanje, jer je očigledno da ona u potpunosti poznaje svete knjige i čitavo Sveto pismo, što je redak slučaj čak i kod slavni klerika i teologa našeg vremena.’ Ta veoma plemenita gospa želela je da se delo koje je sama ostvarila nazove *Vergilijevske Pesme od sto stihova (Centons)*. Imajući u vidu obim dela, moglo bi se pomisliti da je posvetila čitav život tom radu, ali njoj nije bilo potrebno; uspeła je da stvori mnoga druga izvrsna dela dostojna slave. Među tim delima, postoji još jedan tekst koji je napisala na osnovu stihova i rečenica pesnika Homera, a koji je takođe nazvala *Centon*, jer je stihova bilo stotinu. Na osnovu toga se može zaključiti da ta žena nije poznavala samo latinsku književnost, što joj je najviše služilo na čast, već je njeno poznavanje grčke književnosti bilo jednako savršeno. Žene, kako još kaže Bokačo, treba da se raduju što na taj način mogu da shvate život i dela jedne od njih.”

XXX

U KOME SE GOVORI O SAPFO, ŽENI VELIKOG
TALENTA, PESNIKINJI I FILOZOFKINJI.

“Učena Sapfo, devojka rođena u gradu Mitileni, nije bila ništa manje obrazovana od Probe. Sapfo je imala izuzetno lepo i telo i

lice; njen stas, držanje, govor bili su izuzetno nežni i prijatni, ali je njeno veliko znanje nadmašivalo sve ostale čari kojima je Priroda beše obdarila. Vladala je brojnim umetnostima i naukama, a njena znanja nisu obuhvatala samo spise i dela drugih, jer budući da je sastavila razna dela i sama je tvoriteljka više naslova. Pesnik Bokačo je napisao pohvalu ispunjenu ovim rečima blagosti i poezije: ‘Među istrošenim muškarcima nezalicama, Sapfo, vođena svojom živom inteligencijom i žarom, posetila je visoko brdo Parnas, odnosno visoke Studije. Njena hrabrost i smelost učiniše je miljenicom Muza, što znači umetnosti i nauka. Zašla je duboko u šumu punu lovorika i majskog drveća, višebojnog cveća opojnih mirisa i aroma, tamo gde počivaju i cvetaju gramatika, logika, uzvišena retorika, geometrija i aritmetika. Toliko je odmakla na tom putu da je zašla u duboku pećinu Apolona, boga znanja. Otkrila je silovite talase Kastalijinog zdenca; naučila je da svira harfu trzaljkom proizvodeći tako umilne melodije, a plesala je sa nimfama, odnosno po pravilima harmonije i muzičkim akordima.’

“Ove Bokačove reči odnose se na Saffino duboko poznavanje nauka i veliku učenost njenih dela, koje je tako teško razumeti, prema svedočenju Starih, da su ih čak i učeni muškarci veoma žive inteligencije teškom mukom razumevali. Izvanredno napisana i sastavljena, njena dela i pesme doprele su do nas i ostaće uzor inspiracije za pesnike i pisce koji su željni perfekcije. Sapfo je otkrila nekoliko žanrova lirike i poetike: lese i tužne elegije, neobične tužne ljubavne pesme i druge lirske pesme različite inspiracije, koje su nazvane Saffijski stihovi zbog njihove izvrsne prozodije. U tom smislu Horacije podseća da je posle smrti Platona, velikog filozofa i učitelja Aristotelovog, pod njegovim jastukom pronađena zbirka pesama pesnikinje Sapfo.

“Ukratko, ova se žena toliko isticala po svojoj učenosti da ju je njen rodni grad, u njenu slavu i u želji da zauvek sačuva sećanje na nju, podigao i njoj posvetio prelepu bronzanu statu napravlenu po njenom liku. Time je Sapfo svrstana u rang najuglednijih pesnika, čija čast, po rečima pesnika Bokača, nije ništa manja od časti koju nose kraljevske krune i dijademe, episkopska mitra i palmine grančice ili lovorov venac kao znak pobeđe.

“Još dugo bih mogla da ti pričam o veoma obrazovanim ženama: *Grkinja Leuntion*, na primer, koja je bila filozofkinja tako izvršna da se usudila da se uhvati u koštac i opovrgne, jasnim i isprav-

nim argumentima, filozofiju Teofrasta, izuzetno učenog u ono vreme.”

XXXI

U KOME SE GOVORI O DEVICI MANTO.

“Ukoliko su nauke otvorene za žene i ako do njih njihov genije doseže, znaj zasigurno da im ni umetnosti nisu zabranjene, kao što ćeš sada čuti. Nekada, u paganskoj religiji, proricanje budućnosti beše velika čast: sudbina se čitala po letu ptica, plamenu vatre ili po iznutrici mrtvih životinja. To je bila ugledna veština, utvrđena nauka koju su oni izuzetno cenili. Najbolji poznavalac te veštine bila je jedna devica, kći Tiresije, velikog sveštenika iz Tebe (mi danas kažemo episkop, jer su se u drugim religijama sveštenici ženili).

“Ta žena se zvala Manto, živela je u vreme Edipa, kralja Tebe. Bila je toliko inteligentna i plemenita da je vladala piromantijom, veštinom proricanja sudbine po načinu gorenja vatre. Priča se da su je otkrili Haldejci koji su ovu veštinu upražnjavali u drevna vremena; drugi pak tvrde da ju je pronašao džin Nimrod. U to vreme nije postojao nijedan muškarac koji je bolje od te device poznao pokrete plamena, boju i zvuk vatre. Takođe je veoma dobro čitala sudbinu gledajući vene stoke, grlo konja ili iznutricu životinja. Verovalo se naime, da je ona zahvaljujući toj veštini uspevala da natera duhove da često dolaze kod nje i pričaju joj i odgovaraju na njena pitanja. Za njenog života je bila svađa između Edipovih sinova koja je dovela do propasti Tebe. Došla je u Aziju da živi, sagradila bogu Apolonu hram koji je zatim postao veoma slavan. Svoj vek okončala je u Italiji, a u znak dubokog poštovanja koje su prema njoj gajili, jedan grad u ovoj zemlji je po njoj dobio ime: taj grad još uvek postoji, Mantova, rodni grad pesnika Vergilija.

XXXII

U KOME SE GOVORI O MEDEJI I JOŠ JEDNOJ KRALJICI PO IMENU KIRKA.

“Medeja, o kojoj se mnogo pisalo, takođe je dobro poznavala veštine i nauke kao prethodna. Bila je kći Hekate i Ejeta, kralja Kolhide. Bila je lepa žena, uspravnog i uzvišenog držanja, veoma prijatnog lica, ali je po znanju nadmašivala sve ostale. Poznavala je moći svih biljaka i sve moguće vradžbine; nije joj bilo nepoznato ništa što bi se moglo znati. Bajanjem je mogla da pokrene vazduh i zamrači nebo, da natera vetar da izađe iz dubokog zemljinog grotla, da pokrene oluju, zaustavi tok reka, proizvede otrove, bez ičega proizvede vatru i spali šta god poželi i još mnoga druga čudesa. Ona je svojim čarolijama omogućila Jasonu da osvoji Zlatno runo.

“Kao i ona, Kirka je bila kraljica. Njeno ostrvo bilo je u blizini obala Italije. Ova žena je bila izvanredna u magijskim veštinama da je mogla da uradi sve što je želela snagom svojih vradžbina. Umela je da spravlja napitak koji je muškarce pretvarao u divlje zveri ili ptice. O tome nam svedoči i priča o Odiseju. Vraćajući se posle propasti Troje mislio je da plovi ka svojoj zemlji, Grčkoj, kada mu vetrovi i Fortuna uzdrmaše brodove, bacajući ih tamo-amo sve dok nije stigao u luku Kirkinog grada. Kako mudri Odisej nije želeo da se iskrca bez dozvole i saglasnosti vladarke tog mesta, a da bi dobio dozvolu poslao joj je svoje ratnike kao izaslanike. Procenivši ih odmah kao neprijatelje ona im dade da popiju malo njenog napitka: oni se odmah pretvoriše u svinje. Odisej nije oklevao i odmah ode pred nju. Uspeo je da je ubedi da im vrati prvobitni oblik. Priča se da se isto dogodilo još jednom grčkom princu, Diomedu; kada je stigao u luku Kirke, ona je njegove ratnike pretvorila u ptice; oni su još uvek tamo. Veće od ostalih ptica, imaju sasvim drugačiji izgled i izuzetno su krvoločne. Stanovnici ovog kraja ih zovu Diomedeye.”

XXXIII

U KOME KRISTINA PITA RAZUMNOST DA LI SE
IKADA DOGODILO DA JEDNA ŽENA STVORI NEKO
ZNAJNE KOJE JE DO TADA BILO NEPOZNATO.

Slušajući govor Razumnosti o ovome, Kristina joj odgovori ovako: “Gospo moja, jasno mi je da se može naći ogroman broj žena koje poznaju nauke ili umetnosti, ali vas ja pitam da li poznajete ijednu koja je, na osnovu nadahnuća, znanja, inteligencije i umešnosti sama od sebe stvorila neke nove tehnike ili potrebna znanja, dobra i korisna, koja nikada ranije nisu postojala i nisu bila pronađena. Jer i nije tako teško izučiti neku oblast koja je već osnovana i priznata, krećući se stazama koje je utro neko drugi, ali je potpuno drukčije sam pronaći neko potpuno novo i originalno znanje.”

Ona mu odgovori: “Sasvim je očigledno da je ženska inteligencija i spretnost otkrila veliki broj važnih znanja i tehnika, kako u čistim naukama, o čemu svedoče njihovi spisi, tako i u domenu tehnika, kako o tome svedoče ručni radovi i zanati. Sada ću ti navesti nekoliko primera.

“Najpre ću ti pričati o plemenitoj Nikostrati, koju su Italijani zvali Karmenta. Ova gospa je bila kći kralja Arkadije, Palasa. Izvanredne inteligencije, a Bog joj je podario izuzetno znanje. Ona je do u tančine poznavala grčku književnost; govorila je izuzetno lepo i mudro, njena rečitost je bila zadivljujuća tako da su pesnici onoga vremena smatrali, u stihovima koje su joj posvetili, da je bila miljenica boga Merkura; to su govorili i za njenog sina kog je imala sa svojim mužem, a koji je jednako imao velika znanja, koja je ona dobila od ovog boga. Posle niza pobuna u njenoj zemlji, ova žena je prebegla u Italiju sa svojim sinom i gomilom ljudi. Napustili su zemlju na velikom brodovlju i isplovili na Tibar. Tamo se iskrcala na obale reke i popela se na vrh jednog visokog brda koje je nazvala po svome ocu, brdo Palatin; na tom brdu je osnovan grad Rim. Tu je, uz pomoć sina i ljudi koji su krenuli sa njom, sagradila utvrđeni zamak. Kada je uvidela da ljudi u zemlji žive kao životinje, napisala je zakone koji su propisivali da se moraju podvrgnuti pravdi i razumu, kao što je ispravno. Ona je, prema tome, bila prva koja je proglasila zakone u ovoj zemlji koja je kasnije postala slavna i iz koje je poteklo pisano pravo.

“Među mnogobrojnim talentima, iznad svega je bila obdarena

za predviđanje i proricanje. Tako je ona znala da će doći vreme kada će ta zemlja biti najpoznatija i najslavnija na svetu. Smatrala je da će biti nedostojno rimske veličine, jer je to carstvo bilo određeno da vlada celim svetom, da koristi slova nekakvog varvarskog i lošeg alfabeta, pozajmljenog od stranaca. Kako bi što bolje objavila budućim vekovima svoju oštroumnost i izvrsnost svoga genija, ona je počela da radi i pronašla novi alfabet čija su slova bila potpuno drugačija od onih koja su se do tada upotrebljavala, odnosno abc, latinski abecedni red, građenje reči, razliku između samoglasnika i suglasnika, kao i sve osnove gramatike. Ona je tu abecedu objavila narodu i naučila ih njemu, neprestano bdijući nad širenjem svog otkrića, koje uopšte nije bilo ni zanemarljivo ni beznačajno. Moramo na tome biti neizmerno zahvalni ovoj ženi, jer dubina tog znanja, njegove velike koristi, sve dobro koje je ono donelo svetu, daje nam za pravo da verujemo da nikada nije bilo otkrića koje više zadivljuje.

“Italijani nisu štedeli zahvalnost Karmenti za ovo dobročinstvo, budući da su ga veoma dobro razumeli; ovo otkriće im se učinilo toliko veličanstvenim da Nikostratu nisu smatrali samo običnom smrtnicom, već su je proglasili boginjom. Još za njenog života su joj dodelili božanski kult, a posle njene smrti, udno planine gde je živela podigli su i posvetili joj hram. Kako bi produžili sećanje na nju, razne stvari su nazivali po njenom pronalasku, a njenim imenom nazivali mnoge druge stvari; tako su ljudi ove zemlje sebe nazivali Latinima, kako bi proslavili otkriće ove žene. Osim toga, kako latinska reč *ita*, što bi na našem jeziku značilo *da*, predstavlja najuzvišeniju afirmaciju latinskog jezika, nisu se zadovoljili time da svoju zemlju nazovu ‘latinska zemlja’, već su želeli da čitava teritorija s one strane Alpa, koja je bila velika i prostrana i imala veliki broj provincija i domena, nosi ime Italija. A zbog toga što se ova gospa zvala Karmenta, pesma na latinskom se kaže *carmen*. Dugo posle njene smrti, Rimljani su jedan od ulaza u grad nazivali Karmentina kapija; kakvu god sreću imali, koliko god im izvrsni imperatori bili, nikada nisu želeli da promene ove nazive koji se, kao što nam je poznato, još uvek koriste.

“Šta još želiš, dete drago? Može li se reći nešto časnije o nekom muškarcu koga je rodila žena? Ali nikako nemoj misliti da je ona bila jedina žena na svetu koja je otkrila razna potpuno nova znanja.”

XXXIV

U KOME SE GOVORI O MINERVI, KOJA JE OTKRILA
MNOGA ZNANJA, KAO ŠTO JE UMEĆE
PROIZVODNJE OKLOPA OD GVOŽĐA I ČELIKA.

“Kao što si uostalom i sama napisala, Minerva je bila devica grčkog porekla, koju su nazivali Palada. Ova devica je bila toliko oštromna da su je ograničeni ljudi onog vremena smatrali boginjom koja je sišla s neba, jer uopšte nisu znali ko su bili njeni roditelji, a videli su da ona radi sasvim neobične stvari. Bokačo svedoči o tome da su se začudili njenom znanju koje je nadmašivalo znanje svih žena do tada, utoliko pre što nisu znali njeno poreklo. Njene sposobnosti i živa inteligencija nisu se ograničavali na samo jednu oblast, već su se prostirale na sve. Zahvaljujući njenoj oštromnosti ona je pronašla grčka slova nazvana ‘karakter’, koja su omogućavala da se na malo prostora sačuvaju duži preopširni govori. Grci još uvek koriste to izvanredno otkriće, plod veštog promišljanja. Takođe je pronašla i brojeve, način na koji se njima služi i brzo sabira; ukratko, njen duh je bio toliko prosvetljen naukom da je pronašla veliki broj zanata i tehnika koje su bile nepoznate pre nje, a posebno veštinu predenja i tkanja. A ona je bila prva koja se dosetila da šiša ovce, da suče vunu, da je češlja i da je slaže uz pomoć raznih alata, da je pere, da je grebena čeličnim zupcima, da je prede na preslici; pronašla je i tehnike za proizvodnju platna i dobijanje fine tkanine.

“*Item*, otkrila je kako se izvlači ulje iz plodova koji rastu u zemlji, kako da se cede masline i drugo voće i iz njih cedi sok.

“*Item*, otkrila je veštinu i tehniku građenja dvokolica i kočija, kako bi se razni predmeti lakše prenosili sa jednog na drugo mesto.

“Osim toga, ova žena je učinila i mnogo više, nešto za šta bi se s punim pravom moglo reći da je čudno, jer nije u prirodi žena da se bave tim pitanjem: ona je, naime, otkrila tehniku proizvodnje oklopa i šlemova od gvožđa i čelika koje vitezovi nose u rat kako bi zaštitili telo. Najpre ih je kao dar dala Atinjanima, naučivši ih najpre raspoređivanju vojnih trupa i jedinica, kao i tehnici borbe u liniji.

“*Item*, ona je prva pronašla flaute, flažolete, trube i druge duvačke instrumente. Ta je žena, budući tako inteligentna, ostala

udovica čitavog života. Zbog te izuzetne čestitosti, pesnici su u svojim čudesnim pričama opisivali kako ju je Vulkan, bog vatre, dugo napadao, ali kako ga je ona na kraju nadvladala i pobedila, što znači da je pobedila vatre telesnih požuda, koje plamte osobito u mladosti. Atinjani su gajili toliko divljenje prema ovoj devici da su je obožavali kao božanstvo, nazivali je boginjom rata i viteštva, jer je ona prva otkrila ratničku veštinu. Titulu boginje dodelili su joj koliko zbog njene mudrosti, toliko i zbog njenog velikog znanja.

“Posle njene smrti Atinjani su podigli hram koji su joj posvetili. U tom hramu su postavili statuu po liku jedne device, koja je predstavljala Mudrost i Viteštvo. Ta je statua imala pokorni i oboreni pogled jer je uloga viteštva bila da izvršava naredbe Pravde, ali i zato što se namere mudrosti retko poznaju. Nosila je kacigu jer vitez mora biti snažan, ratoboran i odlučan na bojnom polju, ali i zato što su namere mudrosti obavijene velom tajne. Bila je obučena u žičanu košulju, simbol moći viteške države, ali koja pokazuje takođe da je mudrost uvek naoružana protiv promjenljivosti Fortune, u dobru kao i u zlu. U ruci je držala koplje ili džilit, veoma dugačko, jer vitez mora biti ubojito koplje Pravde, ali i zato što mudrost šalje svoje znake iz daleka. Oko njenog vrata okačen je kristalni štit ili grbni štit, jer vitez mora uvek biti siguran u svoju zaštitu i bdeti nad odbranom svoje zemlje i svog naroda, ali to znači i da je za mudrost sve jasno i očigledno. Na sredini tog grbnog štita bila je naslikana glava zmije zvane Gorgona, jer vitez mora biti lukav i obazriv prema svojim neprijateljima, kao što je zmija; to još znači da mudrost uvek zna da izigra sve zamke koje pokušavaju da joj postave. S obe strane statue, kao da je čuvaju, stavili su joj noćnu pticu koja se zove sova, što pokazuje da vitez treba da bude spreman da brani državu i noću i danju, ukoliko se za tim ukaže potreba, ali i da mudrost bez prestanka i u svako doba bdi nad onim što treba da uradi. Dugo je ta žena bila predmet obožavanja. Njena slava se pronela tako daleko da su joj posvetili hramove u nekoliko zemalja, a čak i mnogo vremena posle toga, Rimljani, u vrhuncu svoje moći, uveli su je u svoj Panteon.”

XXXV

U KOME SE GOVORI O KRALJICI CERERI KOJA JE
PRONAŠLA UMEĆE OBRADJE ZEMLJE
I DRUGE ZANATE.

“U najdrevnija vremena, postojala je na Siciliji jedna kraljica koja se zvala Cerera. Zahvaljujući svojoj uzvišenoj inteligenciji ona je prva otkrila veštinu i tehnike poljoprivrede, za koju je pronašla i potrebna oruđa. Tako je naučila da ukroti i pripitomi volove kako bi ih uparila pod jaram; pronašla je i plug i naučila ih da sečivom izbrazdaju i iseku zemlju, kao i da obavljaju druge radove na zemlji. Zatim ih je naučila da seju seme, da ga zagrću, a pošto nabubri i kada poraste, pokazala im je kako da požnju žito i odvoje zrno od slame lupajući je mlatilicom. Onda ih je naučila kako mehanički da melju, između dva tvrda kamena i kako da sagrađe mlinove. Takođe ih je naučila kako da pripremaju brašno i mese hleb. Sve u svemu ova je žena naučila muškarce, koji su do tada živeli kao životinje, jedući žireve, divlju pšenicu, jabuke i bobice, da koriste vredniju hranu.

“Cerera je učinila još i više: ljudi su u ono doba obično živeli kao nomadi, rasejani po šumama i livadama kao životinje; okupila ih je u zajednice i naučila ih kako da podižu gradove i kuće u kojima mogu zajedno da žive. Tako je došao kraj vremenu divljaštva, a zahvaljujući ovoj ženi, čovečanstvo je moglo da zakorači u eru civilizacije i razuma. Pesnici su stvorili jedan mit o Cereri u kome se govori o tome kako je nju oteo Pluton, bog Pakla. Ali uzvišenost njenog znanja i sva dobra dela kojima je uzdigla čovečanstvo, učinili su da je njeni savremenici, koji su je obožavali, proglase boginjom žita.”

XXXVI

U KOME SE GOVORI O IZIDI KOJA JE PRONAŠLA
UMEĆE GAJENJA VRTOVA I UZGAJANJA BILJAKA.

“Izida je takođe prozvana boginjom, iako je naprosto bila kraljica Egipta, zbog njenog ogromnog poznavanja poljoprivrede.

Egipćani su prema njoj gajili sasvim posebnu pobožnost. Kod pesnika se može pročitati o ljubavi Jupitera prema Izidi, njenom pretvaranju u kravu, o tome kako je povratila svoj prvobitni oblik; sve to je samo alegorija o njenom ogromnom znanju, kao što si i ti sama naznačila u *Otejinoj Knjizi*. Ona je otkrila simbolički sistem pisanja i pokazala da Egipćanima, naučivši ih kako da koncizno zabeleže bujicu reči.

“Izida je bila kći Inakosa, kralja Grka i sestra Foroneusa, slavnog po svojoj učenosti. Slučaj je hteo da napusti Grčku zajedno sa svojim bratom i dođe u Egipat gde je druge učila, između ostalog, umeću gajenja vrtova, uzgajanja biljaka i kalemova od prutova različitih stabala. Sačinila je i obznanila brojne pravedne i dobre zakone; Egipćane, koji tada nisu imali ni vere ni zakona i koji su živeli kao životinje, naučila je da žive u civilizovanom društvu i da poštuju pravdu. Ukratko, bila je toliko oštromna da su joj posvetili kult, za života kao i posle smrti. Njena slava pronela se širom zemaljske kugle; svuda su joj podizali hramove i kapele. Osobito Rimljani koji su joj, u vrhuncu moći, posvetili hram u kome su joj se prinisile žrtve i slavile misterije po egipatskom običaju.

“Muž ove plemenite gospe zvao se Apis. Pagani su pogrešno smatrali da je on bio sin Jupitera i Niobe, zato što je ona bila kći Foroneusa, kako o tome svedoče mnoge drevne priče i pesme.”

XXXVII

U KOME SE GOVORI O SVIM DOBRIM DELIMA
KOJE SU OVE ŽENE DONELE SVETU.

“Gospo moja, ostajem zadivljena pred onim što mi govorite: tolika dobra dela dugujemo oštromnosti žena! A muškarci tvrde da žensko znanje uopšte uzev nema nikakvu vrednost, a često se može čuti kao prigovor, kada se govori o nekakvoj budalaštini, da to mora da je ideja neke žene. Među muškarcima je uglavnom uvreženo mišljenje da žene nisu nikada ničemu drugom služile i da druge koristi za društvo od njih nema do da na svet donesu decu i ispredu vunu.”

Ona mi odgovori: “Očigledna je nezahvalnost onih koji takve govore drže! Liče na one koji žive od tuđeg dobra i koji, ne znajući

odakle potiče njihovo bogatstvo, nikada ni ne pomisle da se ikome zahvale. Ali sada možeš razumeti da je Bog, koji ništa ne čini bez razloga, želeo muškarcima da pokaže da ništa manje ne ceni ženski rod od njihovog. Naime, njemu je godilo da inteligenciji žena podari toliko prosvete da ne samo da mogu da uče i sakupljaju znanja, već i da pronalaze nova, i to znanja koja su čovečanstvu toliko potrebna i korisna da bi se teško mogla pronaći neophodnija. Ta Karmenta o kojoj sam ti ranije govorila sasvim lepo svedoči o tome, ona koja je pronašla latinsku abecedu; jer je Bog toliko bio blagonaklon prema otkriću ove žene da je njenu upotrebu proširio svuda, toliko da je ona čak pomračila slavu hebrejskog i grčkog alfabeta; bezbroj knjiga i tomova iz svih disciplina napisano je ovim slovima, knjige u kojima za svagda blistaju podvizi muškaraca, sjaj božanske moći, nauka i umetnosti. Neka mi ne kažu da je moj govor pun predrasuda; ovde izgovaram reči samoga Bokača, čiji se ugled, nadaleko čuven, smatra neprikosnovenim.

“Može se izvesti zaključak da iako je dobro koje je ta žena stvorila beskrajno, jer su, zahvaljujući njoj, muškarci, mada oni to ne priznaju, izvedeni iz stanja neznanja i dovedeni u kulturu; takođe zahvaljujući njoj, oni mogu da pošalju, koliko god žele daleko, svoje najskrivene misli i izraze svoju volju, tako da se razume i zna sve ono što oni žele; oni tako poznaju prošlost, sadašnjost, ponekad čak i budućnost. Zahvaljujući pronalasku ove žene, muškarci još uvek mogu da sklope primirja, prijateljski se povežu sa osobama koje žive daleko; putem odgovora koje daju jedni drugima, mogu da se poznaju, a da se nikada nisu videli. Ukratko, ne bi se mogla pobrojati sva dobra dela koja su nastala zahvaljujući pismu, jer ono opisuje, čini da upoznamo i razumemo Boga, božanske stvari, more, zemlju, sva bića i sve stvari. Stoga te pitam: da li je ikada postojao muškarac kome dugujemo više?”

XXXVIII

OPET ISTO TO.

“Osim toga, da li je postojao makar jedan muškarac koji je učinio više za čovečanstvo od te plemenite kraljice Cerere, o kojoj sam ti maločas govorila? Može li se steći časniji ugled nego što je

dovesti muškarce varvare i nomade, koji su živeli usred šuma bez vere i zakona kao divlje životinje, da dođu i nasele gradove i nasele u kojima žive poštujući zakone? Osim toga podarila im je bolju hranu od žireva i divljih jabuka, odnosno pšenicu i žito, hranu koja ljudsko telo čini lepšim, ten sjajnijim, udove snažnijim i pokretljivijim, jer su te namirnice hranljivije i više odgovaraju potrebama ljudske vrste. Postoji li išta časnije nego učiniti vrednom zemlju koja je bila puna ostruge, bodljikavog grmlja i žbunja i divljeg drveća? Postoji li išta časnije nego obrađivati tu zemlju, zasejati je i od divljeg polja napraviti, za opšte i javno dobro, čistu i obrađenu zemlju? Ova žena je na taj način obogatila ljudsku prirodu jer ju je dovela od divljeg varvarstva do uređenog društva, izvela je duhove tih lenjih nomada iz tame neznanja kako bi ih naterala da prihvate uzvišenije oblike misli i plemenitija zanimanja. Ona je pojedinim muškarcima odredila da rade na polju, obezbeđujući time stanovnike velikih i malih gradova i hranu onima koji se posvećuju drugim poslovima koji su potrebni za život.

“Izida je učinila isto za zemljoradnju. Ko bi mogao pobrojati sva dobra dela koja je ona podarila čovečanstvu naučivši ga kako da kalemi drveće koje donosi lepe plodove, da uzgaja sve dobre biljke koje odgovaraju ljudskoj ishrani?”

“A onda Minerva, draga Kristina! Zahvaljujući njenom geniju čovečanstvo uživa u tolikim potrebnim stvarima! Garderoba su bile životinjske kože, a ona je dala odeću od vune; stvari su se sa jednog na drugo mesto prenosile ručno, a ona je pronašla kako napraviti teretna kola i dvokolice, skidajući čovečanstvu to breme; plemenite vitezove naučila je veštini proizvodnje žičanih košulja, kako bi se njihovo telo bolje zaštitilo u boju; to je bio daleko lepši, čvršći i ugledniji oklop od onog koji se do tada nosio i koji se pravio isključivo od kože!”

Onda joj ja rekoh: “Oh, Gospo moja! Slušajući vas shvatih bolje no ikada ranije koliko je veliko neznanje i nezahvalnost svih muškaraca koji su u tolikoj meri klevetali žene! I ranije sam mislila da bi svakom od njih bilo dovoljno, kako bi obuzdao svoja klevetanja, da ima majku te da može uočiti sva ona dobra dela koja žene obično čine muškarcima, ali sada uviđam da su ih one u stvari obasipale dobrima i da to neprestano i sve više čine. Stoga neka ne govore! Od sada neka čute učenjaci koji osuđuju žene! Neka čute svi njihovi pomagači i istomišljenici koji o ženama govore loše ili o

njima pišu u svojim spisima i pesmama! Neka pognu glave od stida što su se usudili da toliko lažu u svojim knjigama, kada je očigledno da je istina sasvim drukčija od onoga što oni govore, jer je Karmenta za njih bila učiteljica – to ne mogu poreći – i zato što su zahvaljujući njenoj neizmornoj inteligenciji od nje naučili lekciju kojom se toliko ponose i zbog koje su tako tašti, mislim na plemenito latinsko pismo.

“Međutim, šta kažu plemići i vitezovi? Jer mnogi među njima kategorički kude i klevetaju žene, što ipak potvrđuje pravilo. Neka ubuduće drže jezik za zubima i neka znaju da upravo jednoj ženi duguju to što nose oklop, što poznaju veštinu vojevanja i borbe u redovima, vojničku veštinu na koju su tako ponosni i koja im donosi toliko slave. I uopšte uzev, kada se uzme u obzir da muškarci žive na hlebu i stanuju u uređenim gradovima poštujući građansko pravo, da obrađuju polja, može li se sebi dopustiti da, imajući u vidu tolika dobra dela, da se u tom domenu optužuju ili preziru žene, jer mnogi to čine? Svakako da ne! Jer su im upravo žene, odnosno Minerva, Cerera i Izida, podarile sve te korisne stvari kojima slobodno raspolažu tokom čitavog života, stvari koje im omogućuju da prežive i od kojih će zauvek živeti. Jesu li one beznačajne, sve te stvari? Nikako, Gospo moja, i čini mi se da ni filozof Aristotel, koji je pak bio toliko koristan ljudskom duhu i koji predstavlja veličinu – s punim pravom uostalom – kao ni svi drugi filozofi koji su ikada postojali, nije i neće nikada toliko unaprediti čovečanstvo koliko su to učinili pronalasci koje dugujemo geniju ovih žena.”

Ona mi odgovori: “One nisu bile jedine: ima još mnogo drugih, a ja ću ti navesti samo neke.”

XXXIX

U KOME SE GOVORI O MLADOJ ARAHNI, KOJA JE
OTKRILA KAKO DA SE BOJI VUNA I PRONAŠLA
VEZENJE VISOKOG KVALITETA, KAO I
UZGAJANJE LANA I TKANJE LANENOG PLATNA.

“Nije samo preko već pomenutih žena Bog želeo da daruje čovečanstvo mnoštvom plemenitih i korisnih veština, jer je njima obdario i druge, na primer devojkicu iz Azije koja se zvala Arahne,

a koja beše kći Idmona iz Kolofona. Ona je bila izuzetno inteligentna i spretna. Ta oštromna žena prva je otkrila kako da oboji vunu u različite boje i izveze platno poput slika, odnosno izradi vez visokog kvaliteta. Bila je čudesno obdarena u svemu što se ticalo tkanina; mitologija o njoj govori da je izneverila Paladu i da je pretvorena u pauka.

“Ova žena je pronašla veoma korisnu veštinu, naime ona je prva otkrila kako se uzgajaju lan i kudolja, kako se gule, kisele, vlaknaju, grebenaju i još kako se predu na preslici i od njih tka platno. Usudujem se da kažem da su ovo tehnike koje su bile iznad svega neophodne čovečanstvu, iako mnogi muškarci ne daju priznanje ženama što se bave ovim poslovima. Arahne je pronašla i umetnost proizvodnje klopki, zamki i mreža za hvatanje ptica i riba. Njoj dugujemo takođe i veštinu pecanja, hvatanja u zamke i mreže velikih divljih zveri, kao i zečeva, kunića i ptica, sve tehnike koje do tada nisu bile poznate. Čini mi se da usluga koju je ta žena učinila čovečanstvu uopšte nije mala, jer je ono zahvaljujući tim otkrićima dobilo mnoga druga zadovoljstva i koristi.

“Istina je da neki autori, a pre svega pesnik Bokačo od koga smo i čuli ovo što govorimo, smatraju da je vreme kada se živelo od bobica i žireva i kada su ljudi bili odeveni samo u životinjske kože, kada nisu poznavali tehnike koje nam omogućuju da ugodnije živimo, bilo zapravo časnije vreme od našeg; ali vam ja tvrdim, koliko je to u mojoj moći, da što više Bog među ljudskim rodovima širi svoja dobročinstva, darove i poklone, to je veća naša obaveza da služimo Tvorcu, i neka se to ne dopada Bokaču i ostalima koji smatraju da je otkriće ovih tehnika, obezbedivši bolji život i bolju ishranu ljudskog tela, donelo predrasude o ljudskom postojanju. Ukoliko dobra koja je Bog odredio i podario ljudskom rodu donose zlo, i ako bi ta ista dobra muškarcima i ženama bila od koristi ukoliko bi ih koristili mudro i u dobre svrhe, uzrok tome može biti jedino zloba i izopačenost onih koji ta dobra zloupotrebljavaju. Dobro je, naime, koristiti i valjano upotrebiti stvari koje su same po sebi divne i isceljujuće. Isus Hrist nam je i sam dao primer: koristio je hleb, vino, ribu, odeću, boje, lan i sve te neophodne stvari, što zasigurno ne bi učinio da je bilo bolje živeti od žireva i bobica. On je ukazao ogromnu počast Cererinom delu, što će reći hlebu, jer je njemu bilo ugodno da u ritualu pričesti dâ svoje sveto telo muškarcima i ženama u obliku hleba.”

XL

U KOME SE GOVORI O PAMFILI, KOJA SE PRVA
DOSETILA DA SAKUPLJA SVILU OD GUSENICA,
DA JE BOJI I OD NJE PRAVI PLATNO.

“Među mnogim izvrsnim i plemenitim veštinama i alatima koje su pronašle žene, nikako ne treba zaboraviti otkriće koje je načinila Pamfila, rođena u Grčkoj. Retka nadarenost ove žene ogledala se u najrazličitijim oblastima. Toliko je volela da istražuje, ispituje razne interesantne pojave, da je prva pronašla umetnost svile. Obdarena bogatom maštom i valjanim razmišljanjem, posmatrala je gusenice koje prirodno suču svilu po granama drveća u njenoj zemlji; uzela je larve ovih gusenica, koje su joj se učinile lepim, a zatim je sakupila njihove niti. Zatim je probala različite boje kako bi videla da li će nit primiti lepu boju. Pošto je to završila, uvide da je to jako lepo i odluči da od tih niti izatka platno. Tako je, otkrićem ove žene, svet postao bogatiji za još jednu lepu i korisnu stvar, čija se upotreba proširila svuda, jer je uz najveću slavu Gospodu, od svile sačinjena sveštenička odežda; koristi se još i za albe i epitrahilje koje prelati nose za vreme božje službe, za careve, kraljeve i prinčeve; u nekim karajevima ljudi je koriste čak kao jedini materijal, jer kod njih tih gusenica ima u izobilju, a uopšte nema vune.”

XLI

U KOME SE GOVORI O TIMARETI, KOJA BEŠE
NENADMAŠNA UČITELJICA UMETNOSTI SLIKANJA;
IRENI, JEDNOJ DRUGOJ SLIKARKI I
MARSII RIMLJANKI.

“Šta bih još mogla reći da te ubedim da žene ne samo da lako uče čiste nauke već mogu i da pronalaze nove? Međutim isto je i sa manuelnim veštinama, jer ti tvrdim da ih one mogu obavljati veoma lako i vešto i da one to i čine sa uspehom onda kada ih nauče. Primer za to je Timareta, o kojoj pišu da je bila toliko talentovana za zanate i umetnost slikanja da je u tome postala neprikosnovena u svoje vreme. Bokačo nam svedoči da je ona bila kći slikara

Mikona i da se rodila u vreme devedesete olimpijade. ‘Olimpijadom’ se u to vreme zvao svečani praznik kada su se igrale razne igre: onome koji bi odneo pobeđu dalo bi se sve što bi poželeo, ukoliko bi to bilo nešto razumno. Te igre i praznik bili su u čast boga Jupitera. Slavile su se na svakih šest godina, sa četiri cele godine između dve olimpijade. Osnivač ove svetkovine bio je Herkul. Proslava prve olimpijade predstavlja početak grčkog kalendara, kao što je kod hrišćana Hristovo rođenje.

“Timareta je napustila sve poslove uobičajene za ženu i svoj ogromni talenat posvetila umetnosti svoga oca. Toliko se bila proslavila da su je, u vreme kada je Arkelaus vladao Makedonijom i Efesom, čiji su stanovnici obožavali Dijanu, molili da naslika neku divnu sliku po liku ove boginje. Čuvali su ovu sliku sa velikim poštovanjem dostojnim najsavršenijeg remek dela i izlagali su je samo za vreme svetkovina posvećenih ovoj boginji. Ova slika je opstala dosta dugo, potvrđujući darovitost ove žene, tako da se i danas govori o njenom talentu.

“Još jedna Grkinja, po imenu Irena, toliko je vladala umetnošću slikanja da je nadmašila, ona takođe, sve slikare svoga vremena. Ona je bila učenica slikara Kratevsa koji je bio apsolutni majstor, ali je ona bila do te mere talentovana i toliko se posvećivala svojoj umetnosti da ga je neosporno nadmašila. Ljudi njenog vremena su je smatrali čudesnom pa su u njenu slavu podigli statuu koja predstavlja devojku koja slika; u znak počasti postavili su je među statue onih koji su pre nje stvarali remek dela. Kod starih je zapravo bio običaj da slave one koji su bili izuzetni u nekoj oblasti – bilo u znanju, snazi, lepoti ili nekom drugom talentu – i da među ljudima sačuva sećanje na njih podižući im statue na uglednim i dostojnim mestima.

“O, koliko je talentovana u umetnosti slikanja bila Rimljanka Marsija, plemenita devica neprikosnovenog života i ponašanja! Radila je sa takvim darom i tako izvrsno da je nadmašila sve muškarce, uključujući i Dionisa i Sopolina koji su se do tada smatrali najboljim slikarima sveta. Ukratko, ako uzmemo u obzir majstore, dostigla je vrhunac u svemu što se u toj umetnosti može znati. Kako je želela da je se svet seća, naslikala je, osim svojih najpoznatijih dela, jednu neobičnu sliku, svoj sopstveni portret uz pomoć ogledala i to tako savršeno da je svako imao osećaj da vidi kako diše. Ova slika je dugo bila čuvana kao dragocenost i pokazi-

vana je umetnicima kao čudesno lepa.”

Tada joj ja rekoh: “Gospo moja, ovi primeri nam pokazuju da su naši stari više od nas poštovali mudrace i mnogo više cenili nauke. Međutim, kada je reč o ženama obdarenim za slikanje i ja poznajem izvesnu Anastaziju čiji je talenat za iluminiranje okvira i bordura i za slikanje pejzaža na minijaturama tako veliki da se ni u Parizu, u kome žive najveći umetnici sveta, ne bi mogao naći nijedan koji je nadmašuje. Niko ne izrađuje bolje od nje cvetne i dekorativne motive u knjigama, a njen se rad toliko ceni da joj se poverava završavanje najraskošnijih i najveličanstvenijih dela. Iz iskustva znam, jer je ona za mene naslikala nekoliko bordura čija se lepota, po opštem mišljenju, ne može meriti sa onim koje su izradili drugi vliki majstori.”

Ona mi odgovori: “Rado bih ti poverovala, draga moja Kristina. Mogle bi se naći mnoge veštije žene u svetu ukoliko bismo se potrudili da ih nađemo. Videćemo to sa jednom drugom Rimljankom.”

XLII

U KOME SE GOVORI O RIMLJANKI SEMPRONIJI.

“Rimljanka Sempronija je bila zanosna. Međutim, iako je po lepoti tela i lica nadmašivala sve žene svoga doba, još se više od njih razlikovala po svojim duhovnim vrednostima. Naime, ona je bila toliko inteligentna da je mogla da zapamti bez i jedne greške sve što bi videla ili pročitala, ma koliko to bilo teško; toliko je savršeno vladala svojim sposobnostima da je mogla da ponovi sve što bi joj se reklo, čak i najduže govore. Nije bila posvećena samo latinskoj književnosti, već je takođe znala i grčki i tako izvanredno pisala da se svako oduševljavao.

“Osim toga, njen način govora, izražavanja, stil, bili su tako lepi, prijatni i precizni da je svojom elokvencijom mogla svakoga podrediti svojoj volji. Jer kada bi želela da se zabavi, nije postojala tako tužna osoba koju ona ne bi mogla da obraduje i razveseli, ali je isto tako mogla da kod koga god želi izazove melanholiju, suze i tugu. Mogla je čak i da, kada bi to želela, pobudi hrabrost svih koji bi je slušali, tako da se upuste u pogibeljne poduhvate. Uz sve ovo,

način njenog govora i ponašanja bio je toliko prijatan i ugladen da niko ne bi propustio da je gleda ili čuje. Njen glas je bio melodičan, zadivljujuće je svirala sve gudačke instrumente i osvajala sve nagrade. Jednom reči, bila je veoma umešna i darovita u svim sferama duha.”

XLIII

U KOME KRISTINA PITA RAZUMNOST DA LI JE PRIRODA OBDARILA ŽENE RASUĐIVANJEM I ODGOVOR RAZUMNOSTI.

A ja Kristina, nastavih: “Gospo moja, sada jasno uviđam da je Bog – Hvaljen neka je! – dao ženskom duhu dovoljno pronicljivosti da razume, nauči i zapamti sve oblasti znanja. Ipak, mogu se sresti brojne osobe čija živost duha omogućava razumevanje i poimanje svega onoga što uče i koji imaju toliko ugodnosti da im je sve dostupno i da nijedna nauka za njih nije zatvorena; njima je dovoljno dakle da se posvete učenju kako bi dostigli neko veliko znanje. Međutim, ipak ima mnogo veoma učenih klerika, ponekad čak i veoma slavnih, kojima i u ponašanju i u privatnom životu manjka rasuđivanja, što me jako čudi. Jer nema sumnje da učenost oblikuje ponašanje i uči mirnom životu. Stoga bih vam bila zahvalna, Gospo moja, ako biste bili ljubazni da mi kažete da li je ženski duh sposoban da misli i rasuđuje, jer sada zahvaljujući vašim primerima i sopstvenom iskustvu, znam da one mogu da zapamte i najteže stvari, kako u naukama tako i u drugim oblastima. Ipak, mogu li one doneti odluku šta treba, a šta ne treba činiti? Mogu li ih poslovi kojima se sada bave učiniti mudrijim, kada govorimo o budućnosti? Jer su to stvari, čini mi se, koje proističu iz rasuđivanja.”

Ona mi odgovori: “Pravo kažeš, dete moje. Ali moraš znati da je rasuđivanje o kome ti govoriš dar koji Priroda daje podjednako i muškarcima i ženama, nekome više nekome manje. Ono ne potiče samo od znanja, koje za njega predstavlja krunu kod onih koji su njime prirodno obdareni. Jer ti znaš da su dve ujedinjene sile moćnije i delotvornije nego što bi bila svaka od njih ponaosob. Zato se usuđujem da kažem da ukoliko jedna osoba prirodno poseduje tu sposobnost rasuđivanja koja se naziva zdrav razum, a povrh

toga poseduje i znanje, onda ta osoba zaista zaslužuje odličje izvrsnosti. Ali kao što si i sama rekla, ukoliko neko poseduje jedno od to dvoje, to ne znači posedovati i ono drugo, jer je jedno prirodna sposobnost koju nam dodeljuje Bog, a druga se stiče dugim učenjem. Ali su i jedno i drugo dobri.

“Međutim, neki smatraju da je bolje imati zdrav razum bez knjiškog znanja, nego veliko knjiško znanje uz malo zdravoga razuma. Moglo bi se navesti mnoštvo mišljenja u vezi sa ovim pitanjem koje je izazvalo brojne probleme. Zato što bi trebalo priznati da je daleko bolji onaj koji doprinosi opštem dobru svih, a činjenica je da je jedna učena osoba od veće koristi za zajednicu zbog učenosti koju može preneti nego i zbog zdravog razuma koji može da ima. Zapravo, rasuđivanje traje samo jedan određen period u životu neke osobe; kada ona umre, njen zdrav razum umire sa njom; nasuprot tome, oni koji uče moći će u tom znanju da uživaju večno, jer im ono donosi slavu; mnoge druge osobe će moći da ga koriste, jer oni koji ga poseduju mogu da ga prenesu drugima i da o njemu pišu knjige za buduće generacije. Tako da znanje ne umire kada i osoba koja ga poseduje, kao što pokazuju primeri Aristotela i drugih učenih ljudi koji su svoja znanja ostavili svetu u nasleđe; znanje koje su stekli koristi čovečanstvu koje ne bi moglo da donese sve sudove bez znanja svih živih i svih onih koji su ikada postojali, iako je istina da su opreznost i razboritost sa srećom vladali i upravljali mnogim kraljevstvima i carstvima. Međutim, sve je to prolazno i nestaje vremenom, a znanje je večno i ono ostaje.

“Za sada ću ostaviti ova pitanja po strani, neka drugi o njima raspravljaju, jer ona nemaju udela u podizanju našeg Grada. Vratću se na pitanje koje si mi postavila, odnosno da li je žena po prirodi obdarena rasuđivanjem. Na to pitanje odgovaram potvrdno; ti bi to morala znati jer sam ti to već rekla, ali to možeš videti i po načinu na koji žene, kao po pravilu, obavljaju poslove koji im se povere. Ovo zapiši, molim te: videćeš da su sve žene – ili bar najveći broj njih – brizne, pažljive i vredne u vođenju domaćinstva, brinu se o svemu koliko god je to u njihovoj moći, do te mere da to ponekad vređa muževe koji su nemarni, koji smatraju da one i suviše žele da njima upravljaju i da previše insistiraju da i oni sami ispunjavaju svoje obaveze, govoreći kako one sebe smatraju pametnijim od njih i kako žele da dominiraju njima. Oni na taj način pretvaraju u zlo sve ono dobro što mnoge žene pokušavaju

da učine za njih. U Solomonovoj poslanici, čiju ću ti sadržinu sada ukratko izneti, reč je upravo o zdravom razumu ovih žena.”

XLIV

SOLOMONOVA POSLANICA U KNJIZI IZREKA.

“Onome mužu koji bi našao jaku ženu, odnosno smotrenu, nikada nikakvo dobro ne bi nedostajalo. Njen ugled je veliki u svim zemljama; njen muž ima poverenja u nju. Zato što ona svakog dana čitavog svog života donosi dobro i napredak. Ona traži i obezbeđuje vunu, odnosno zadaje poslove sluškinjama kako bi se one posvetile korisnim poslovima; ona opskrbljuje svoju kuću, angažujući se tako i sama. Ona je kao trgovački brod koji nosi hleb i potrepštine. Ona nagrađuje one koji to zaslužuju i čini ih svojim poverenicima. Kod nje uvek ima hrane u izobilju, čak i za sluškinje. Ona se raspituje o vrednosti nekog poseda pre nego što ga kupi; zahvaljujući svom rasuđivanju ona gaji vinovu lozu koja obogaćuje njenu kuću. Hrabra i odlučna, ona snagom opasuje svoje bokove i ojačava svoje ruke neprestanim i korisnim radom. Žar njenog rada nikada ne jenjava, čak ni noću. Kada se bavi najplemenitijim poslovima, ona nikako ne zapostavlja ženske radove, već u njima aktivno učestvuje. Ona pruža ruku siromašnima i ubogima kako bi ih zaštitila. Budući dalekoviđa, ona se u svojoj kući ne boji ni snega ni hladnoće, a oni za koje je ona zadužena su obučeni u debele haljine. Ona nosi svilu i grimiz, čast i plemeniti ugled. Sedi u prvom redu sa precima zemlje, njen muž je cenjen. Ona proizvodi laneno platno i prodaje ga, odlikuju je snaga i ugled. Njena će radost ostati večna. Njena usta izgovaraju reči mudrosti, a njenim govorom upravlja blagost. Ona bdi nad potrepštinama za službu i ne lenstvuje. Po ponašanju dece vidi se ko im je majka, a njihovi postupci je čine srećnom. Vredno je hvale kada joj muž dovede dadilju. Iako se više ne brine o svojoj deci, ona u svakom pogledu vlada svojim kćerkama. Ona prezire lažnu slavu i taštu lepotu. Takva žena koja se boji Boga biće hvaljena; on će joj uzvratiti svojim delima, koja je svuda hvale.”

XLV

U KOME SE GOVORI O VESELOJ CECILIJU.

“Kada govorimo o ženskom rasuđivanju pomenutom u Solomonovoj poslanici, možemo pomenuti primer plemenite kraljice Vesele Cecilije. Ona je bila ili Rimljanka ili Toskanka; supruga Tarkvinija, kralja Rimljana. Ophodila se sa najvećom razboritošću; pored toga što je bila zdravog razuma, bila je vrlo, odana i dobra. Ona je od svih žena odabrana za izvanredno vođenje domaćinstva i iznenađujuću dalekovidost. Iako je bila kraljica, nije mogla da se suzdrži i ne radi sopstvenim rukama, toliko je u srcu nosila želju da bude korisna u svakom momentu. Izbegavajući dokolicu, uvek se bavila nekim radom i povrh svega uvek je zahtevala od gospi i mladih devojaka u svojoj sviti da i same rade toliko. Umela je da iskoristi različite kvalitete vune i od nje napravi finu ili običnu tkaninu; tome je posvećivala svoje vreme, što je u ono vreme bilo veoma plemenito zanimanje. Tako je ova plemenita žena zaslužila da je svi hvale, slave, cene i dive joj se. Kasnije su Rimljani imali mnogo jače carstvo nego u vreme kada je ona živela, ali su i dalje poštovali utvrđeni običaj u čast sećanja na nju. Naime, kada se njihove kćeri udaju, kada upravo venčani par pređe prag muževljeve kuće, oni pitaju mladu kako će se prezivati, a ona odgovara ‘Vesela’, želeći time da istakne da bi ona želela da, koliko god je to u njenoj moći, oponaša vladanje i postupke ove žene.”

XLVI

U KOME SE GOVORI O RASUĐIVANJU I MUDROSTI KRALJICE DIDONE.

“Kao što si i sama rekla, rasuđivanje je sposobnost da se odmere stvari koje želimo da preduzmemo s namerom da konačni ishod bude dobar. Da bih ti pokazala da su žene sposobne za takvu razboritost, čak i kada je reč o najuzvišenijim poslovima, navešću ti primer nekoliko žena političarki, a najpre primer Didone. Didona, koja se po rođenju zvala Elisa, pokazala je moć svog rasuđivanja sledećim postupcima, koje ću ti sada ispričati. Osnovala je i dala da se sagradi na afričkoj zemlji grad po imenu Kartagina, čija je ona

bila gospa i kraljica. Pokazala je čvrstu rešenost, plemenitost i hrabrost – kvalitete bez kojih je nemoguće postupati obazrivo – tako da je osvojila zemlju, sačuvala je i osnovala grad. Didona je poticala od Feničana koji su napustili najudaljenije krajeve Egipta da bi se nastanili u Siriji, gde su osnovali i sagradili mnoštvo divnih gradova. Kralj Agenor je poticao od ovog naroda. Didonin otac, koji se zvao Bel, bio je iz te loze: bio je kralj Fenikije i osvojio je kraljevstvo Kipar. Ovaj kralj je kao jedinog naslednika, imao sina po imenu Pigmalion i kćer Didonu.

“Na samrti je svoje velikaše zavetovao na odanost i naklonost ovoj deci, a njima je obećao da će i deca učiniti isto. Pošto je kralj umro, krunisali su njegovog sina Pigmaliona i udali Elisu, koja je bila veoma lepa, za vladara zemlje koji je bio najmoćniji posle kralja; on se zvao Sihare ili Ahare. Sihare je bio veliki sveštenik Herkulovog hrama, po njihovoj veri, i bio je neverovatno bogat. Didona i Sihare su se neizmerno voleli i vodili srećan život. Međutim, kralj Pigmalion je bio zao; to je bila najokrutnija i najzavidnija osoba svih vremena, i njegova pohlepa nije imala granica. Njegova sestra Elisa je znala koliko je zloban, a videvši koliko je njen muž bogat, savetovala mu je da slaže kralja i da svoje bogatstvo stavi na neko sigurno mesto, kako bi ga sačuvao od njegove pohlepe. Sihare je poslušao njen savet, ali se nije lično zaštitio od zamki koje mu je postavljao kralj, kao što mu je Didona posavetovala. Tako ga je jednog dana kralj ubio kako bi se dokopao njegovog blaga. Ta je smrt toliko pogodila Elisu, da umalo nije umrla od jada. Dugo je gorko plakala, jadikovala što je izgubila voljenog muža sve proklinjući okrutnog brata koji ga je ubio. Međutim, taj brat nevernik, čija su očekivanja bila izneverena, jer je uspeo da nađe samo delić Sihareovog bogatstva, priznao je svojoj sestri ogromnu mržnju, znajući da je ona sakrila blago.

“Videvši da joj je život u opasnosti, njen zdrav razum je posavetovao da napusti zemlju i ode daleko. Pošto je donela takvu odluku, zrelo razmisli o tome šta će raditi i prikupi hrabrosti i snage da svoju zamisao sprovede u delo. Dobro je znala da ni velikaši ni narod ne vole kralja, budući da je bio okrutan i da je nametao velike globe. Sazvala je dakle prinčeve, građane i ljude iz naroda. Pošto ih je zamolila da se zakunu da će čuvati tajnu, izložila im je plan tako vešto da su svi pristali da budu uz nju, zakleli joj se da će otići sa njom i da će joj ostati odani i verni.

“Onda je ova žena, u najvećoj tajnosti i što je brže moguće, naoružala svoj brod. Otišla je noću odneviši svoje ogromno bogatstvo, praćena velikim brojem ljudi, naloživši mornarima da daju sve od sebe da što brže isplove. Ali tu nije kraj njenom lukavstvu: znala je da će njen brat poslati za njom vojsku čim sazna da je otišla. Zato je tajno naredila da se veliki kovčezi, sanduci i koferi napune teškim stvarima koje nemaju nikakvu vrednost, kako bi oni pomislili da je to njeno blago: tako su se oni koje je njen brat poslao za njom dokopali tih kovčega i sanduka i ne opirući se njenom odlasku, pustili je da ode. Ubrzo zatim, tek što su isplovili na more, sustigla ih je gomila naoružanih muškaraca koje je kralj poslao da je uhvate. Gospa im se samouvereno obratila i mudro im rekla da će ona poći za njihovom krstaricom ako to žele. Kada je uvidela da joj taj poduhvat neće ništa vredeti, rekla im je da budući da dobro zna da kralju, njenom bratu ona sama ništa ne znači, već da on želi samo njeno blago, ona će mu ga dobrovoljno i dati. Oni, znajući da jedino to i interesuje kralja, dozvoliše joj da tako i uradi, jer će tako ugoditi kralju i zadovoljiti njegove želje. Ona zatim, tužna izgleda kao da sve to čini teška srca, naredi da im se daju svi kovčezi i sanduci. Oni ih natovariše na svoje brodove, i verujući da su učinili dobro, oslobodiše ih i odoše da kralju odnesu dobru vest.

“Kraljica, ne negodujući ni najmanje, požuri da isplovi na more. Plovili su dan i noć i dođoše do obala Kipra; tu su obnovili zalihe. Pošto su prineli žrtvu bogovima, Didona se ponovo ukrcala na svoj brod i povede sa sobom Jupiterovog sveštenika i njegovu porodicu. On je zapravo na osnovu proročanstva znao da će doći jedna žena iz Fenikije i da će on napustiti svoju zemlju i krenuti sa njom. Ostavljajući za sobom Krit, plovili su levo od ostrva Sicilije, zatim su išli duž obala zemlje Masilije i iskrcali se u Africi. Stanovnici ove zemlje odmah su dotrčali da vide brod i putnike na njemu.

“Kada su videli da gospa i njen narod dolaze u miru, doneli su im potrebštine za život. Didona im je govorila sa najvećom uglađenošću i rekla im da je o njihovoj zemlji čula mnogo dobrog i da je njena namera da se tu nastani, ukoliko bi oni želeli da za to daju pristanak. Oni su odgovorili da za to ne vide nikakvih prepreka. Uveravajući ih da ona ne želi da osnuje veliku naseobinu na zemlji koja nije njena, ona ih zamoli da joj prodaju parče zemlje uz more ne veće od kože jednog bika, kako bi osnovala logor za sebe i svoj narod. To joj je odobreno, sastavili su sporazum i obavezali se da

će poštovati njegove uslove. U tom trenutku su oštroumnost i dovtljivost ove žene došli do izražaja: ona je uzela kožu jednog bika, isekla je na najtanje moguće trake, vezala ih jedne za druge, a onda ogradila zemlju u priobalju kao nekim kaišem, dodelivši sebi na ovaj način veliko prostranstvo. Prodavci su bili začuđeni, ali koliko god bili iznenađeni spretnošću i oštroumnošću ove žene, oni su morali da ispoštuju pogodbu.

“Tako je dobila svoju zemlju u Africi. Na ogradi poseda nalazila se glava konja. Ta glava, let i krik ptica predskazivali su stanovnicima upravo osnovanog grada da će biti valjani osvajači, vešti i vični ratovanju. Odmah zatim, ova žena je poslala svuda svoje ljude da traže radnike. Nije štedela svoje bogatstvo i sagradila je čudesno lep grad, veliki i utvrđen, koji je nazvala Kartagina. Donžon i veliku kulu nazvala je *Byrsa*, što znači ‘koža bika’.

“Tek što je počela da podiže građevine stiže joj vest od brata da se sprema da je napadne, nju i sve one koji su pošli sa njom, tvrdeći da je prevaren i nasamaren za blago. Njegovim izaslanicima je rekla da je ona jednostavno predala blago drugima da ga predaju njenom bratu; oni koji su ga odneli mogli su da ga ukradu i da umesto blaga u sanduke stave nešto drugo; ili su pak bogovi, u to nema sumnje, želeli da kazne njenog brata za zločin koji je počinio naredivši da joj ubiju muža; mora da su oni pretvorili blago u nešto drugo, kako on ne bi mogao da uživa u njemu. Što se tiče rata kojim joj je pretio, umela je da se, uz pomoć bogova, dobro brani. Onda je naredila da se pozovu svi oni koji su pošli sa njom i rekla im je da ne želi da oni ostanu sa njom protiv svoje volje, niti da njenom krivicom bilo ko od njih pretrpi bilo kakvu štetu. Stoga im je predložila da odu ukoliko to žele; one koji žele da je napuste, pa makar to bili i svi, bila je spremna da nagradi za plodove njihovog rada i onda im dopusti da odu. Oni su svi jednoglasno odgovorili da će živeti ili umreti sa njom, ali da je nikada neće napustiti pa makar im ostao samo jedan dan života.

“Izaslanici su otišli, a gospa nastavi da što je brže moguće završava svoj grad. Kada je završila izgradnju, proglasila je zakone i uredbe kako bi narod mogao da živi u skladu sa zakonom i pravdom. Bila je izuzetna kako po svom ponašanju i izvrsnom rasuđivanju tako i po slavi koja se pronela zemljom; u čitavom svetu se govorilo samo o njoj. Njena hrabrost kakvoj nema premca, srčanost, junačka dela i mudra politika koju je vodila učinili su

da joj se ime promeni i da je prozovu ‘Didona’, što bi na latinskom bilo *virago*, odnosno ‘ona koja je hrabra i odlučna kao muškarac’. Dugo je živela u slavi. Tako bi i nastavila da se Fortuna – uvek ljubomorna na one koji su uspešni – nije okrenula protiv nje. Na kraju joj je pripremila jedan gorki napitak, kao što ću ti ispričati kada za to bude bilo vreme i mesto.”

XLVII

U KOME SE GOVORI O OPI, KRALJICI KRITA.

“Opis ili Opa, kako su nazivali boginju majku bogova, bila je u osvit vremena poštovana zbog svog rasuđivanja, jer drevni mitovi potvrđuju da je ona bila izuzetno nepokolebljiva i odlučna, kako u radosti tako i u nevoljama na koje je u životu nailazila. Ona je bila kći Urana, veoma moćnog čoveka iz Grčke, i Veste, njegove supruge. To je bilo varvarsko i još nedovoljno prosvećeno vreme. Tako je ona za muža imala svog brata Saturna, kralja Krita. Taj kralj je živeo u ubeđenju da će mu žena roditi muško dete koje će ga ubiti. Kako bi izbegao sudbinu, naredio je da se pogube sva muška deca koju kraljica rodi. Međutim, zahvaljujući njenoj inteligenciji i veštoj strategiji, ova žena je spasla život svoje trojice sinova, odnosno Jupitera, Neptuna i Plutona; zato su hvalili i slavili njenu pronicljivost. Njena inteligencija i snaga njene dece doneli su joj u ono vreme takav ugled, toliko poštovanje u svetu, da su joj neuki ljudi pripisali zvanje boginje majke bogova. Naime, njeni sinovi su smatrani bogovima još za njihovog života jer su bili u mnogome oštromniji od drugih muškaraca koji su pak bili neotesani. Stoga je Opi podignut hram i prinošene su joj žrtve. Ljudi su dugo živeli u tom pogrešnom verovanju, čak i na vrhuncu moći Rimljani su u toj pogrešci bili najistrajniji, zaklinjući se boginji na pobožno poštovanje.”

XLVIII

U KOME SE GOVORI O LAVINIJI, KĆERKI KRALJA LATINA.

“Lavinija, kći Latina, bila je veoma poznata zbog svog rasuđivanja. Ova plemenita gospa poticala je iz loze Saturna, kralja Krita, o kome smo upravo pričali. Ona je bila kći kralja Latina; postala je Enejina supruga. Pre braka, bila je obećana Turnu, kralju Rutula; njen otac, kome je proročište najavilo da će se ona udati za trojanskog princa, neprestano je odlagao brak; njegova supruga ga je neprestano na to požurala. Stigavši u Italiju, Eneja je poslao da pitaju kralja Latina da mu dozvoli da se iskrca na njegovu zemlju. Ne samo da mu je kralj dao dozvolu, već mu je odmah ponudio brak sa svojom kćerkom. Eto zašto je Turno započeo rat protiv Eneje. Taj je rat bio izuzetno pogibeljan; sam Turno je u njemu izgubio život. Eneja je odneo pobedu i oženio se Lavinijom. Bila je trudna i nosila sina kada je on umro. U momentu kada je trebalo da se porodi, bojeći se da Askanije, Enejin sin iz prvog braka, ne ubije dete koje ona rodi kako bi vladao umesto njega, Lavinija je otišla u šumu da se porodi. Dete je nazvala Julije Silvije. Ova žena nije želela nikada više da se preuda; iako udovica, ophodila se izuzetno razborito i umela je, zahvaljujući svojoj inteligenciji, da sačuva kraljevstvo. Njen posinak, koga je uspela da navede da je zavoli, i da ne želi da preduzme ništa ni protiv nje niti protiv svog brata, napustio je kraljevstvo i osnovao grad Albu, u kome je živeo. Lavinija je veoma mudro upravljala svojim sinom, dok nije dostigao godine da može da vlada. Od njega su se rodili Rem i Romul, osnivači Rima, kao i svi veliki rimski prinčevi koji su vladali posle njih.

“Šta još da ti kažem, drago moje dete? Mislim da sam ti pružila dovoljno argumenata da potkrepim svoju tezu, odnosno, da ti dokažem, jasnim izlaganjem i primerima, da Bog nikada nije unapred optuživao, niti to čini, ni žene ni muškarce. Jasno uviđaš na osnovu onoga što sam ti rekla, a što će ti moje dve sestre sada pokazati i učvrstiti to mišljenje. Čini mi se da sam do sada dovoljno učinila, jer evo izgrađenih nosećih zidova Grada žena; suvi su i završeni. Sada je red na moje dve sestre; moći ćeš, uz njihovu pomoć i sa njihovim savetom, da završiš započete i nedovršene građevine.”

**OVDE SE ZAVRŠAVA PRVI DEO
KNJIGE O GRADU ŽENA.**

*OVDE POČINJE DRUGI DEO KNJIGE
O GRADU ŽENA,
U KOME SE GOVORI O TOME KO JE GRADU
DONEO KUĆE I UTVRĐENJA,
KAO I O NAČINU NA KOJI JE NASELJEN.*

I
U KOME SE GOVORI O DESET SIBILA.

Tek što je prva gospa koja se zvala Razumnost završila svoj govor kada mi je prišla druga, koja se zvala Ispravnost, i obratila mi se ovim rečima: “Draga Kristina, neću se uopšte ustezati od svog posla; sagradimo zajedno građevine koje će štititi zidovi i bedemi Grada žena, koje je već podigla moja sestra Razumnost. Uzmi svoj alat i pođi sa mnom. Ne oklevaj; pokvasi moj malter bojom tvoje mastionice i zidaj u velikim potezima, jer ću ti ih ja u izobilju donositi, i uz božju pomoć brzo ćemo završiti izgradnju visokih kraljevskih palata i otmenih dvoraca, u kojima će moći da odsednu, veoma često ili zauvek, gospe velikog ugleda, istaknute i obrazovane, kojima će ova prebivališta i biti namenjena.”

A ja, Kristina, čuvši reči te slavne gospe, ja odgovorih ovako: “Preuzvišena Gospo, spremna sam. Zapovedajte, jer ću s voljom poslušati.” Tada mi ona reče: “Gledaj, draga moja Kristina, lepo sjajno kamenje, dragocenije od sveg ostalog, koje sam ti pronašla i pripremila kako bih se ugradila u tvoje zidarsko delo. Zar da budem dokona dok Razumnost i ti gradite sa žarom? Hajde, poređaj ih, onako kako sam ti ispričala, po tragovima koje sam ti urezala.

“Među ženama visokog dostojanstva u prvom redu se nalaze mudre sibile, tako plodne u znanju. Prema spisima autora koji su najdostojniji vere, njih je bilo deset, iako su neki izbrojali samo devet. O, draga Kristina! Slušaj me sada pažljivo. Da li je ikada postojao ijedan prorok koga je Bog toliko voleo i kome je podario veću slavu u proricanju nego što ju je podario najplemenitijim ženama koje pominjem ovde? Nije li on u njih uneo sveti duh pro-

ricanja tako veliki i tako dalekosežno da se činilo da njihove reči ne predskazuju budućnost, već nasuprot tome govore o prošlosti i već poznatim događajima, toliko su bile jasne, shvatljive i očigledne njihove reči i njihovi spisi? Njihova su dela čak posvedočila o dolasku Isusa Hrista, što će se dogoditi tek mnogo kasnije, a povrh toga jasnije i detaljnije nego što će to kasnije učiniti svi proroci. Ove su žene poštovala strogo poštenje, izbegavajući bilo kakvu mrlju čitavog života. Sve zajedno su ih nazivali sibile, ali nikako ne treba misliti da je to bilo njihovo ime. ‘Sibila’ zapravo znači ‘ona koja poznaje božju misao’: one su se tako zvale zato što su njihova proročanstva bila tako čudesna da su mogla poticati samo od božanskog duha; stoga se radi o tituli, a ne o ličnom imenu. Sibile su se rodile u različitim zemljama sveta i u različitim vremenima, ali su sve videle samo čudesne stvari koje će se dogoditi u budućnosti. Kao što sam ti već rekla, one su objavile, sasvim jasnim rečima, dolazak Isusa Hrista. Međutim, sve su bile paganke i nijedna nije pripadala jevrejskoj veri.

“Prva je bila poreklom iz Persije; zato su je zvali Persijska. Druga je bila iz Libije, zato su je zvali Libijska. Treća se rodila u Apolonovom hramu u Delfima; tako je i prozvana Delfijska; ona je mnogo pre događaja prorekla uništenje Troje, a Ovidije joj je posvetio nekoliko stihova u jednom od svojih dela. Četvrta se rodila u Italiji; zvali su je Kimerijska. Peta, koja je bila iz Vavilona, zvala se Herofila; ona je Grcima koji su došli da se posavetuju rekla da će uništiti Troju i visoku tvrđavu Ilion, o kojoj će Homer sačiniti lažnu priču. Dajući joj ime ostrva na kome je živela, nazvana je Eritrejska sibile; tamo su i otkrivene njene knjige. Šesta je bila poreklom sa ostrva Samos; stoga se zvala Samoska. Sedma je imala ime Kumejska, jer je rođena u Italiji u gradu Kumi, u provinciji Kampaniji. Osmu se zvala Helespontska, jer je rođena na Helespontu na trojanskoj ravnici; živela je u vreme slavnog autora Solona i Kira. Deveta se rodila u Frigiji; zvala se Frigijska; ona je najavila propast nekoliko kraljevstava i veoma jasno prorekla dolazak lažnog proroka Antihrista. Deseta, koja je nazvana Tiburtinska, imala je još i ime Albinia. Njena predskazanja su se jako poštovala, jer je sasvim jasno najavila dolazak Isusa Hrista. Iako su sve bile paganskog porekla, sibile su tu veru najavile i, odbacujući politeizam, propovedale da postoji samo jedan Bog i da su idoli lažni.”

II U KOME SE GOVORI O ERITREJSKOJ SIBILI.

“Treba znati da je Eritrejska sibila, među sibilama, imala najveći dar predskazivanja, jer joj je Bog podario moć tako jedinstvenu i neobičnu da predviđa budućnost tako jasno da njen govor izgleda pre kao Jevanđelje nego kao proročanstvo. Na zahtev Grka, opisala je u svojim stihovima njihove podvige, bitke i uništenje Troje, tako jasno da nisu izgledali ništa manje stvarno nego kad su se dogodili. Dugo pre tog događaja ona je opisala, u jednoj kratkoj i autentičnoj priči, Rimsko carstvo, moć Rimljana i njihovu sudbinu; ona je to učinila tako dobro da je sve izgledalo kao pregled istorijskih činjenica pre nego pregled onoga što će se tek dogoditi.

“Ona je rekla nešto najveće i još uvek najdivnije, jer je najavila i otvoreno objavila tajne božanske moći koje su proroci mogli objaviti samo u metaforama i nerazumljivim alegorijama, odnosno svetu tajnu Začecia sina Božjeg u Devici Mariji po Svetom Duhu. U njenoj knjizi se zapravo moglo pročitati: ‘Jesus Christos Theon nios soter’, što na našem jeziku znači: ‘Isus Hrist sin Božji, spasitelj’. Predvidela je i njegov život i njegova čuda, izdaju, zarobljavanje, poniženja i njegovu smrt, vaskrsnuće, pobedu i Vaznesenje, silazak Svetoga Duha na apostole, i sve to tako precizno da bi se pre moglo smatrati sažetkom svetih tajni hrišćanske vere nego predskazanjem budućih događaja.

“Kada je reč o Strašnom sudu, rekla je ovo: ‘Tog dana užasa, u znak osude zemlja će krvariti. Kralj koji će čitav svet osuditi sići će sa neba; pravedni i nepravedni će ga videti. Duše će pronaći svoja tela i svako će biti nagrađen po zaslugama. Tada će se istopiti bogatstva i lažni idoli. Vatra će se pokazati i odvesti u smrt sve što živi. Tada će početi jecaji i jadikovke; od muka će škrgutati zubi. Sunce, mesec i zvezde će izgubiti sjaj, planine će se sručiti u doline, more, kopno i sve što postoji će se izjednačiti. Nebeske fanfare pozivaće na Sud. Tada će nastupiti veliki užas, i svako će plakati zbog svoje ludosti. Svet će biti iznova stvoren. Kraljevi, prinčevi, čitavo čovečanstvo pojaviće se pred vrhovnim sudijom koji će svakog nagraditi po zaslugama. Kad bude silazio sa neba, grom će zapaliti pakao.’

“Ovoj sibili je bilo dovoljno dvadeset i sedam stihova da iskaže sve ovo. Bokačo je napisao, a i svi ostali veliki autori koji su pisali o njoj to i potvrđuju, da nas broj njenih vrlina primorava da veru-

jemo da je bila izabrana od Boga, i da se mora štovati više od bilo koje druge žene, izuzev blaženih svetica Raja. Ostala je devica čitavog svog života, i moramo verovati da je dostigla najsavršeniju čistotu, jer poznavanje stvari koje će doći neće nikada zasijati iz mračnog srca ukaljanog grehom.”

III U KOME SE GOVORI O SIBILI AMALTEJI.

“Sibila Amalteja rođena je, kao što smo rekli, u provinciji Kampaniji, nedaleko od Rima. Ona je takođe primila izuzetne darove vidovitosti i proricanja. Poznato je na osnovu hronika da se rodila u vreme propasti Troje i da je živela do vladavine Tarkvinija Oholog. Neki su je zvali Dejfova. Doživela je neverovatno duboku starost, a ipak je čitavog života ostala devica. Njeno ogromno znanje navelo je mnoge pesnike da pomisle da ju je voleo Feb koga su zvali bogom mudrosti; stoga mora da joj je Feb podario tako velika znanja i tako dug život. Međutim, iz toga treba shvatiti da su devičanstvo i čistota učinili da je Bog voli, on koji je svetlost svake mudrosti, i koji je u njoj upalio svetlo proricanja; tako je i mogla da najavi i potvrdi razne događaje u budućnosti. Osim toga, zapisano je da kada je davala odgovor bogova Baju, pored obala Avernskog jezera, imala je čudesno i uzvišeno božansko otkrovenje o kome je sačuvana spomenica u njeno ime; napisana je u stihovima sa rimom. Ovde je reč o nečemu veoma starom, ali svi oni koji je pročitaju i ispitaju iznenade se veličinom i nadmoćnošću ove žene. Po nekim pesmama ona je Eneju odvela u Pakao i vratila ga.

“Ova je žena došla u Rim, donela devet knjiga koje je pokazala kralju Tarkviniju da mu ih proda. Pošto je on odbio da plati cenu koju je ona tražila, spalila je tri pred njim. Sutradan je za preostalih šest knjiga tražila cenu kao za devet, rekavši da će ukoliko joj opet odbije traženu sumu, odmah spaliti još tri knjige, a sledećeg dana i preostale tri. Tada joj je kralj Tarkvinije platio po ceni koju je prvo tražila. Te knjige su brižljivo čuvane. Uverio se da one govore o svemu što će se dogoditi Rimljanima u budućnosti, jer su se u njima nalazila predskazanja o velikim događajima koji će se odigrati. Ove knjige su bile brižljivo čuvane u sobi Trezora careva, ka-

ko bi se iz njih mogli izvući saveti, kao iz božanskog proročanstva.

“Sada uviđaš, draga moja Kristina, i zapamti kako je Bog jednoj običnoj ženi podario toliko vrlina da ne samo da je umela posavetovati i za svog života voditi cara, već i više od toga, takoreći sve one koji će do kraja vremena vladati Rimom, predskazujući sve buduće događaje u carstvu. Reci mi, molim te, da li je ikada postojao muškarac koji je učinio tako! A ti, sasvim ludo, ti si upravo jadikovala što pripadaš istom polu kao ova izuzetna bića, verujući da su u Božjoj nemilosti!

“Vergilije je govorio o toj sibili u svom velikom epu. Kraj svog života provela je u Siharbu. Dugo će se pokazivati njen grob.”

IV U KOME SE GOVORI O MNOGIM DRUGIM PROROČICAMA.

“Ove dve žene nisu bile jedine na svetu koje je Bog izabrao da prime dar proricanja; naprotiv, bilo ih je puno i to u svim oblastima u kojima se moglo proricati. Ukoliko pogledaš jevrejsku oblast, naći ćeš ih puno, na primer Debora, koja je bila proročica u vreme Izrailjskih Sudija. Božji narod je oslobođen zahvaljujući dovitljivosti ove žene, jer su dvadeset godina živeli u ropstvu pod jarmom Kanejskog kralja.

“Blažena Elizabeta, rođaka Bogorodice, takođe je bila proročica, jer je rekla hvaljenoj Devici Mariji kada je došla da je vidi: ‘Otkud to da majka Gospoda našeg dolazi da me poseti?’ Jer, bez proročkog dara, ona ne bi znala da je ova primila Sveti Duh.

“A Ana, izvrsna jevrejska žena koja je zapalila lampe Hrama, nije li ona takođe imala dar za proricanje, jednako kao Simeon prorok, kome je Presveta Bogorodica predstavila Isusa Hrista pred oltarom Hrama na dan Sretenja? Sveti prorok je znao da je to Spasitelj sveta kada je rekao, uzevši ga u ruke: ‘Nunc dimittis.’ Ali izvanredna Ana, koja je vršila službu u Hramu, znala je po božanskoj objavi, videvši Devicu kako ulazi noseći dete u naručju, da je to Spasitelj; klekla je pred njom da bi joj ukazala čast i izjavila sasvim glasno da je došao onaj koji će spasti svet. Naići ćeš na mnoge druge proročice ako pažljivo proučavaš jevrejsku istoriju, a

kada je reč o hrišćanskoj veri, u njoj ih ima skoro nebrojeno; najveći broj primera je među sveticama. Ipak ćemo ih sada ostaviti po strani, jer bi se moglo reći da im je Bog dao taj dar kao posebnu privilegiju, a nadalje ćemo ponovo govoriti o pagankama.

“Sveto pismo pominje takođe kraljicu od Sabe, koja je bila izuzetno darovita. Kada je čula da se govori o Solomonovoj mudrosti, čija je slava obišla zemlju, želela je da ode da ga vidi. Stoga je napustila svoj zabiti kutak sveta na samom kraju Orijenta; ostavila je za sobom svoju zemlju, jahala je preko Etiopije i Egipta, došla do obala Crvenog mora, prešla duboku pustinju Arabije. U pratnji svite plemenitih prinčeva, gospodara, vitezova i velikih gospi, stigla je u velikoj raskoši u grad Jerusalem, donoseći blago, kako bi posetila premudrog kralja Solomona, u želji da sazna da li je to što o njemu govore istina. On ju je primio sa svim počastima koje dolikuju njegovom položaju; dugo je ostala kod njega, iskušavajući njegovu mudrost u različitim domenima; postavljala je brojna pitanja i zadala mu bezbroj teških i nerazrešivih enigmi. On joj je odgovarao sa takvom lakoćom da je morala da prizna da takva mudrost nema u sebi ničeg ljudskog, već da je delo božanske milosti. Ova žena je Solomonu dala veliki broj skupih poklona, među kojima žbunasto bilje iz kog se izvlače ekstrakti i balsami; kralj ih je zasadio pored jezera Asfaltita i naredio da se uzgajaju i neguju s najvećom pažnjom. Zauzvrat, kralj je nju obasuo dragocenim nakitom.

“U nekim spisima koji govore o mudrosti i proročkom daru ove žene, može se pročitati da kada je ona stigla u Jerusalem i kada ju je Solomon poveo da se divi sjaju Hrama koji je podignut po njegovom nalogu, ona ugledala jednu dugačku drvenu gredu koja je bila postavljena preko nekakve bare, a kojom su se ljudi služili kao mostom kako bi prešli kaljugu. Videvši tu dasku, gospa se iznenada zaustavila, klekla kako bi joj ukazala poštovanje, rekavši: ‘Doći će vreme kada će ova daska, koju danas toliko prezirete i gazite stopalima, biti cenjena više nego bilo koje drvo na svetu; biće ukrašena najdragocenijim kamenjem i čuvana u Trezoru prinčeva. Jer će na ovoj dasci umreti onaj koji će uništiti jevrejsku veru.’ Jevreji ove reči uopšte nisu olako shvatili; naprotiv, izvukli su dasku iz bare i zakopali je tamo gde su smatrali da nikada niko neće moći da je pronađe. Ali ono što Bog želi da sačuva biće sačuvano, a Jevreji nisu mogli tako dobro da je sakriju da ne bude pronađena u vreme Stradanja Gospoda našeg Isusa Hrista. Tako se

obistinilo proročanstvo ove gospe, jer je to značilo da će od tog drveta biti napravljen krst na kome će naš Spasitelj pretrpeti muke i patnje.”

V
U KOME SE GOVORI O NIKOSTRATI,
KASANDRI I KRALJICI BAZINI.

“Nikostrata, o kojoj smo ranije govorili, bila je takođe proročica. Jer otkako je prešla Tibar zajedno sa svojim sinom Evandrom, o čemu se često govori u istoriji, i otkako se popela na brdo Palatin, proricala je da će na tom brdu biti podignut grad, najslavniji od svih koje je svet ikada video, i koji će neprikosnoveno vladati svim ostalim zemaljskim silama. U želji da ona prva postavi kamen temeljac tog grada, sagradila je na tom brdu utvrđeni zamak, kao što si već čula; naime, tu je kasnije osnovan i utvrđen grad Rim.

“Kasandra, ta plemenita trojanska devica, kćerka trojanskog kralja Prijama i sestra srčanog Hektora, koja je bila toliko obrazovana da joj nijedna umetnost nije bila nepoznata, nije li i ona bila proročica? Ta devojka je neprestano odbijala da izabere muža, ma kako slavan bio princ koga bi joj ponudili, pošto je predvidela sve što će sudbina doneti Trojancima, zbog čega je neizmerno patila. U svim periodima koji će prethoditi tom pokolju između Grka i Trojanaca, što je više predviđala da će se sjaj i raskoš Troje uvećavati, to je više plakala, jadikovala i zapadala u veliku žalost. Posmatrajući divotu i bogatstvo grada, lepotu i slavu svoje braće, plemenitog Hektora tako vrlig, neprestano je govorila o velikoj nesreći koja će se neizbežno dogoditi. Kada je videla da je rat buknuo, njene suze su se udvostručile; vrištala je, plakala, preklinjala neprestano oca i braću, molila ih da za božju ljubav sklope mir sa Grcima, jer će ih u suprotnom taj rat neminovno uništiti. Međutim, kako ona nije prestajala da jadikuje – i to s punim pravom, jer nije mogla da ne govori o takvom užasu i tolikim nesrećama – njen otac i braća su je u nekoliko navrata pretukli, govoreći da je luda. Nju to ipak nije nateralo da ćuti, jer čak i da su joj pripretili sigurnom smrću ne bi uspeli da je učukaju. Kako bi je umirili, odlučili su da je zatvore u jednu sobu daleko od svih, kako im njeni krici ne bi

parali uši. Ipak, bolje je bilo da su joj verovali, jer sve što je predvidela na kraju se i dogodilo. Onda su se, posle svega kajali, ali je za njih tada bilo odveć kasno.

“Kraljica Bazina, supruga kralja Turinga, a onda Hilderika, četvrtog kralja Francuske kako svedoče hronike, nije li i ona davala jednako neverovatna predskazanja? Istorija nam svedoči kako je ona svoje prve bračne noći rekla kralju Hilderiku da će, ukoliko ostane pošten prve bračne noći, imati čudesno providenje; osim toga, rekla mu je da ustane, ode do vrata sobe i obrati pažnju na to šta će videti. Kralj tako i učini i verovao je da je video veliku životinju koju su zvali jednorog, kao i leoparda i lavove, koji su ulazili u dvorac i izlazili iz njega. Vratio se sav zaprepašćen i upitao kraljicu šta to znači. Odgovorila je da će mu reći ujutro i da ne treba uopšte da se toga plaši, već da to ponovo učini. On je poslušao i ovog puta je mislio da je vidio medvede i ogromne vukove spremne da napadnu jedni druge. Kraljica ga poslala i treći put: tada je video pse i druge sitne životinje kako se dave i kolju. Kralj se vratio užasnut i prestrašen tom vizijom, a kraljica mu je objasnila da životinje koje je video prikazuju različite generacije prinčeva koji će vladati Francuskom, njihove naslednike; priroda i raznolikost životinja koje je video simbolizuju njihovo ponašanje i podvige. Tako, draga moja Kristina, možeš videti da je naš Gospod često objavljivao tajne po svetu posredstvom žena.”

VI
U KOME SE GOVORI O ONOJ KOJA ĆE POSTATI
CARICA ANTONIJA.

“Nije bila nikakva tajna da je Bog, posredstvom jedne žene, obavio Justinijanu da će postati car Konstantinopolja, i tako i bi. Justinijan je bio čuvar blaga i trezora cara Justina. Jednog dana, pozeleo je da ode da se prošetala po poljima; sa sobom je radi rasonode poveo neku ženu koju je voleo, po imenu Antonija. U podne, Justinijan je želeo da se odmori; legao je pod jedno drvo i stavio glavu u krilo svoje prijateljice kako bi spavao. Kada je zaspao, Antonija je ugledala velikog orla kako leti iznad njih; nastojao je da raširi krila i tako zaštititi Antonijino lice od žarkog sunca. A ona, budući

mudra, odmah je shvatila značenje i uputila je Justinijanu ove reči čim se probudio: ‘Dobri i dragi prijatelju, mnogo sam vas volela i volim vas još uvek; a vi, koji ste gospodar moga tela i moje duše, vi to sigurno znate. Međutim, ne dolikuje voljenom da svojoj ljubljenoj odbije da učini za nju ma šta to bilo; stoga bih od vas zatražila da mi, kao dar za moje devičanstvo i ljubav, učinite milost koja će vama možda izgledati beznačajna, ali koja je za mene veoma važna.’ Justinijan je svoju ljubljenu uveravao da ne treba da okleva i da će on za nju učiniti sve što je u njegovoj moći. Tada Antonija odgovori: ‘Evo milosti koju ću od vas tražiti: kada budete bili car, nemojte se odreći vaše ponizne ljubavnice Antonije, već je časnim brakom udostojite društva vašeg sjaja i carstva. Obećajte mi to sada, molim vas.’ Čuvši te reči od devojke, Justinijan se grohotom nasmija, misleći da mu je ona to rekla u šali, jer je smatrao nemogućim da on postane car. Zakleo joj se pred svim bogovima, a ona mu se na tome zahvali. U znak tog obećanja oni razmeniše burme. Tada mu devojka reče: ‘Justinijane, svečano ti se zaklinjem da ćeš postati car i to u veoma skoroj budućnosti.’ Zatim se rastadoše.

“Nedugo zatim, kada je car Justin okupio vojsku i krenuo u boj protiv Persijanaca, razbole se i umre. Velikaši i prinčevi se okupiše kako bi izabrali novog cara. Kako ne mogahu da se dogovore, izabraše Justinijana. Njega to uopšte nije uznemirilo; nepokolebljivo je otišao sa velikom vojskom i započeo boj sa Persijancima. Odneo je pobjedu, zarobio persijskog kralja i tako stekao veliku slavu i bogatstvo. Kada se vratio u svoj dvorac, njegova ljubavnica Antonija se nije držala po strani, već je lukavstvom uspela da uđe u salu gde je njen voljeni predsedavao, okružen čitavim dvorom. Bacivši se pred njega na kolena, ona stade da jadikuje predstavljajući se kao devojka koja je došla da traži pravdu u vezi sa jednim mladićem sa kojim se verila tako što su razmenili burme. Car, koji nije više ni mislio na nju, odgovori da ukoliko joj je obećao brak, pravedno je da je taj mladić i uzme za ženu; bio je spreman da ispuni pravdu ukoliko ona može da mu pruži nekakav dokaz. Antonija tada skide burmu sa svog prsta, pruži mu je i reče: ‘Plemeniti care, ova burma bi mi poslužila kao dokaz. Pogledaj je i vidi da je možda ne prepoznaješ.’ Car tada shvati da je sam o sebi govorio. Ipak, on je želeo da održi obećanje. Naredio je da se njegova verenica odvede u njene odaje, da se tamo obuče u bogatu odeždu i uzeo je za ženu.”

VII U KOME KRISTINA RAZGOVARA SA ISPRAVNOŠĆU.

“Gospo moja, čuvši i videvši sasvim jasno pravedne razloge žena naspram onih za koje ih osuđuju, treba više nego ikada istaći velike greške onih koji ih osuđuju. Međutim, ja ne mogu da oćutim tu naviku koja je opšte prihvaćena među muškarcima pa čak i među nekim ženama, jer onog momenta kada ostanu trudne, kada na svet donesu kćerku, veoma često se događa da su muževi nezadovoljni i žale se što im žena nije rodila sina; a njihove žene, glupe kakve su, umesto da se od srca raduju što je Bog dao da porođaj prođe dobro i umesto da mu na tome od sveg srca zahvale, i one su nesrećne, jer vide da su im muževi nesrećni. Kako je moguće, Gospo moja, da se one tada ljute? Smatra li se da su devojčice veća briga od dečaka ili da one pružaju manje ljubavi svojim roditeljima, ili da se manje brinu za njih od sinova?”

Ona mi odgovori: “Draga moja Kristina, ako me pitaš za razloge, mogu ti potvrditi da to potiče od krajnje naivnosti i neznanja onih koji su zbog toga nesrećni; ipak, osnovni razlog njihove nesreće je strah od troškova koje misle da će imati kada ih budu udavali, jer će tada morati da se istroše. Drugi su nesrećni zato što se boje da mlade i naivne, ne podlegnu šarmu nekog zavodnika. Ipak, nijedan od ovih razloga ne bi izdržao ozbiljniju kritiku. Što se tiče straha da se ne obeščaste, dovoljno je mudro ih podučiti dok su još male i da im majka da dobar primer, jer ako majka vodi nedoličan život, ona neće biti uzor svojoj kćeri. Takođe ih treba sačuvati od nedoličnih poseta, motriti na njih izbliza i zastrašiti ih, jer kada se deca i mladi ljudi nauče da poštuju disciplinu, onda se nauče vrlini za čitav život. Isto tako, kada govorimo o troškovima, kada bi roditelji znali koliko ih koštaju njihovi sinovi, bilo visokog, srednjeg ili niskog staleža, za obrazovanje, za zanat i da se skuće – ne računajući dodatne troškove u lošem društvu ili za ludosti najrazličitijih vrsta – bojim se da bi otkrili da ih njihovi sinovi koštaju više od kćeri. A ako bismo uzeli u obzir brige i probleme koje neki od njih prave, što se često događa, zbog nereda i tuča koje izazivaju, razvratnog života koji vode – i sve to o trošku i na štetu svojih roditelja – mislim da je to jednako brizi koju posvete kćeri!

“Reci mi koliko si sinova videla da se sa zadovoljstvom i strpljenjem brinu o svom ocu i majci kada ostare, iako im je dužnost

da to čine? Mislim da bi ih našla jako malo. Naravno da ih ima, i biće ih uvek, ali je to veoma retko. Nasuprot tome, događa se da otac i majka podignu svoje sinove kao bogove, i da, kada odrastu i zaveštanjem prime upute ili preuzmu zanat od svog oca, ili im veliko bogatstvo obezbedi lagodan i bogat život, ukoliko otac tada po nesreći padne u siromaštvo ili bedu, ti isti sinovi ga preziru, a kada se sretnu njima je neprijatno i postide se. Ukoliko je otac pak bogat oni žele njegovu smrt kako bi nasledili njegovo bogatstvo. O, sam Bog zna koliko sinova velikih gazda i bogatih ljudi želi smrt svojih roditelja kako bi preuzeli njihove zemlje i bogatstvo! Kao što je Petrarca rekao o tome i što je sasvim tačno: ‘O, jedna neznanice, ti koji želiš da imaš dece! Zar ne znaš da ne možeš imati smrtnijeg neprijatelja? Ako si siromašan, dovešćeš ih u očajanje; želeće tvoju smrt kako bi te se otarasili. Ukoliko si bogat, želeće isto to kako bi došli do tvog bogatstva.’ Ne kažem da su svi takvi, ali ih ima mnogo. Ukoliko su oženjeni, Bog zna koliko žarko žele da zauvek izvuku novac od svog oca ili majke! Nije ih briga ako njihovi jadni starci umiru od gladi, samo da dobiju sve. O, kakav soj! Koliko majki ima kojima je gorko uzvraceno, kada su ostale udovice, kada bi njihovi sinovi trebalo da im budu podrška i uteha u starosti, njima koje su ih toliko mazile, podizale i brižno negovale! Jer ta zla deca smatraju da im sve to i pripada, a ako im one ne priušte sve što oni zahtevaju, uopšte se ne sustežu da ih satru svojom zlobom. Bog zna koliko nemaju poštovanja! A ima i gore od toga, jer neki se ne ustručavaju ni da započnu proces protiv njih i da se sude sa njima! Eto kako se mnogim roditeljima vraća što su čitav svoj život proveli štedeći za budućnost svojih sinova. Mnogi sinovi čine tako, i moguće je da ima i kćeri koje se tako ponašaju, ali ukoliko prebrojiš, među nezahvalnom decom ćeš pronaći mnogo više sinova nego kćeri.

“Priznajmo da čak i kada bi svi sinovi bili dobri, mnogo bi se češće kraj roditelja našle kćeri nego sinovi, mnogo bi ih češće posećivale, ugađale im i negovale u bolesti i starosti. Razlog tome je što sinovi idu tamo-amo po svetu; ćerke su mnogo mirnije, i ne idu daleko; i ti sama si primer za to. Tvojoj braći nije manjkalo ni roditeljske ljubavi, ni nežnosti, ni dobrote; ali su oni ipak otišli u svet, ostavljajući te samu pored tvoje dobre majke, što je za nju divna podrška u starosti. Stoga se može zaključiti da su oni koji se rastuže i razočaraju kad im se rodi kćer prave budale. A kada smo

već kod toga, želela bih da ti navedem primere nekih žena, koje između ostalih potvrđuju i Stari, a koji svedoče o ljubavi i saosećanju kćerki prema roditeljima.”

VIII

U KOME POČINJU DA SE NAVODE KĆERI KOJE SU VOLELE SVOJE RODITELJE, A NAJPRE DRIPETINA.

“Nežna ljubav kćeri sjedinila je Dripetinu, kraljicu Frigije, sa ocem. Bila je to kći velikog kralja Mitridata; ona mu je toliko bila posvećena da ga je pratila u svim poduhvatima. Bila je veoma ružna, jer je – jako neprijatna stvar – imala duple redove zuba, ali je gajila tako duboku ljubav prema svom ocu da ga nikada nije napustila, ni u blagostanju, ni u nesreći. Iako je bila kraljica i vladarka ogromnog kraljevstva u kome je mogla živeti kako joj je volja i bezbrižno, ona je ipak delila poslove i teškoće sa svojim ocem, ma gde vodio rat. Čak i kada ga je veliki Pompej pobedio, ona ga nije napustila, već se, naprotiv, brižljivo i revnosno starala o njemu.”

IX

U KOME JE REČ O HIPSIPILI.

“Hipsipila je rizikovala sopstveni život da bi spasla oca Toasa, kralja Lemna. Narod se bio podigao protiv njega i, obuzet besom, pohrlio je ka njegovom dvorcu da ga ubije. Tada ga njegova kći Hipsipila žurno sakri u jedan od svojih kovčega. Izađe da umiri masu, ali sve je bilo uzalud. Pobunjenici su svuda tražili kralja i pošto nisu mogli da ga pronađu, stavili su mač pod grlo njegove kćeri preteći joj da će je ubiti ukoliko ga ne oda. Pored toga, obećali su joj da će je u zamenu za tu informaciju krunisati za kraljicu i zakleti joj se na odanost. Međutim, ova izvrsna devojka koja je više cenila život svoga oca nego kraljevstvo, nije poklekla pred ovim pretnjama smrću i hrabro je tvrdila da je kralj još odavno pobegao. Pošto su ga još dugo tražili i nisu uspeli da ga

pronađu, a ona uporno tvrdila da je on pobjegao, na kraju su joj poverovali i krunisali je za kraljicu. Neko vreme je vladala u miru. Međutim, pošto je dugo čuvala oca sakrivenog, strahujući da je neko ko joj zavidi ne razotkrije, ona ga jedne noći izvuče i ukrca na brod sa velikim blagom kako bi sebi našao sigurnije utočište. Ipak neverni građani su saznali za tajnu i proterali su svoju kraljicu Hipsipilu. Oni bi je čak i ubili da je nisu zaštitili neki od onih koji su bili dirnuti njenom odanošću.”

X

U KOME SE GOVORI O DEVICI KLODINI.

“O, kako je samo devica Klodina umela da posvedoči o svojoj ljubavi prema ocu kada bi se on pobedonosno vraćao iz dugih ratnih pohoda! Rimljani su ga primali uz najveće počasti koje su nazivali ‘trijumf’ (odnosno svečana ceremonija koja se priređuje vojskovođama koji se vrata kao pobednici posle nekoliko velikih podviga), zbog njegovih velikih dela i izvanrednih pobjeda koje je izvojevao. Međutim, u vrhuncu trijumfa, Klodininog oca, jednog od najuglednijih poglavara Rima, napao je jedan velikaš iz grada koji ga je mrzeo. Njegova kći Klodina bila je posvećena boginji Vesti (što bi u naše vreme odgovaralo redovnici neke opatije); bila je u pratnji redovnica njenog reda koje su, kako je bio običaj, išle u susret njenom ocu. Čuvši galamu, ona shvati da su njenog oca napali neprijatelji. Tada ljubav kćerke prema ocu učini da ona zaboravi na smerno i čestito ponašanje koje je priličilo njenom položaju posvećene device; odbacivši zebnju i strah, ona iskoči iz kočija kojima se vozila, i ona i njene pratilje, i provlačeći se kroz gomilu hrabro stade između svog oca i mačeva i oštrica koje su mu pretile. Tada skoči i ščepa za vrat jednog koji je bio najbliže njenom ocu kako bi ga svom snagom odbranila. Vojska je brzo rasterala gomilu. Ali kako su vrlji Rimljani imali običaj da na rukama nose one čija su dela izazvala opšte divljenje, oni podigoše ovu devicu u vis i dostojno proslaviše njeno junačko delo.”

XI

U KOME SE GOVORI O JEDNOJ ŽENI KOJA JE DOJILA SVOJU MAJKU U ZATVORU.

“Neka izvesna Rimljanka o kojoj svedoče hronike takođe je dokazala veliku ljubav prema svojoj majci. Zato što je izvršila nekakav prestup, njena majka je bila osuđena da umre od gladi i žeđi u zatvoru. Njena kći, koju je na to nagonila ljubav ćerke prema majci i koja je bila očajna zbog takve presude, zamolila je stražare da joj se smiluju i dopuste joj da posećuje svoju majku svakog dana dok ne umre, kako bi je ohrabrila. Naime, ona je toliko plakala i molila zatvorske čuvaru da su se oni najzad smilovali nad njom i dozvolili joj da dolazi da vidi svoju majku svakoga dana. Ipak, pre nego što bi je pustili kod nje, detaljno su je pretresali kako bi se uverili da joj ne nosi nikakvu hranu. Tako je proteklo mnogo dana. Međutim, tamničarima se učinilo nemogućim da zatvorenicu može da preživi tako dugo bez hrane; a ona je ipak još uvek bila živa. Budući da je njena kći bila jedina osoba koja joj je dolazila u posetu, tamničari, koji su je pretresali pre svakog ulaska, našli su se u velikom čudu i želeli su da rasvetle ovu misteriju. Zato su krišom posmatrali majku i kćerku kada joj je ova sledeći put došla u posetu i videli da je nesrećna kći, koja se bila nedavno porodila, davala dojkü svojoj majci, koja bi tako popila sve mleko iz njenih grudi. Tako joj je kći u starosti vratila ono što je od nje dobila u detinjstvu. Toliko brige, toliko ljubavi kćerke prema majci duboko je dirnulo tamničare; oni to ispričaše sudiji, koji je, obuzet saosećanjem, oslobodio majku i vratio je svojoj kćerki.

“Kada je reč o ljubavi kćerke prema ocu, mogla bih još da ispričam primer izvanredne i mudre Grizelide. Nešto kasnije ću ti opisati izuzetnu snagu, odlučnost i istrajnost one koja će postati markiza od Salucije. O, kako beše velika ljubav pokrenuta samo prirodnim pravom! Upravo ta ljubav ju je naterala da rado, ponizno i sa toliko istrajnosti služi svog jadnog oca Žanikola, ostarelog i bolesnog, kada ga je mlada i u cvetu tako čestite mladosti, hranila i brinula se o njemu sa toliko posvećenosti. Radeći fizičke poslove ona je teškom mukom zarađivala nešto malo za život za njih oboje. O, blagoslovene su kćeri koje svojim roditeljima pruže toliko detinje ljubavi i toliko samilosti! A ako je tačno da one tako samo ispunjavaju svoje obaveze, njihove će duše biti pra-

vedno nagrađene. One zaslužuju i pohvalu svih, jednako kao i sinovi kojima to služi na čast.

“Šta još želiš da ti kažem? Mogla bih ti navesti bezbroj sličnih primera, ali ovo je dovoljno.”

XII

U KOME ISPRAVNOST POTVRĐUJE DA JE IZGRADNJA UTVRĐENJA ZAVRŠENA I DA JE VREME DA SE GRAD NASELI.

“Čini mi se, premila Kristina, da su naše građevine sasvim gotove. Jer duž svih širokih ulica Grada žena uzdižu se visoke kuće, čudesne kraljevske palate, donžoni i kule za odbranu koje su postavljene tako visoko i uspravno da se vide sa veoma velike udaljenosti. Vreme je stoga da započnemo naseljavanje ovog plemenitog Grada, kako ne bi ostao pust, kao kakav umrli grad. Nasuprot tome, on će u potpunosti biti naseljen zaslužnim ženama, jer drukčije u njemu ne želimo. O, kako će biti srećne, stanovnice našeg grada! Nikada neće morati da strahuju ili da se boje da će ih novi osvajači isterati sa njihovog dobra, jer je priroda našeg dela takva da posednice iz njega nikada ne mogu biti proterane. Evo započinje era novog Ženskog kraljevstva, daleko savršenijeg od nekadašnjeg, jer žene koje će u njemu živeti, neće morati da napuste svoje zemlje kako bi začele i rodile naslednice kako bi vlasništvo i dalje ostalo u njihovoj lozi. Naime, one koje ćemo ovde nastaniti večno će ostati tu.

“Kada ga budemo naselile uglednim građankama, moja sestra Pravednost dovešće Kraljicu najbolju od svih, okruženu princezama veoma visokog ugleda. Stanovaće u najraskošnijim kućama i najvišim donžonima, a pravedno je da Kraljica kada dođe zatekne grad popunjen i naseljen plemenitim ženama koje će moći svoju Vladarku da dočekaju uz najveće počasti koje i priliče carici ženskoga roda. Ali koje stanovnice ćemo dovesti? Razvratne žene na lošem glasu? Svakako ne; one će sve biti izuzetno poštene i ugledne, jer nema boljih stanovnica niti lepšeg ukrasa za grad od plemenitih i hrabrih gospi. Ustani, draga Kristina! Kreni na posao i to prva, idemo da ih potražimo.”

XIII

U KOME KRISTINA PITA ISPRAVNOST DA LI JE ISTINA, KAO ŠTO TO TVRDE KNJIGE I MUŠKARCI, DA ŽENE SVOJOM KRIVICOM ČINE BRAK TAKO TEŠKO PODNOŠLJIVIM. ODGOVOR ISPRAVNOSTI, KOJA PODSEĆA NA ŽENE KOJE SU ISKRENO VOLELE SVOJE MUŽEVE.

Krenuvši u potragu za ženama kao što mi je to naložila Ispravnost, uputih joj usput sledeće pitanje:

“Dobro, Gospo moja, vi i vaša sestra Razumnost, umele ste tako dobro da odgovorite na moja pitanja i tako dobro da odbacujete sve moje primedbe da više nemam išta da dodam. Stoga smatram da sam dobro obaveštena o svemu što sam vas pitala; zahvaljujući vama dvema, sasvim jasno sam shvatila da sve što bi neko mogao da uradi ili sazna, bilo to snagom, mudrošću ili kakvom drugom sposobnošću, lako je dostupno i ženama. Ali recite mi, molim vas, i nastojte mi to potvrditi – jer me to još uvek zbunjuje – da li treba verovati u to što muškarci, kao i mnogi autori, govore o braku; krivicom njihovih supruga, muževi se neprestano suočavaju sa nesnosnim svađama koje nastaju zbog zlovolje i kivne ogorčenosti žena. Mnoge knjige govore o tome i mnogi ljudi to podržavaju. One navodno toliko ne podnose društvo svojih muževa da im ništa nije teže od toga; stoga mnogi savetuju poštenim ženama da se ne udaju, kako bi izbegle i klonile se takvih pogrda, tvrdeći da nijedna žena, ili bar jako mali broj njih, ne ostaje verna svom mužu.

“Posebno je naglašeno, u *Valerijevoj Poslanici Rufinu*, u kojoj je preuzet jedan Teofrastov tekst, da mudrac ne treba sebi da uzima ženu, jer je supruga izvor velikih neprilika, malo ljubavi i mnogo svađa. Ukoliko to čini da bi bio lepše uslužen nego što to sam radi, ili da bi bio bolje negovan ako se razboli, odani sluga će to obaviti mnogo bolje, revnosnije i mnogo jeftinije; a ako se kojim slučajem žena razboli, muž koji je sav brižan, ne usuđuje se da napusti njeno uzglavlje. Takvih tekstova ima u izobilju i trajalo bi jako dugo kad bismo ih sada nabrajali. Ali ukoliko je sve to istina, draga Gospo, žene su tako pune mana da one zaklanjaju i potiru svaku vrlinu ili kvalitet koje možda imaju.”

Ona mi odgovori: “Svakako, draga dete, kao što si i sama rekla,

ko vodi parnicu u odsustvu optuženog, lako je dobija. Tvrdim da te knjige nisu napisale žene! Ubeđena sam da ukoliko bi neko želeo da sazna nešto o neredu u kući s namerom da napiše knjigu koja bi bila u skladu sa činjenicama, čula bi se neka sasvim drukčija priča. O, draga Kristina! I sama znaš koliko je žena koje su zbog okrutnosti muža protraćile svoj nesrećni život u okovima braka u kome su maltretirane gore nego robinje Saracena. O, Gospode! Koliko samo udaraca primaju, neprestano i bez razloga! O, poniženja, klevete, psovke, uvrede i nasilja koja podnose dobre i hrabre žene, bez imalo opiranja. A koliko ima još onih koje opterećene mnogobrojnom decom, crkavaju od gladi u bedi, dok njihovi muževi banče po gradskim krčmama. I povrh toga, kada se muževi vrate kući, kao porciju dobiju batine! Reci mi ako lažem i da li to nije sudbina više žena u tvom susedstvu?”

Odgovorih joj: “Svakako, Gospo moja, videla sam mnoštvo takvih, i to me jako boli.”

“Volela bih da ti verujem; ali kada je reč o muževima koji su toliko pogođeni bolešću svoje žene, reci mi, draga Kristina, gde se oni mogu naći? Nema potrebe da ti o tome nadalje govorim, ti bi morala znati da su sve te gluposti koje se govore o ženama – bile su i ostale – izmišljene i sastavljene od samih neistina. Zato što su muškarci ti koji vladaju ženama, a ne žene muževima! Oni nikada nisu bili pod jarmom takve carevine. Osim toga, sigurna sam da ovakva neslaganja ne postoje u svakom braku; ima parova koji žive u skladnom braku, uzajamnoj ljubavi i vernosti jer su oboje dobri, blagi i razumni. Naravno, ima loših muževa, ali ima i izvrsnih, časnih i vernih; žene koje se za njih udaju su rođene pod srećnom zvezdom i treba da zahvale bogovima za sreću koju su im podarili na ovom svetu. To je bio tvoj slučaj, jer onaj kog si ti imala za muža ti je toliko odgovarao da ne bi mogla poželeti boljeg; niko se nikada, po tvome mišljenju, sa njim nije mogao meriti po blagosti, vernosti i nežnoj ljubavi, a sada kada ti ga je Smrt odnela, zauvek ćeš u duši žaliti za njim. Ipak, ako je tačno, kao što sam ti rekla, da se prema mnogim divnim ženama opaki muževi ophode izuzetno loše i to bez ikakvog razloga, treba reći i to da ima i žena jako loših, mada je reč o veoma malom broju. Naime, kada bih ti rekla da su sve dobre, brzo bi me optužili za laž. Međutim, neću ništa govoriti o njima, jer su žene te vrste izopačene i, ako tako mogu reći, monstruozne.

“Nego da se vratimo na one koje su dobre, kada je reč o Teofrastu kog si citirala i koji smatra da bi jednog muškarca kad se razboli jednako verno i brižno negovao sluga kao i njegova žena, koliko samo primera uzvišenih žena ima koje su se predano brinule o svojim muževima koje su iskreno volele i bile im verne – bolesnim ili zdravim – i koji su za njih bili predmet obožavanja! Sumnjam da bi se mogao pronaći takav sluga. A kada smo već kod toga, navešću ti primere nekoliko supruga koje su svojim muževima pružile dokaze nežne i verne ljubavi. Nego – hvala Bogu! – vratile smo se u naš Grad zajedno sa svim divnim i izuzetno čestitim ženama koje će u njemu živeti. Evo najpre plemenite kraljice Hipsikrateje, koja je nekada bila supruga moćnoga kralja Mitridata. Budući da je živela dosta davno i da je njena zasluga velika, ona će biti prva koju ćemo primiti u raskošnu palatu pripremljenu za nju.”

XIV

U KOME SE GOVORI O KRALJICI HPSIKRATEJI.

“Može li se naći primer veće ljubavi od one koja je vezivala prelepu, čednu i vernu Hipsikrateju i njenog supruga? Njen život je primer takve ljubavi. Ona je bila žena velikog kralja Mitridata, koji je vladao jednom oblasti u kojoj se govorilo ne manje od dvadeset jezika. Nijedan kralj nije bio moćniji od njega, ali su Rimljani protiv njega započeli nemilosrdni rat. Dugi su i mučni bili njegovi pohodi, ali ga je njegova izvrsna žena odano pratila. Ovaj kralj je imao nekoliko konkubina, kako je to bio običaj kod varvara, ali ljubav koju je ova izuzetna žena gajila prema njemu nije zbog toga jenjavala, a bila je tolika da nije dopustala da se on negde pojavi bez nje. Često je bila uz njega na bojnom polju kada bi u borbi protiv Rimljana rizikovao da izgubi i život i kraljevstvo. U kakvu god varvarsku oblast, u koliko god udaljenu zemlju išao, koliko god bile opasne pustinje i mora koja je morao da pređe, nijedno mesto nikada nije bilo dovoljno pogibeljno da njegova verna pratilja ne bi pošla sa njim. Zapravo, ona ga je toliko volela da je smatrala da nijedan muškarac ne može da služi njenom mužu tako pouzdano, odano i verno kao ona sama.

“Sasvim suprotno tome što filozof Teofrast kaže, ova žena je dobro znala da kraljevi i prinčevi veoma često imaju loše sluge koje ih izdaju. Zato je ova odana ljubica, uprkos velikim patnjama koje je preživela, uvek želela da prati svog muža, kako bi svom ljubljenu pružila sve što mu je potrebno. Budući da ženska garderoba nije bila podobna u takvim uslovima, a kako ženi nije priličilo da se u bitkama pojavljuje uz jednog tako moćnog kralja i srčanog ratnika, ona je odsekla svoju dugu kosu boje zlata kako bi izgledala kao muškarac, iako je kosa ukras ženske lepote. Ne mareći više za svoj lep beli ten, navukla je oklop pod kojim je često bila prljava, oblivena znojem i prašinom. Dopustila je da njeno lepo nežno telo trpi udarce oružja i oklopne košulje obložene gvožđem; skinula je dragoceno prstenje i raskošni nakit koji su joj krasili ruke i latila se oštrem sekire, koplja, luka i strele; umesto luksuznih kaiševa, zadenula je mač. Tolika je bila snaga njene neizmerne i predane ljubavi da se lepo telo ove plemenite gospe – krhko, mlado, vitko i stvoreno za nežnost – pretvorilo u telo naoružanog viteza, snažnog i mišićavog. Evo šta o tome kaže Bokačo, od koga ćemo pozajmiti priču: ‘Koliko li je snažna ljubav koja je onu koja je imala običaj da živi u dokolici, spava u svili, živi okružena luksuzom, nagnala da po sopstvenoj volji izabere da jaše po brdima i ravninama, danju i noću, da spava u pustinji ili u šumi, često čak i na samoj zemlji, da joj neprijatelji prete, da sa svih strana bude okružena divljim zverima i zmijama, kao da je kakav grub i snažan muškarac! A njoj je sve to bilo prijatno, jer je uvek bila pored svog muža da ga uteši, posavetuje i nađe mu se u svakoj prilici.

“Kada je pretrpela nebrojane patnje i bol, na kraju je njenog muža potpuno potukao general rimske vojske, Pompej, te je morao da beži. Kada je ostao sam i kada su ga svi njegovi napustili, i dalje je mogao da računa na tu predivnu suprugu koja ga je svuda pratila, jašući za njim preko brda i dolina, najzabitijim pustarama u divljini. A on, koga su prijatelji napustili i izdali, koji je izgubio svaku nadu, imao je kraj sebe vernu suprugu da ga teši i nežno ohrabri da veruje u bolje dane. Što su vremena bivala mračnija, to je više ona nalazila reči utehe. Umela je da ga razveseli nežnim rečima, da učini da bar na trenutak zaboravi svoj očaj, uspevajući da izmisli prijatne zabave ne bi li ga razonodila. Toliko ljubavi i brige na kraju su razagnali sav jad; ona ga je toliko tešila i tako dobro, da je usred nebrojano mnogo previranja, često ponavljao da

se ne oseća kao da živi u izgnanstvu, već kao da je srećan na svom dvoru, pored odane supruge.”

XV

U KOME SE GOVORI O CARICI TRIERIJI.

“Plemenita carica Trierija, supruga rimskog imperatora Lucija Vitelija, ličila je toliko na kraljicu o kojoj smo upravo govorili, kako po položaju u kom se nalazila tako i po odanoj ljubavi koju je gajila prema svome suprugu. Njena ljubav je bila toliko velika da ga je sledila svuda; naoružana kao vitez, hrabro je stajala uz njega, pospešujući njegovu hrabrost u svim bitkama. Za vreme rata koji je ovaj imperator vodio protiv Vespazijana za prevlast u carstvu, napao je noću jedan grad u Latiji i uspeo da uđe u njegovo središte, dok su svi stanovnici još uvek spavali. Tada stade divljački da ih ubija. Ta izvanredna žena Trierija, koja je pratila svog muža, nije bila daleko, a kako je želela da njen muž odnese pobjedu, opasala je mač i borila se naoružana rame uz rame s njim, hrabro udarajući levo i desno u tamnoj noći, u najvećem metežu. Nije znala više ni za strah ni za užas i pokazala je toliko žara u toj borbi da bi je trebalo odlikovati, jer je zaista bila čudesna. Tako je potvrdila ljubav koju je gajila prema mužu, kao što kaže Bokačo, pisac koji podržava bračne veze, koje drugi tako žestoko osuđuju.”

XVI

U KOME SE PONOVO GOVORI
O KRALJICI ARTEMISIJI.

“Među ženama koje su svoje muževe volele savršenom ljubavlju koju su pokazivale svojim delima, navešću još plemenitu gospu Artemisiju, kraljicu Karije. Kao što je ranije rečeno, ona je pratila svog muža, kralja Mauzola, u mnogim bitkama. Kada je on umro ona je pomislila da će podleći pod teretom jada i očajanja. Tada je pokazala da ga voli jednako kao za njegova života. Priredila je najsvečaniji pogreb, raskošno kako je u ono vreme bio običaj za kraljeve, a onda, praćena brojnom svitom prinčeva i vaza-

la, otpratila je posmrtno ostatke do lomače. Onda je sama sakupila pepeo oblivajući ga suzama i stavila ga je u jedan zlatni vrč. Ali kako joj se činilo nepravednim da pepeo onoga kog je ona toliko volela počiva drugde do u telu i srcu u kome se ta velika ljubav i rodila, ona je svakog dana pila po malo pepela smešanog u neki napitak, dok nije popila sve.

“Osim toga, želela je još i da mu podigne prelepu grobnicu kako bi sačuvala sećanje na njega. Nije uopšte štedela bogatstva i tražila je majstore koji bi bili najviše kadri da započnu i izgrade čudesno delo arhitekture, tako je pozvala Skopasa, Briaksisa, Temoteja i Leokara, koji su bili najbolji u tom zanatu. Kraljica im je rekla da želi da izgradi za kralja Mauzola, svog supruga, najraskošniju grobnicu koju je jedan kralj ili princ ikada imao na svetu, jer je želela da ime njenog muža živi zauvek zahvaljujući tom veličanstvenom spomeniku. Oni joj odgovoriše da će izvršiti taj zadatak. Kraljica je poručila mermer i višebojni jaspis koji su im bili potrebni, kao i sav ostali materijal. Tada oni ispred zidina Halikarnasa, glavnog grada Karije, podigoše čudesno zdanje od fino obrađenog mermernog kamena. Bilo je četvrtastog oblika, šezdeset i četiri stope široko, sa unutrašnjim zidovima visokim stočetrdeset stopa. Još neobičnije je bilo to što je ta ogromna celina ležala na trideset velikih mermernih stubova. Svaki majstor, nadmećući se u veštini sa onim drugim, izvajao je po jednu stranu ovog zdanja. Delo je bilo toliko neobično da ne samo da je sačuvalo uspomenu na onoga za koga je sagrađeno, već i na stvaralaštvo ovih majstora, kojima su se svi divili. Peti majstor, po imenu Hiteron, dovršio je ovo delo. On je postavio piramidu grobnice koju je tako podigao za dvadeset i četiri stepena. Zatim je šesti majstor, zvani Pitia, izvajao mermerne kočije koje je stavio sasvim na vrh spomenika.

“Ovo delo je bilo toliko neobično da su ga smatrali sedmim svetskim čudom. Budući da je sagrađeno u znak sećanja na kralja Mauzola, nazvano je Mauzolej. Bila je to najraskošnija grobnica ikada napravljena. Zato se, kako misli Bokačo, sve grobnice kraljeva i prinčeva od tada nazivaju ‘mauzolej’. Tako je svojim ponašanjem i ovim delom, verna Artemisija dokazala nepokolebljivu ljubav prema svom vernom mužu, ljubav koja nije prestala dok god je ona bila živa.”

XVII

U KOME SE GOVORI O ARGIJI,
KĆERKI KRALJA ADRASTA.

“Ko bi se usudio da kaže da žene ne vole svoje muževe, pred sjajem velike ljubavi koju je Argija, kći Adrasta, kralja Argosa, gajila prema svom mužu Poliniku? Argijin suprug je zaratio sa Eteoklom, svojim bratom, zbog prevlasti nad velikim kraljevstvom Tebe; naime, on je dobio presto sporazumom koji su zajedno potpisali. Međutim, kako je Eteokle želeo da prisvoji čitavo kraljevstvo za sebe, njegov brat Polinik mu je objavio rat, potpomognut kraljem Adrastom, svojim gospodarem i čitavom njegovom vojskom. Sreća je međutim, okrenula leđa Poliniku i on i njegov brat su ubili jedan drugog na bojnom polju. Kralj Adrast, treći protivnik, jedini je preživeo od svih.

“Kada je Argija saznala da joj je muž ubijen u boju, napustila je kraljevsku palatu i Argos, zajedno sa ženama iz grada. Bokačo ovako piše o tome: ‘Plemenita gospa Argija sazna da telo njenog muža Polinika leži nesahranjeno među leševima i kosturima običnih vojnika ubijenih u borbi. Očajna od bola, ostavila je kraljevsku odeždu i raskoš i napustila prijatne i luksuzne odaje. Tako je, poneta snagom žive ljubavi, pobedila slabost i nežnost svojstvene ženama. Nakon nekoliko dana putovanja, stigla je na mesto boja; zasede lukavih neprijatelja nisu je nimalo uplašile; ni dugačak put ni vrućina nisu je iscrpli.’ Kada je stigla na bojno polje, nije se uplašila krvoločnih zveri niti ogromnih ptica koje su privukli leševi, kao ni užasnih prizora, jer se varaju svi oni koji veruju da se one klone mrtvih. Još interesantnije je, nastavlja Bokačo, to što je ona prekršila naredbu kralja Kreonta, koji je naredio da se javno zabrani da bilo ko oda poslednje počasti poginulima i sahrani tela, ma ko to bio, pod pretnjom smrću. Ali ona nije prevalila toliki put da bi se povinovala njegovoj naredbi. Već je bila pala noć kada je ona stigla na poljanu, a smrad koji se širio od leševa uopšte je nije sprečio da opipava leševe jedan za drugim, levo i desno, tražeći onog kog je volela, tako snažna je bila njena želja na koju ju je naterao očaj!

“Tumarala je tako, osvetljavajući malom lampom koju je nosila u ruci, i najzad prepozna svog ljubljenog muža; tek tada je prestala da traga. ‘Ah, kaže Bokačo, kakva čudesna ljubav! Kakva strasna

nežnost! Kakva samilost žene!’ Lice njenog muža bilo je napola razjedeno od njegovog oklopa; istrulelo, sve okrvavljeno, prašnjavo, kaljavo, užasno prljavo, bledo i modro, gotovo neprepoznatljivo. Međutim, to nije smetalo Argiji da ga prepozna, toliki je bio žar njene ljubavi. Iako je sve smrdelo ko kužno i iako je izgledao užasno, ona ga je ljubila i stezala uz sebe. Ne mareći za zabranu koju je Kreont objavio, jadikovala je na sav glas: ‘Nesrećo moja! Našla sam onog koga volim’ i briznu u plač. Strasnim poljupcima, tražila je u njegovim ustima dašak života, suzama je ispirala njegovu već raspadnutu kožu; ridajući i jecajući, dozivala ga je na sav glas, kako bi mu odala jadne počasti za poslednja dela, oplakujući ga gorko, položila ga je na plamen i pobožno skupila njegov pepeo u zlatni ćup. Pošto je završila taj obred, kako bi pokazala da je spremna da dâ život da bi osvetila muža, napala je grad uz pomoć ostalih žena, koje su došle u velikom broju. Izvršile su proboj na zidine i osvojile grad, sejući smrt.”

XVIII

U KOME SE GOVORI O PLEMENITIJ AGRIPINI.

“Izvršna i verna Agripina morala bi se takođe naći među ženama koje su svoje muževe volele iskrenom ljubavlju. Ona je bila kći Marka Agripe i Julije, kćerke imperatora Avgusta, gospodara čitavog sveta. Udali su je za Germanika, plemenitog rimskog princa prepunog vrlina, mudrog i posvećenog javnim poslovima. Rimom je tada vladao Tiberije, korumpirani imperator; ljubomoran zbog svega lepog što je čuo da se govori o Agripininom suprugu, Germaniku, koga su svi voleli, naredio je da ga na prevaru ubiju. Njegova divna supruga je zbog negove smrti bila toliko očajna da je i za sebe poželega istu sudbinu, što je i pokazala, jer je neprestano vređala Tiberija. On je naredio da je pretuku, krvnički muče i bace u tamnicu. Međutim, pošto u svom bolu nije mogla da zaboravi supruga, ona nije više želela da živi i odlučila je da više nikada ne jede i ne pije. Tiberije je saznao za njene namere; želeći da produži njenu patnju, tiranin ju je podvrgao mučenju, kako bi je primorao da jede. Sve je bilo uzalud. Onda je pokušao da je na silu nahrani, ali mu je ona pokazala da on ima moć samo da ubije ali ne

i da primora ljude da žive protiv svoje volje, i umrla je kako je želela.”

XIX

U KOME KRISTINA UZIMA REČ. ODGOVOR ČESTITOSTI, KOJA JOJ NAVODI PRIMERE, PODSEĆAJUĆI JE NA IZVANREDNU JULIJU, KĆERKU JULIJA CEZARA I SUPRUGU POMPEJA.

Pošto mi je Gospa Ispravnost rekla ovo prethodno, ja joj odgovorih ovako: “Svakako, Gospo moja, mislim da je to velika čast za ženski rod čuti priče o tolikim plemenitim ženama, i svi bi trebalo da se raduju što među toliko ženskih vrlina postoji i ta da iskreno vole i u braku. Neka prestanu, neka učute najzad, Mateol i svi klevetnici koji su lagali klevetajući žene iz čiste ljubomore! Ali Gospo moja, sećam se da je filozof Teofrast, o kome smo prethodno govorili, tvrdio da žene zamrze svoje muževe kada ostare, kao i da ne vole ni učene ljude ni sveštenike. On kaže takođe da se ono što žena koju volimo uradi ne može meriti sa životom posvećenim izučavanju.”

Ona mi odgovori: “Polako, draga Kristina! Ne govori! Odmah ću ti navesti primere koji će opovrgnuti njihove tvrdnje i okriviti ih za laž.

“Julija, najplemenitija od svih Rimljanki onog doba, bila je kći Julija Cezara – koji je kasnije postao imperator – i njegove žene Kornelije; oni su potomci Eneje i Trojanske Venere. Udali su je za Pompeja, velikog osvajača. ‘Ovaj vođa, kaže Bokačo, u starosti je bio na vrhuncu slave, pošto je svoj život potrošio da bi pobedio kraljeve, postavljao jedne i svrgavao druge, porobljavao narode i uništavao razbojнике, doživeo je da ga poštuju i Rim i svi kraljevi sveta, učvrstio svoju moć kako na moru tako i na kopnu blistavim poredama. Njegova žena, plemenita Julija, koja je bila još sasvim mlada, volela ga je tako savršenom ljubavlju, tako verno i tako iskreno da je životom platila zbog nesrećnog nesporazuma. Naime, jednoga dana, kada je želeo da iskaže zahvalnost bogovima za sjajne pobjede koje je izvojevao, Pompej je odlučio da obavi jedno versko žrtvovanje po običajima koji su se tada poštovali. Životinja je

bila na oltaru; pobožno, Pompej ju je držao sam, kada je krv krenula da šiklja iz rane i uprljala mu togu. On skide togu i poveri je jednom od svojih slugu da ode da mu od kuće donese drugu čistu i belu.

“Po nesreći, Julija, žena Pompejeva, srete ovoga koji je nosio togu. Prepoznavši garderobu svog muža umrljanu krvlju, pripadne joj muka (naime, ona je dobro znala da su u Rimu najviđeniji ljudi često napadani iznenada iz zasede koju su im spremali zlobnici i da su neki tako i ubijeni). Stoga je ona bila ubeđena da se neka nesreća dogodila njenom mužu. Pod naletom bola, pomislila je da nema više razlog da živi i, ionako slaba zbog trudnoće, pala je u nesvest; bledog lica, samrtnog izgleda, očiju prevrnutih, ispustila je dušu pre nego što su uspeli da joj priteknu u pomoć ili razbiju slutnje. Ova smrt, koja je bila ogroman gubitak za njenog muža, nije nanela štetu samo Pompeju i Rimljanima, već svim ljudima onog vremena. Naime, da su ona i njeno dete preživeli, do užasnog rata u kome su se sukobili Julije Cezar i Pompej nikada ne bi ni došlo. A taj rat je proširio zlo po čitavom svetu.”

XX

U KOME SE GOVORI O PLEMENTOJ EMILIJU.

“Lepa i čestita Emilija, ni ona nije mrzela svog muža Scipiona Prvog Afrikanca, iako je bio star. Ova žena je bila izuzetno čestita i vrla. Scipion je već bio star, a ona još mlada i lepa, što mu nije smetalo da spava sa jednom od robinja, i to baš sobaricom svoje žene, i to toliko često da je ova plemenita gospa to i primetila. Uprkos velikom bolu koji joj je to zadalo, nije dopustila da je ponese strastvena ljubomora već je sačuvala tajnu i zdrav razum, skrivajući to tako dobro da ni njen muž niti bilo ko drugi nisu primetili. Dakle, više je volela da ćuti, jer je smatrala da bi bilo sramota prekoreti tako uglednog muškarca kao što je on bio; reći to nekoj trećoj osobi bilo bi još gore, jer bi to značilo narušiti ugled tog tako poštovanog čoveka i ukaljati čast koja pripada herojima koji su osvojili tolika kraljevstva i carstva. Ova plemenita žena je stoga nastavila da ga odano služi, voli i poštuje; posle njegove smrti, ona je oslobodila tu ženu i udala je za slobodnog muškarca.”

A ja Kristina, odgovorih tada: “Svakako, Gospo moja, tome što ste rekli mogla bih dodati iskustvo žena koje sam upoznala. Uprkos tome što su im muževi bili neverni i što su to saznale, one su ih i dalje volele i bile prijatne prema njima, a čak su i hrabrile i tešile ljubavnice sa kojima su ovi imali dece. To sam čak čula i od jedne gospođe iz Bretanje, koja je nedavno umrla, Grofice Koeman, koja je bila sasvim mlada i čija je lepota nadmašivala lepotu svih ostalih žena. Međutim, njena neprikosnovena vernost i izuzetna dobrotu su je naterale da tako postupi.”

XXI

U KOME SE GOVORI O KSANTIPI,
ŽENI FILOZOFA SOKRATA.

“Supruga slavnog filozofa Sokrata, plemenita gospa Ksantipa, bila je izuzetno čestita i dobra. On je već bio star i više je voleo da vreme provodi nad nekom knjigom nego da iznalazi neobične i jedinstvene poklone kako bi se dopao svojoj supruzi; međutim, nasuprot tome, ova izvrsna žena nikada nije prestala da voli svog muža; njena izuzetna oštroumnost, snaga, vrlina i istrajnost učinili su da ga iskreno poštuje i voli. Kada je ova hrabra žena saznala da su Atinjani osudili njenog muža na smrt zato što im je prigovorio da obožavaju idole, iako postoji samo jedan bog koga bi trebalo obožavati i kome bi trebalo služiti, ona nije mogla to da podnese i otrčala je u palatu u kojoj su držali njenog muža, raščupane kose, sve jadikujući i busajući se u grudi od bola. Tu ga je pronašla okruženog nedostojnim sudijama koji su mu već dali otrov koji je trebalo da mu okonča dane. Ona je stigla u momentu kada je Sokrat prineo čašu ustima da popije otrov od kukute. Pohitala je prema njemu, brzo mu otela čašu iz ruku, prosvuši tečnost po podu. Sokrat ju je prekoreo i utešio, hrabreći je. Kako nije mogla da spreči njegovu smrt, ona stade jadikovati vičući: ‘O, kakva nesreća! Kakav gubitak! Oterati u smrt tako nepravedno tako pravednog čoveka!’ Međutim, Sokrat je opet uteši rekavši da je bolje umreti kao žrtva nepravde nego kao žrtva pravde. I tada je umro. Ona koja ga je volela zauvek je ostala da žali za njim i da ga nosi u duši.”

XXII

U KOME SE GOVORI O PAULINI, SENEKINOJ ŽENI.

“Seneka, mudri filozof, već je bio star i svu svoju snagu trošio je na učenje; ali ga zato njegova mlada i lepa supruga, po imenu Paulina, nije volela ništa manje strasno. Ova besprekorno čestita žena imala je samo jednu želju: da mu služi i podari mu mir, jer ga je predano i nežno volela. Kada je saznala da ga je imperator i tiranin Neron, kome je on bio učitelj, osudio na smrt sečenjem vena u kadi, poludela je od bola. Želela je da umre sa svojim mužem, te je stoga na sav glas izvikivala teške uvrede na račun tiranina Nerona, kako bi svoju osvetu proširio i na nju. Sve je bilo uzalud, ali bol koji je doživela zbog smrti muža bio je toliko snažan da je jedva preživela.”

Tada ja, Kristina, rekoh onoj koja mi je govorila: ‘Dobro, preuzvišena Gospo, vaša priča me je podsetila na mnoge druge lepe i mlade žene koje su svoje muževe volele savršenom ljubavlju, iako su imali mnogo godina ili bili osobito ružni. Samo iz sopstvenog iskustva, poznajem mnogo žena koje su najiskrenije volele svoje muževe i ostale im verne čitavog života. Setila sam se plemenite gospe, kćeri nekog velikaša iz Bretanje, koju su udali za veoma čestitog glavnog zapovednika francuske vojske, Monsenjora Bertrana Digeslena; on je bio star i fizički veoma ružan, ali je ta plemenita žena, koja je bila lepa i u jeku mladosti, više cenila pozitivne osobine njegovog karaktera nego njegov fizički izgled; ona ga je volela toliko snažno da je njegovu smrt oplakivala čitavog života. Mogla bih vam navesti i mnoge druge primere, koje ću sad preskočiti kako bih skratila svoju priču.’

Ona mi odgovori: “U potpunosti ti verujem. Želela bih da ti još govorim o ženama koje su volele svoje muževe.”

XXIII

U KOME SE GOVORI O PLEMENITOJ SULPICIJU.

“Sulpicija je bila supruga Lentulija Kruseliona, rimskog patricija. Velika ljubav koju mu je ona podarila svima je zapala za oko. Naime, kada su rimske sudije osudile njenog muža, zbog nedela za koja je bio okrivljen, da bez ičega ode u izgnanstvo i da svoje dane

okonča u bedi, izvrsna Sulpicija – koja je u Rimu imala velika bogatstva i mogla je mirno da živi u raskoši i zadovoljstvu – je više volela da krene sa njim u izgnanstvo i siromaštvo nego da u svojoj beskrajoj raskoši živi bez njega. Tako da je ostavila sve što je imala, bogatstvo i svoju zemlju. Njena majka i roditelji su neprestano motrili na nju ali ih je ona prevarila tako što se prurušila i otišla da se pridruži svom mužu.”

Tada rekoh: “Istina je, Gospo moja, a to što ste mi rekli podsetilo me na više žena koje liče na prethodno pomenute, a koje sam poznavala. Poznavala sam one čiji su muževi, pošto su dobili lepru, bili primorani da se izoluju i žive sa leproznima; međutim, njihove odane supruge nisu želele da se od njih odvoje i da bi odano odgovorile na sve bračne obaveze, one su više volele da idu zajedno sa svojim bolesnim muževima kako bi ih negovale, nego da u miru ostanu kod kuće bez njih. Mislim da i danas znam jednu mladu i lepu ženu, vernu suprugu, za čijeg se muža posumnjalo da je dobio tu bolest. Njeni roditelji su je nagovarali da ga napusti i pozivali je da dođe da živi sa njima, ali im je odgovorila da ga ona neće napustiti dok god je živa. Čak im je rekla da ukoliko ga prijave nekom doktoru i ako se otkrije da ga je ta bolest napala – što bi ga primoralo da se izoluje od sveta – da će i ona otići sa njim. Iz tog razloga, njeni roditelji ga nisu primorali da bude pregledan.

“Poznajem i druge žene, koje neću imenovati – jer im se to ne bi dopalo – koje imaju tako razvratne muževe sa tako bludnim ponašanjem da bi roditelji ovih žena više voleli da su ovi mrtvi. Oni čine sve da svoje kćeri vrate kod sebe i oduzmu ih od loših muževa. Međutim, one radije trpe udarce, lošu hranu, život u siromaštvu i ropstvu sa muževima nego da ih napuste. Svojim prijateljima one kažu: ‘Vi ste mi ga dali; živeću i umreću sa njim.’ To se može videti svakog dana, ali na to niko ne obraća pažnju.”

XXIV

U KOME SE GOVORI O NEKOLIKO ŽENA KOJE SU ZAJEDNO SPASLE SVOJE MUŽEVE OD SMRTI.

“Sad ću ti pričati o grupi žena koje su, kao ove koje smo već pomenuli, gajile prema svojim muževima iskrenu ljubav. Pošto je

Jason napustio Kolhidu u kojoj je osvojio Zlatno runo, nekoliko ratnika koji dolaze iz Grčke, zemlje u kojoj se nalazi grad Orhomen, a koje je poveo sa sobom, napustili su zemlju i grad i otišli da žive u jednom drugom grčkom gradu koji se zvao Lakedemon. Tamo su ih veoma lepo primili, i veoma poštovali, jer su oni bili starog porekla i veoma bogati. Oženili su se devojkama iz najboljih porodica u gradu. Ali su se toliko bili obogatili i toliko postali moćni da su, obuzeti ogromnom ohološću, skovali zaveru protiv gradskih vladara kako bi se dočepali vlasti. Zavera je otkrivena; svi su bačeni u tamnicu i osuđeni na smrt. Njihove žene su time bile užasnite i, okupivši se tobože da ih oplakuju, posavetovaše se međusobno kako da pronađu način da ih oslobode.

“Na kraju smisliše lukavstvo: obukoše se u staru garderobu i sakriše glave kapuljačama od kaputa, kao da su želele da ih niko ne prepozna. Tako prerusene, odoše u zatvor. Tamo su, sve plačući, molile stražare, obećavajući im svakakve poklone; oni ih na kraju pustiše da odu do svojih muževa. Kada su se našli, obukoše ih u odeću koju su one nosile, a one obukoše njihovu. Tako su oni izašli; stražari su mislili da odlaze žene. Kada je došao dan pogubljenja, dželatni dovedoše zatvorenike na gubilište. Videvši da su to žene osuđenika, oduševiše se lukavstvom i izrekoše im mnoge pohvale. Građani se smilovaše na svoje kćeri; niko nije bio pogubljen. Tako su ove hrabre žene spasle živote svojih muževa.”

XXV

U KOME SE KRISTINA SRDI PRED GOSPOM
ISPRAVNOST PROTIV ONIH KOJI TVRDE DA ŽENE
NE MOGU DA SAČUVAJU NIJEDNU TAJNU.
ODGOVOR ISPRAVNOSTI, KOJA JOJ JE NAVELA
PRIMER PORCIJE, KATONOVE KĆERI.

“Gospo moja, sada sam potpuno uverena. I inače sam mislila da ima jako mnogo žena koje su verne svojim muževima i gaje prema njima iskrenu ljubav, a ima i mnogo onih koje uvek prate svoje muževe; zato me toliko i čudi to mišljenje – veoma rašireno među muškarcima (Žan de Men to osobito ističe u svom *Romanu o Ruži*, a on naravno nije jedini pisac koji to čini) – da muževi moraju da

paze da ne govore tajne svojim ženama, jer žene nisu u stanju da čute.”

Ona mi odgovori: “Draga moja Kristina, treba priznati da nisu sve žene diskretne, kao ni svi muškarci, i zapravo, ukoliko neki muškarac ima dovoljno zdravoga razuma, on će nastojati da proveri oštroumnost i dobronamernost svoje žene pre nego što joj potpuno otvoreno poveri nešto što smatra poverljivim, jer bi u suprotnom to moglo biti opasno. Ali ukoliko neki muškarac zna da ima mudru ženu, dobru i suzdržljivu, niko na svetu nije dostojniji poverenja od nje i niko neće umeti tako da ga hrabri kao ona.

“Što se tiče onih koji tvrde da žene ne znaju da čuvaju tajne, a i da bismo nastavile da govorimo o ženama koje su volele svoje muževe, treba reći da je Brut, rimski patricij i Porcijin muž, imao sasvim suprotno mišljenje. Njegova plemenita žena bila je kći Katona iz Utike, sestrića Katona Starijeg. Znajući da je ona mudra i čestita, poverio joj je da zajedno sa još jednim rimskim patricijem, Kasijem, namerava da ubije Julija Cezara u Senatu. Uvidevši koliko zla može doneti taj poduhvat, ova razborita žena ga je od toga odgovarala svim silama, nadajući se da će odustati. Zbog tog poduhvata ju je obuzela takva zebnja da čitave noći nije mogla da zaspí. Ujutro, kada je Brut napustio sobu u nameri da ostvari svoj naum, njegova žena, koja je i dalje pokušavala da ga od toga odvрати, uze britvu kao da želi da podseče nokte. Ispusti je i, praveći se kao da želi da je dohvati, zabije je sebi u ruku. Videvši da se povredila, njene sluškinje povikaše tako glasno da se Brut vratio. Kada je video da se posekla, vikao je na Porciju i rekao joj da brijanje treba da bude posao brice, a ne njen. Ona mu odgovori da ona nije to učinila zato što je nespretna, kao što on misli, već namerno, da vidi kako će se ubiti ukoliko njegov plan krene po zlu. Nije uspela da odvрати muža i on odmah ode sa Kasijem da ubije Cezara. Zbog ovog zlodela su proterani, a Brut je, iako je pobegao iz Rima, zbog toga platio životom. Kada je njegova divna supruga Porcija čula za njegovu smrt, njena žalost je bila tolika da se odrekla smeha i života. Pošto su joj oduzeli sve noževe i sve predmete kojima bi mogla da se ubije – jer su naslutili njene namere – ona je prišla vatri, napunila usta užarenim ugljem i progutala ga. Niko nije umro čudnijom smrću od plemenite Porcije, koja je tako odlučila da se vatrom ugasi.”

XXVI

U KOME SE NAVODI PRIMER DIVNE KURIJE,
KOJI POTVRĐUJE ISTO.

“Još ću ti pričati protiv onih koji veruju da žene ne umeju ništa da sakriju, i navešću ti brojne žene koje su prema svojim muževima gajile iskrenu ljubav. Rimska plemkinja Kurija pokazala je izuzetnu ljubav, vernost, postojanost i poverenje svome mužu, Kvintu Lukreciju Vespilu. On je bio osuđen na smrt, zajedno sa još nekim ljudima, zbog beznačajnog prestupa za koji su optuženi. Znali su da ih traže da bi ih ubili, a slučaj je hteo da imaju vremena da pobegnu. U strahu da ih ne otkriju, pobegli su u pećine u kojima su živele divlje zveri, ali se nisu usudili ni tu da ostanu dugo sakriveni. Lukrecije je poslušao mudre savete svoje razborite žene i nije izlazio ni iz svoje sobe. Kada su došli da ga traže, Kurija ga je držala u krevetu zgrčenog uz sebe, sakrivši ga tako dobro da ga niko nije primetio. Tako ga je čuvala sakrivenog među zidovima svoje sobe, toliko pažljivo da ni sluge nisu znale da je on tu. Njeno lukavstvo je bilo takvo da je, kako bi sve obmanula, lutala ulicama, jedno obučena, raščupana i uplakana, busajući se u grudi; svakog bi pitala da nije video njenog muža, da bi saznala gde se krije, jer bi, kako je govorila, ma gde bio, ona išla sa njim u izgnanstvo i bedu. Tako je dobro umela da se pretvara da niko nikada nije ni posumnjao. Tako je spasila muža i utešila ga u nevolji; ukratko, učinila je to tako dobro da ga je sačuvala od izgnanstva i smrti.”

XXVII

U KOME SE GOVORI O ISTOM.

“Pošto smo odlučili da damo primere kako bismo opovrgli mišljenje onih koji smatraju da žene ni o čemu ne umeju da čute, mogla bih vam navesti bezbroj takvih primera; ali biće dovoljno da pomenemo još jedan. U vreme kada je imperator Neron vladao Rimom, postojala je grupa muškaraca koja je mislila da će biti dobro, opšte dobro, da ga se otarase, imajući u vidu njegove velike zločine i varvarstva koja je počinio. Stoga su se udružili da ga ubiju. Ovi ljudi su se krili kod jedne žene u koju su imali puno poverenje,

a uopšte se nisu suzdržavali da o svojoj zaveri govore pred njom. Uoči dana koji su odredili da izvrše svoj naum, večerali su kod te žene i neoprezno govorili o tome. Po nesreći, njihove reči je čuo jedan beskrupulozni čovek, koji je želeo da bude u milosti imperatora, otišao je odmah da ga obavesti o svemu što je saznao. Tek što su zaverenici napustili kuću ove žene, kada se na vratima pojavila carska straža. Pošto nisu našli zaverenike, vojnici su doveli tu ženu pred imperatora, gde je bila podvrgnuta strogom ispitivanju. Ni vredni pokloni koje su joj davali i obećavali, ni mučenje – jer je nisu ni toga pošteđeli – nisu je naterali da kaže ko su ti ljudi niti da prizna da ih poznaje. Ne zaslužuje li ona sve naše divljenje za izuzetnu istrajnost i suzdržljivost?”

XXVIII

U KOME SE OPOVRGAVA MIŠLJENJE ONIH KOJI
SMATRAJU DA JE MUŠKARAC KOJI SLUŠA SVOJU
ŽENU I SLEDI NJENE SAVETE DOSTOJAN PREZIRA.
KRISTININA PITANJA I ODGOVORI ISPRAVNOSTI.

“Gospo moja, slušajući šta mi govorite i uvidevši razboritost i oštromnost tih žena, čudi me da neki smatraju da su muškarci koji slušaju svoje supruge i koji slede njihove savete glupaci i da zaslužuju prezir.”

Ona mi odgovori: “Već sam ti rekla da nisu sve žene oštromne; ali oni muškarci čije su supruge dobre i mudre bili bi glupaci kada ih ne bi slušali. To možeš videti i na primerima koje si već čula. Da je Brut poslušao svoju suprugu Porciju koja ga je preklinjala da ne ubije Julija Cezara, ni on ne bi nastradao, a sve zlo koje je zbog toga usledilo bi se izbeglo. I pošto me pitaš o tome, pričaću ti o nesreći koja se dogodila onima koji su takođe odbili da poslušaju svoje žene. Zatim ću ti navesti one koji su iskoristili savete svojih žena. Da je Julije Cezar, čiji smo slučaj već pominjali, slušao svoju predivnu, mudru suprugu, ne bi uopšte ni došao u Senat i ne bi bio ubijen. Zato što su joj mnogi predznaci, kao što je užasan san koji je usnila te noći, jasno najavljivali muževljevu smrt. Zato je svim sredstvima i pokušavala da ga spreči da se tamo pojavi tog dana.

“Slučaj Pompeja je sličan. Kao što sam ti već rekla, on se oženio Julijom, kćerkom Julija Cezara, a onda u drugom braku, jednom drugom veoma plemenitom ženom po imenu Kornelija. Njen primer savršeno opisuje ovo o čemu govorimo, jer je ona toliko volela svoga muža da nikada nije želela da ga napusti, uprkos svim nesrećama koje su se obrušile na njega. Čak i kada je bio primoran da se otisne na more posle sramnog poraza koji je doživeo od Julija Cezara, ova predivna žena je ostala uz njega, deleći sa njim sve nesreće. Kada je stigao u Egipatsko kraljevstvo, izdajica Ptolomej, koji je tada bio faraon, pravio se da se raduje njegovom dolasku i poslao je vojnike da ga dočekaju, pretvarajući se da mu želi dobrodošlicu, a sve je to činio samo da bi ga ubio. Oni su ga pozvali da se ukrca na njihov brod i da svoje vojnike ostavi na pučini, kako bi ga brže odveli do luke, jer je njihovo ukrcavanje bilo lakše. Kada je krenuo da se ukrca na njihov brod njegova mudra i obazriva žena Kornelija ga je bez prestanka preklinjala da to ne čini, da se ne odvaja od svojih vojnika. Kada je shvatila da on odbija da je poslušna, ne naslućujući u tome nimalo dobra, ona je želela da se i ona ukrca na drugi brod zajedno sa njim; međutim, on je i to odbio i naredio da je silom zadrže. Tada je za nju započelo očajanje koje je trajalo čitav život; samo što se udaljio, ova hrabra žena, koja ga je pratila ukočenim pogledom, videla ga je kako pada pod udarcima izdajnika koji su ga odveli. I ona bi se bacila od tuge u more da je u tome nisu sprečili.

“Ista nesreća zadesila je junaka Hektora iz Troje. Noć pre njegove smrti, njegova žena Andromaha usnila je čudan san: ako Hektor sutra ode u boj, neizostavno će umreti. Prestrašena tim predskazanjem – jer to i nije bio običan san već pravo proročanstvo – njegova žena se pred njim bacila na kolena, žarko ga je molila da se ne pojavljuje u borbi tog dana, pozivajući se na dvoje male dece koje je nosila u naručju. Međutim on njenim rečima nije pridavao važnosti, smatrajući da bi mu se večno zamerilo da se ne pojavi u borbi zbog saveta jedne žene. Ona je onda naterala njegovog oca i majku da ga zamole, ali ni njihove molbe ga nisu odvratile. Ono što je ona prorekla na kraju se i ispunilo, pošto je njega ubio Ahil. A ko bi se usudio da porekne da bi bilo bolje da joj je poverovao?”

“Ima mnogo primera koji pokazuju da su se najrazličitija zla obrušila na muškarce koji su zanemarivali savete svojih mudrih i

obazrivi supruge. Stoga, one koji odbijaju dobre savete ne treba žaliti kada ih zadesi nesreća.”

XXIX

U KOME SE NAVODE MUŠKARCI KOJI SU DOBRO UČINILI ŠTO SU SLEDILI SAVET SVOJIH ŽENA.

“Navešću ti nekoliko primera onih koji su učinili dobro što su sledili savet svoje žene. Trebalo bi da njima budeš zadovoljna jer moje izlaganje ne bi imalo kraja kada bih ti navela sve slučajeve koji se odnose na to. U ovu svrhu bi se moglo navesti sve što smo već pomenuli o mnogim izuzetno čestitim i mudrim ženama. Već sam pomenula cara Justinijana; među svojim vazalima je imao jednog prijatelja koga je voleo kao drugog sebe. On se zvao Velizar; bio je to hrabar ratnik i car ga je postavio za glavnog zapovednika svih legija; takođe mu je dopustio da sedi za njegovim stolom gde su ga služili sa istim počastima kao i cara. Ukratko, toliko ga je voleo da su drugi vazali postali ljubomorni i ispričali mu kako Velizar namerava da ga ubije da bi se dočepao vlasti. Sasvim nepromišljeno, car je poverovao u tu priču. Tražeći zaobilazni način da ubije Velizara, naredio mu je da ide da se bori protiv Vandala, tako moćnog naroda da niko nije mogao da ih zaustavi. Primivši ovo naređenje, Velizar odmah shvati da je pao u nemilost, čim mu je car poverio ovaj zadatak. Ophrvan nezamislivom tugom, povuče se i ode.

“Kada je njegova žena, Antonina, careva sestra, videla kako leži na krevetu, bled, zamišljen i očiju punih suza, bi duboko dirnuta. Nije prestajala dok joj nije bolno priznao razlog tolike utučenosti. Pošto ga je saslušala, ova pronicljiva žena se razvedri i uteši ga ovim rečima: ‘Kako? Samo to! Ne budite tako tužni!’ Treba znati da je u to vreme hrišćanska vera bila još nova; zato mu je ova predivna žena (koja je bila hrišćanka) rekla: ‘Imajte vere u Isusa Hrista Raspetog, a uz njegovu pomoć, okrenućete to u svoju korist. Ako zavidnici žele da vas upropaste klevetama, vaše ponašanje će pokazati da lažu i razotkriće njihove spletku. Stoga mi verujte i ne zanemarujte moj savet. Neka sva vaša nada bude u živom Bogu, i ja vam obećavam da ćete pobediti. Ali neka niko ne

posumnja da vas ovaj događaj pogađa, i ne budite tužni, već radosni, kao da u svemu tome neizmerno uživate. Sada vam predlažem da okupite vojsku što je brže moguće, ali pazite dobro da nikome ne kažete gde nameravate da idete. Organizujte da imate i jaku flotu. Vojsku podelite na dva dela; otići ćete najbrže i što je moguće u većoj tajnosti u Afriku sa jednim delom snaga; tamo ćete napasti neprijatelja. Ja ću komandovati drugim delom. Mi ćemo doći morem do luke, kako bismo ih napali s leđa. Dok oni budu mislili kako da vam zadaju udarac, mi ćemo napasti gradove i utvrđenja i baciti ih u vatru i krv. Tako ćemo ih sve uništiti." Velizar je poslušao savete svoje žene. Bilo je dobro, pošto je ratni pohod organizovao kako mu je rekla, tako je dobro to izveo da je pobedio neprijatelje, sve ih porobio i zarobio kralja Vandala. Tako je, zahvaljujući mudrim savetima svoje žene, njenoj pronicljivosti i habrosti, odneo tako sjajnu pobjedu da ga je car sada još više voleo.

"Klevete zlobnika još jednom su bacile Velizara u nemilost kralja; čak je bio i izbačen iz vojske, ali ga je žena hrabrila i budila mu nadu. Zatim se dogodilo da su sami zlobnici pokušali da svrgnu cara. Po savetima svoje žene, Velizar je okupio trupe koje su mu ostale verne i uprkos tome što je car prema njemu bio nepravedan, ponovo ga je postavio na presto. Car je tada uvideo odanost svog vazala i lukavstvo drugih, a sve to zahvaljujući pronicljivosti i dobrim savetima te čestite žene.

"Ni kralj Aleksandar nije zanemarivao savete kraljice, svoje žene, kćerke Darija, persijskog kralja. Osetivši da su ga lukave sluge otrovale, Aleksandar je želeo da se baci u reku kako bi skratio svoje muke. Usput je sreću svoju ženu. Iako veoma tužna, ona je pokušala da ga ohrabri, rekavši mu da se vrati u krevet da se odmori; morao je da nastavi da razgovara sa svojim vazalima i da stvara zakone, kao što je i priličilo jednom caru, jer bi to bio veoma težak napad na njegovu čast, ako bi neko posle njegove smrti rekao da je podlegao bolu. Stoga je poslušao savet svoje žene i nastavio da vrši svoje dužnosti."

XXX

U KOME SE GOVORI O DOBRIMA KOJE SU ŽENE
UČINILE I JOŠ UVEK ČINE PO SVETU.

A ja, Kristina, rekoh: "Gospo moja, vidim nebrojeno mnogo dobrih dela koje su žene podarile svetu, a muškarci i dalje tvrde da su one izvor svih zala."

Odgovor: "Draga Kristina, po onome što si prethodno čula možeš zaključiti da je upravo suprotno istina. Nijedan muškarac ne bi mogao da obavlja niz stvari koje su žene obavljale i danas obavljaju svakog dana. Dokaz tome su plemenite gospe koje su svetu podarile znanja i veštine. Ali ukoliko ti sve što sam ti rekla o ovozemaljskim dobrima nije dovoljno, govoriću ti o duhovnom bogatstvu koje im dugujemo. O, koji muškarac može da bude takav nezahvalnik i da zaboravi da je žena otvorila vrata Raja (govorim o Devici Mariji). Može li se tražiti veće dobro? Jer, kao što sam ti maločas rekla, kroz nju se Bog pretvorio u čoveka. Ko bi želeo da se zaborave sva dobra dela koja majke čine svojim sinovima, sva dobra koja žene čine svojim muževima? Zahtevam da se barem ne zaborave dobra dela koja potiču iz duhovnog domena. Pogledajmo, na primer, stari judejski zakon; ako pročitaš priču o Mojsiju, kome je Bog dao pisani zakon Jevreja, videćeš da je ovog svetog proroka, kome dugujemo tako mnogo, spasla smrti jedna žena, kao što ću ti sada ispričati.

"U vreme kada su Jevreji bili robovi egipatskog kralja, kružilo je proročanstvo koje je kazivalo da će se roditi hebrejski sin koji će osloboditi ropstva narod Izrailja. Stoga, kada se rodio preuzvišeni Mojsije, njegova majka ne smede da ga podiže i bi primorana da ga pusti niz reku u jednoj maloj korpi, koju je pustila na milost vodi. Međutim, Bog spasi ono što želi i on je hteo da se Termutija, kći Faraona, igra na obalama reke kada se majušna korpa pojavila u vodi; naredila je da se izvadi iz vode kako bi videla šta je u njoj. Videvši da je unutra dete, najlepše koje je ikada videla, njena radost beše neizmerna. Odluči da ga podiže i svima reče da je dete njeno. Čudesno, Mojsije je odbijao da ga doji nevernica; stoga ga je dala jednoj Jevrejki da ga doji i odgaja. Kada je odrastao, Mojsije, izabran od Boga, je bio taj kome je Svemoćni dao Zakon. On je otrgao Jevreje iz ruku Egipćana, prešao Crveno more i postao

vođa i predvodnik dece Izrailja. Ali baš zahvaljujući ženi koja je spasila Mojsija velika sreća je zadesila Jevreje.”

XXXI

U KOME SE RADI O JUDITI, PLEMENITOJ UDOVICI.

“Plemenita udovica Judita spasla je narod Izrailja smrti u vreme Nabukodonosora Velikog, koji je porobio Egipat, i poslao Holoferna, svog vojskovođu protiv Jevreja. Na čelu veoma brojne vojske, Holofern je izvršio opsadu grada Jevreja, zadajući im takve udarce da su izgubili nadu da će moći da se odupru, jer u gradu nije bilo vođe a hrane je ponestajalo, više nisu imali nikakve nade. Pod sve učestalijim napadima neprijatelja, Jevreji su nameravali da se predaju; jadikovali su moleći Boga neprestano u svojim molitvama da se smiluje na njihov narod i da ne dozvoli da padnu šaka neprijatelju. Bog ih je čuo i njegova je volja bila, predodređujući tako da jedna žena dovede do spasenja ljudskoga roda, da im jedna žena pritekne u pomoć da ih spase.

“U tom gradu se tada nalazila plemenita i vrlo Judita, mlada i veoma lepa žena, ali koja se još više isticala po svojoj čestitosti i vrlosti. Videvši kolika je žalost njenog naroda, sažali se nad njim i stade moliti dan i noć Svemoćnog da ga udostoji spasenja. Bog u kome je bila sva njena nada je nadahnu i ona donese smelu odluku: jedne noći ona napusti grad sa svojom služavkom i, preporučujući se Gospodu, stiže u Holofernov logor. Vojnici koji su stražarili zapaziše pod svetlošću meseca njenu veliku lepotu i odmah je odvedoše svom vođi. Videvši je tako lepu, Holofern je sa oduševljenjem primi; stavi je pored sebe da sedne jer mu se jako dopadao njen duh, njena lepota i njeno držanje. Što ju je više gledao, to je više izgarao za njom i žarko ju je želeo. Ali ona, sva posvećena svojoj nameri, molila je Boga iz dubine duše da je podrži u poduhvatu kog se prihvatila i očara Holoferna svojim lepim rečima čekajući pravi trenutak. Treće večeri, Holofern je večerao sa svojim vazalima i puno je popio; vino i dobro meso su ga zagrejali i nije više želeo da čeka da bi spavao sa tom Jevrejkom. Naredio je da je pozovu i ona je došla kod njega. Rekao joj je šta želi; uopšte ga nije odbijala. Ipak ga je zamolila, zbog stida, da kaže svim muškarcima

da izađu iz šatora i da prvi legne; ona će neizostavno doći da mu se pridruži oko ponoći, kada svi budu spavali. Pristao je na njen zahtev. Ova čestita gospa se stade moliti, preklinjući Boga da njenom jadnom ženskom srcu podari snage i hrabrosti da oslobodi svoj narod ovog okrutnog tiranina.

“Kada je procenila da je Holofern zaspao, otišla je zajedno sa svojom sluškinjom do ulaza u šator, vodeći računa da ne napravi ni najmanju buku; tada je načuljila uvo i shvatila da on spava dubokim snom. Tada reče: ‘Hrabro, jer je Bog s nama.’ Uđe u šator, smelo ščepa mač koji se nalazio uz uzglavlje, izvuče ga iz korica, podiže iz sve snage i odseče glavu Holofernu. Niko ih nije primećio. Sakrila je glavu u svoju kapuljaču i pobegla prema gradu što je brže mogla. Bez problema je stigla do kapija grada i povikala: ‘Dođite! Dođite da mi otvorite, jer je Bog s nama!’ Kada je bila unutar zidova grada, radost onih koji su bili opsednuti je bila bezgranična. Ujutro, oni natakose glavu na jedan kolac i okačiše je na zidine, zatim se svi naoružase i pohrliše na neprijateljske trupe. Smatrajući da nema razloga da ostanu na straži, vojnici su još uvek spavali. Otrčali su do šatora svog generala kako bi ga hitno probudili; našli su ga mrtvog. Nikada ne beše viđena tolika panika. Jevreji su ih sve pobili ili zarobili. Tako je hrabra Judita oslobodila Božji narod iz ruku Holoferna. Zbog toga će biti slavljena u Svetom pismu do kraja svih vremena.”

XXXII

U KOME SE GOVORI O KRALJICI JESTIRI.

“Bog je odabrao još jednu ženu, plemenitu i mudru kraljicu Jestiru, da oslobodi svoj narod koji je kralj Asuerus tada držao u ropstvu. On je bio najmoćniji od svih kraljeva i njegova vlast se širila na mnoga kraljevstva; bio je paganin i bacio je Jevreje u ropstvo. Kada je želeo da se oženi, naredio je da se iz svakog kraljevstva dovedu najčestitije, najlepše i najbolje vaspitane devojke, kako bi izabrao onu koja mu se najviše dopada. Od njih je odabrao Jestiru, koja je bila Jevrejka. Bila je čestita, mudra, dobra, lepa i ljubila je Boga. Njome se oženio, jer mu se dopala više od svih drugih; naime, njegova ljubav je bila tako jaka da nije mogao ništa da joj odbije.

“Nešto posle venčanja, jedan podao dvorjanin okrenu kralja protiv Jevreja, do te mere da je kralj naredio da ih zarobljavaju i ubijaju gde god ih sretnu. Kraljica Jestira nije znala ništa o tome, jer bi bila očajna kada bi znala da njen narod tako ubijaju. Vođa Jevreja, Marduk, bio je njen ujak; on joj je to i rekao, jer se bližio dan kada će kraljeva naredba početi da se izvršava i bilo je neophodno što je pre moguće naći tome leka. Kraljica je zbog toga bila jako ljuta. Obuče se i ukrasi se najraskošnije što je mogla, a onda ode sa svojom svitom, pod izgovorom da ide da se prošetata po bašti na koju su gledale kraljeve odaje. Prošavši pored njegove sobe kao da nije ništa, vide kralja na prozoru; tada pade na kolena i baci se ničice pred njim. Poniznost ovog ponašanja se dopade kralju, koji je uživao gledajući njenu blistavu lepotu. On je pozva i reče da će ispuniti svaku njenu i najmanju želju. Gospa mu odgovori da je njena jedina želja da dode u njene odaje na večeru i povede Amanu, što joj je kralj rado udovoljio. Tu je večerao tri dana zaredom; uživao je u milosti, plemenitosti, privlačnosti i lepoti ove žene i reče joj da mu ponovo zatraži uslugu. Onda se ona baci pred njega i briznu u plač, preklinjući ga da se smiluje nad njenim narodom, da je ne obeščasti, nju koju je tako visoko uzdigao, ubijajući nemilosrdno njenu lozu i sve ljude njene rase. Tada je kralj, sav obuzet besom, upita: ‘Gospodo, koji se bestidnik usudio to da uradi?’ Ona odgovori: ‘Gospodine, vaš predstojnik Aman ovde prisutan.’

“Da ti ispričam u nekoliko reči, kralj je naredio da se ta naredba ukine, a Aman, koji je skovao tu zaveru iz čiste ljubomore, bi zarobljen i obešen zbog svojih nedela; Marduk, kraljičin ujak, pristupio je svojoj službi, a Jevreji, oslobođeni, behu postavljeni na najviše funkcije: i bili su najpoštovaniji narod od svih. I ovog puta je Bog izabrao ženu da spasi svoj narod, kao što je to učinio u vreme kada je živela Judita. I nemoj misliti da je Sveto pismo posvedočilo o samo ove dve žene, jer je u mnogo slučajeva Bog birao žene da spasu svoj narod, ali njih neću pomenuti kako bismo brže nastavile. Već sam ti na primer govorila o Debori, koja je poput mnogih drugih, takođe oslobodila svoj narod ropstva.”

XXXIII

U KOME JE REČ O SABINJANKAMA.

“Mogla bih ti kao primer navesti mnoštvo žena iz drevnih vremena koje su spasle svoju zemlju, velike i male gradove, ali će biti dovoljno da ti kao dobar dokaz navedem dva veoma neobična primera.

“Kada su Romul i Rem osnovali Rim, kada je Romul naselio svoj grad vitezovima i ratnicima koje je mogao da pronađe i okupi za vreme svojih velikih pobeda, dao im je i žene kako bi obezbedio potomstvo koje bi zauvek moglo vladati gradom. Ali mu je bilo jako neprijatno da odredi supruge sebi i svojim drugarima, jer kraljevi, prinčevi i ljudi iz zemlje uopšte nisu želeli da pristanu da udaju kćeri za soj probisveta kojem su smatrali da oni pripadaju i odbijali su da se vežu za muškarce koje su smatrali suviše divljim da bi u njih imali poverenja. Tada je Romul smislio vešto lukavstvo. Naredio je da se objavi viteška borba i igre u svim zemljama i pozvao je sve kraljeve, prinčeve i podanike da dovedu svoje supruge i kćeri da prisustvuju slavlju stranih ratnika. Na dan borbi, bilo je jako puno posetilaca, jer su gospe i devojke došle u velikom broju da bi videle igre. Među njima je bila i kći kralja Sabinjana, prelepa i puna vrlina, koju je otac poveo sa ostalim ženama i devojkama iz kraljevstva. Igre su bile organizovane van zidova grada, na jednoj poljani pod planinom; žene su sedele u redovima na uzvišici. Tu su vitezovi odmeravali udarce i podvige; pogled ovih lepih gospi udesetostručavao je njihov viteški žar i njihovu hrabrost. Najzad, kada su mnogi ratnici već odmerili snage, Romul vide da je to pogodan trenutak da svoj plan sprovede u delo. Uze rog i zatrubi visoko. Svi prepoznaše zvuk roga i, napuštajući igre, hitro se baciše na žene. Romul ščepa kraljevu kćerku, u koju je već bio jako zaljubljen. Svi su sledili njegov primer i dočepaše se one koju su želeli. Na silu odvedoše žene na svojim konjima, pobegoše prema gradu i za sobom zatvoriše kapije. Očevi i rođaci ostadoše napolju jadikujući i jaučući na sav glas, kao i žene koje su odveli protiv njihove volje, ali njihove suze ništa nisu pomogle. Romul se uz raskošno slavlje oženio devojkom kojom je bio očaran, što učiniše i ostali.

“To je bio uzrok velikog rata. Jer čim je uspeo da okupi svoju vojsku, kralj Sabinjana je silom napao Rimljane. Međutim uopšte nije bilo lako pobediti ovaj ratnički narod. Sukob je trajao pet go-

dina i pošto su obe zaraćene strane okupile svu svoju vojsku, sukobile su se u linijskoj borbi; užasan pokolj, činilo se da su ogromni gubici u ljudstvu neizbežni. Ogromna rimska vojska je već bila napustila grad. Tada je kraljica u jednom od gradskih hramova okupila sve žene koje je trebalo osloboditi. A ona, mudra, dobra i lepa, obrati se ostalim ženama ovim rečima: 'Poštovane gospe kraljevstva Sabinjana, drage moje sestre i prijateljice, ne moram da vas podsećam kako su nas se naši muževi dočepali; zato su ih naši očevi i naši rođaci danas pozvali na megdan. Međutim, kakav god bio ishod današnjeg krvavog boja, ma ko bili pobednici, to može biti samo na našu štetu. Jer, ukoliko naši muževi budu pobeđeni, to će za nas koje ih volimo – kao što je pravedno, jer su očevi naše dece – biti bolan gubitak, a naša deca ostaće siročad; ukoliko, s druge strane, naši muževi odnesu pobedu, a naši očevi budu poubijani i uništeni, mi ćemo takođe biti očajne što smo povod takve nesreće. Što je učinjeno, učinjeno je i ne može se poništiti. Eto zašto mi se čini da bi bilo poželjno da nađemo načina da zaustavimo taj rat i da učinimo da zavlada mir. Ukoliko imate poverenja u mene, sledite moj savet i radite isto što i ja, verujem da ćemo u tome i uspeti.' One jednodušno odgovoriše kraljici da zapovedi, a da će one drage volje poslušati.

"Tada kraljica rasplete kose i izu se. Sve žene učiniše isto. One koje su imale bebe uzeše ih u naručje da ih ponesu sa sobom; bilo je tu mnoštvo dece i trudnih žena. Kraljica stade na čelo te jadne povorke. One stigoše na bojno polje baš u trenutku kada su objavili napad, tako da je trebalo da pređu preko njihovih tela da bi se borili. Kraljica i sve ostale žene kleknuše i zakukaše na sav glas: 'Premili očevi i rođaci, i vi, voljeni muževi, smilujte se, sklopite mir! Jer u suprotnom, mi bismo više volele da sve poginemo ovde pod kopitama vaših konja!' Videvši svoju decu i žene tako uplakane, muževi se pokolebaše; uopšte nisu želeli, budi uverena u to, da pređu preko njih. Očevi behu dirnuti videvši svoje kćeri uplakane. Zgledali su se međusobno i, zahvaljujući ljubavi ovih žena koje su ih tako ponizno molile, mržnja se pretvorila u samilost prema deci; i jedna i druga strana behu primorane da predaju oružje, da pohrle u zagrljaj neprijatelju i sklope mir. Romul je svog tasta, kralja Sabinjana, odveo u grad i primio ga, njega i njegovu pratnju, uz najveće počasti. Tako je zdrav razum i hrabrost ove kraljice i ovih žena sprečio Rimljane i Sabinjane da se međusobno ne poubijaju."

XXXIV

U KOME SE GOVORI O VETURIJI.

"Plemenita Veturija, gospa iz Rima, bila je majka Marcije. On je bio ugledni Rimljanin, veoma srčan čovek, odveć čestit, vispren i mudar, odlikovao se hrabrošću i junaštvom. Rimljani su ovog hlabrog ratnika, Veturijinog sina, poslali da se na čelu velike vojske bori protiv Korioljana. Odneo je pobedu i postao vlasnik tvrđave Latijuma. U znak sećanja na tu pobedu nad Korioljanima, on bi prozvan Koriolan. Njegova je slava bila tolika da je u Rimu uživao skoro apsolutnu vlast. Međutim, to je veoma opasno kada je neko sam odgovoran za vlast nad čitavim narodom, jer su se Rimljani na kraju okrenuli protiv njega i osudili ga na izgnanstvo. Međutim, iako je bio prognan iz grada, pronašao je način da se osveti, jer je otišao da moli one koje je pobeđio da krenu protiv Rima. Njega su proglasili za vođu i napali grad, uništavajući sve što im se našlo na putu. Uvidevši u kakvoj su se opasnosti našli, Rimljani behu prestravljeni i poslaše nekoliko izaslanika pred Marcija da pregovaraju o miru. On čak nije želeo ni da ih sluša. Oni nanovo poslaše izaslanike, ali je i to bilo uzalud; Marcije je i dalje nastavljao da pustoši. Najzad mu poslaše sveštenike i sveštenice posvećene bogu Jupiteru, obučene u svešteničke haljine da ga naponiznije mole, ali ništa nije vredelo. Ne znajući šta više da čine, Rimljani poslaše ugledne gospe grada kod Veturije, Marcijeve majke, da je mole da ode pred svog sina i zamoli ga da stiša svoj bes. Tada mudra Veturija napusti grad, u pratnji svih žena patricija; otišle su u povorci pred Marcija. Kad ugleda svoju majku, siđe sa konja, izađe joj u susret i primi je, lepo i ljudski, uz sve poštovanja koje sin duguje majci. Veturija ga stade preklinjati da sklopi mir, a on joj odgovori da majci priliči da komanduje sinovima, a ne da ih moli. Plemenita gospa ga dovede u grad. Tako je spasla Rim od uništenja i učinila sama ono što svi dostojanstvenici grada nisu uspeli."

XXXV

U KOME SE GOVORI O KRALJICI
FRANCUSKE KLOTILDI.

“Kako bih nastavila priču o dobrim delima koje su žene učinile u duhovnom domenu, nije li preko Klotilde, kćerke francuskog kralja Klovisa, kao što smo već videli, ustanovljena i raširena hrišćanska vera među francuskim kraljevima i prinčevima? Može li se zamisliti veće dobročinstvo od njenog? Budući da je bila prosvetljena verom, neprestano je nagovarala i molila svog muža, budući dobra žena i dobra hrišćanka, da se preobrati u pravu veru i da se krsti. On je odbijao ali je ta gospa neprestano molila Gospoda plaćući, držanjem posta i pobožnošću, da udostoji prosvetljenja i kraljevo srce. Toliko je molila da se Bog na kraju smilovao njenom očajanju. Dok se Klovis borio protiv kralja Alamana i kako je poraz bio u izgledu, Bog ga je najzad prosvetlio; podižući pogled prema nebu, kralj sa žarom reče: ‘Svemoćni Bože, ti u koga veruje kraljica moja supruga, ti koga obožava, udostoji me i pomoz mi u ovoj bici, a ja ti se zaklinjem da ću se preobratiti i poštovati tvoj sveti zakon.’ Tek što je izgovorio ove reči kada se tok bitke preokrenu u njegovu korist i on je izvojevao čistu pobedu. Zahvalio se Bogu i, čim se vratio, pokrstio se zajedno sa svim baronima i čitavim narodom i pomirio se sa kraljicom u najvećoj radosti. Bila je to velika sreća, jer je Bog, slušajući molitve izvrsne i svete kraljice Klotilde, proširio svoju milost na Francusku kako ovo kraljevstvo ne bi više nikada napustilo veru i kako, Bogu hvala, nikada više ne bi bilo kraljeva jeretika, što nije slučaj kod drugih kraljeva i careva. Kraljevima Francuske je ova vera donela čast i slavu i zato ih i zovu ‘veoma hrišćanskim kraljevima’.

“Kada bismo želeli da opišemo sva dobra dela koja dugujemo ženama, bila bi nam potrebna daleko veća knjiga; ipak, pošto govorim o duhovnom domenu, koliko su mučenika – neću pominjati dalje – proste žene, udovice i čestite građanke izlečile, primile u kuću i sakrile! Jer kada budeš čitala živote svetaca, videćeš da je Bogu bilo ugodno da svima, ili skoro svima, u njihovim mukama i patnjama pomognu žene. Šta govorim? Mučenike! Svete apostole, svetog Pavla i sve ostale, pa čak i Gospoda našeg Isusa Hrista, takođe su hranile i negovale žene.

“A Francuzi, koji su toliko poštovali telo blaženog svetog

Denisa – i to s razlogom, jer je on prvi Božju reč doneo u Francusku – nisu li njegovo telo sačuvali zahvaljujući jednoj ženi, kao i tela blaženih sledbenika, svetog Rustika i svetog Eletera? Naime, tiranin koji je naredio da im se odrube glave, naredio je da se njihova tela bace u Senu, a oni koji su bili zaduženi da to urade stavili su ih u jedan džak kako bi mogli da ih nose. Onda se zaustaviše kod jedne čestite udovice po imenu Katil, koja im je dala da piju; izvukla je tela iz džaka i zamenila ih sa tri svinjska leša. Svete mučenike je sahranila uz sve moguće počasti kod nje i ostavila natpis na njihovom grobu, kako bi na njih ostavila sećanje za buduća vremena. Dugo vremena posle toga, opet jedna žena – reč je o blaženoj svetici Genovevi – je izgradila prvu kapelu njima u čast; upravo na tom mestu je dobri kralj Francuske, Dagober, podigao baziliku koja i danas postoji.”

XXXVI

U KOME SE OPOVRGAVA MIŠLJENJE ONIH KOJI
TVRDE DA NIJE DOBRO DA ŽENE UČE.

Pošto sam čula ove reči, ja, Kristina, odgovorih ovako: “Gospo moja, jasno mi je da su mnoga dobročinstva učinile žene. A i ako se dogodi da i neka zla dela počini mali broj izopačenih žena, čini mi se ipak da su dobra dela koja su učinile nekad i koja i danas čine vrle žene – posebno učene žene koje su dobro poznavale književnost i prethodno pomenute nauke – da su ta dela ipak daleko značajnija. Zato se jako i čudim mišljenju nekih muškaraca koji kažu da ne bi voleli da njihove žene uče, iz straha da se njihovo ponašanje ne iskvari.”

Ona mi odgovori: “To ti jasno pokazuje da mišljenja muškaraca nisu baš zasnovana na razumu, jer ti muškarci nisu u pravu. Ne bi se moglo kazati da poznavanje duhovnih nauka, koje upravo uče o vrlini, kviri ponašanje. Naprotiv, nema sumnje da ga poboljšava i oplemenjuje. Kako bi neko mogao pomisliti ili verovati da bi neko ko sledi kakvo dobro učenje i kakvu dobru doktrinu mogao biti iskvaren? To je neshvatljivo i neprihvatljivo. Ne kažem da bi bilo dobro da se neki muškarac ili neka žena posvete veštini veštičarenja ili zabranjenim naukama, jer nije sveta Crkva bez

razloga zabranila bavljenje njima. Ali da znanje nečeg što je dobro kvari žene, to se ne bi moglo dopustiti.

“Kvint Hortensije, koji je u Rimu bio slavni retoričar i izvrсни govornik, nije bio tog mišljenja. Imao je kćer koja se zvala Hortensija koju je osobito voleo zbog njene žive inteligencije. Dao je da uči lepu književnost i sam ju je učio retorici. Ona je bila toliko izvanredna u ovoj drugoj disciplini da, prema Bokaču, ne samo da je ličila na svog oca po oštroumnosti, brzini pamćenja i izražavanju, već i po rečitosti i govorničkoj veštini, tako da je u svemu bila kao on. A kada je reč o onome što smo već rekli o dobrim delima koja su učinile žene, doprinos koji je ona dala svojim znanjem imao je poseban značaj u odnosu na sve ostale. Jer u vreme kada je Rimom vladao Trijumvirat, Hortensija se prihvatila da brani žene i preduzela je ono što se nijedan muškarac nije usudio da učini: u trenutku kada je Rim imao velikih finansijskih teškoća, želeli su da uvedu velike poreze za žene na njihov nakit. Rečitost te žene je bila tako savršena da su je svi slušali rado kao da su slušali njenog oca. Naime, ona se izborila za svoj stav.

“Ili još, da se podsetimo nedavnih događaja, da ne idemo u tako daleku istoriju, Đovani Andrea, slavni poznavalac prava koji je predavao u Bolonji pre oko šezdeset godina, nije mislio da je loše da se žene obrazuju. To je video i sam sa svojom voljenom kćerkom, lepom i čestitom Novelom, koju je dao da uči lepu književnost i kanonsko pravo. Tako da kada bi ga druge obaveze sprečavale da se pojavi za katedrom pred studentima, on je mogao da pošalje svoju kćer da umesto njega održi izvrsno predavanje. Međutim, kako bi od javnih pogleda zaklonio lepotu koja ih je uzbuđavala, ispred katedre bi razapeli malu zavesu. Tako je kći mogla da zameni svog oca i olakša mu obaveze. Kako bi zauvek sačuvalo sećanje na svoju kćer koju je toliko voleo, dao je njeno ime jednom značajnom komentaru dekreta koji je pisao, pod naslovom *Novela*.

“Činjenica je da svi muškarci, a osobito oni koji su veoma učeni, ne dele prethodno pomenuto mišljenje onih koji veruju da je obrazovanje žena zlo. Sasvim je tačno međutim, da među manje obrazovanim muškarcima većina deli to mišljenje, jer im se ne bi dopalo da žene budu učenije od njih. Tvoj otac, slavni astronom i filozof, nije mislio da znanja mogu iskvariti žene; naprotiv, on je bio srećan što – to svakako znaš – ti imaš talenta za književnost.

Ženske predrasude tvoje majke su te u mladosti sprečile da produžiš i proširiš svoja znanja, jer je ona želela da te uvede u poslove sa iglama koji su uobičajeno zanimanje žena. Ali kao što kaže izreka koju sam već navela: ‘Odbacite li ono što je priroda podarila, vratiće se u galopu.’ Ma koliko se tvoja majka protivila tvojoj sklonosti ka učenju, nije mogla da spreči tvoje prirodne sklonosti da okuse barem nekoliko kapljica. Ne verujem da misliš da si se iskvarila svojim znanjem, već, naprotiv, verujem da ga smatraš velikim blagom. A u tome si potpuno u pravu.”

Tada ja, Kristina, odgovorih: “Gospo moja, to što vi kažete je jednako istinito kao i Jevandelje.”

XXXVII

U KOME SE KRISTINA OBRAĆA ISPRAVNOSTI,
A ONA OPOVRGAVA MIŠLJENJE ONIH KOJI TVRDE
DA IMA JAKO MALO ČESTITIH ŽENA;
PRIMER SUZANE.

“Kako čujem, Gospo moja, žene mogu da poseduju sva dobra i sve vrline. Kako je onda moguće da muškarci tvrde da ima tako malo čestitih žena? Da je tako, sve ostale vrline ne bi ničemu vredele, jer za jednu ženu čestitost je uzvišena vrlina. Međutim, sudeći po tome što govorite, sasvim je suprotno od toga što govore.”

Ona mi odgovori: “Očigledno je da je istina sasvim suprotno; već sam ti rekla, mada, ti to i sama znaš po sebi, a ja bih mogla to da ti ponavljam dok je sveta i veka. O, koliko čestitih i hrabrih žena pominje Sveto pismo, koje su sve više volele smrt nego da budu okaljane i odreknu se čistote tela i duha. To je bio slučaj lepe i vrlje Suzane, žene Joakimove, koji je bio bogat i jedan od najuticajnijih ljudi u jevrejskom narodu. Jednog dana, kada se ta plemenita žena šetala sama u bašti, dva starca, izopačena sveštenika, priđoše joj da bi je naveli na greh. Ona se žustro branila. Kad videše da nežnim rečima nisu ništa postigli, pripretiše da će je optužiti da su je uhvatili na delu u preljubi sa nekim mladićem. A tadašnji zakon je propisivao da u takvim slučajevima žena bude kamenovana. Razmisliš o ovim pretnjama, ona reče: ‘Nema mi spasa, ma šta učinila. Ukoliko odbijem to što ovi ljudi od mene traže, biću

izložena fizičkoj smrti; ukoliko prihvatim, najstrašnije ću se ogrešiti o svog Tvorca. Prema tome, radije ću umreti nedužna, nego da grehom iskušam ljutnju Božiju.’

“Suzana tada stade vikati i ljudi iz kuće pritrčашe u pomoć. Da bih ti ispričala u nekoliko reči, razvratni sveštenici su uspeli da je lažnim svedočenjem osude na smrt. Međutim, Bog, koji nikada ne napušta one koje voli, proglasi je nevinom kroz usta proroka Danijela, koji je tada još uvek bio odojče u naručju svoje majke; kada su Suzanu vodili do gubilišta i kada ju je duga povorka pratila plačući, dete povika da je ona nepravedno osuđena na smrt i da je nevina. Nju ponovo vratiše u grad; ispitaše ponovo dvojicu razvratnih sveštenika, koji su morali da priznaju svoju krivicu. Nedužna Suzana je oslobođena, a oni osuđeni na smrt.”

XXXVIII

U KOME SE GOVORI O SARI.

“Dobrota i čestitost Sarina opisani su u Prvoj knjizi Biblije, otprilike u dvadesetom poglavlju. Ona je bila žena velikog praoca Avrama. Sveto pismo pominje mnoge njene zasluge, preko kojih ću samo brzo preći jer moram kratko izlagati. Ali njena čestitost može biti primer za ono o čemu smo govorile, kako bismo pokazale da je veliki broj lepih žena čestit. Ona je bila toliko lepa da je po lepoti nadmašivala sve žene svoga vremena. Mnogi prinčevi su je želeli, ali je ona bila toliko verna da ih je sve odbijala. Kralj Faraon ju je takođe želeo i na silu je oteo od njenog muža. Ali joj je vrlost, koja je nadmašivala čak i njenu lepotu, donela milost Svemoćnog Boga, koji ju je toliko voleo da ju je čuvao od svakog greha. Jer je pogodio Faraona i sve njegove ukućane: njihova tela opakim bolestima, njihove duše užasnim predskazanjima, tako da nikada nije dirnuo Saru i bio je prinuđen da je vrati.”

XXXIX

U KOME SE GOVORI O REBEKI.

“Čestita i vrlo Rebeka, supruga praoca Isaka, oca Jakova, nije bila ništa manje poštena ni manje lepa od Sare. Sveto pismo peva u njenu slavu u više navrata. O njoj se govori u Prvoj knjizi Biblije, u poglavlju dvadeset i četiri. Bila je tako vrlo, čestita i poštena da su je sve žene koje bi joj se približile smatrale uzorom čestitosti. Osim toga, ona se prema svom mužu odnosila sa najvećom poniznošću, tolikom da se činilo da ne pripada plemenitom rodu. Zato ju je Isak voleo i neizmerno štovao. Njena izuzetna čestitost i poštenje udostojili su je jednog mnogo većeg dobra nego što je ljubav njenog muža, ljubav i naklonost Boga. Naime, Bog joj je podario veliku milost: da nosi dvoje dece pod srcem kada je već bila stara i neplodna. Bili su to Jakov i Ezav, čiji su potomci plemena Izrailja.”

XL

U KOME SE GOVORI O RUTI.

“Mogla bih ti navesti još mnogo izvrsnih i čestitih žena koje pominje Sveto pismo, ali ti ih neću navoditi kako bih brzo ispričala. Ipak se možemo setiti plemenite Rute; od koje potiče prorok Danijel. Ta se žena isticala po vrlini tokom svog braka i dok je bila udovica. Iskreno je volela svog muža, kao što smo videli, jer ju je posle njegove smrti velika ljubav koju je prema njemu osećala naterala da napusti porodicu i svoju zemlju i ode da ostatak života proživi sa Jevrejima, narodom kome je pripadao njen muž. Osobito je želela da ostane da živi sa svojom sivekrvom. Ukratko, ova plemenita gospa je bila toliko vrlo i čestita da je o njenom životu napisana knjiga u kojoj je sve to pohranjeno.”

XLI

U KOME SE GOVORI O PENELOPI,
ODISEJEVOJ SUPRUZI.

“Drevne knjige koje navode mnoštvo primera čestitih i vrljih žena među paganskim gospama. Penelopa, supruga princa Odiseja, bila je izuzetno vrla žena, ali od svih njenih zasluga, njena čestitost je najviše slavljena. Nekoliko hronika o tome podrobno svedoči. Ova žena je vodila besprekoran život tokom deset godina koje je njen muž proveo u opsadi Troje, i to uprkos tome što su je zbog njene velike lepote prosili mnogi kraljevi i prinčevi koje je ona odbijala da primi i sasluša. Bila je čestita, puna vrlina, pobožna prema bogovima i primernog života. Najneobičnije je to što je ona svog muža čekala deset godina posle propasti Troje. Verovalo se da je on umro na moru, gde je morao da pobedi brojne nedaće. Po povratku, zatekao je svoju ženu koju je opsedao kralj koji je nameravao da se njome na silu oženi, toliko je cenio njenu čestitost i vrllost dostojnu divljenja. Odisej, prurušen u prosjaka, pokušao je da se raspita o njoj. Bio je veoma srećan zbog pohvala koje su o njoj govorili i bio je veoma srećan što je kada se vratio zatekao odraslog svog sina Telemaha, koji je bio dete kada ga je ostavio.”

Tada ja, Kristina, rekoh ovo: “Gospo moja, kada vas slušam uviđam da za ove žene lepota nije bila prepreka čestitosti. Međutim, mnogi muškarci govore da je veoma teško pronaći lepu a čestitu ženu.”

Ona mi odgovori: “Oni koji to kažu istrajavaju u pogreškama, jer je uvek bilo, sada ima i uvek će biti izuzetno čestitih, a ipak lepih žena.”

XLII

U KOME SE OPOVRGAVAJU MIŠLJENJA ONIH KOJI
SMATRAJU DA JE TEŠKO DA LEPA ŽENA OSTANE
I ČESTITA; PRIMER MARIJANE.

“Marijana je bila Jevrejka, kći kralja Aristobula. Bila je tako lepa da se smatralo ne samo da po lepoti nadmašuje sve žene svoga vremena, već i da je bila božansko ili nebesko stvorenje, pre nego

obična smrtnica. Napravili su njen portret; sliku su poslali u Egipat kralju Marku Antoniju. Pogođen njenom čudesnom lepotom, mislio je da ona mora da je kći Jupitera, jer nije mogao verovati da običan smrtnik može roditi takvu ženu. Mnogi slavni prinčevi i kraljevi su je prosili, ali uprkos svojoj lepoti i svoj njihovoj upornosti, ona im se hrabro suprotstavljala i odlučno ih odbijala. Njen ugled time je samo bivao veći i sjajniji. Ono što je još više doprinelo njenom ogromnom ugledu, bilo je to što je bila jako loše udata. Naime, ona je bila supruga jevrejskog kralja Iroda Antipasa, koji je bio izuzetno okrutan; on je naredio da se ubije Marijanin brat, a ona ga je zbog toga mrzela, ali i zbog zlostavljanja koja je trpela. Međutim, ona je i dalje bila vrla i čestita. Osim toga, znala je da je on izdao naredbu da je ubiju ukoliko on bude umro pre nje, kako niko drugi posle njega ne bi uživao u tako velikoj lepoti.”

XLIII

U KOME SE GOVORI O ANTONIJI, ŽENI TIBERIJA
DRUSA, KOJA ILUSTRUJE ISTI PRIMER.

“Svi jednodušno kažu da je lepoj ženi teže da ne poklekne, jer je ona okružena mladićima i mondenskim ljudima željnim ljubavnih zadovoljstava, nego biti usred vatre, a ne zapaliti se; ipak, lepa i vrla Antonija, žena Tiberija Drusa, brata imperatora Nerona, umela je dobro da se čuva. Ova žena je ostala udovica kada je bila još sasvim mlada i u cvetu svoje čudesne lepote, pošto je njenog muža Tiberija otrovao njegov sopstveni brat Neron. Ova plemenita žena je osetila preveliku bol i odlučila da se više nikada ne uda i da živi kao udovica i u čestitosti. Toga se i pridržavala čitavog svog života i to tako dosledno da u svoj paganskoj prošlosti nijedna žena nije bila više slavljena zbog svoje čestitosti. A sve to je još više vredno divljenja, kako nam kaže Bokačo, što je ostala poštena u mondenskom društvu usred mladih ljudi koji su lepo obučeni i elegantni, uglađeni i galantni, i koji žive dosađujući se. Ona je u njemu provela život, a da nikada nije bila oklevetana ili optužena za i najmanju grešku. To je, prema autoru, stvar dostojna najveće hvale, jer je ova mlada žena, izuzetne lepote, bila kći Marka Antonija, koji je sam živeo u razuzdanosti i bludu. Ali loši

primeri nisu imali nikakvog uticaja na nju, i usred bluda umela je da ostane čista. Takav način života nije bio prolazan već je trajao celoga njenog života, dok nije umrla u starosti.

“Mogla bih ti navesti mnogo primera lepih i čestitih žena, koje su živele među svetom, čak i na dvoru, okružene mladićima. I danas ih ima puno i potrebno je navesti ih sve kako bi se učutkali zli jezici, jer sumnjam da je ikada bilo toliko zlih jezika ili da su muškarci ikada toliko svesrdno optuživali žene bez ikakvog razloga kao što to čine danas. Uveravam te da kada bi lepe i vrle žene o kojima sam ti pričala bile žive danas, umesto hvala koje su im posvetili drevni narodi, one bi imale prava samo na neprestane klevete zlobnika.

“Nego, vratimo se našoj temi, navešću ti Sulpiciju o kojoj govori Valerije Maksim, a koja je bila primer lepe i čestite žene koja je živela u dvorskoj sredini a koja je ipak vodila pošten život. Jer ona, koja je bila tako lepa važila je za najčestitiju od svih gospi Rima.”

XLIV

U KOME SE NAVODI NEKOLIKO PRIMERA KOJIMA SE OPOVRGAVA MIŠLJENJE ONIH KOJI KAŽU DA ŽENE VOLE DA BUDU SILOVANE, NAVODEĆI NAJPRE PRIMER LUKRECIJE.

A ja, Kristina, ja joj odgovorih: “Gospo moja, sve što kažete je sasvim ispravno, i ja sam ubeđena da ima mnogo lepih, vrljih i čestitih žena koje umeju da se čuvaju zamki zavodnika. Zato sam očajna i uvređena kada čujem muškarce kako neprestano govore da žene vole da budu silovane i da im uopšte nije mrsko da budu prisiljavane, čak i kada se tome na sav glas opiru. Jer ne mogu da verujem da nalaze zadovoljstvo u jednom tako odvratnom činu.”

Ona mi odgovori: “Nemoj misliti, draga moja Kristina, da čestite i poštene gospe osećaju i najmanje zadovoljstvo kada su silovane; naprotiv, za njih ne postoji nepodnošljiviji bol. Mnoge među njima su o tome i same posvedočile, na primer Lukrecija. Ona je bila Rimljanka veoma visokog roda, najčestitija od svih žena u Rimu, supruga patricija Tarkvinija Kolatina. Međutim, Tarkvinije Oholi, sin Tarkvinija Starijeg, je goreo od ljubavi prema čestitoj

Lukreciji. Međutim, on se nije usuđivao da joj to prizna zbog toga što je poznavao njenu nevinost. Pošto je izgubio svaku nadu da će do nje doći poklonima i molbama, pomislio je da bi mogao da je ima lukavstvom. Pridobivši naklonost njenog muža, on je imao pristup njihovoj kući u svakom momentu. Jednoga dana, kada je znao da je muž odsutan, on se pojavio, a ova čestita supruga ga je primila uz sve što dolikuje nekome za koga je mislila da je bliski prijatelj njenog muža. Međutim, Tarkvinije, čiji je cilj bio drukčiji, našao je načina da uđe u kuću usred noći u Lukrecijinu sobu, zbog čega se ona prestrašila. Ispričaću ti ovo u nekoliko reči: pošto ju je obećanjima, poklonima i ponudama prisiljavao da se podvrgne njegovim željama, i kada je video da su njegove molbe uzaludne, on izvuče mač i zapreti joj da će je ubiti ukoliko ne pristane da se podredi njegovoj volji. Lukrecija mu odgovori da bi bilo bolje da je odmah ubije, jer bi radije umrla nego mu se podala. Videvši da sve to ne vodi ničemu, Tarkvinije smisli lukavu prevaru: reče joj da će javno reći da ju je našao sa jednim od njenih slugu. Ona se tada uplaši, misleći da će svi poverovati njegovim rečima, i bi primorana da mu se silom poda.

“Međutim Lukrecija nije mogla da podnese takvu sramotu a da ništa ne kaže. Ujutro, ona je poslala da pozovu njenog muža, oca i njihove bliske rođake, koji su svi pripadali visokoj rimskoj aristokratiji, da bi im plačući i jecajući priznala šta joj se dogodilo. I dok su njen muž i rođaci pokušavali da je uteše – jer su oni shvatili njen očaj – ona izvadi nož ispod haljine i reče: ‘Ukoliko je i tačno da mi se može oprostiti greška i da mogu dokazati nevinost, ja se ipak ne bih mogla osloboditi srama i kazne, iz straha da se ubuduće obeščašćene ili osramočene ne bi mogle pozivati na moj primer.’ Pošto je izgovorila ove reči, ona snažno zari nož sebi u grudi i sruši se, smrtno ranjena, pred svojim mužem i prijateljima. Pijani od besa, oni napadoše Tarkvinija. Čitav Rim se pobunio zbog toga i proterao kralja; što se sina tiče, on bi bio mrtav, samo da su mogli da ga pronađu. Nikada posle toga u Rimu nisu bili poželjni kraljevi. Neki tvrde da je zbog silovanja Lukrecije proglašen zakon po kome se svaki muškarac koji siluje ženu osuđuje na smrt; to je zakonska, moralna i pravedna kazna.”

XLV

U KOME SE GOVORI O KRALJICI GALATEJE,
KOJA ILUSTRUJE ISTU TEMU.

“Još uvek na istu temu, možemo se podsetiti priče o plemenitoj kraljici Galateje, supruzi kralja Ortiagona. U vreme kada su Rimljani svoja osvajanja širili prema svim zemljama sveta, zarobili su kralja Galateje i njegovu ženu za vreme jedne bitke. Dok su bili u zarobljeništvu, jedan od zapovednika rimske vojske se zaljubi u tu plemenitu kraljicu koja je bila lepa, poštena, čestita i puna vrlina. Njen tamničar joj je rekao za tu ljubav nudeći joj predivne poklone, ali videvši da toliko pritisaka ipak ne vode ničemu, on je uzeo na silu. Osramoćena tom uvredom, ova gospa je neprestano mislila na koji način da mu se osveti; očekujući pogodnu situaciju, ona je čekala i pretvarala se. Kada su doneli traženi otkup za nju i njenog muža, ona zamoli da bude prisutna u trenutku kada tu svotu budu davali zapovedniku koji ih je držao zarobljene. Onda mu je posavetovala da dobro premeri zlato kako bi se uverio da je sve tu i da ga nisu prevarili. Videvši da je obuzet zlatom, da nema svedoka, ova gospa se dočepa nekakvog noža i zakla ga. Odsekla mu je glavu i, ne ustručavajući se ni najmanje, odnela je svome mužu, ispričavši mu sve šta se dogodilo i kako se osvetila.”

XLVI

U KOME SE NAVODE PRIMERI SIKAMBRA I
DRUGIH DEVICA KOJE ILUSTRUJU OVU PRIČU.

“Naravno, navela sam ti brojne primere udatih žena koje nisu mogle podneti obeščašćenost zbog silovanja, ali bih ti mogla navesti mnogo primera udovica i devica. Hipo je bila Grkinja koju su razbojnici gusari sa mora, neprijatelji njene zemlje, oteli i zarobili. Kako je bila izuzetno lepa, neprestano su je saletali. Kada je uvidela da ne može izbeći silovanje, bila je spremna da umre pre nego da podnese tako gnusno obeščašćenje. Bacila se u more i udavila.

“*Item*, Sikambri (koji se danas zovu Francuzi) otišli su da napadnu grad Rim sa velikom vojskom i gomilom ljudi. Oni su,

naime, povelu svoje žene, pa čak i decu, verujući da će ovog puta moći da unište grad. Međutim, ratnička sreća se okrenula protiv njih. Videvši to, njihove supruge odlučile su među sobom da bi više volele da umru braneći svoju čestitost, nego da pretrpe obeščašćenje, jer su znale da će biti silovane, prema zakonima rata. Stoga se naoružale protiv neprijatelja, praveći krug oko njihovih bojnih i teretnih kola; branile su se sa žarom i ubile mnogo Rimljana, ali su pretrpele velike gubitke i bile gotovo sve ubijene. Onda su na kolenima preklinjale pobednike da ih poštede svih mučenja i da im dozvole da svoj život okončaju služeći Vesti u hramu devica. Pošto su oni to odbili, odlučile su da će radije umreti nego pretrpeti silovanje.

“*Item*, ima primera i među devicama. Navešću Virginiju, plemenitu devicu Rimljanku, koju je Klaudije, razvratni sudija, želeo da poseduje na prevaru i silom kada je shvatio da je sva njegova upornost beskorisna. Ona je bila još sasvim mlada devojka, a ipak je više volela da umre nego da bude silovana.

“*Item*, u jednom gradu Lombardije koji je pao u ruke neprijatelju, kćerke gospodara, koji je bio ubijen, dobro su znale da će pokušati da ih siluju. Stoga su se dosetile neobičnog lukavstva koje će im služiti na čast. Uzele su sirovu pileću kožu i stavile je na grudi. Toplota je uskoro učinila da meso počne da truli, tako da kada su neprijateljski vojnici želeli da im pridu, počeli su da se guše od smrada. Onda su se najbrže moguće razbežali uzvikujući: ‘Bože, kako smrde, ove Lombardijke!’ Međutim, ta kuga je mirisala mirisom čestitosti.”

XLVII

U KOME SE OPOVRGAVA ONO ŠTO SE GOVORI O
NEPOSTOJANOSTI ŽENA. KRISTINA GOVORI PRVA.
ODGOVOR ISPRAVNOSTI O NEPOSTOJANOSTI I
NEDOVOLJNOJ ISTRAJNOSTI KOD
NEKIH IMPERATORA.

“Gospo moja, postojanost, istrajnost i hrabrost žena koje ste pomenuli su svakako začudujuće. Da li bi se moglo to isto navesti kao prednost najsnažnijih muškaraca koji su ikada postojali? Me-

đutim muškarci, posebno u svojim knjigama, i dalje prigovaraju ženama da sem što su lakomislene, prevrtljive i lakoverne, imaju slabu volju, da su popustljive kao deca i potpuno lišene karakternosti. Da li su onda muškarci do te mere hrabri da im je nepostojanost potpuno nepoznata ili skoro nepoznata, oni koji optužuju tolike žene za nesmotrenost i slabost? Međutim, ukoliko i njima nedostaje istrajnosti, nije li sramota kritikovati druge za poroke koje i sami imate i zahtevati od drugih vrlinu koju ni sami nemate?”

Ona mi odgovori: “Premila Kristina, zar još nisi čula za izreku da budala vidi slamku u tuđem oku, ali ne vidi plast u sopstvenom? Pokazaću ti kolika je nepostojanost muškaraca kada optužuju žene za lakoumnost i nepostojanost. Činjenica je da svi smatraju da je žena prirodno nestabilna, a pošto žene optužuju za nepostojanost, moralo bi se pretpostaviti da sami sebe smatraju hrabrim, ili barem hrabrijim od žena. Međutim, u stvarnosti, oni od žena zahtevaju istrajnost veću od svoje, a oni koji se izdaju za plemenite i vrle ne mogu da izbegnu a da ne naprave mnoštvo grešaka i poroka, i to ne samo iz čistog neznanja, već iz zlobe, jer dobro znaju da idu lošim putem. Ali oni za sebe uvek iznalaze izgovore, tvrdeći da je grešiti ljudski. Međutim, ukoliko neka žena učini i najmanji ispad, ona je više žrtva neprestanog spletkarenja muškaraca, i evo njih potpuno spremnih da je optuže za nepostojanost ili lakoumnost! Da bi isti ti bili pravedni, čini mi se da bi morali zanemariti tu lakoumnost za koju toliko optužuju žene, i da ono što bi kod sebe smatrali sitnom greškom ne smatraju teškim zločinom kada su žene u pitanju. Jer ne postoji nikakav zakon niti propis koji im daje za pravo da greše više od žena, i nijedan koji bi opravdao njihov porok. Naime, oni uzimaju na sebe takvu moralnu vlast, ne prepuštajući ništa ženama, da ih optužuju za najteže zločine i najveće grehove. Jer je mnogo onih koji ih tako optužuju, odbijajući da priznaju sebi da žene zahvaljujući snazi i istrajnosti izdržavaju tolika nasilja. Stoga muškarci žele da po svaku cenu zadrže za sebe pravo i da za sebe obezbede pokriće. A to si ti sasvim lepo rekla u svojoj *Poslanici Bogu Ljubavi*.

“Pitala si me da li su muškarci tako jaki i odlučni da mogu sebi da dopuste da procenjuju nedoslednost drugih. Ako pogledaš kroz istoriju, od drevnih vremena do danas, uveravam te da u knjigama, kao i u svemu onome što si ti videla u sopstvenom životu i što još uvek svakoga dana gledaš – ne samo kod običnih muškaraca ili

muškaraca niskog staleža, već kod najuglednijih – videćeš savršenstvo, snagu, postojanost! Naravno, ja sada govorim o većini, jer je sasvim tačno da se mogu naći i mudri muškarci, istrajni i hrabri, koji su treba priznati veoma potrebni.

“Ukoliko želiš primere koji su prethodili ili neposredno sledili toj optužbi koju su muškarci izrekli protiv žena, kao da kod njih nikada nije bilo ni traga nepostojanosti ili lakomislivosti, pomisli samo na živote najmoćnijih prinčeva i najslavnijih muškaraca, kod kojih su uostalom ove karakteristike još pogubnije. A da ne govorim o imperatorima! Pitam te da li si ikada videla neku ženu tako slabog karaktera kakav je bio Klaudije, tako strašljivu, tako jadnu i lakoumnu! On je bio toliko nesiguran da je iz sata u sat povlačio naredbe koje je prethodnog sata izdao; nikada niko nije mogao računati na njegovu reč. On je uvek prihvatao ono što bi drugi govorili. Njegova ludost i okrutnost su dovele do toga da je naredio da mu ubiju ženu, a onda je iste večeri pitao zašto nije došla na spavanje. Naredio je da mu pronađu kućne prijatelje da bi imao sa kim da igra, a prethodno je naredio da se istim tim prijateljima odseku glave. On je imao tako malo hrabrosti da je neprestano drhtao od straha i ni u koga nije imao poverenja. Šta još reći? Taj nesrećni imperator nije imao ni trunke čestitosti ni morala. Nego, zašto da se zadržim samo na njemu? Da li je on bio jedini muškarac bez karaktera koji je vladao imperijom? Imperator Tiberije, je li on vredeo nešto više? Da li bi se ikada među ženama pronašla ijedna koja bi bila toliko nepostojana, lakoumna, poremećenog ponašanja?”

XLVIII

U KOME SE GOVORI O IMPERATORU NERONU.

“Pošto govorimo o imperatorima, zašto da ne pomenemo Nerona? Odsustvo karaktera, nestabilnost ovog imperatora bili su odveć očigledni. Na početku vladavine je bio veoma pravedan i nastojao je da se svima dopadne, ali je ubrzo zatim pustio svojoj požudi, pohoti i okrutnosti na volju. Kako bi što bolje zadovoljio svoje apetite, noću je ulicama išao naoružan sa svojim razvratnim pratiocima, prepuštajući se orgijama na mestima koja su bila na zlu glasu, lumpujući svuda i prepuštajući se najrazličitijim oblicima

nemoralnog ponašanja. Nastojeći da izazove tuče, uznemiravao je prolaznike; ukoliko bi se bunili, on bi ih ranio ili ubio. Išao je od vrata do vrata krčmi i bordela. Silovao je žene, a jednom ga umalo nije ubio muž žene koju je silom uzeo. Odlazak u kupatilo je za njega bila prilika za razvrat, a gozba bi trajala čitavu noć. Izdao bi jednu naredbu, a onda neku drugu, kako mu je bilo po volji. Uživao je u raskoši, svim perverzijama, svemu što je neobično, raspaljen ohološću i trošeći nemilice. Voleo je prestupnike, a kažnjavao pravedne. Učestvovao je u ubistvu svoga oca i naredio da mu ubiju majku. Kada je bila mrtva, naredio je da joj raspore stomak kakao bi video gde je začet, a pošto ju je detaljno pregledao, rekao je da je bila jako lepa žena. Ubio je svoju suprugu Oktaviju, veoma čestitu ženu. Zatim se oženio drugom ženom prema kojoj je bio osobito nežan u početku, ali je na kraju naredio i njeno ubistvo. On je takođe naredio i ubistvo Antonije, kćeri njegovog prethodnika, jer je odbila da se uda za njega. Na kraju, ubio je i svog pastorka koji još nije imao sedam godina, jer su njegove igre, tobože, ličile na igre generalovog sina.

“Naložio je ubistvo svog učitelja, uglednog filozofa Seneke, čije je prisustvo bilo dovoljno da on pocrveni zbog nedoličnog ponašanja. Otrovao je svog prefekta pretvarajući se da mu daje lek protiv upale desni. Otrvom, koji bi sipao u hranu ili piće, ubijao je plemenite prinčeve i ugledne patricije koji su uživali najveće poštovanje, istaknute po bogatstvu. Ubio je svoju tetku i dokopao se njenog bogatstva. Naredio je ubistvo ili izgnanstvo svih uglednih Rimljana i poubijao im decu. Izdresirao je nekakvog krvoločnog Egipćanina da jede živo ljudsko meso, kako bi mogao da mu naredi da proždire njegove žrtve dok su još žive. Šta još reći? Ovoj priči o nakaznim delima i varvarstvima nema kraja. Ali najgori od svih njegovih zločina je to što je zapalio grad Rim. Požar je trajao šest dana i šest noći. Mnogo ljudi je umrlo u ovoj nesreći. Sa vrha svoje kule, on se divio zgarištu u koje se pretvara grad, pevajući i glasno se radujući lepoti plamena. Naredio je da se za vreme jedne večere odseku glave Petru, Pavlu i mnogim drugim mučenicima. Tako je vladao, ogrezao u zločin, četrnaest godina; zatim su Rimljani, koji su dosta propatili, ustali protiv njega. Tada je utonuo u očajanje i ubio se.”

XLIX

U KOME SE GOVORI O GALBI I
DRUGIM IMPERATORIMA.

“Možda ti se čini da je ovo što sam ti ispričala o Neronu i njegovim manama izuzetak, ali te uveravam da imperator koji mu je sledio, Galba, ne bi uopšte bio bolji da je živio duže. Njegova okrutnost je bila prekomerna, a pored svih poroka bio je tako promisljivog raspoloženja da nije mogao da se suzdrži ni od kakvog postupka, niti da ostane pri nekoj odluci. Potpuno nemaran, pun zavisti i prezira, nije nimalo poštovao svoje vojskovođe i vojnike. Bio je slab i plašljiv, a povrh svega, pohlepan. Vladao je samo šest meseci, jer su ga ubili kako bi zaustavili njegove zločine.

“Što se tiče Otona, sledećeg imperatora, može li se reći da je on bio bolji? Kaže se da su žene samodopadljive, a ovaj muškarac je imao toliko tanano telo kakvo nikada niko ranije nije video. A zapravo je bio slabić koji je želeo samo sebi da ugodu. Bestidni pljačkaš, rasipnik, proždrljivac, licemer, razvratnik, neveran, izdajica i dostojan prezrenja, odavao se svakoj vrsti nemoralnog ponašanja. Posle tri meseca vladavine oduzeo je sebi život pošto je neprijatelj odneo pobedu nad njim.

“Vitelije, koji je nasledio Otona, nije ni u kom pogledu bio iznad njega. Imao je iste poroke. Nema sumnje da je potpuno nepotrebno da ti ih ponovo navodim, ali nemoj misliti da preterujem; dovoljno je samo da pogledaš istoriju imperatora i njihove biografije i vidiš koliko je među njima bilo čestitih, pravednih i odlučnih! Julije Cezar, Oktavijan, imperator Trajan i Tit mogu se ubrojati u izuzetke, ali te uveravam da bi se i kod njih za jedno dobro moglo pronaći deset zala.

“Toliko toga bih ti mogla reći i o papama i ljudima svete Crkve, koji bi zapravo, mnogo više nego drugi, morali biti besprekorni i sveti. Ukoliko je istina da je u prvo vreme hrišćanstvo bilo nečisto, čistota koju u njemu nalazimo od kada je Konstantin darivao Crkvi ogromne prihode i bogatstva, je sasvim jasna onima koji zavire u ove priče i hronike! Ukoliko mi odgovoriš da je to bilo nekada i da je danas sve u redu, pogledaj oko sebe i reci mi da li se svet poboljšava i ima li više postojanosti i čvrstine u delima i odlukama prinčeva, kako duhovnih tako zemaljskih. Isuviše se dobro vidi; neću ti više o tome govoriti. Stoga pitam zašto muškarci toliko go-

vore o nepostojanosti i lakoumnosti žena. Zar ih nije sramota da uopšte otvore usta kada vide da važne poslove za koje su zaduženi – oni, a ne žene – vode toliko neodlučno i lakoumo, moglo bi se reći, kao da su deca! Sam Bog zna da li ostaju pri onome što odluče ili se dogovore na savetima!

“Međutim, kada sve uzmemo u obzir, šta je drugo nepostojanost i lakoumnost, do raditi suprotno od onoga što nalaže razum, koji svako biće zdravoga duha nagoni da čini dobro? Kada neki muškarac ili žena dopuste da im želja pomuti razum, to je slabost i nepostojanost; što više neka osoba ponire u grešku i greh, to je slabija, jer više nije prosvetljena razumom. Činjenica je, kako kažu knjige – a što, po mom mišljenju, iskustvo ne poriče – da ćeš uprkos svemu što filozofi i drugi autoriteti tvrde o ženskoj lakoumnosti, otkriti da nikada nijedna žena nije bila izopačena u onoj meri kao što je to bila gomila muškaraca.

“Najgore žene koje su ostale zabeležene u knjigama su Atalija i njena majka Jezabela, kraljica Jerusalima, koje su proterale narod Izrailja; takođe i kraljica Francuske Brino i još neke. Ali pomisli samo na izopačenost Jude koji je okrutno izdao dobrog Gospodara čiji je apostol bio i od kog je primao samo dobra! Pomisli još i na zlobu i okrutnost Jevreja i naroda Izrailja koji ne samo da su mržnjom i ljubomorom oterali Isusa Hrista u smrt, već su izdajnički ubili nekoliko svetih proroka koji su ga najavljivali, kamenovali jedne, drugima smrskali lobanju; ili još na Julija Otpadnika (Apostata) čiji je ludački razvrat naveo neke da pomisle da je on bio jedan od antihrista; nevernog Denisa, tiranina sa Sicilije, čiji je život bio toliko razvratn da je čoveka sramota i da čita o njemu; ili o svim onim zlim kraljevima koji su vladali po svetu, nevernim imperatorima, papama jereticima i drugim pohlepnim prelatima bez vere, svakom antihristu koji će doći, i reći mi zar nije bolje da muškarci čute! Zar ne bi trebalo da žene zahvale Bogu što je bogatstvo njihove duše stavio u telo žene? Dovoljno sam ti rekla o tom pitanju. Ali da bih odgovorila na primere onih koji optužuju žene za toliku slabost, sada ću podsetiti na neke izuzetno jake žene o čijem životu je veoma poučno i veoma lepo slušati.”

L U KOME SE GOVORI O SNAŽNOM KARAKTERU GRIZELDE, MARKIZE OD SALUCIJE.

“Knjige govore o markizu od Salucije, koji se zvao Gotje i nije imao ženu. Bio je divna ličnost i veoma čestit, ali je njegovo ponašanje bilo čudno. Vazali su ga često molili da pristane da se oženi kako bi produžio lozu. Dugo je odbijao, a onda najzad reče da bi rado uzeo ženu ukoliko bi mu obećali da će se lepo ophoditi prema nevesti koju on izabere. Vazali se zakleše da će poštovati njegove uslove. Markiz je uživao u lovu i obučavanju sokolova za lov. Pored njegovog zamka nalazila se mala poljska koliba u kojoj su živeli siromašni seljani. U njoj je živio stari Žanikol, slabunjav i jadan, ali koji je čitavog života ostao pravedan i čestit. Ovaj predvični čovek je imao kćer od devetnaest godina koja se zvala Grizelda, i koja se predano brinula o njemu i zarađivala za život tako što je prela vunu. Markiz koji je tuda često prolazio, primetio je izvanredno držanje te poštene devojkice; a dopadala mu se i zbog lepog tela i lica. Jednoga dana, markiz stade pred svoje vazale kojima je obećao da će se oženiti, i reče im da se okupe određenog dana i proslave njegovo venčanje, zahtevajući da sve žene budu prisutne na toj svečanosti. Pripreme su bile raskošne. Na dan venčanja, kada su se svi muškarci i sve žene okupili pred njim, rekao je sviti da se popne na konje i pođe po nevestu. Otišao je pravo do kuće Žanikola i sreo Grizeldu koja se vraćala sa izvora, noseći vrč vode na glavi. Upita je gde joj je otac; ona kleče i odgovori da je u kući: ‘Idi pozovi ga’, reče joj. Kada čestiti starac izađe pred njega, markiz mu reče da želi da se oženi njegovom kćerkom. Žanikol odgovori da će učiniti po njegovoj volji. Tada gospe udoše u kolibicu da obuku nevestu, odenuše je u haljine i okitiše je skupocenim nakitom koji je markiz pripremio kako bi bila u skladu sa njegovim položajem. Odveo ju je u svoj dvor i uzeo je za ženu. Ukratko, ova žena se tako dobro ophodila prema svima da ju je plemstvo, krupno i sitno, obožavalo, jednako kao i običan narod, jer je umela tako prijatno da se obrati svakome da su svi bili oduševljeni. Ispunjavala je takođe i dužnost žene, služila i volela muža kao što se mora.

“Te godine, markiza je donela na svet jednu devojkicu i to rođenje je s radošću prihvaćeno. Kada je dete dostiglo uzrast da

može prestati sa dojenjem, markiz je poverio Grizeldi, kako bi iskušao njenu odanost i strpljenje, kako njegovi vazali ne vole da njegovo potomstvo vlada njima i da zahtevaju smrt devojčice. Na tu vest – koja bi za svaku majku bila užasna – Grizelda odgovori da je to i njegova kći i da on može odlučivati o njenoj sudbini. Stoga je dete poverila jednom konjušaru. Praveći se kao da je vodi da je ubije, konjušar ju je krišom odveo u Bolonju kod markizove sestre, grofice od Panisa, da je ona podiže i brine se onjoj. Grizelda se trudila da ne pokaže ni najmanji znak tuge ili ganutosti, čak ni onda kada je mislila da je njena kći mrtva. Godinu dana kasnije, markiza je ponovo bila trudna; rodila je lepog dečaka čije rođenje bi dočekano s radošću. Međutim, markiz, koji je želeo da još jednom iskuša svoju ženu, reče da mora da ga ubije kako bi udovoljio svojim baronima i vazalima. Ona mu odgovori da ukoliko im smrt deteta nije dovoljna da je i ona spremna da umre, ukoliko on to želi. Predala je sina konjušaru kao što je to učinila i sa kćerkom, ne pokazujući ni najmanji znak tuge. Samo ga je zamolila da ga sahrani pošto ga ubije, kako nežno dečje telo ne bi postalo plen divljih zveri i ptica. Ali pred svom okrutnošću Grizeldino lice nije pokazivalo nikakvu dirnutost.

“Markiz se nije zadovoljio time i želeo je da je ponovo iskuša. Pošto su živeli zajedno već dvanaest godina i pošto je ponašanje ove žene svo to vreme bilo besprekorno, moglo se pomisliti da će biti lišena ovog novog iskušenja. Ipak, jednog dana markiz ju je pozvao u svoje odaje da joj kaže da zbog nje umalo nije izgubio svoj domen; njegovi vazali i sluge, kazao je, nezadovoljni su i uvređeni što moraju da priznaju Žanikolovu kći kao gospu i gospodaricu. Da bi ih umirio bilo je potrebno da se ona vrati svome ocu kao što je i došla i da se on oženi nekom ženom svog ranga. Grizelda, za koju je ova novost morala biti bolna i okrutna, odgovori: ‘Gospodaru, oduvek sam znala i često mislila da nema ničeg zajedničkog između veličanstvenosti tvog plemićkog porekla i moje bede. Nikada sebe nisam ni smatrala dostojnom da budem tvoja ljubavnica, a još manje tvoja supruga. Stoga sam spremna da se vratim svome ocu gde ću i okončati svoje dane. Što se tiče miraza koji si naredio da ponesem sa sobom, sećam se, i ti to znaš, da si mi pre nego što sam prekoračila prag očinske kuće, naredio da ostavim svu svoju odeću i da odenem haljine koje si ti za mene odredio da me u njima odvedeš; nisam ništa drugo donela u miraz

do svoje vernosti, čestitosti, poštovanja i siromaštva. Pravedno je da ti vratim tvoje dobro, skidam svoju haljinu i vraćam ti je. Evo prstena kojim si me venčao, evo ostalog nakita, prstenja, robe i ženske odeće u koju sam bila odevena i ulepšana u devojačkoj sobi. Sasvim gola napustih kuću svoga oca, i potpuno gola ću se u nju i vratiti. Ipak, čini mi se da je jedino nepristojno da golotinja ovog stomaka koji ti je izrodio dvoje dece bude izložna pogledima ljudi; stoga ću te zamoliti, ukoliko je to tvoja volja – jer jedino o tome brinem – da mi zauzvrat za devičanstvo koje sam ti donela – a koje neću poneti iz ovog dvora – daš jednu košulju kako bih prekrila golotinju one koja je nekada bila tvoja supruga i markiza.’ Na te reči, markiz nije mogao a da ne brizne u plač od ganutosti, ali se savlada i, izlazeći iz sobe, naredi da joj umesto sve garderobe done-su samo košulju.

“Tako se Grizelda, u prisustvu svih vitezova i svih gospi, svukla, izula i skinula sav nakit, zadržavši samo košulju. Čitavom zemljom se proneo glas da markiz želi da otera ženu; svi muškarci i sve žene dotrčaše u dvorac, očajni zbog te vesti. Gologlava, bosonoga, potpuno gola ispod košulje, Grizelda je otišla na konju u pratnji velikaša, vitezova i gospi; svi muškarci i sve žene su plakali, proklinjali markiza i sažalili se nad dobrotom svoje gospodarice. Grizelda, međutim, nije ni suzu pustila. Dođe do kuće njenog oca. Starac se uvek bojao da će se markiz jednog dana zaštititi tog neravnopravnog braka; čuvši galamu, izašao je u susret svojoj kćeri i doneo joj njenu staru, izlizanu suknju koju je čuvao za slučaj da se to dogodi. Pružio joj ju je ne pokazujući nikakve emocije. Grizelda je neko vreme ostala sa svojim ocem, živeći ponizno u siromaštvu, služeći ga kao i ranije, ne dopuštajući da se na njoj primeti ni najmanji znak tuge ili žaljenja; čak ga je i tešila što je morao da doživi taj jad da vidi kćer kako pada u siromaštvo pošto se toliko bila uzdigla.

“Kada je markiz procenio da je dovoljno iskušao svoju vernu suprugu, zatražio je od sestre da dođe kod njega praćena bogatom svitom gospodara i gospi, i da dovede njegovo dvoje dece ne rekavši ko im je otac. Objavio je svojim vazalima i slugama da bi želeo da se ponovo oženi i da za ženu uzme devojkicu veoma visokog roda, štićenicu svoje sestre. Na dan kada je trebalo da njegova sestra dođe, sazvao je u svome dvoru veoma lep zbor vitezova, gospi i izuzetno čestitih ljudi i naredio da se pripremi veličanstveno slav-

lje. Zatim pozva Grizeldu i obrati joj se ovim rečima: 'Grizelda, devojka kojom ću se oženiti doći će sutra. Želim da moja sestra i njena ugledna svita budu primljeni uz velike počasti, a kako ti poznaješ moje navike, uređenje soba i odaja, želim da se ti o tome pobrineš i da sve sluge budu pod tvojom komandom, kako bi svako bio primljen po redu, a osobito moja verenica koja će biti sa njima. Stoga nastoj da sve bude valjano pripremljeno.' Grizelda odgovori da će to učiniti sa zadovoljstvom. Sutradan, kada je svita stigla, veselje je bilo veličanstveno. Njena siromašna odeća uopšte nije smetala Grizeldi da napravi lep doček devojci za koju je verovala da je buduća nevesta; ukazala joj je počasti govoreći ponizno: 'Gospo moja, dobrodošli u ovu kuću.' Jednako ljubazno je primila i dečaka, sve muškarce i sve žene sa dvora, vodeći računa da nekog ne zaboravi. Iako je njena garderoba pokazivala da je veoma siromašna, njeno ponašanje je navodilo na pomisao da je ona žena veoma visokog roda i prepuna vrlina da joj nema premca; oni koji je nisu poznavali bili su iznenađeni koliko se plemenitosti i poštovanja krije pod tako siromašnom odećom. Grizelda je tako dobro organizovala veselje da nije bilo ni najmanje primedbe. Ona je osećala da je jako privlače mladić i devojka i nikako nije mogla da se odvoji od njih, opčinjena njihovom lepotom koju je neprestano hvalila.

"Markiz je naredio da se sve pripreme izvrše kao da će se oženiti devojkom. U vreme mise, on stade ispred svih, reče Grizeldi da dođe i upita je glasno: 'Šta misliš Grizelda o mojoj novoj supruzi? Nije li dobra i čestita?' Ona mu bez oklevanja odgovori: 'Svakako, gospodaru, ne bi se mogla naći ni lepša ni čestitija. Ali bih te ja u svoj poniznosti molila i savetovala sledeće: molim te da je ne maltretiraš ili podvrgavaš iskušenjima kojima si tako okrutno podvrgavao onu drugu, jer je ova daleko mlađa i podizana je u blagosti; zasigurno neće moći da podnese ono što je ona druga pretrpela.' Čuvši Grizeldin odgovor, markiza iznenadi njena odvažnost; divio se njenoj odlučnosti, snazi karaktera i istrajnosti, te ga obuze sažaljenje za sve nesreće koje je tako dugo podnosila zbog nje, i još uvek podnosi, a da to ničim nije zaslužila. Pred svima joj reče i ovo:

"Grizelda, dovoljno si dokazala svoju postojanost, istinsku vernost, odanost, iskrenu ljubav, poslušnost i iskrenu poniznost prema meni. Verujem da nijedan muškarac na svetu nije dobio toliko

dokaza supružničke ljubavi koliko sam ih ja primio od tebe.' Tada joj markiz priđe, nežno je uze u naručje, obasu poljupcima i reče: 'Jedino si ti moja supruga. Uopšte ne želim druge i nikada ih neću imati. Ova devojka za koju ti misliš da mi je određena, to je tvoja i moja kći. Ovaj mladić je tvoj sin. I neka svi koji su sada ovde prisutni znaju: sve ovo sam uradio samo da bih iskušao ovu ženu, a ne da bih je osudio. Decu sam poslao kod moje sestre u Bolonju da ih ona podiže; evo ih, nisam uopšte naredio njihovo pogubljenje.' Čuvši reči svoga muža, markiza se onesvesti od radosti. Kada je došla sebi, uze decu u naručje i obli ih suzama radosnicama. Budi sigurna da joj se srce cepalo od radosti, i da su svi muškarci i sve žene koji su tome prisustvovali plakali od radosti i bili ganuti. Poštovanje koje su ukazali Grizeldi bilo je veće nego ikada. Presvukla se i odenula najraskošniju odeću. Veselje je bilo veličanstveno i u opštoj razdraganosti, svi muškarci i sve žene su se nadmetali ko će bolje pohvaliti vrlost ove gospe. Grizelda i njen muž živeli su u sreći i miru još dvadeset godina. Markiz je u dvor doveo i svog tasta, Žanikola, o kome se nikada ranije nije brinuo. Otada su ga veoma poštovali. Njihova deca su sklopila lepe brakove, a kada je markiz umro, nasledio ga je njegov sin, uz odobrenje velikaša."

LI

U KOME SE GOVORI O RIMLJANKI FLORENCI.

"Ako je Grizelda, markiza od Salucije, predstavljala uzor hrabrosti i istrajnosti, plemenita Florenca, rimska imperatorka, je to bila još i više. Ona je podnosila udarce protivnika zadivljujuće istrajno, kao što se može pročitati u knjizi *Čuda Presvete Bogorodice*. Ova žena je bila izuzetno lepa, ali su njena čestitost i vrlost bile još izvanrednije. Njen muž je morao da ode u ratni pohod u neku daleku zemlju; svoje carstvo i svoju ženu poverio je jednom od svoje braće. Pošto je imperator otišao, njegov brat, koga je iskušao đavo, želeo je grešnu ljubav sa svojom snahom Florencom. Naime, on je vršio toliki pritisak na nju ne bi li ona podlegla njegovoj želji da ga je morala zatvoriti u jednu kulu, iz straha da je, kada molbama ne uspe da ga odvрати, ne uzme silom.

Zato je ostao zarobljen do povratka imperatora. Kada je najavljen njegov dolazak, Florenca, koja nikada nije ni pomislila da bi dever mogao da je okleveta, oslobodila ga je, u želji da njen muž nikada ne sazna za tu izdaju; tako je devera poslala u susret imperatoru. Kada je stigao pred njega, on mu o imperatorki reče najgore stvari koje se mogu zamisliti, optužujući je da je najgora od svih žena i da je naredila da ga zatoče, kako bi slobodno pustila na volju svojoj razvratnosti. Imperator poverova u ove reči. Bez ikakvog objašnjenja, naredi svojim ljudima da odu kao prethodnica i ubiju njegovu suprugu, jer nije želeo ni da je vidi niti da je zatekne živu. Međutim, Florenca, izbezumljena što čuje tako okrutnu optužbu, stade preklinjati one koji su bili određeni da je ubiju i na kraju ih ubedi da je puste da ode prurušena.

“Tokom svog putovanja dogodi se da ovoj plemenitoj gospi jedan slavni princ poveri obrazovanje svoga sina. Međutim, brat tog princa se zaljubio u nju. Pošto ju je dugo uzalud saletao, osvetio joj se za njena odbijanja tako što je ubio dete koje je spavalo kraj nje kako bi izazvao njenu propast. Ova plemenita imperatorka podnela je čvrsto, postojano i odlučno sve svoje nesreće, koje uopšte nisu bile male. Osuđena je za ubistvo deteta. Povedoše je na gubilište ali gospoda i gospe, znajući da je vodila uzoran život i da je neprestano pružala dokaze svoje vrlosti, nemadoše srca da je osude na smrt već se smilovaše nad njom i osudiše je na izgnanstvo. Beda u kojoj je živela nije pokolebala njenu posvećenost Bogu i njegovoj blaženoj majci. Jednog dana, pošto se pomolila, zaspala je u voćnjaku. Devica joj se prikazala u snu i rekla joj da ubere travu koja joj je pod glavom i da će ubuduće zarađivati za život lečeći sve bolesti.

“Božja volja je bila da neko vreme posle toga, kada se ova žena proslavila širom zemlje po tome što je svojom travkom lečila mnoge bolesti, prinčev brat – onaj koji je ubio bratovljevo dete – bude pogođen teškom bolešću. Stoga poslaše da se pronađe ta žena da ga izleči. Kada ona dođe pred njega, reče mu da je jasno da ga je Božja ruka kaznila i da ako želi da ozdravi, nema mu pomoći ukoliko javno ne prizna svoj greh; u suprotnom, neće moći da ga izleči. Tada on, obuzet grižom savesti, prizna užasnu izopačenost koja ga je naterala da ubije dete i da za taj zločin optuži ovu čestitu ženu kojoj je dete bilo povereno. Princa obuže veliki gnev. Želeo je da ispravi nepravdu i kazni brata, ali je ova gospa umela

da ga umiri svojim molitvama i izleči bolesnog. Tako mu je ona vratila dobro za zlo, kao što Gospod naš zapoveda.

“Isto tako, prođe malo vremena kada brat imperatora zbog kog je Florenca izgnana obole tako jako od lepre da je sav bio kao istruleo. Kako se širom sveta proneo glas da postoji žena koja može da izleči sve bolesti, imperator posla da je pronađu. Verujući da je njegova žena mrtva već odavno, nije znao da je to ona. Kada se našla pred imperatorovim bratom, ona mu reče da se mora javno ispovediti i da ga u suprotnom ne može izlečiti. Dugo je to odbijao, ali je na kraju priznao zaveru koju je skovao i sproveo protiv imperatorke, jer je dobro znao da ga Bog kažnjava za njegov greh. Kada imperator to ču, on polude od bola pri pomisli da je ubio odanu suprugu koju je toliko voleo. Htede da ubije svog brata, ali ova čestita žena se onda predstavi i umiri njegovu ljutnju. Tako je hvale vredno strpljenje Florenci pomoglo da povрати položaj i sreću, na veliku radost imperatora i sve njegove okoline.”

LII

U KOME SE PRIPOVEDA PRIČA O ŽENI BERNABA ĐENOVLJANINA.

“Kada je reč o vrlim i istrajnim ženama, možemo navesti još i priču koju je ispričao Bokačo u svojoj knjizi *Dekameron*. Okupiše se jednom u Parizu nekoliko lombardskih i italijanskih trgovaca za jedan sto da ručaju; pošto su razgovarali o svemu i svačemu, na kraju počеше da pričaju o svojim ženama. Jedan od njih, Đenovljanin po imenu Bernabo, počе da se hvali lepotom, mudročću, a iznad svega čestitošću svoje žene, nadugačko nabrajajući sva njena dobra dela. Među gostima se, međutim, nađe i jedan hvalisavac po imenu Ambrozije, koji mu skrenu pažnju da je odveć glupo tako hvaliti sopstvenu ženu, posebno kada je reč o čestitosti, jer nema nijedne žene, ma kako ona poštena bila, koju vešt zavodnik ne bi osvojio, poklonima, obećanjima ili lepim rečima. Tu se oni stadoše međusobno raspravljati i na kraju se opkladiše u pet hiljada forinti; Bernabo se kladio da uprkos svoj veštini ovaj drugi neće uspeti da spava sa njegovom ženom; Ambrozije se kladio u suprotno i obećao da će doneti i nepobitne dokaze svog uspeha. Ostali učesni-

ci činili su sve da ih odgovore od te opkalde, ali ništa nisu mogli da učine.

“Ambrozije krenu za Đenovu. Pošto je stigao u grad, prvo se raspita o životu i običajima Bernabove žene. Sve u svemu, ispričaše mu toliko toga dobrog da očajno pomisli da nikada neće uspeti da je zavede. Potpuno zbunjen, gorko se pokajao zbog svoje gluposti, ali kako mu se srce cepalo pri pomisli da će izgubiti pet hiljada forinti zbog opklade, odluči da se posluži lukavstvom. Stoga je potplatio neku jadnu staricu koja je stanovala u kući ove gospe; dao joj je novac pod uslovom da ga ona ubaci u gospinu sobu, sakrivenog u kovčegu. Starica, pod izgovorom da joj je taj kovčeg poveren na čuvanje, da je pun veoma vrednih stvari, a da su lopovi već pokušali da je opljačkaju, zamoli gospu da ga neko vreme sačuva kod sebe u sobi dok se vlasnici ne pojave. Gospa to rado prihvati. Sakriven u kovčegu, Ambrozije je vrebao gospu tokom noći i uspe da je vidi potpuno голу. Još je uzeo i jednu malu vreću za novac i jedan lep kaiš koji je gospa sopstvenim rukama izvezla, a onda se u najvećoj tišini ponovo sakri, tako da nije probudio ni gospu ni devojčicu koja je spavala kraj nje. Naime, ni jedna ni druga nisu ništa primetile, a posle tri dana starica dođe po svoj kovčeg.

“Ambrozije je bio srećan zbog takvog toka događaja i, sasvim zadovoljan time, objavi mužu u prisustvu svih gostiju da je uspeo da spava sa njegovom ženom i da je od nje dobio sve što je želeo. Najpre mu opisa raspored stvari u sobi i slika koje su se u njoj nalazile. Zatim pokaza vrećicu za novac i kaiš koji je Bernabo odmah prepoznao, rekavši da je to bio poklon njegove supruge. Međutim, osobito kada je detaljno opisao njeno nago telo, on reče da kao poseban znak ima beleg boje jagode ispod leve dojke. Pred takvim dokazima, muž više nije sumnjao u verodostojnost njegovih reči. Može se zamisliti njegov bol; ipak je platio svih pet hiljada forinti i odmah otišao u Đenovu. Pre nego što je stigao, poslao je poruku jednom od svojih pomoćnika koji je upravljao njegovim dobrima i u koga je imao puno poverenja, naredivši mu da ubije njegovu ženu; detaljno mu je opisao kako to da učini, ali ipak nije naveo razloge za to. Pošto je primio tu naredbu, poverenik reče gospi da moraju otići na konju u susret njenom mužu. Ona se obradova toj vesti i pođe sa njim. Odvede je u duboku šumu i reče joj da će je ubiti po naređenju njenog muža. Ali da bih ti ukratko ispričala, ova žena, koja je bila lepa i dobra, uspe da ubedi po-

verenika da je pusti da ode, obećavajući mu da će napustiti zemlju.

“Kada je bila na sigurnom, ode u jedan mali grad i tu ubedi jednu staricu da joj proda mušku odeću. Odsekla je kosu i prerušila se u mladića. Na kraju je postala sluga jednom bogatom i čestitom čoveku iz Katalonije po imenu Gospodar Feran, koji je pristao u luku da se osveži. Ona ga je toliko dobro služila da je bio izuzetno zadovoljan, jer nikada, kako je govorio, nije video tako dobrog slugu. Ova gospa je izmislila da se zove Sagira de Finjoli. Gospodin Feran se ukrcao na palubu svoga broda; sa sobom je poveo Sagira i plovio je do Aleksandrije. Tamo je kupio veoma lepe konje i sokolove. Pošto je pripremio ove poklone krenuo je u Egipat sultanu sa kojim je bio veoma blizak. Tamo je boravio već izvesno vreme kada je sultan primetio Sagira, koji je toliko odano služio svog gospodara i izgledao tako lepo i bio toliko ljubazan da je na njega ostavio najlepši utisak. Tada je sultan pitao Ferana da mu ga ustupi, obećavajući da će ga proglasiti glavnim nadstojnikom. Gospodar Feran pristade na to, mada teška srca. Ukratko, Sagira je tako dobro služio sultana da je on želeo da sve potpuno prepusti njemu; Sagira je imao toliku vlast da su se svi poslovi obavljali preko njega.

“Trebalo je da se u jednom od sultanovih gradova održi vašar, te su trgovci pristizali sa svih strana. Sultan je Sagiru naredio da se tamo nađe kao upravitelj i brine se o njegovim interesima. Bog je tako hteo da se izdajica Ambrozije, koji je stekao bogatstvo zahvaljujući novcu koji je dobio od Bernaba, nađe tu takođe, u društvu drugih Italijana koji su došli da prodaju nakit. Svi su nastojali da pridobiju naklonost Sagira, koji je bio sultanov predstavnik u gradu. Budući da je bio gospodar i glavni nadstojnik, strani trgovci su mu redovno donosili nakit i nudili mu da kupi, te se tako jednog dana pred njim našao i pomenuti Ambrozije. On otvori jednu malu škrinju punu nakita u želji da ih pokaže Sagiru. U toj škrinji se našla i mala vreća za novac i kaiš. Sagira, koji ih je odmah prepoznao, uze da ih posmatra, pitajući se kako su se te stvari mogle naći čak tu. Ambrozije nije ni mislio na događaje koji su se odavno odigrali; stoga se stade smeјati. Videvši ga tako veselog, Sagira mu reče:

“Čini mi se, prijatelju, da se smeјete što me zanima ova mala vreća za novac koja je predmet za žene. Ipak, moraćete priznati da je veoma lepa.”

“Ambrozije joj odgovori: ‘Gospodine, vaša je ukoliko je želite, a ja sam se nasmejao kada sam se setio kako sam do nje došao.’

“Molim vas, reče Sagira, ispričajte mi to.’

“Tako mi vere, reče Ambrozije, dobio sam je od jedne lepe žene koja mi ju je poklonila posle jedne noći ljubavi. Povrh toga, zaradio sam još i pet hiljada forinti na opkladi, jer sam se kladio sa njenim glupavim mužem, nekakvim Bernabom, da ću spavati sa njom. Nesrećnik je naredio da se žena ubije, ali je zapravo njega trebalo kazniti, jer muškarci moraju znati da su žene slabe i da se lako osvajaju, a lud je onaj koji se u njih pouzda.’

“Gospa tada shvati razlog besa svog muža, koji do sada nije znala. Ali kako se ova oprezna žena savršeno dobro savladavala, ona odluči da ništa ne otkriva dok za to ne dođe pravi trenutak. Stoga se Sagira napravi kao da je Ambrozijeva dogodovština baš zanimljiva; reče mu da je pravi veseljak i da bi voleo da mu on postane najbolji prijatelj; pozeleo je čak da ovaj ostane u zemlji i da se bavi trgovinom za njega, jer želi da mu on postane partner i obeća da će mu dati veliku svotu novca. Ambrozije je bio oduševljen ovim razgovorom. I zaista, Sagira mu je dao prodavnicu, i da bi ga bolje zavarao, poverio mu puno novca i pokazao toliko prijateljstva da su se vidali svakog dana. Pod izgovorom da želi da razveseli sultana, on ga zamoli da mu ispriča ovaj događaj. Onda se Sagira raspita o stanju Bernaba koji je pao u bedu, delom i zbog velike sume novca koju je izgubio, a delom i zbog tuge koja ga je ubijala. Da bih u nekoliko reči ispričala priču do kraja, Sagira ubedi Đenovljane koji su se nalazili u zemlji da Bernabu prenesu želju sultana da ga vidi u svojoj zemlji. Kada je došao da se predstavi pred sultanom, Sagira posla po Ambrozija. Ali je prethodno rekao svom gospodaru da Ambrozije laže kad se hvališe da je zadobio naklonost gospe; stoga ga zamoli da, ukoliko istina izađe na videlo, kazni pomenutog Ambrozija kao što i zaslužuje. Sultan mu to i obeća.

“Kada Ambrozije i Bernabo dođoše pred sultana, Sagira reče sledeće: ‘Ambrozije, Njegovoj Ekselenciji, ovde prisutnom sultanu, biće drago da ponovo čuje kako si dobio opkladu sa ovde prisutnim Bernabom, kada si mu uzeo pet hiljada forinti i kako si spavao sa njegovom ženom. Ispričaj nam to u detalje. ‘Ambrozije poblede, kao da ni kod tako pokvarenog čoveka istina ne može lako da se prikrije, jer, iznenađen, nije to očekivao. Ipak, on se pribra i

reče: ‘Gospodaru, zašto je važno da ja to ispričam ili ne? Bernabo to već zna. Ja se jako stidim njegove sramote.’ Na to, Bernabo, ispunjen jadom i sramotom, zamoli da mu se dopusti da ne sluša i da mu dopuste da izađe. Međutim, Sagira kroz šalu odgovori da mu od toga ništa neće biti i da bi trebalo da sasluša. Ambrozije shvati da više ne može izbegavati i počeo iznova pričati, drhtavim glasom, verziju kakvu je ispričao Bernabu, a i njima. Kada je završio svoju priču, Sagira zapita Bernaba da li je to što im je Ambrozije ispričao istina. On odgovori da u to nema sumnje. ‘Kako možete biti tako sigurni, reče tada Sagira, na osnovu tako jadnih dokaza, da je ovaj čovek spavao sa vašom ženom? Jeste li vi toliko glupi da ne znate da postoji nekoliko načina da se na prevaru sazna kakvo je telo žene a da se ipak ne spava sa njom? I zbog toga ste naredili da je ubiju! Vi zaslužujete smrt, jer su vaši dokazi nedovoljni.’

“Tada Bernaba obuze strah, a Sagira, koji više nije mogao da otúti ono što je mislio da treba reći, okrenu se Ambroziju ovim rečima: ‘Lažljivi prevarantu! Lažljivče! Priznaj! Priznaj sad istinu pre nego što ti zavrneš šiju! Bolje bi bilo da kažeš. Imamo dokaza da tvoj otrovni jezik izriče sve same laži; znaj da žena za koju se hvališ da si dobio njenu naklonost, nije mrtva i da je jako blizu nas i da se čudi tvojim bezočnim lažima. Jer je ti nikada nisi ni dotakao, to je sigurno.’ Bilo je mnogo prisutnih, kako među sultanovim vazalima tako i među Lombardima, koji su sve to slušali u velikom čudu. Ukratko, Ambrozije na kraju bi primoran da pred sultanom i gomilom svedoka prizna kako ga je pokvarenost naterala da počini tu prevaru kako bi za opkladu dobio pet hiljada forinti. Kada je Bernabo čuo istinu, postao je lud od besa, misleći da je nepravедno ubio svoju ženu, ali mu ova čestita gospa priđe i reče mu: ‘Šta bi ti, Bernabo, dao onome ko bi ti vratio ženu živu, čestitu i netaknutu?’ Bernabo odgovori da bi dao sve što ima. Onda mu ona reče: ‘Bernabo, mili prijatelju, ljubavi moja, zar me ne prepoznaješ?’ Skamenjen od čuda, Bernabo je mislio da sanja. Onda mu ona otkri svoje grudi i reče: ‘Pogledaj Bernabo, to sam ja, tvoja verna supruga koju si ti bez razloga osudio na smrt.’ Plačući od radosti, oni padoše jedno drugom u zagrljaj. Sultan i svi prisutni behu očarani ovim događajem; hvališe postojanost ove gospe i zasuše je bogatstvom. Sve Ambrozijevo bogatstvo je pripalo njoj, jer je sultan naredio njegovu smrt u najtežim mukama. Tada se Bernabo i njegova supruga vratiše u svoju zemlju.”

LIII

POŠTO JE SASLUŠALA GOVOR ISPRAVNOSTI O
ISTRAJNOSTI ŽENA, KRISTINA JE PITA ZAŠTO SE TE
PLEMENITE GOSPE IZ PROŠLOSTI NISU IZJASNILE
PROTIV KNJIGA U KOJIMA SE O NJIMA IZNOSE
NEISTINE I BORILE SE PROTIV MUŠKARACA KOJI IH
KLEVEĆU. ODGOVOR ISPRAVNOSTI.

To su bile priče koje mi je ispričala Ispravnost. Sada nemam vremena da ispričam sve, kao na primer priču o Leeni, Grkinji koja nije htela da izda dva muškarca koja je poznavala i sebi je zubima odgrizla jezik samo da ne bi podlegla mučenjima kojima ju je izložio sudija da bi je naterao da prizna. Pričala mi je i o mnogim drugim ženama koje su odbile da iznevere pravdu i istinu i koje su bile toliko hrabre i odlučne da su izabrale smrt i ispile otrov. A ja, Kristina, ja joj tada rekoh: “Gospo moja, lepo ste pokazali da su žene dokazale veliku odlučnost i hrabrost i mnoge druge vrline; zapravo, tako nešto se ne bi moglo reći ni o jednom muškarcu. Stoga se čudim da je toliko predivnih žena, tako učenih, obrazovanih, koje su bile uzor rečitosti u toliko lepih knjiga, da su do danas dopuštale da muškarci govore sve te strahote o njima, a da im ne uzvrate. One su dobro znale da su to laži.”

Ona mi odgovori: “Draga Kristina, lako je odgovoriti na to pitanje. Po svemu što sam ti do sada rekla u slavu znamenitih žena, jasno je da su one svu svoju inteligenciju primenile u brojnim delima iz najrazličitijih oblasti, jer se nisu sve bavile istom temom. Ti si određena da izgradiš Grad, a ne one. Naime, da bi inteligentni i iskreni muškarci cenili žene, bila su dovoljna njihova dela, i nije bilo potrebe pisati o njima. A kada je reč o svem tom vremenu koje je proteklo pre nego što su razotkriveni oni koji ih optužuju i njihove klevete, kažem ti da se sve dešava na vreme i u pravi čas ako se sagleda večnost. Kako je Bog mogao tako dugo da toleriše jeresi protiv njegove svete reči, koje su tako teško iskorenjene i koje bi još ostale tu da se nije ustalo protiv njih da se uguše? Ima puno stvari koje bivaju dugo vremena prihvaćene, a onda na kraju, jednoga dana, podvrgnute raspravi i opovrgnute.”

Tada ja, Kristina, nastavih: “Gospo moja, evo šta je pravedno, mada znam da zli jezici pronose glasine protiv tog dela i govore da ako je tačno da je nekada postojala i ako se još i danas može naći

poneka čestita žena, to ne znači da su sve takve niti veći broj njih.”

Ona mi odgovori: “Pogrešno je reći da većina njih nije odlična, po onome što smo videle, a što nam iskustvo svakoga dana potvrđuje o njihovoj pobožnosti, milosrdnim delima i njihovim vrlinama. One ne čine grozote i ne vrše otimačine koje neprestano uznemiravaju svet! A to je baš čudno ako nisu sve čestite? Nije se mogao naći nijedan pravednik u čitavom gradu Ninivi – koji je bio veoma naseljen – dok Večnost u njega nije poslala Jona da ga uništi ukoliko se ne preobrati. Nije se mogao pronaći ni u Sodomi, kao što smo to videli, kada je vatra sa neba pala na grad da ga uništi, posle odlaska Lota. A povrh toga, primetićeš da je među učenicima Isusa Hrista bilo svega dvanaest muškaraca, među kojima se našao jedan veoma loš. A muškarci se usuđuju da tvrde da bi sve žene morale biti dobre i da bi trebalo kamenovati one koje to nisu! A ja ih molim da najpre pogledaju sami sebe, i neka onaj koji je bezgrešan baci prvi kamen. Jer kakvo bi zapravo trebalo da bude njihovo ponašanje? Svakako, kažem ti, kada muškarci budu savršeni, žene će ih imitirati.”

LIV

U KOME KRISTINA PITA DA LI MUŠKARCI GOVORE
ISTINU KADA TVRDE DA JE MALO ŽENA VERNO U
LJUBAVI. ODGOVOR ISPRAVNOSTI.

Nastavljajući razgovor, ja, Kristina rekoh ovako: “Gospo moja, ostavimo sada pitanja koja nas pomalo udaljavaju od teme našeg razgovora, jer ima još onih koja su mi na umu i koja bih vam postavila, kada bih bila sigurna da će vam se ono što kažem dopasti; naime, to što vas nameravam pitati daleko je od umerenosti koja je osobena Razumu, iako odgovara zakonima Prirode.”

Ona mi odgovori: “Draga Kristina, pitaj sve što god želiš, jer učitelj ne sme koriti učenika željnog znanja, ako mu ovaj postavlja mnoštvo pitanja.

“Gospo moja, postoji na ovozemaljskom svetu prirodna privlačnost muškaraca prema ženama i žena prema muškarcima; to uopšte nije društveni zakon već telesna privlačnost; ona čini da se oni, nagonjeni seksualnom željom, uzajamno vole nežno i strasno.

Oni ne znaju šta to u njima raspaljuje vatre strasti, ali svi muškarci i sve žene poznaju to stanje koje se zove ljubav. Međutim, muškarci imaju običaj da kažu da su žene, uprkos svim svojim zakletvama, nedosledne, neljubazne, lažljive i začuđujuće varljive. Sve to navodno potiče od njihovog lakoumnog karaktera. Mnogi autori ih tako optužuju, a posebno Ovidije koji je izneo žestoke optužbe u svojoj knjizi *Ljubavna tehnika*. A kada je dobro oklevetao žene u njoj, Ovidije i svi ostali kažu da to što su toliko u svojim delima pisali o pokvarenosti i zlobnosti žena, to je zarad opšteg i javnog dobra, kako bi upozorili muškarce na ženska lukavstva; jer bi se, po njima, žena trebalo paziti kao zmije skrivene u travi. Stoga mi, draga Gospo, recite šta je po sredi.”

Ona mi odgovori: “Drago moje dete, ne znam više šta da ti odgovorim na te optužbe za neverstvo, jer si ih ti i sama sasvim dovoljno opovrgla u *Poslanici Bogu ljubavi* i *Poslanicama o Romanu o Ruži*. Ali ću ti pokazati da greše pokušavajući da to učine, kao što si me podsetila, zarad javnog dobra. Evo razloga: opšte i javno dobro nisu ništa drugo do dobit ili opšte dobro u srcu jednog grada, zemlje, zajednice, u kome ili kojoj svaka žena ili svaki muškarac učestvuje ili ima udela. Ali ono što se radi za dobro jednih, a ne i drugih moralo bi se zvati privatno ili lično, a ne nikako javno dobro. To bi još manje bio slučaj kada se uzme od jednih da bi se dalo drugima; to se čak ne bi smelo zvati ni privatno ili lično dobro, već teška krađa, učinjena na štetu jednih, a u korist drugih. Jer se ovi autori ne obraćaju ženama da bi ih posavetovali da se čuvaju zamki koje im postavljaju muškarci. Međutim, sasvim je izvesno da muškarci često varaju žene svojim lukavstvima i svojom dvoličnošću. A nema nikakve sumnje da žene takođe pripadaju Božijem narodu, da su i one ljudska bića sa istim pravima kao i muškarci i da one nisu neke druge rase niti pripadaju nekoj drukčijoj vrsti koja bi se mogla isključiti iz moralnog vaspitanja. Iz toga bi trebalo zaključiti da ukoliko je reč o opštem dobru, odnosno ukoliko su ta dela sačinjena u korist obe strane o kojima je reč, ona bi se jednako odnosila na žene, kako bi se sačuvale od zamki koje im postavljaju muškarci, kao što su to napisali o ženama za muškarce.

“Ali ostavimo sada to pitanje kako bismo odgovorili na drugo, odnosno pitanje o tome kako žensko srce nije sposobno da voli. Kako bih ti dokazala da su daleko vernije nego što se govori, biće

dovoljno da ti navedem primer nekoliko žena koje su volele do smrti. Najpre ću ti govoriti o plemenitoj Didoni, kraljici Kartagine, čija sam ti blistava junaštva već opisala, a koja si i ti sama navela u svojim pesmama.”

LV

U KOME SE GOVORI O DIDONI, KRALJICI KARTAGINE I VERNOSTI ZALJUBLJENIH ŽENA.

“Kao što sam ti već pričala, Didona, kraljica Kartagine, slavno je vladala svojim gradom u sreći i miru. To je bilo u vreme propasti Troje. Slučaj je hteo da princ Eneja, bežeći iz svog rodnog grada predvođeci mnoštvo Trojanaca, pristane u luku Kartagine. Hiljade oluja nosile su ga morima; njegovi brodovi su bili slupani, ponestalo mu je hrane, a veliki broj njegovih ljudi je umro. Bio je umoran od takvog lutanja po moru, bez odmora, bez hrane i utočišta. Kako nije hteo da naljuti kraljicu ove zemlje i iskrca se bez njenog odobrenja, poslao je izaslanike pred nju i zatražio dozvolu da se usidri u luci. Ova plemenita žena bila je uzor čestitosti i vrline; znala je za slavu Trojanaca koji su tada bili najslavniji narod na svetu; znala je takođe i to da princ Eneja potiče iz kraljevske porodice Troje. Ne samo da mu je dozvolila da pristane, već mu je lično izašla u susret u pratnji ugledne svite velikaša, gospođa i gospođica. Primila ga je na obali, njega i njegove pratioce, uz sve počasti, a onda ga je odvela u svoj grad u kome je u njegovu čast i na njegovo zadovoljstvo priredila veličanstveno slavlje. Ali što bih ti o tome nadugačko pričala? Njemu je boravak bio toliko prijatan da je Eneja uživajući u tim zadovoljstvima zaboravio na sve nedaće koje je preživio. Eneja i Didona su se toliko često viđali da je Ljubav, koja ume da se uvuče u srca, učinila da zavole jedno drugo.

“Ipak, kasnije se pokazalo da je Didonina ljubav prema Eneji bila mnogo jača nego ona koju je on gajio prema njoj. On joj se zakleo na vernost, obećao da će joj zauvek pripadati i da nikada neće voleti nijednu drugu. Međutim, to ga nije sprečilo da ode pošto mu je ona pomogla da se oporavi, pošto ga je obasula bogatstvom i ugodnostima, popravila, opremila i snabdela njegove brodove i pošto ga je zasula blagom i bogatstvom; jer nije želela da

štedi ni u čemu što je bilo za onoga ko je osvojio njeno srce. Otišao je a da joj nije ni zatražio dopust, pobjegao je kao izdajnik usred noći, a da ona o tome nije ništa znala. Tako joj je uzvratilo za gostoprinstvo. Taj raskid je jednoj Didoni zadao veliki bol; toliko ga je volela da je htela da prestane da se smeje i živi. Naime, pošto je stala jadikovati, bacila se na lomaču koju je naredila da zapale (neki kažu da se ubila Enejinim mačem). Tako je tragičnom smrću umrla plemenita kraljica Didona, koja je bila toliko poštovana da je njena slava nadmašila slavu svih žena svih vremena.”

LVI

ZALJUBLJENA MEDEJA.

“Medeja, kći kralja Kolhide i posednica tolikih znanja, volela je Jasona veoma iskreno i verno. On je bio grčki ratnik veoma vešt u ratovanju. Čuo je da na ostrvu Kolhidi, kraljevstvu Medejinog oca, postoji jedan čudnovat ovan koga čuvaju mnoge čarolije a za čije se zlatno runo verovalo da se ne može osvojiti. Jason je to saznao i, budući da je neprestano želeo da uveća svoju slavu, napustio je Grčku sa brojnim drugovima u nameri da se okušaju u tom izazovu. Kada je stigao na Kolhidu, kralj mu reče da ni snaga ni hrabrost smrtnika nisu dovoljni za osvajanje runa, jer je bilo začarano; mnogi ratnici su se u tome okušali: svi su tamo i ostavili život, a njemu bi bilo žao da i on tako nastrada. Jason mu bez okolišanja odgovori da ga smrt neće odvratiti od onoga što je namio. Jasonova lepota, kraljevsko poreklo i hrabrost privukli su Medeju, kraljevu kći; smatrala je da će on za nju biti izvanredna prilika i da ona ne bi umela voleti više. Odlučila je takođe da ga sačuva od smrti, jer nije mogla da se pomiri sa tim da jedan takav ratnik tako nastrada. Stoga mu je dugo i sasvim slobodno pričala. Ukratko, ona ga je očarala šarmom i čarolijama, jer ih je ona sve znala, a njega je naučila, pošto joj je obećao da će se njome oženiti, kako da osvoji zlatno runo. Dakle, Jason se zakleo da će je uzeti za ženu, obećavši joj da nikada neće imati drugu i da će je verno voleti čitavog života. Međutim, pošto je od nje dobio sve što je želeo, on je pogazio svoju zakletvu, jer ju je napustio zbog druge. Medeja koja bi radije dopustila da je iseku na stotine komada nego da ga

tako prevari, bila je potpuno očajna i njeno srce više nikada nije upoznalo radost.”

LVII

TIZBA.

“Ovidije, kao što znaš, u svojoj knjizi *Metamorfoze* govori da su u gradu Vavilonu postojale dve ugledne građanske porodice, koje su živele tako blizu jedna druge da su zidovi njihovih dvoraca bili zajednički. Imali su dvoje dece, najlepše i najnaprednije na svetu. Jedno je bio dečak koji se zvao Pira, a drugo devojčica, po imenu Tizba. Ovo dvoje još nevine dece, od svega sedam godina, su se toliko snažno uzajamno voleli da nisu mogla živeti jedno bez drugog; svakog dana i jedno i drugo je jedva čekalo da ustane, doručkuje i ode da se igra sa onim drugim, da se sretnu. Ovo dvoje dece se uvek moglo videti kako se igraju zajedno. Tako je bilo sve dok nisu postali momak i devojka. Što su više rasli to je žar ljubavi više obuzimao njihova srca; neki su primetili da su oni uvek zajedno, glasine su počele da se šire. Došle su i do ušiju Tizbine majke koja je svoju kćer zatvorila u njene odaje, rekavši joj, potpuno besna, da će je sprečiti da posećuje Pira. Dvoje mladih su toliko patili zato što su bili zatvoreni da se od njihovog plača i jadikovanja cepalo srce. Oni nisu mogli da podnesu tu okrutnu patnju da budu rastavljeni. Njihova nesreća trajala je dugo, ali snaga njihove ljubavi se zbog toga nije umanjila niti oslabila: iako se nisu viđali, njihova je ljubav rasla kako su godine prolazile. Dostigoše uzrast od petnaest godina.

“Jednog dana, Tizba, koja je neprestano mislila samo na Pira, plakala je sama u sobi. Slučaj je hteo da je bacila pogled na zajednički zid ova dva dvorca. Zakukala je ovako: ‘O, okrutni kameni zide! Ti koji me deliš od moje ljubavi, kada bi imao makar malo samilosti, ti bi se otvorio i dopustio mi da vidim onog kog moje srce toliko voli.’ Rekavši to, njen pogled privuču ćoškić zida na kome je videla kroz sasvim mali otvor, svetlost dana. Zagrebala je pukotinu kopčom svoga kaiša, jer nije imala nikakav drugi alat i uspe da je proširi dovoljno da može da proturi sponu kroz zid, tamo gde je Pira mogao da je primeti, što se i dogodilo.

“Bio je to dogovoreni znak koji je dvoma zaljubljenima omogućavao da se redovno nađu kod otvora da razgovaraju i iskažu nežnu žalost. Najzad, vođeni svojom iskrenom ljubavlju, skovaše plan da iskoriste noć i pobjegnu krišom od roditelja i da se nađu izvan grada, kraj jednog izvora pod jednim belim dudom, gde su se nekada igrali, kada su bili mali. Tizba je prva stigla na izvor, jer je njena ljubav bila jača. Čekala je svog dragog, kada je čula režanje lava koji je dolazio na izvor da pije vode; uplašena, pobjegla je i sakrila se u grmlje u blizini, ali bežeći ispustila je belu maramu koju je imala na glavi. Lav je nađe i nad njom povratu iznutrice zveri koju je upravo proždrao. Tada naiđe Piram, pre nego što se Tizba usudila da izađe iz skrovišta. Pod svetlošću meseca on ugleda maramu okrvavljenu mesom i bi ubeđen da je lav upravo proždrao njegovu dragu. Oseti tako snažan bol da sebi mačem probode telo. Umro je pre nego što je Tizba stigla i pronašla ga u tom žalosnom stanju; videvši da na grudima drži krvavu maramu, shvati razlog njegove nesreće. Tada ona oseti takav bol da više nije želela da živi. Kad vide da je njen dragi ispustio dušu, bolno ga oplaka, a onda se ubi istim mačem.”

LVIII.

U KOME SE GOVORI O HERI.

“Ljubav čestite gospodice Here prema Leandru nije bila ništa manja od ljubavi Tizbe prema Piramu. Strahujući da ne dovede u pitanje poštenje ove gospe, Leandar je više voleo da se izloži velikim opasnostima kako bi sačuvao tajnu o svojoj ljubavi. Imao je običaj da ide da je vidi kada svi već spavaju, radije nego da joj direktno priđe naočigled svih; tajno je napuštao svoju postelju usred noći kako bi bio sam u velikom morskome tesnacu koji su zvali Helespont; tada bi ga preplivao kako bi došao do kule nazvane Abidos, na drugoj strani. Tu ga je čekala Hera, budna kraj prozora. Zimi, kada su noći bile duge i mračne, Hera je u ruci držala baklju kako bi svom dragom naznačila kuda da ide.

“Dvoje zaljubljenih su nekoliko godina koristili ovo lukavstvo, sve dok Fortuna, ljubomorna zbog njihovog zadovoljstva, nije rešila da ih toga liši. Bilo je to u zimsko doba, kada je more zbog

oluje postajalo pogibeljno, uzburkano, nemirno i silovito. Oluja je besnela već nekoliko dana, a čekanje je za dvoje ljubavnika koji su umirali od ljubavi izgledalo još duže; proklinjali su vetar i loše vreme koje nikako nije prolazilo, kada je Leandar jedne noći ugledao znak na prozoru. Gonjen željom i misleći da je Hera upalila baklju kako bi ga dozvala, želeo je da krene tamo uprkos opasnosti, misleći da bi to bio neoprostiv kukavičluk ukoliko bi odustao. Avaj! Nesrećnica, koja nije želela da se on izlaže tolikim opasnostima i koja mu je sama zabranila da to čini, držala je upaljenu baklju kako bi mu pokazala put ukoliko se on ipak upusti u tu avanturu. Ali opaka Fortuna naterala je Leandra da krene protiv talasa. Nije mogao da se izbori sa strujama koje su ga odnele na pučinu gde je i nastadao utopivši se. Jedna Hera, koja je imala neki užasan predosećaj, neprestano je plakala. Kada je zora počela da se rađa, ona se vrati do prozora na kome je provela čitavu noć, jer joj nije bilo ni sna ni odmora. Videvši da na vodi pluta telo njenog ljubljenog, odluči da ga ne nadživi. Baci se u more i umre od prevelike ljubavi, držeći svog ljubljenog u zagrljaju.”

LIX

ĐIZMONDA, KĆI PRINCA SALERNA.

“Bokačo je u svom *Dekameronu* ispričao da je bio nekada davno princ od Salerno po imenu Tankred. On je bio otac jedne prelepe, ljupke, čestite i lepo vaspitane devojke, po imenu Đizmonda, a koju je tako strasno voleo da nije mogao da podnese da se razdvoje. Tako je osetio sve jade ovoga sveta kada je morao da prihvati da je uda, iako su ga svi oko njega u to ubeđivali. Na kraju ju je dao vojvodi od Kampanije, ali nije bila dugo udata jer je vojvoda malo posle toga umro. Stoga ju je otac uzeo nazad kod sebe, rešen da je više nikada neće udavati. Ova devojka je bila sva radost u starosti svome ocu, ali znalo se da je lepa, vesela, živahna i sviknuta na zadovoljstva. Veruj da joj se nije nimalo dopadalo da živi mlada bez muža, ali se nije usudila da se protivi očevoj volji.

“Kako je ova gospa na prijemima obično bila uz svog oca, jednog dana je primetila jednog učitelja jahanja među gomilom izuzetno čestitih ljudi sa dvora; za nju je on, među svim tim vite-

zovima i plemićima, bio najlepší, najljupkiji i u svakom pogledu dostojan da bude voljen. Ukratko, njegova ličnost ju je toliko zavela da je odlučila, kako bi veselije provela svoju mladost, da olakša muke svoje putenosti i da ga uzme za ljubavnika. Međutim, ona je dugo posmatrala, sedeći za stolom sa svojim ocem, manire i ponašanje ovog mladića, koji se zvao Gišar, pre nego što mu je otkrila svoja osećanja. Kako su dani odmicali i što ga je više posmatrala, to joj se činio sve boljim u svakom pogledu.

“Jednoga dana, kada je dovoljno razmislila, pozvala ga je pred sebe i rekla: ‘Gišar, ljubavi moja, poverenje koje imam u vašu dobrotu, vernost i odanost nagone me da vam otkrijem neke velike tajne koje se tiču mene i koje nikome drugom ne bih poverila. Nego, pre nego vam se poverim, želim da mi date reč da ćete ćutati o mojim tajnama i da ih nikome nećete odati.’ Gišar odgovori: ‘Gospo moja, budite uvereni da nikada neću odati ni najmanju vašu tajnu; na to vam se zaklinjem svojom čašću.’ Tada mu Đizmonda reče: ‘Gišar, znaj da imam naklonosti prema jednom čestitom mladiću koga bih želela da imam za ljubavnika. Ali kako nisam potpuno slobodna da sa njim razgovaram, niti imam bilo kog od poverenja ko bi mu govorio o mojim osećanjima, želim da ti budeš glasnik naše ljubavi. Imaj na umu, Gišar, da u tebe imam više poverenja nego u bilo kog drugog, jer ti poveravam svoju čast i predajem je u tvoje ruke.’ Gišar tada pade na kolena i reče: ‘Gospo moja, ja poznajem vašu čestitost i poštenje. Znam da nikada ne biste uradili nešto što bi vas obeščastilo. Stoga vam ponizno zahvaljujem što ste baš meni među svim ostalima ukazali poverenje i što ste me udostojili i otkrili mi tajnu vašeg srca. Meni možete, premila Gospo, poveriti sve svoje želje bez imalo bojazni. Biću ponizni sluga onoga koji je imao sreće da ga zavoli jedna tako čestita žena kao što ste vi, jer uistinu, on će uživati u plemenitoj i lepoj ljubavi.’ Čuvši ga kako govori od srca, Đizmonda, koja je želela da ga iskuša, uze ga za ruku i reče: ‘Gišar, nežni moj prijatelju, znaj da si ti jedini izabranik moga srca i jedina moja želja, jer mi se čini da zahvaljujući plemenitim osećanjima koja gajiš i tvom izuzetnom ponašanju zaslužuješ da budeš voljen najuzvišenijom ljubavlju.’ Mladića obuze radost i ponizno joj se zahvali.

“Ukratko, njihova ljubav je trajala dugo, a da se o tome nije pronela nikakva glasina. Međutim, Fortuna, ljubomorna zbog njihovog zadovoljstva, nije želela ljubavnicima više da dopusti da žive

u radosti i pretvorila je zadovoljstvo u gorku patnju, i to na najneobičniji način. Jednog letnjeg dana, kada se Đizmonda šetala u bašti sa dvorskim damama, njen otac, koji je bio srećan samo u njenom prisustvu, ode sam u sobu svoje kćerke kako bi sa njom razgovarao i rasonodio se. Zatekao je zatvorene prozore i namaknute zavese na krevetu. Ne videvši nikoga, pomislio je da je legla da se odmori, a nije želeo da je budi. Stoga sede na jedan divan i utonu u dubok san. Kada je Đizmonda procenila da se dovoljno šetala, vrati se u svoju sobu i leže u krevet kao da će zaspati, naredi svim pratiljama da izađu i za sobom zatvore vrata. Niko nije primetio da je otac tu. Misleći da je sama, Đizmonda ustade, ode po Gišara koji je bio zatvoren u jedan od njenih garderobera i uvede ga u sobu. Oni su razgovarali iza zavesa, misleći da su sami, kada se princ probudi i vide da je njegova kći sa nekim muškarcem. On oseti takav bol pri pomisli da će on obeščastiti njegovu kćer da se jedva suzdržao da ga ne raspори. Međutim, on se pribra i prepozna glas onoga koji je bio sa njom, zatim se spremi i napusti sobu, a da ga dvoje ljubavnika nije ni primetilo. Kada su iscrpli sva svoja zadovoljstva, Gišar se iskrade, ali je princ naredio da ga prate, te su ga uhvatili i stavili u zatvor. Zatim ode kod svoje kćeri, ostavši sam sa njom u sobi, očiju punih suza, izobličeno lice, on joj se obrati ovim rečima:

“Đizmonda, mislio sam da imam najlepšíu, najpošteniju i najčestitiju kći od svih. Tim pre sam preneražen da me niko nikada ne bi mogao uveriti u suprotno, da to nisam video sopstvenim očima, jer me niko ne bi uverio da bi se ti prepustila u zagrljaj nekome muškarcu s kojim nisi u braku. Pošto sada znam šta se zapravo događa, ja ću svoju starost i ovo malo dana što mi je preostalo provesti u jadu i bolu. A to što sam smatrao da se nikada ne bi prepustila osećanjima koja su nedostojna tvoga ranga, moj jad čini još većim. Ali sada vidim da to nije tako i da si se ti zaludela najneuglednijim plemićem sa mog dvora. Ako već moraš da se prepustiš takvoj raskalašnosti, moj dvor ti nudi izbor među najuglednijim muškarcima a ne da dopustiš da te zavede nekakav Gišar! Veruj mi da će skupo platiti bol koji mi je naneo. Jer želim da znaš da ću ga oterati u smrt i da bi i tvoja sudbina bila ista, da sam samo iz srca mogao izbrisati ljubav prema tebi. Ali nema oca koji ovoliko voli svoju kćer, i ja se ne mogu na to odlučiti.”

“Može se zamisliti Đizmondino razočaranje kada je shvatila da

njen otac zna sve što je ona toliko pokušavala da sakrije. Ali vrhunac njenog očaja bilo je to što je otac pretio da će ubiti onoga kog je toliko volela sa tolikim žarom. Poželjela je da istog časa umre. Iako se pripremala da napusti ovaj svet, ona prikupi hrabrost i, potpuno mirno, bez ijedne suze u oku, odgovori ovako: 'Oče moj, pošto je Fortuna želela da vi saznate ono što sam ja nastojala da sakrijem, moj jedini zahtev je, ako bih mogla dobiti oprostaj i spasti život onoga čiju smrt tražite, da vam ponudim moj život u zamenu za njegov. Jer bih ja rado umrla umesto njega, a ako mislite da ću moliti vaš oprostaj ukoliko ispunite svoje pretnje, varate se, jer ni ja neću više živeti, i uveravam vas da ćete ukoliko njega ubijete okončati i moje dane. A što se tiče vašeg besa, možete se ljutiti samo sami na sebe. Jer ako ste vi biće od krvi i mesa, zar mislite da ste rodili kćer od kamena ili drveta? Iako ste tako stari, morali biste se sećati da strast upravlja mladošću koja živi u raskoši i dokolici, i koliko je teško odupreti se njenim žaokama. Kada sam shvatila da ste odlučili da me više nikada ne udate, osećajući da sam mlada i puna života, odlučila sam da nađem ljubavnika. Nemojte misliti da je to bilo bez razloga i razmišljanja što sam prihvatila da udovoljim zanosu svoga srca; naprotiv, dugo sam posmatrala kako se Gišar ponaša i otkrila sam da je on najbolji i najčestitiji muškarac na vašem dvoru. To biste i vi morali znati, jer ste ga vi odgajili. Šta je ugled, ako nije čestitost? Sada nije reč o krvi i mesu. Uopšte nemate prava da kažete da sam se zaludela najmanje uglednim muškarcem na vašem dvoru, nema ni najmanjeg razloga da nas progonite vašom ljutnjom, imajući u vidu greške koje ste i sami počinili. A kada ste priznali da želite tako okrutnu osvetu, ona ne treba da se dotakne njega – to bi onda bila nepravda i greška – već mene, jer ja sam načinila prvi korak i rekla mu ono o čemu nije ni slutio. Šta je mogao da uradi? Morao bi biti bednog srca da odbije ženu mog ranga. Stoga njega treba poštediti, a ne mene.'

"Na te reči, markiz napusti Đizmondu, ali ipak nije oprostio Gišaru. Sutradan je naredio da ga ubiju tako što će mu iščupati srce iz grudi. Zatim je naredio da se srce stavi u zlatni pehar koji je poslao svojoj kćerki po jednom čoveku od poverenja. Naredio mu je da joj kaže da joj daje ovaj poklon, jer zna da će je radovati da primi ono što je volela najviše na svetu, a što je upravo primila ona koja je bila njegovo najveće blago. Glasonoša ode pred Đizmondu da joj uruči poklon i prenese poruku koju je imao. Ona uze pehar,

otvori ga i odmah shvati šta se dogodilo. Uprkos bolu koji ju je pogodio, ostala je ponosna i gorda i odgovori bez imalo emocija: 'Prijatelju, recite markizu da cenim njegovu pravednost barem zato što je ovom srcu umeo da dodeli prebivalište kakvo zaslužuje, jer mu jedino zlato i drago kamenje priliče.' Onda se naže nad pehar i prekri srce poljupcima izgovarajući dirljive reči: 'O, srce ljubljeno! Izvoru svih mojih radosti! Prokleta bila okrutnost onoga koji je želeo da te gledam očima koje pripadaju mome telu, tebe koji si uvek prisutan u očima moje duše! Nesreća je tragično okončala tok tvog čestitog života, ali je pokvarena Fortuna izigrana tvojim grobom koju je tvoje poštenje zaslužilo čak i u očima mog neprijatelja. Sada je pravedno da tebi, o ljubljeno srce, ona koju toliko voliš oda poslednju počast umivajući te suzama, jer te neću izneveriti. Uostalom, tvoja duša neće biti dugo sama, a moja je obaveza da ti se što pre pridružim. Ta varljiva Fortuna koja te je toliko upropastila biće još jednom, sasvim suprotno, sreća što te je moj okrutni otac poslao meni; tako sada mogu da ti odam počasti i da razgovaram s tobom pre nego što napustim ovaj svet i pridružim se tvojoj duši, od koje ne mogu da budem odvojena. Znam da me tvoj duh doziva i želi.' Đizmonda je jadikovala izričući toliko dirljive reči da ih niko nije mogao slušati a da ne lije suze. Toliko je plakala da je izgledalo kao da su joj se oči pretvorile u izvore iz kojih je neprestano u pehar tekla reka suza. Međutim, uopšte nije jecala niti jaukala, već je poljupcima pokrivala srce govoreći mu tiho.

"Sve je to jako iznenadilo gospe i gospođice koje su bile oko nje, jer nisu znale ništa o ljubavnoj avanturi niti razloge za toliku tugu. Međutim, one su plakale, dirnute što vide svoju gospodaricu tako očajnu i stadoše je tešiti. Ništa nije pomoglo i uzalud je bilo što su je najbliže prijateljice pitale za uzrok njenog bola. Pošto je dugo plakala, skrhana tolikom nesrećom, ona reče: 'O, srce ljubljeno! Odała sam ti poslednje počasti; ne preostaje mi ništa drugo do da pošaljem svoju dušu da se pridruži tvojoj!' Izgovorivši to, ona ustade, ode do ormara odakle je izvukla neku bočicu u koju je stavila otrovno bilje da otpusti sokove u vodi, kako bi imala spreman otrov kada dođe trenutak. Nali otrov u pehar u kome se nalazilo srce i bez imalo oklevanja, popi u jednom dahu. Zatim se baci na krevet da sačeka smrt, čvrsto stežući pehar na grudima. Kada njene pratilje videše kako prvi znaci smrti potresaju njeno telo, u očaju pozvaše njenog oca. On je izašao da se prošetati ne bi li

malo zavarao svoju tugu; kada je stigao u Đizmondinu sobu, otrov se već beše raširio njenim venama. Potpuno očajan zbog tragičnog razvoja događaja i kajući se zbog onoga što je učinio, stade joj govoriti nežno, lijući gorke suze u nadi da je uteši. Ali njegova kći, naprežući se da bi mu govorila, odgovori: ‘Tankrede, sačuvaj svoje suze za druge, jer su ovde beskorisne. Ne trebaju mi, uopšte ih ne želim. Ličiš mi na zmiju koja plače nad žrtvom koju je upravo ujela. Nije li bilo bolje da tvoja nesrećna kćerka živi srećna, voleći u tajnosti čestitog čoveka, nego da je gledaš kako jadno umire zbog tvoje surovosti? Jer će sada svi jasno videti ono što je ona želela da sačuva kao tajnu.’ To behu njene poslednje reči. Izdahnula je stežući pehar na svom srcu. Njen nesrećni ostareli otac umre od tuge. Takav je kraj doživela Đizmonda, kći princa od Salerna.”

LX

U KOME SE GOVORI O IZABELI I
DRUGIM LJUBAVNICAMA.

“Bokačo u svom *Dekameronu* priča takođe da je u Italiji, u gradu Mesini, živela devojka po imenu Izabela, koja je imala tri brata koji su odlagali njenu udaju jer su bili tvrđice. Imali su jednog poverenika koji im je vodio poslove; on je bio veoma lep i ljubazan mladić koji je od ranog detinjstva poveren njihovom ocu da ga odgaja. Kako su se viđali svakog dana, dvoje mladih su se zaljubili jedno u drugo. Neko vreme su uživali u svojoj ljubavi, ali su na kraju braća primetila. Oni su to smatrali teškom uvredom i odlučili da ubiju mladića, koji se zvao Laurentije, jer su se bojali da će ukaljati čast svoje sestre, ako od toga naprave javni skandal. Stoga su jednog dana odveli mladića na jedno imanje koje im je pripadalo. Tu su ga, u nekoj bašti, ubili i sahranili među drvećem. Vratili su se u Mesinu i uverili svoje ljude da je Laurentije poslom otputovao daleko.

“Izbo, koja je ovog mladića strasno volela, bila je nesrećna što je izgubila društvo svog prijatelja. Podstaknuta snagom ljubavi, imala je užasan predosećaj i nije mogla da izdrži da ne pita jednog od svoje braće gde su poslali Laurentija. Brat joj strogo odgovori: ‘Što ti to moraš da znaš? Teško tebi, ako te čujem da pričaš o

njemu!’ Izbo shvati da braća znaju za njihovu vezu i iz toga zaključujući da su sigurno ubili njenog dragog. Zato je svaki put kad bi ostala sama padala u dubok očaj. Svaku noć je provodila u suzama, nije želela da spava, gorko je žalila za onim kog je volela, toliko i tako snažno da se razbolela. Izgovarajući se na svoju bolest ona zamoli braću da joj dopuste da ode da se odmori na imanju koje imaju izvan grada. Oni joj učiniše po volji. Devojka, koja je u srcu osećala šta se sve dogodilo, nađe se sama u bašti u kojoj je Laurentije sahranjen; tražila je svuda i najzad našla mesto gde je zemlja nedavno bila podizana i shvati da će tu naći telo. Tada je zemlju raskopala budakom koji je ponela i uistinu ga našla. Grleći ga u očaju, ona se sva predade svom bolu.

“Znala je da ne može dugo da ostane kraj njega a da se to ne otkrije; zato ga je ponovo sahranila, ali je sa sobom ponela glavu svog ljubavnika, jer su ga njena braća ubila odsekavši mu glavu. Dugo ju je ljubila, zatim ju je uvila u predivno platno i sakrila u jednu od velikih vaza u kojima se gaji majoran. U nju je zasadila jednu prelepu plemenitu i mirišljivu biljku koja se zove bosiljak, i vrati se u grad sa urnom. Ona je toliko bila vezana za nju da je po čitav dan i noć provodila kraj prozora gde ju je bila stavila i nikada je ničim drugim nije polivala do svojim suzama. To je trajalo jako dugo, sasvim suprotno onome što kažu muškarci kada tvrde da žene jako brzo zaboravljaju, a njen jad je svakog dana izgledao sve veći. Gnojivo koje se stvorilo od glave učinilo je da bosiljak brzo raste i postaje sve lepši. Ukratko, ona se toliko brinula o ovoj vazici da su susedi, kojima je bilo čudno što ona neprestano suzama zaliva tu biljku na prozoru, na kraju na to skrenuli pažnju njenoj braći. Oni su je krišom posmatrali i videli koliki je njen bol. Bili su time jako iznenađeni i pitali se šta bi mogao biti uzrok, te joj noću ukrađoše bosiljak. Kakav je njen jad bio sutradan, kada je primetila da je nestao! Molila ih je da joj ga vrate, obećavajući da će im prepuštiti svoj deo nasleđstva samo ako prihvate da joj ga vrate. Gorko jadikujući govorila je: ‘Avaj! Koja je nesrećna zvezda želela da se rodim sa ovako surovom braćom! Do te mere se protive svemu što meni predstavlja sreću da čak jedna nesrećna vaza bosiljka koja ih ništa ne košta nema milosti kod njih. Uzeli su mi je i odbijaju da mi je vrate, iako je to sve što im tražim od nasleđstva. Avaj! Šta bi bilo kad bi morali da mi daju nešto vrednije!’ Nesrećnica, koja nije prestajala da plače, na kraju se razbolela i pala u

postelju. Dok je bila bolesna, neprestano je žalila za svojom vazom, odbijajući sve što su joj nudili ili davali na poklon. Tako je tužno i umrla. Nemoj da misliš da je to samo izmišljotina, jer je o toj ženi i njenom bosiljku smišljena tužbalica, koju i danas možeš čuti.

“Šta još reći? Mogla bih ti navesti bezbroj zaljubljenih žena čija je istrajnost u ljubavi bila bez premca. Bokačo priča i priču o jednoj ženi kojoj je muž dao da pojede srce ljubavnika i koja nikada više nije pojela ni mrvicu bilo čega drugog. To je bio slučaj i sa gospom de Fejel koja je volela čuvara zamka Kusi. Čuvarica zamka Verži takođe je umrla od ljubavi, kao i Izolda koja je volela Tristana. Dejanira, Herkulova ljubavnica, se ubila posle njegove smrti. Stoga nema sumnje da kada jedna žena da svoje srce, njena ljubav je postojana i duboka, mada postoje i lakoverne žene.

“Međutim, ovi dirljivi primeri i svi oni koje bih ti mogla navesti ne treba da ohrabre žene da se bacaju u smrtonosno more strasti koje je za osudu, jer se to uvek završi loše, nanosi bol i šteti njihovom telu, bogatstvu, časti i – što je najgore – njihovom spasenju. One koje budu imale dovoljno zdravog razuma da izbegnu strast slediće put mudrosti, jer ne treba uopšte slušati muškarce koji neprestano nastoje da obmanu one koje su spremne da se prepuste strasti.”

LXI

U KOME SE GOVORI O JUNONI I MNOGIM SLAVNIM ŽENAMA.

“Govorila sam ti o velikom broju žena o kojima se mogu pročitati priče u hronikama. Pošto nemam nameru da ti ih sve ponavljam – jer bi to onda bila beskrajna pripovest – neće biti potrebno da ti iznosim dokaze za opovrgavanje tvrdnji svih ovih muškaraca koje si pomenula. Da zaključimo, pričaću ti o nekim ženama koje su slavne, ne toliko zbog svoje čestitosti koliko zbog čudnih stvari koje su im se dogodile.

“Junona, kći Saturna i Ope po pisanju pesnika i na osnovu paganske pogreške, bila je poznata među svim ženama te vere, ali prvenstveno zbog svoje dobre sudbine pa tek onda zbog ličnih kvaliteta. Ona je bila sestra i supruga Jupitera, za koga se smatralo

da je vrhovni bog. Kako je sa svojim mužem živela u izobilju i blagostanju, ona je proglašena boginjom bogatstva. Saminčani su verovali da će živeti u najvećem izobilju zahvaljujući njenoj statui koju bi imali posle njene smrti. Po njihovom verovanju ona je upravljala pravilima braka, a žene pred porođaj su joj upućivale molitve. Svuda su bili njeni hramovi, oltari, sveštenici, njoj su posvećivane igre i prinošene joj žrtve. Dugo su je poštovali Grci i stanovnici Kartagine. Povrh toga, njena statua je odneta u Rim i stavljena na Kapitol u Jupiterov hram, gde je bila na tronu uz svog supruga. Rimljani, koji su tada bili vladari sveta, obavljali su u njenu čast brojne i raznovrsne obrede.

“*Item*, Europa, kći Agenora iz Fenikije, takođe je bila slavna jer je Jupiter, koji je bio zaljubljen u nju, po njoj nazvao treći deo sveta. Treba znati da su različite zemlje, veliki i mali gradovi nosili imena žena, kao na primer Engleska, koja nosi ime jedne žene koja se zvala Angles. Moglo bi se navesti još mnogo drugih.

“*Item*, Jokasta, kraljica Tebe, poznata po svojoj tragičnoj sudbini, imala je tu nesreću da se uda za svog sina pošto je on ubio oca. Ni on ni ona nisu o tome ništa znali. Pala je u očaj kada je saznala istinu; doživela je i da vidi kako joj se dvojica sinova koje je sa njim imala međusobno ubijaju.

“*Item*, Meduza (ili Gorgona) bila je poznata po svojoj velikoj lepoti. Ona je bila kći veoma moćnog kralja Forcisa čije se bogato kraljevstvo nalazilo usred mora. Ta Meduza, kao što govore i stare hronike, bila je tako čudesno lepa da je njena lepota nadmašivala lepotu svih žena. Osim toga, ono što je neobično i natprirodno to je bio njen očaravajući pogled kojim je ona, uz lepotu tela i dugu kovrdžavu kosu boje zlata, očaravala svakog smrtnika kog bi pogledala, koji bi se skamenio videvši je. Otuda i metafora u legendi, po kojoj ih ona navodno pretvara u kamen.

“Helena, žena Menelaja, kralja Lakedemonije, kći Tindara, kralja Sparte i njegove supruge Lede, bila je veoma poznata po svojoj izuzetnoj lepoti i svojoj zaljubljenosti u Parisa, koja je dovela do propasti Troje. Šta god govorili o lepoti drugih žena, drevne priče govore da nikada nijedna žena rođena od smrtnika nije bila tako lepa; to je i nagnalo pesnike da kažu kako je ona kći boga Jupitera.

“*Item*, Poliksena, koja je bila mlađa sestra kralja Prijama, bila je takođe najlepša devojka koju pominju drevne priče. Osim toga,

bila je nepokolebljivo hrabra, kao što je i pokazala prihvatajući smrt a da se na njenom licu nije video ni najmanji strah, kada su joj odsekli glavu na Ahilovom grobu, pošto je rekla da će radije umreti nego pasti u ropstvo. Mogla bih ti navesti još mnogo drugih primera, ali ne želim dužiti.”

LXII

U KOME KRISTINA GOVORI. ODGOVOR
ISPRAVNOSTI KOJA OPOVRGAVA MIŠLJENJE ONIH
KOJI GOVORE DA ŽENE MAME
MUŠKARCE UDVARANJIMA.

Ja, Kristina, ja joj tada rekoh: “Gospo moja, u vezi sa ovim što ste upravo rekli, svakako da će žene koje unekoliko umeju da rasuđuju nastojati da izbegnu zamke ljubavnih strasti, jer, kako ja vidim, ona je po njih veoma štetna. Mnogi živo kritikuju one koje vole da se doteruju, nose lepe haljine i raskošnu odeću, jer se smatra da je njihova jedina namera da zavedu muškarce i da uspeju da ih navedu da ih zavole.”

Ona mi odgovori: “Draga Kristina, nije na meni da pravdam one kojima je stalo do lepog izgleda i koje nose prefinjenu garderobu; to je svakako porok i ne baš mali. Svako preterivanje pa i u oblačenju koje prevazilazi ono što je uobičajeno za određeni stalež je za optužbu. Ipak, ne s namerom da opravdam zlo, već da bih sprečila da neki preterano i bez razloga kritikuju lepo odevene žene koje viđaju, reći ću ti da ne rade sve to da bi zavele; za većinu njih, kako muškaraca tako i žena, uživanje u lepom izgledu i ljubav prema lepoj i skupoj odeći, čistoći i raskoši je čestita i prirodna sklonost. Ukoliko je to volja Prirode, njima je jako teško da se toga okanu, a onda bi to bila još jedna vrlina vredna hvale. Nije li o svetom apostolu Vartolomeju, koji je bio veoma ugledan čovek, pisalo da je čitavog života nosio svilenu garderobu sa resama ukrašenu dragim kamenjem, dok je Gospod naš propovedao siromaštvo? Oblaćiti se raskošno – što bi, da je reč o nekom drugom, značilo raskoš i pretvaranje – za njega je bilo normalno. Ipak, iako to nije bio greh, neki tvrde da je iz tog razloga Gospod naš pristao da ga živog oderu za vreme mučeništva. Međutim, ja te na sve ovo

podsećam da bih ti pokazala da niko ne treba da sudi o namerama prema odeći ili navikama, jer jedino Bog ima prava da sudi ljudima. Sada ću ti dati nekoliko primera za ovu temu.”

LXIII

RIMLJANKA KLAUDIJA.

“Bokačo priča, kao i Valerije Maksim, priču o Klaudiji. Ona je bila rimska patricijka koja je volela lepu i raskošnu odeću i lepe ogrlice. Kako je po tome bila mnogo prefinjenija od svih ostalih Rimljanki, neki su iz svega izveli zaključke koji su negativno uticali na njenu čestitost i narušili njen dobar ugled. Petnaeste godine od drugog punskog rata, u Rim je preneti velika boginja iz Pesine, koja je po verovanju Rimljana bila majka svih bogova. Sve plemenite gospe Rima stadoše u povorku da je dočekaju. Statua je stavljena na jednu galiju kako bi prešla Tibar, ali uprkos svim naporima veslači nisu uspeali da je odnesu do luke. Klaudija, koja je znala da je nepravedno optužuju za samodopadljivost, kleče pred statuu i sasvim glasno prizva boginju, preklinjući je da se smiluje i da joj snage da sama odvuče galiju do luke, kako bi svima pokazala da je njena čestitost netaknuta i da je ona ostala čista. Tada, ubeđena u svoju čistotu, ona uze kaiš i veza ga za potplatu galije koju je tako lako vukla kao da su svi veslači sveta bili na njenoj palubi. Svi su se zadivili.

“To što ti navodim ovaj primer, to nije zato što ja verujem da je ova statua, koju su ovi nevernici nazivali boginjom, na bilo koji način mogla ispuniti Klaudijinu molitvu. Želim samo da ti pokažem da ova žena, koja je bila samodopadljiva, nije zbog toga izgubila svoju čestitost, što proističe iz činjenice što je ona znala da će joj čistota vrline pružiti utočište. Jer je to bila jedina boginja koja joj je pomogla i nijedna druga.”

LXIV

ISPRAVNOST NAVODI NEKOLIKO PRIMERA ŽENA
KOJE SU BILE VOLJENE ZBOG VRLINA KOJE SU
POSEDOVALE, VIŠE NEGO ŠTO SU DRUGE BILE
VOLJENE ZBOG LJUPKOSTI.

“I kada bih priznala da se žene trude da budu lepe, koketne, ljupke i zavodljive da bi bile voljene, dokazaću ti da ih mudri i čestiti muškarci ne vole više iz tog razloga. Naprotiv, oni koji vole vrlinu više vole vrle, čestite i neporočne žene čak i ako su manje lepe od koketnih žena. Mogli bi mi odgovoriti – pošto žene privlače muškace vrlinom i čestitošću, da je nesreća što ih one tako privlače – da bi bilo bolje da su žene manje vrle. Međutim, to je sofizam, jer se ne moramo odreći dobrih i korisnih stvari ili ih zanemariti pod izgovorom da ih budale koriste za zlo. Svako mora da ispunjava svoje obaveze posvećujući se dobru, ma šta se dogodilo. Dokazaću ti brojnim primerima da su žene voljene zbog vrline i čestitosti koje poseduju, a mogla bih te najpre podsetiti na sve svetece Raja koje su muškarci priželjkivali, jer su bile poštene.

“*Item*, to što se Tarkvinije zaljubio u Lukreciju (onu koja je silovana, kao što sam ti već ispričala), to je pre bilo zbog njenog poštenja nego zbog njene lepote. Naime, za vreme jedne večere na kojoj je bio Lukrecijin muž i brojni drugi ugledni Rimljani, među kojima i Tarkvinije koji ju je kasnije silovao, svako od njih stade govoriti o svojoj ženi, tvrdeći da je njegova najbolja. Da bi se u to uverili i saznali koja zaslužuje najveće hvale, osedlaše konje i posetiše sva ognjišta. One koje su zatekli da se bave najčestitijim poslovima bile bi dostojne najvećeg poštovanja i počasti. Od svih supruga, Lukreciju zatekoše da se bavi najčestitijim poslom: ova divna i čestita žena, obučena u jednostavnu haljinu, prela je vunu i mudro zborila u društvu žena iz kuće. Tarkvinije, kraljev sin, bio je tada sa njenim mužem; bio je iznenađen njenom velikom čestitošću, njenim jednostavnim i prefinjenim ponašanjem, kao i njenom skromnošću. Otuda ta strast koja ga je navela na prestup koji je kasnije počinio.”

LXV

U KOME SE GOVORI O KRALJICI BLANŠI
KASTILJANSKOJ, MAJCI SVETOG LUJA,
KAO I ODRUGIM IZUZETNO UGLEDNIM I
MUDRIM GOSPAMA KOJE SU BILE VOLJENE
ZBOG VRLINA KOJE SU IMALE.

“Isto tako, plemenitu kraljicu Blanšu Kastiljansku, majku svetog Luja, voleo je grof od Šampanje zbog njene velike oštromnosti, hrabrosti, njenih vrlina i dobrote. Slušajući reči tako razumne koje je izgovarala ova plemenita i mudra kraljica koja ga je kudila, sasvim opravdano, što je započeo rat protiv Svetog Luja, rekavši mu da to nikada nije trebalo da uradi – imajući u vidu sva dobročinstva kojima ga je obasipao njegov sin – plemeniti princ se začudi, gledajući je netremice, tolikoj mudrosti i vrlini. Toliko se zaljubio u tu ženu – koja više nije bila u cvetu mladosti – da više nije znao šta da radi. Međutim, radije bi umro nego da joj otkrije svoj zanos, jer je sasvim dobro znao da je ona toliko čestita da nikada ne bi pristala da ga voli. Od tog trenutka on je postao žrtva nemira jedne lude strasti koja ga je nosila. Ipak je smogao snage da joj odgovori da više ne mora da strahuje da će započinjati rat protiv kralja, budući da je potpuno pripadao njoj i da će od sada sve svoje bogatstvo staviti pred nju, jer joj pripada i dušom i telom i da se u potpunosti podređuje njenoj volji. Tada je započela strast za čitav život, uprkos tome što je za grofa bilo jako malo nade da ikada doživi da mu se ta ljubav uzvрати. Tako je on napisao ljubavne tužbalice u kojima je uzvišeno hvalio ovu gospu, a njegove divne pesme postale su još čudesnije kada je kasnije za njih napisana muzika. Po njegovoj želji one su oslikane na zidovima sale za grofove u njegovom dvorcu Proven, kao i Troa, gde se i danas mogu videti. Mogla bih ti isto ovo ispričati i o mnogim drugim.”

Ja, Kristina, ja joj odgovorih: “Svakako, Gospo moja, u životu sam susrela primere koji pomalo podsećaju na ove koje ste upravo naveli. Poznajem čestite i mudre žene koje su bile traženije – sudeći po onome što su mi poverile žaleći se na neprijatnost koju zbog toga osećaju – od kada su im i lepota i mladost prošli, nego što su bile u cvetu mladosti. One mi kažu: ‘Dragi Bože! Šta to treba da znači? Da li to muškarci u meni vide neko neprilično ponašanje koje im daje nadu, neki razlog da pomisle da ću se prepustiti takvoj raska-

lašnosti?' Ali sada vidim, po onome što mi kažete, da ih njihova izuzetna vrlina čini da ih oni vole. Ovo kažem da bih opovrgla mišljenje onih koji tvrde da se jednoj vrloj ženi, koja želi da ostane čestita, nikada neće udvarati ili za njom žudeti protiv njene volje.”

LXVI

KRISTINA GOVORI, A ISPRAVNOST JOJ ODGOVARA
KAKO BI OPOVRGLA MIŠLJENJE ONIH KOJI KAŽU
DA SU ŽENE PO PRIRODI TVRDICE.

“Gospo moja, ne znam šta više da vam kažem, jer ste odgovorili na sva moja pitanja. Uverena sam da ste pokazali uolikoj meri su lažne klevete koje su svi ovi muškarci izrekli o ženama. Preciznije, ne vidi se zašto bi tvrdičluk, sasvim suprotno onom što najčešće govore, bio isključivo mana žena.“

Ona mi odgovori: “Draga Kristina, mogu te uveriti da tvrdičluk nije ništa više mana žena nego muškaraca; on je to možda i manje, jer – Bog to zna i ti to možeš lako i videti! – izrazit tvrdičluk muškaraca uzrok je i povod više zla u svetu nego što je ikada to bio tvrdičluk žena. Međutim, kao što sam ti već rekla, lud čovek uviđa sitnicu zbog koje je njegov komšija kriv, ali je slep za užase koje sam počini.

“Zato što se žene mogu često videti kako uživaju da skupljaju štofove, konac i sve sitnice koje su im potrebne u domaćinstvu, eto zato ih svi okrivljuju da su tvrdice! Međutim, uveravam te da se veliki broj žena, možda čak i ogroman deo njih, ne bi pokazao kao tvrdice ili škrtice ako bi trebalo dati dobra ili novac, uvek kada znaju da će se njihov novac valjano upotrebiti! Međutim, one koje su siromašne, one su primorane da vode računa o svakoj pari. Za njih su kase tako teško dostupne da su primorane da brižljivo čuvaju ono malo novca što imaju, jer znaju koliko je teško da dobi-ju drugi. Ima takođe i onih koji ih smatraju tvrdicama jer neke među njima imaju raskalašne muževe, rasipnike i proždrljivce; ove jadne žene dobro znaju da je njihovo domaćinstvo lišeno svega onoga što njihovi muževi proćerdaju i da će im deca živeti na proji; one takođe ne mogu da se suzdrže a da o tome ne govore svojim muževima preporučujući im da smanje troškove. To ne dokazuje ni

da su one škrtice niti da su tvrdice, već da su promišljene. Naravno, govorim o onim ženama koje to čine diskretno, jer se često mogu videti scene u kući zbog ovoga, jer muževi ne vole kada ih one ovako kore i zbog toga krive žene za ono za šta bi trebalo da ih hvale. Međutim, dokaz da tvrdičluk kao porok nije toliko svojstven ženama koliko bi neki želeli pokazuje dobrovoljno davanje milostinje; sam Bog zna koliko zarobljenika, čak i u saracenskim zemljama, koliko siromašnih, izuzetno čestitih ljudi i drugih kojima je to potrebno, svakoga dana u čitavom svetu žene pomažu, pružaju im utočište i daju milosrdne poklone!”

Ja, Kristina, ja joj tada rekoh: “U vezi sa tim, Gospo moja, sećam se da sam sreła žene koje zaslužuju najveće hvale što su na neupadljiv način velikodušno dale sve što su mogle. Čak i danas poznajem one koje osećaju veću radost da kažu: ‘Uzmi!’ svima onima kojima je to potrebno kakvu nijedan tvrdica ne bi mogao osetiti grabeći i sakupljajući. Međutim, znam zašto muškarci toliko ističu da su žene tvrdice. Jer iako se govori o darežljivosti Aleksandra, mogu vam reći da ja nikada nisam imala prilike da je vidim.”

Ispurnost se stade smejeti i reče: “Svakako, draga Kristina, gospe iz Rima nisu bile škrte kada je grad uništen ratom i kada je sav državni novac bio potrošen na potrebe vojske. Rimljani su se brinuli kako da nađu finansijska sredstva da održe ogromnu vojsku koja im je bila potrebna. Međutim, žene, a posebno udovice, svojom darežljivošću iza koje se nije krio nikakav interes, sakupile su sav svoj nakit i sva svoja dobra, ništa ne štedeći, i dale ih glavešinama Rima na poklon. Žene su slavljene zbog ovog darežljivog postupka, a kasnije im je nakit vraćen, kao što su i zaslužile, jer su one bile zaslužne za oporavak Rima.”

LXVII

U KOME SE GOVORI O DAREŽLJIVOSTI JEDNE
MOĆNE GOSPE PO IMENU PAULINA.

“U *Delima Rimljana* nalazimo još jedan primer darežljivosti žene, ovoga puta bogate, darežljive i plemenite žene po imenu Buza ili Paulina. Ona je živela u vreme kada je Hanibal vodio

nemilosrdni rat protiv Rimljana; celu Italiju je zapalio i preplavio krvlju, opustošio sve na šta je naišao i ubijao stanovništvo. Upravo je odneo veličanstvenu pobedu u Kani, tako užasnu po Rimljane, bilo je mnogo ranjenih i povređenih koji su bežali od užasa. Plemenita Paulina je primila sve one koje je mogla; nastanila ih je oko deset hiljada na svojim domenima, jer je bila neverovatno bogata. Negovala ih je o svom trošku i pomogla im novčano, toliko i tako dobro da bi mogli da se vrate u Rim i ponovo okupe vojsku. Pomoć i utočište koje im je ona tada pružila doneli su joj velike pohvale. Veruj mi, draga Kristina, da bih ti mogla navesti bezbroj velikodušnih, ljubaznih žena spremnih da pruže pomoć.

“Koliko samo ima darežljivih žena iz tvog vremena kojih ne mogu da se setim, a da ne gledam u istorijske knjige? Biće dovoljno da pomenem veliku darežljivost Margerite, gospe de la Rivijer, koja je još uvek živa. Ona je bila udata za pokojnog Gospodina Biro de la Rivijer, koji je bio prvi komornik kralja Šarla Mudrog. Ova gospa, za koju se znalo da je mudra, čestita i ugledna, pristustvovala je jednog dana izvanrednom slavlju u Parizu koje je priredio vojvoda od Anžua, onaj koji će kasnije postati kralj Sicilije; tu je bila i gomila plemenitih gospi, vitezova i veoma uglednih plemića na visokom položaju. Ova gospa, koja je bila mlada i lepa, pogleda oko sebe divan skup i primeti da nedostaje jedan iskusni vitez, izuzetno slavan, po imenu Amanion de Pomje, koji je mogao biti i mrtav. Ona se tog Amaniona de Pomjea sećala uprkos njegovim poodmaklim godinama, jer su joj njegova hrabrost i srčanost ostali urezani u sećanju, i mislila je da nema lepšeg ukrasa za jedan ugledni dvor nego što su hrabri i veoma ugledni muškarci, čak i ako su stari. Stoga je otišla da se raspita šta je taj vitez uradio te nije prisutan na slavlju. Rekoše joj da je u zatvoru Šatle zbog duga od pet stotina franaka koje je izgubio na turnirima. ‘O, kakva sramota za kraljevstvo, reče ova plemenita gospa, da se jedan takav čovek može uhapsiti zbog dugova, pa makar to bilo i na jedan sat!’ Tada sa svoje glave skide veličanstvenu dijademu, svu od zlata, i na svoju dugu plavu kosu stavi ukras od zimzelena; zatim dade dijademu jednom pažu rekavši mu: ‘Idite i odnesite ovu dijademu kao zalog za ono što taj gospodin duguje, kako bi ga odmah oslobodili i kako bi došao ovde.’ Tako bi urađeno, uz najveću hvalu ove gospe.”

LXVIII
U KOME SE GOVORI O PRINCEZAMA I UGLEDNIM
GOSPAMA U KRALJEVSTVU.

Ja, Kristina, ja joj onda rekoh: “Gospo moja, pošto ste upravo naveli primer gospe koja i danas živi i pošto ste počeli da navodite gospe iz Fancuske ili one koje žive u ovom kraljevstvu, najljubaznije vas molim da mi kažete šta vi mislite i da mi kažete da li verujete da bi bilo pravedno da se neke od njih nastane u našem Gradu. Naime, nisu li one isto toliko dostojne kao i strankinje?”

Ona mi odgovori: “Draga Kristina, uveravam te da među njima ima veoma čestitih žena i da bih ja volela da one budu naše sugrađanke.

“Najpre, nećemo moći da odbijemo plemenitu kraljicu Francuske, Izabo de Bavijer, koja uz Božju milost sada vlada, jer kod nje nema ni najmanjeg traga surovosti, pohlepe ili drugih neoprostivih grehova, već ona vlada u potpunoj dobroti i naklonosti prema svim svojim podanicima.

“Lepa, mlada, čestita i mudra Žana, vojvotkinja od Berija, supruga vojvode Žana, sina pokojnog kralja Žana Dobrog, brata kralja Šarla Mudrog, zar i ona ne zaslužuje iste hvale? Čitav svet slavi i hvali vrlinu te plemenite vojvotkinje koja je uzor poštenja, časti i mudrosti, iako je veoma mlada.

“Šta reći o kćerki pokojnog vojvode od Milana, Valentini, vojvotkinji od Orleana, supruzi Luja, sina kralja Francuske Šarla Mudrog? Može li se naći razboritija žena? Čitav svet poznaje njenu postojanu hrabrost, veliku ljubav koju je gajila prema svome mužu, izvanredno vaspitanje koje je pružila svojoj deci, valjano vođenje poslova, pravednost prema svima, njeno čestito ponašanje i poštenje u svemu.

“Šta bi se moglo reći o Margeriti, vojvotkinji od Burgonje, supruzi vojvode Žana Neustrašivog, sina Filipa Smelog, koji je bio sin Žana Dobrog? Nije li ona izuzetno čestita, verna svome mužu, blaga i plemenita držanja, besprekornog ponašanja i bez i jedne mane?

“A Mari, grofica od Klermona, kći vojvode od Berija i njegove prve supruge, supruga Žana, grofa od Klermona, sina naslednika vojvode od Burbona, nije li ona uzor svome staležu? Nije li ova princeza gajila veliku ljubav prema svome mužu? Nije li njeno

ponašanje besprekorno? Nije li ona lepa, dobra i čestita u svemu? Jer se njene vrline ogledaju u uzvišenom ponašanju i dostojanstvenom držanju.

A onu koju od svih najviše voliš, kako zbog njene izvanredne čestitosti tako i zbog njene bezrezervne dobrote i naklonosti prema tebi, onu koja te obasipa dobročinstvima, Margeritu, vojvotkinju Holandsku i groficu od Enoa, kćerku pokojnog vojvode od Burgonje Filipa Smelog i sestru sadašnjeg vojvode, zar ne treba i ona da se nađe među najizuzetnijima? Ne odlikuje li je vernost bez premca, izuzetna hrabrost i čestitost u upravljanju kućom, milostivost, iskrena posvećenost Gospodu našem, jednom reči, nije li izuzetna u svemu?

“Ana, vojvotkinja od Burbona, zar ona ne treba da se nađe među uglednim princezama? Nije li veoma cenjena i dostojna poštovanja u svakom pogledu?

“Zašto da govorim dalje? Trebalo bi mi mnogo vremena da pobrojim zasluge svih ovih žena!

“Dobra, uzvišena, plemenita i čestita grofica de Sen-Pol, kći vojvode od Bara, sestričina kralja Francuske, zar ne bi trebalo da i ona zauzme svoje mesto među najboljim ženama?

“Isto tako i Ana, koju ti voliš, kći pokojnog grofa od La Marša i sestra sadašnjeg grofa, supruga Luja de Bavijera, brata kraljice Francuske, ne bi narušila ugled ovog uzvišenog i uglednog skupa, jer su njene vrline bogougodne i mile ljudima.

“Ima, ma šta govorili klevetnici, još mnogo lepih i dobrih žena među groficama, baronesama, gospama, gospođicama, građankama i ženama svih staleža. Hvaljen Bog koji čuva njihovu čestitost! Neka udostoji pomoći one koje se ogreše! A u to nemoj sumnjati, jer sam tome svedokinja protiv svih zlobnika i klevetnika koji tvrde suprotno.”

A ja, Kristina, odgovorih joj: “Gospo moja, radost koju mi vi donesoste je ogromna.” Tada mi ona reče: “Draga Kristina, mislim da sam dobro obavila svoj deo posla za Grad žena. Izgradila sam lepe dvorce, mnoge lepe palate i kuće i nastanila ih plemenitim gospama. Već je potpuno naseljen brojnim društvima žena svih staleža. Sada je vreme da moja sestra Pravednost dođe da završi ovo delo. Stoga se ja zaustavljam ovde.”

LXIX
KRISTINA SE OBRAĆA PRINCEZAMA I
SVIM ŽENAMA.

Poštovane, uzvišene i slavne princeze Francuske i svih zemalja, i vi gospe, gospođice, žene svih staleža, vi koje ste ljubile, koje ljubite i koje ćete ljubiti čestitost i poštenje, vi koje ste mrtve, vi koje ste još žive i vi koje ćete se tek roditi, radujte se i budite srećne u našem novom Gradu koji je, hvala Bogu, skoro već sasvim sagrađen, kuće su uređene i skoro sve stanovnice su okupljene. Zahvalite Bogu koji me je vodio, tokom čitavog ovog marljivog rada, jer sam za vas želela da sagradim počasno utočište sa visokim zidinama i utvrđenjima, koje će vam biti uporište do svršetka sveta. Došla sam dovde u nadi da ću svoje delo završiti uz pomoć i podršku Gospe Pravednosti koja je obećala da će me podržavati, neprestano, sve dok grad ne bude potpuno završen. Molite se, stoga, za mene, moje poštovane gospe!

*OVDE SE ZAVRŠAVA DRUGI DEO
KNJIGE O GRADU ŽENA.*

*OVDE POČINJE TREĆI DEO KNJIGE O GRADU ŽENA,
U KOME SE GOVORI KAKO JE I KO ZAVRŠIO
KUPOLE I KOJE SU PLEMENITE GOSPE ODABRANE
DA NASTANE VELIKE DVORCE I VISOKE KULE.*

I
U PRVOM ODELJKU SE GOVORI O TOME KAKO JE
PRAVEDNOST DOVELA NEBESKU KRALJICU DA
NASTANI GRAD ŽENA.

Gospa Pravednost mi priđe u svom sjaju i reče mi: “Drago moje dete, uistinu, vidim da si radila mnogo i što si bolje mogla, kako bi uz pomoć mojih sestara završila izgradnju Grada žena, koji si lepo započela. Sada je vreme da se ja pobrinem, kao što sam i obećala, o onome što je ostalo da se uradi, odnosno da u njega dovedem preuzvišenu Kraljicu, najsrećniju od svih žena, kako bi se tu nastanila sa svojom plemenitom svitom, upravljajući i vladajući ovim gradom u kome će živeti ogroman broj plemenitih gospi sa njenog dvora i iz njene kuće. Vidim da su dvorci i predivne palate sagrađeni i ukrašeni, da su sve ulice prekrivene cvećem za njen dolazak u pratnji uzornih žena.

“Stoga neka izađu princeze, gospe i žene svih staleža, da uz počasti i u znak odanosti dočekaju onu koja ne samo da je njihova kraljica, već koja ima moć i vlast nad svim svetskim silama, posle Sina jedinca kog je rodila, začetog sa Svetim Duhom, koji je Sin Boga Oca. Ipak, pravedno je da sve ove žene zamole preuzvišenu, izvrsnu i najveću princezu da ih udostoji da se spusti i dođe da živi među njima na ovom svetu, u njihovom Gradu i u sestrinstvu, ne prezirući njihovu niskost u odnosu na njenu uzvišenost. Nema nikakve sumnje da je njena poniznost kakvoj nema ravne i njena više nego anđeoska dobrota ne obavezuju da pristane na naš zahtev i dođe da živi u Gradu žena, u kome bi zauzimala najviše mesto, u dvoru koji je moja sestra Ispravnost već pripremila za nju i koji je sav od slave i hvale. Stoga neka mi se sve žene pridruže da joj kažemo:

“Pozdravljamo te, Nebeska Kraljice, pozdravom koji ti je izgovorio anđeo koji ti je od svih draži, rekavši Ave Maria. Čitav narod žena te ponizno moli da ne odbiješ da živiš među njima. Pokaži im naklonost i smiluj im se; budi njihova braniteljka, zaštitnica, braniteljka od svih napada njihovih neprijatelja u čitavom svetu; budi izvor vrlina sa kog će one dolaziti da piju i utole žeđ, kako bi se užasavale svakog poroka i svakog greha. Dođi nam, nebeska Kraljice, Božji Hrame, Riznice i Samostane Svetoga Duha, Stanište Trojstva, Radosti anđela, Zvezdo vodiljo i Utočište grešnika, Nado iskrenih vernika! O uzvišena Gospo! Ko bi se usudio, videvši tvoju veličanstvenost, da pomisli ili izusti tu pogrdu, da je ženski rod zao! Jer i ako su sve druge žene bile loše, sjaj tvoje čestitosti blista do te mere da zasenjuje svu izopačenost. Preuzvišena Gospo, ti koja si čast našeg roda, zar muškarci ne bi trebalo da se, budući da te je Bog izabrao za suprugu, suzdrže od klevetanja žena? Zar ne bi trebalo, sasvim suprotno, da ih pobožno slave?”

Ovakav beše odgovor Device: “Pravednosti, ti koju moj Sin najviše voli, sa zadovoljstvom prihvatam da stanujem i živim među moji sestrama i prijateljicama, u društvu žena. Jer Razumnost, Ispravnost i Pravednost, pa čak i Priroda me na to teraju. One mi služe, one me slave i hvale neprestano; ja jesam i biću doveka kraljica svih žena; to je Bog Otac oduvek želeo, a Sveto Trojstvo predodredilo i naložilo.” Pravednost i sve žene klekoše i pognuše glavu uz reči: “Gospo sa neba, slava i hvala tebi za vjek i vjekove. Spasi nas, Bogorodice, i moli za nas svoga Sina, koji tebi ništa ne odbija.”

II
SESTRE PRESVETE BOGORODICE I
MARIJA MAGDALENA.

“Evo gde sa nama sada živi Carica kakvoj ravne nema, uprkos podlim klevetama zlih jezika. Međutim, pravedno je da njene blažene sestre i Marija Magdalena budu sa njom ovde, jer su one verno ostale sa njom u podnožju Krsta za vreme Stradanja njenog Sina. O, koliko je samo velika vera i ljubav žena! Jer one nisu napustile Sina Božjeg ni mrtvog ni živog, kada su njegovi apostoli od svega odustali i sve napustili. Jasno je da Bog nije prezreo ljubav

žena, kao da su one krhke kao što neki vole da kažu, jer je on u srce blažene Marije Magdalene i drugih usadio plam te ljubavi tako žarke koju je blagoslovio svojom milošću.”

III SVETA KATARINA.

“Gospe iz društva blažene Nebeske Kraljice, carice i princeze Grada žena, biće blažene device i sve svete. Tako će se videti da je Bog svoju milost podario ženskom rodu jednako kao i muškom, budući da je nežnim i slabim devojkama dao snage i istrajnosti da podnesu užasne muke u slavu njegove svete vere. One su krunisane u Raju a njihovi životi, o kojima je veoma lepo slušati, su za svaku ženu poučniji od bilo kog drugog učenja. Zbog toga će one zauzimati prvo mesto u našem Gradu.

“Ulazi prva po svojim zaslugama, blažena Katarina, kći kralja Kostoa iz Aleksandrije. Ova sveta devica, koja je ostala siročić, bez oca kada joj je bilo osamnaest godina, brinula je o svom ponašanju i svim ostalim poslovima na način vredan divljenja. Bila je hrišćanka i odbijala je svaki brak kako bi se posvetila nebeskom Suprugu. Jednog dana, car Maksencije je došao u grad Aleksandriju zbog predivnog slavlja u čast njihovih bogova. Naložio je da se za veliko žrtvovanje priredi raskošno slavlje; iz svog dvora, Katarina je čula riku životinja koje su pripremili da žrtvuju i videla odsjaj sečiva. Poslala je nekog da se raspita i sazna da li je car već bio u hramu da prinese žrtvu bogovima. Ona brzo otide tamo i stade ga odgovarati, koristeći svu snagu svoje rečitosti kako bi ga poštedela greha. Kako je bila upućena u teologiju i nauku, uspela je da ga odvraća navodeći mu filozofske dokaze da postoji samo jedan Bog, tvorac svih stvari i da samo njega treba obožavati. Car je bio zaprepasćen što čuje da ova lepa i uzvišena devica govori tako uverljivo. Nije znao šta da odgovori, te je stade pažljivo posmatrati. Onda pozva najuglednije filozofe Egipta, zemlje u kojoj je njihova nauka bila veoma cenjena u to vreme, i sakupi ih više od pedeset. Ovi svi behu ljuti kada su saznali zašto su pozvani, govoreći da je sasvim ništavan razlog da prevale tolike daljine i dođu da bi raspravljali sa nekom sasvim mladom devojkom.

“Ukratko, dan rasprave je došao, blažena Katarina ih je veoma zbunila tolikim argumentima da nisu znali šta da odgovore na njena pitanja i priznadoše da su pobeđeni. Car je zbog toga bio jako ljut, ali mu to ništa nije vredelo, jer su se svi preobratali božjom milošću svetih reči ove device i slaviše ime Isusa Hrista. Pijan od besa, car naredi da ih spale. Međutim, ova sveta devica ih je ohrabivala u mučenjima i uveravala ih da će biti primljeni u večni raj, moleći Boga neprestano da ih podrži u svojoj svetoj veri; tako su primljeni među svete mučenike zahvaljujući blaženoj Katarini. Bog je za njih učinio jedno čudo: ni njihova tela ni njihova garderoba ne behu taknuti vatrom; kada se lomača ugasila, videše da je njihova koža ostala netaknuta, da čak nijedna dlaka nije osmuđena. A po njihovim licima čovek bi pomislio da su još živi. Tiranin Meksencije, opsenjen lepotom blažene Katarine, počeo joj se uporno udvarati kako bi je naveo da se prepusti njegovim željama. Videvši da to ništa ne vredi, počeo joj pretiti, a onda i da je muči. Naredio je da je izbičuju, zatim da je bace u tamnicu, gde ju je ostavio dvanaest dana potpuno izolovanu, verujući da će podleći izmučena glađu. Međutim, anđeli našeg Gospoda je posetiše i utešiše, i kada je dvanaest dana isteklo i kada su je odveli pred cara, bila je još lepša i još svežija nego pre. On pomisli da je neko dolazio da je poseti te stoga naredi da se tamničari podvrgnu mučenju. Katarina se sažali nad njima, tvrdeći da je njena jedina uteha stigla sa Neba. Tada ne znajući kom mučenju da pribegne kako bi je još stavljaao na muke, car naredi da se naprave, po save-tu svog prefekta, dva točka obložena sečivima koja bi se okretala jedan naspram drugog i sekla na komade sve što se između njih nađe. Naredi da se Katarina stavi između njih potpuno gola. Ona je nastavila da se zahvaljuje Gospodu, sklopljenih ruku, kada anđeli siđoše sa Neba i uništiše mašinu, ubivši mučitelje u toj lom-ljavi.

“Kada je careva žena saznala za čuda koja je Bog načinio kako bi spasio Katarinu, ona se preobrati i osudi okrutnost svoga muža. Ode da poseti tu svetu devicu u tamnici i zamoli je da moli Boga za nju. Car to sazna i baci i svoju ženu na muke i naredi da joj se iščupaju grudi. Međutim, ova plemenita devica reče plemenitoj kraljici: ‘Ne boj se mučenja, jer ćeš danas pristupiti večnoj radosti.’ Tiranin tada naredi da se njegovoj ženi odseče glava, kao i gomili ljudi koji su se preobratali. Zatim je pitao Katarinu da postane nje-

gova supruga. Videvši da ona i dalje odbija da se prikloni njegovim molbama, car odluči da je stavi na glavosek. Ona se molila, moleći Gospoda za milost za sve one koji se budu sećali njegovih stradanja, kao i za sve one koji u svojim patnjama prizovu njegovo ime. Sa Neba se spusti glas najavljujući da je njena molba uslišena. Ona je do kraja podnela mučenje, a umesto krvi, iz njenog tela poteče mleko. Anđeli odnesoše svete posmrtno ostatke na brdo Sinaj, na dvadeset dana od Aleksandrije i tamo ga sahraniše. Na njenom grobu Bog je načinio mnoga čuda, o kojima sada zbog dužine ne mogu da govorim. Ulje koje teče iz njenog groba leči mnoge bolesti. Što se cara Maksencije tiče, Bog ga je strašno kaznio.”

IV SVETA MARGERITA.

“Nećemo zaboraviti ni najblaženiju devicu svetu Margeritu, a priča o njoj je dobro poznata. Rođena je u Antiohiji u jednoj plemićkoj porodici, gde ju je sasvim mladu učila veri njena dadilja, a ona je svakoga dana pokorno čuvala njene ovce. Jednog dana, tuda prođe carev prefekt. Videvši je, njega obuze želja i on posla po nju. Ukratko, kako ona nije želela da se podredi njegovoj volji i pošto mu je odgovorila da je hrišćanka, on naredi da je nemilice izbičuju, a zatim je baci u tamnicu. Osetivši da je udnu tamnice progoni Demon, ona je molila Boga da dâ vidljivi oblik onome koji ju je iskušavao. Ona tada vide užasnog zmaja od kog joj se krv sledila u venama; on bi je progutao, ali ova devica napravi znak Krsta i raspori mu stomak. Zatim se u jednom uglu tamnice pojavi neki čovek crn kao Etiopljanin. Margerita hrabro krenu na njega, obori ga na zemlju i stavi mu stopalo pod grlo dok je on molio za milost. Tada se tamnica ispuni svetlošću i Margeritu utešiše anđeli. Ponovo je odvedoše pred sudiju koji, videvši da su sve pretnje bile uzaludne, podvrgne je udvostručenim mučenjima. Ali Božji anđeo dođe i oslobodi ovu devicu muka i ona ustade netaknuta. Tada se mnoštvo ljudi preobrati u ovu veru. Kada okrutni tiranin to vide, naredi da joj se odseče glava. Ona se najpre pomoli, zamoli Boga za milost za sve one koji se budu setili njegovih stradanja i koji bi u svojim patnjama prizvali njegovo ime, za trudnice i žene na

porođaju. Božji anđeo se pojavi i reče da je njena molitva uslišena i da ona primi grančicu pobede u ime Gospoda. Ona pruži vrat dželatru, a anđeli odnesoše njenu dušu u Raj.

“Okrutni Olibrije je takođe mučio i odsekao glavu svetoj devici po imenu Rena. Ona je bila devojkica od petnaest godina koja nije želela da mu se poda i koja je svojim proročanstvom preobrtila veliki broj ljudi.”

V SVETA LUCIJA.

“Blažena devica sveta Lucija, rođena u Rimu, ne sme biti zaboravljena u našoj litaniji. Ovu devicu je oteo i zarobio Auceja, kralj varvarski. Po povratku u svoju zemlju, on je želeo da je siluje. Ona tada stade izgovarati molitve i, uz Božju pomoć, učini da zaboravi na svoju užasnu nameru. Njega je začudila njena velika oštroomnost, pomisli da ona mora da je kakva boginja i dovede je u svoj dvor u kome ju je obasipao počastima i poštovanjem; njoj i njenoj porodici dao je raskošne odaje, a kako bi joj obezbedio sigurnost, naredi da nikog ne puštaju unutra. Lucija je svoj život provodila u velikoj pobožnosti, postu i molitvama, moleći Boga da prosvetli njenog domaćina. On joj se poveravao o svim svojim poslovima i zahvaljivao joj za sve što bi ga posavetovala. Kada je išao u rat, tražio je od nje da moli svog Boga za njega; ona bi ga blagosloвила, a on bi se uvek vraćao kao pobednik. Zbog toga je želeo da se za nju podignu hramovi i da bude obožavana kao boginja, ali ona bi mu odgovorila da se toga treba čuvati, jer postoji samo jedan Bog kog treba obožavati a da je ona samo jedna obična grešnica.

“Tokom dvadeset godina, ona je svoj život sačuvala kao svetica. Naš Gospod joj je tada naredio da ode u Rim gde će kao mučenica okončati svoj život. Ona kralju reče za tu objavu. On je bio jako dirnut i povika: ‘Avaj! Ako ti odeš, moji neprijatelji će se baciti na mene, i Fortuna će mi okrenuti leđa kada ti više ne budeš bila kraj mene!’ Ona mu odgovori: ‘Gospodaru, neka Vaše Veličanstvo krene sa mnom. Napusti ovo zemljsko carstvo, jer te Bog poziva da sa njim deliš mnogo uzvišenije carstvo kome nema kraja.’ Tada on napusti sve kako bi sledio ovu svetu devicu i po-

stade sluga, a ne gospodar. Kad stigoše u Rim, Lucija reče da je hrišćanka. Zarobiše je i staviše je na muke. Pogođen bolom, kralj Auceja otrča njoj; želeo je da se baci na mučitelje, ali mu ona to izričito zabrani. On je lio vrele suze, dovikujući da su svi jako zli kad žele da Božju devicu nateraju da pati. Kad dođe momenat da se ovoj svetoj devici odseče glava, kralj se baci na kolena kraj nje, dohvati dželata za vrat i reče: 'Ja sam hrišćanin! Dajem svoju glavu živome Bogu, Isusu Hristu kog Lucija obožava.' Stoga oboma odsekoše glave i oboje su krunisani u Raju, kao i dvanaest ostalih koje je blažena Lucija pokrстила. Oni se slave zajedno, sedme kalende meseca jula."

VI BLAŽENA DEVICA MARTINA.

"Ne treba zaboraviti blaženu devicu Martinu. Ova svetica rodila se u Rimu u uglednoj porodici. Bila je veoma lepa, a car je želeo da je natera da se uda za njega, ali mu ona odgovori: 'Ja sam hrišćanka i posvećena sam živom Bogu, koji voli čestita tela i čista srca. Njega obožavam, njemu verujem.' Besan zbog ovih reči, car naredi da je odvedu u hram i primoraju je da obožava idole. Međutim, Martina kleče i, pogleda podignutog ka nebu, sklopljenih ruku, stade se moliti Bogu. U tom momentu idoli se polomiše, bljesnuše, hram se sruši, a sveštenici lažnih bogova umreše zatrpani. Đavo koji je bio u glavnom idolu stade vikati i proglasi Martinu Božjom sluškinjom. Kako bi osvetio svoje bogove, ovaj car tiranin naredi da se Martina stavi na teške muke, ali joj se za vreme njene patnje prikaza Bog i uteši je. Ona se molila za svoje mučitelje, koji su njenom zaslugom preobraćeni u isto vreme kada i veoma veliki broj ljudi. Car se još više razbesne i naredi da se Martina muči još surovije, ali ovi mučitelji, povikavši da vide Boga i njegove svece ispred nje, moliše za oprostaj i preobratiše se. Dok je ona molila Boga za njih, jedan zrak svetlosti spusti se sa nebesa i obasja ih; tada se začu glas koji reče: 'Opraštam vam za ljubav moje premile Martine.' Videvši da su se oni pokrstili, prefekt povika: 'Kakve ste budale! Začarala vas je ta vračara Martina!' Ali mu oni odgovoriše hrabro: 'Tebe je začarao đavo koji u tebi živi, jer ne

prepoznaješ svog Tvorca.' Car, lud od besa, naredi da se oni obese i raščereče, a oni radosno prihvatiše to mučenje hvaleći Boga.

"Car naredi da se Martina skine gola. Lepota njene kože bele kao ljiljan izazva divljenje kod onih koji su je videli. Car, koji je bio zaljubljen u nju, dugo ju je mučio, a onda, videvši da odbija da ga poslušna, on naredi da joj se telo raspori; iz njenih rana poteče mleko umesto krvi i raširi se prijatan miris. Još više razjaren on naredi da je razapnu i da je vežu za četiri koca kako bi joj slomili ruke i noge. Međutim, oni koji su imali taj zadatak, ne uspeše, jer ju je Bog još držao u životu kako bi preobratala mučitelje i njihove pomoćnike. Dželati stadoše vikati caru: 'Gospodaru, nećemo je više tući, jer nas anđeli udaraju lancima.' On naredi da se dovedu drugi dželati kako bi nastavili da je muče, ali oni odmah umreše. Car, potpuno sluđen, nije više znao šta mu je činiti. Naredio je da joj se preko tela čvrsto privezanog za zemlju prospe vrela mast, ali je Martina nastavila da slavi Gospoda, a iz njenih usta izlazio je božanski miris. Kad dželati više nisu imali snage da je muče, baciše je u dno jedne samice. Emenijan, carev rođak, ode da je vidi u zatvoru; zateče Martinu kako sedi na tronu fino izrađenom, okružena anđelima; prostorija se ispuni velikom svetlošću i zvukom neke lepe pesme, dok je Martina u ruci držala zlatni poslužavnik na kome se moglo pročitati: 'Dragi Gospode Isuse Hriste, neka su hvaljena dela tvoja u tvojim blaženim svecima!' Emenijana to jako začudi i on sve ispriča caru. On mu odgovori da su ga zavele Martinine čini. Sutradan tiranin naredi da je izvedu iz tamnice; tada se svi zadiviše videvši da su njene rane zarasle; brojni behu oni koji se tada pokrstiše.

"Još jednom car naredi da je odvedu u hram i nateraju je da prinese žrtvu lažnim bogovima. Tada đavo koji se nalazio u idolu stade vikati: 'Avaj! Avaj! Poražen sam!' Devica mu naredi da izađe i da se pokaže u svoj osvojoj ružnoći. S neba udari grom uz ogromnu grmljavinu, prevrnu idole i sveštenike spali žive. Carev bes sada nije imao granica; naredio je da se Martina veže i da joj se meso kida gvozdenim kleštima, ali se ona i dalje molila Gospodu. Videvši da ona nikako ne umire, car je baci divljim zverima. Jedan veliki lav koji tri dana nije ništa jeo pojuri ka njoj, pokloni se u znak poštovanja i leže, kao kakav pas, kraj nje, a onda stade lizati njene rane. Martina je slavila Gospoda govoreći: 'Hvaljen bio, o moj Bože, ti čija moć kroti okrutnost divljih životinja.' Ovaj tiranin lud

od besa naredi da se lav vrati u svoju jamu, međutim on se prope na šape, skoči za vrat Emenijanu i ubi ga. Car je bio očajan zbog smrti svog rođaka, naredi da se Martina spali. A ona je, usred plamena, stajala sva radosna, kada Bog podiže jak vetar koji odnese vatru sa Martine i raširi je po onima koji su je mučili.

“Car naredi da joj se odseče lepa duga plava kosa, tvrdeći da se u njenoj kosi kriju magične moći. Tada mu devica reče: ‘Želiš da uništiš kosu, koja je po Apostolima najlepší ukras žene. Međutim, Bog će te svrgnuti sa tvog trona, progoniće te svojom osvetom a ti ćeš, kao žrtva, u najvećim mukama prizivati smrt!’ On naredi da je zatvore u hram gde su bili njegovi bogovi, zatvori vrata i lično ih zapečati. Kroz tri dana došao je ponovo, našao svoje idole pobacane po zemlji i devicu zdravu i netaknutu kako igra sa anđelima. Car je upita šta je uradila sa bogovima. Ona mu odgovori: ‘Milost Isusa Hrista ih je nadjačala.’ On htede da je zadavi, ali se začu glas sa neba koji reče: ‘O, device Martina, ti koja si se borila u moje ime, uđi u moje kraljevstvo sa svecima, dođi da se sa mnom raduješ dovek.’ Tako umre blažena Martina. Biskup Rima dođe sa svim svojim sveštenstvom da sahrani telo u crkvi uz velike počasti. Istog tog dana cara – koji se zvao Aleksandar – pogodi takav bol da je jeo sopstveno meso ujedajući se besno.”

VII

U KOME SE GOVORI O JOŠ JEDNOJ SVETOJ DEVICI KOJA SE ZVALA LUCIJA I O DRUGIM SVETIM DEVICAMA.

“Bila je jedna druga sveta Lucija poreklom iz grada Sirakuze. Jednoga dana kada se molila za svoju bolesnu majku nad grobom svete Agate, svetica joj se prikaza okružena anđelima, sva okićena dragim kamenjem. Ona joj reče: ‘Lucija, sestro moja, device posvećena Bogu, zašto mi tražiš ono što i sama možeš da daš svojoj majci? Objavljujem ti da će grad Sirakuza biti jednako uznesen u tebi kao što je Katanija bila mnome, jer si ti Isusu Hristu podarila neprocenljiv dragulj svoje čistote.’ Lucija ustade a njena majka ozdravi. Tada ona sve svoje blago dade za ljubav Boga. Njen život bi krunisan mučeništvom. Među mnogim patnjama koje je morala

da pretrpi, sudija joj odredi da je odvedu u jedno mesto prostitucije u kome će ona, uprkos svom nebeskom Suprugu, biti silovana. Ona mu odgovori: ‘Duša se nikada neće ukaljati ukoliko duh na to ne pristane; ako me obeščastiš silovanjem, moja čestitost će se udvostručiti kao i moja pobeda.’ Kada su želeli da je odnesu na to mesto izgubljenih, ona postade tako teška da svi bikovi i druge životinje za vuču koje su imali nisu mogli da je pomere; zavezaše joj konopce za stopala kako bi je vukli, ali je ona bila čvršća od plavnine. Umirući, prorekla je šta će se dogoditi u carstvu.

“Slavna devica Benedikta, rođena u Rimu, takođe zaslužuje posebno poštovanje. Ona je bila u društvu dvanaest devica koje su se preobratile zbog njenog proročanstva. U želji da proširi hrišćansku veru svojom službom, ona pođe sa svojim drugaricama. Ove blažene device bez imalo straha predoše mnoge strane zemlje, jer je Bog bio sa njima. Onda njegova volja beše da se one razdvoje i one se razidoše u različite krajeve kako bi čitav svet imao koristi od njihovih proročanstava. Kada je sveta devica Benedikta preobratile nekoliko zemalja u veru Isusa Hrista, dobila je palminu grančicu mučenice. Njene drugarice svete takođe su dostojno umrle.

“*Item*, savršenstvo svete Fauste, mlade device od četrnaest godina nije bilo ništa manje. Kako nije želela da prinese žrtve idolima, car Maksencije je naredio da je preseku gvozdenom testerom. Međutim, dželatni koji su od devet sati izjutra do tri sata posle podne neprestano testerisali, a da joj ništa nisu naškodili, pitaše je: ‘Koja je snaga tvoje magije, da nas tako dugo držiš da ti ništa ne možemo?’ Fausta tada poče propovedati veru u Isusa Hrista i uspe da ih preobrati. Cara to razljuti i naredi da je podvrgnu brojnim mučenjima. Između ostalog, naredio je da se hiljade eksera zabije u njenu glavu, koja je na kraju počela da liči na oklop viteza, ali se Fausta i dalje molila za one koji su je ubijali. Prefekt se preobrati kada vide kako se nebo otvori i pokaza Boga koji sedi okružen anđelima. Kada su Faustu potapali u kotao ključale vode, prefekt povika: ‘Sveta sluškinjo Boga, ne odlazi bez mene!’ A onda se on baci u kotao. Videvši to, dvojica drugih koje je takođe pokrstila skočiše jedan za drugim u kotao. Voda je ključala i izbacivala velike mehurove, ali kada je Fausta dotakla mučenike, oni više nisu osećali bol. Ona im reče: ‘Ja sam među vama kao loza koja rađa plodove, jer je Gospod rekao: Tamo gde se više njih bude okupilo u moje ime, tamo ću ja biti usred njih.’ Tada začuše glas kako kaže:

‘Dođite, duše blažene. Otac vas zove.’ Čuvši ove reči, ispustiše dušu u radosti.”

VIII

U KOME SE GOVORI O JUSTINI I DRUGIM DEVICAMA.

“Kada je bila u svojoj prvoj mladosti i u punom sjaju lepote, sveta devica Justina, rođena u Antiohiji, pobedila je đavola; on se pred jednim čarobnjakom koji ga je prizvao hvalisao kako bi mogao da natera sveticu da se prepusti muškarcu koji je u nju bio zaljubljen. Videvši da njegove molbe i obećanja ne daju rezultate, ovaj čovek koji joj je dugo i uporno iskazivao naklonost, odluči da pribegne Demonu. Međutim, to ništa nije vredelo, jer je slavna Justina nekoliko puta naterala neprijatelja u bekstvo, a đavo, koji je uzimao različita obličja kako bi je iskušao, morao je da prizna da je pobeđen i da se posramljen povuče. Svojim propovedanjem Justina je preobratala čoveka koji ju je spopadao svojim prljavim željama. Preobratala je takođe i čarobnjaka, po imenu Ciprijan, koji je do tada vodio život pun nedoličnih dela, a koga je Justina okrenula vrlini. Mnoštvo njih se pokrstilo videvši čuda koja je naš Gospod učinio za nju. Na kraju, napustila je ovaj svet kao mučenica.

“*Item*, blažena devica Eulalija rođena u Španiji pobešla je od svojih roditelja sa dvanaest godina. Oni su je sklonili od sveta da živi sama zato što je neprestano slavila Isusa Hrista, ali ona je jedne noći pobešla kako bi bacila na zemlju idole po hramovima. Pred sudijama koje su odlučivale o mukama ona je tvrdila da oni greše i da želi da umre u hrišćanskoj veri. Tako je ušla u vojsku Isusa Hrista i pretrpela razne patnje. Veliki broj ljudi se preobratio kada je video čuda koja je Gospod učinio za nju.

“*Item*, jedna druga sveta devica po imenu Makra, pretrpela je surova mučenja u ime hrišćanske vere. Među mnogim mukama koje je pretrpela, bilo je i čupanje grudi. Međutim Bog joj je poslao svog anđela da joj vrati iščupane delove tela. Prefekt je bio preneražen ali ipak nije prestao da je stavlja na najteže muke. Na kraju je svoju dušu prepustila bogu. Njeno telo počiva kraj grada Remsa.

“*Item*, slavna devica sveta Vera preživela je mučenstvo u svom

ranom detinjstvu pretrpevši brojne patnje. Pre nego što će umreti, Gospod ju je krunisao pred svima tako što joj je poslao anđela da joj odnese krunu ukrašenu dragim kamenjem. Bog je počinio brojna čuda za nju i mnogi se pokrstiše.

“*Item*, blažena devica Marsijena videvši da ljudi poštuju statuu jednog lažnog boga, uze taj idol i baci ga na zemlju da ga slomi. Zbog toga je bila tako izbičevana da su je ostavili misleći da je mrtva. Zatim je bačena u dno jedne tamnice u kojoj je jedan paganski sveštenik ušao u toku noći da je siluje. Međutim, visoki zid se čudesno podiže između njega i Marsijene sprečavajući ga da se približi devici. Sutradan, svi su mogli da vide taj zid i mnogi ljudi se pokrstiše. Marsijena je pretrpela još mnoga okrutna mučenja, ali nije prestajala da slavi ime Isusa Hrista. Na kraju ona zamoli Boga da je udostoji i pozove sebi i ona umre kao mučenica.

“Sвета Eufemija je takođe pretrpela surova mučenja u ime Isusa Hrista. Bila je veoma plemenitog porekla i uzvišene lepote. Prefekt Priscije joj naredi da se klanja idolima i da se odrekne Isusa Hrista, ali mu se ona suprotstavi tako jakim argumentima da on nije znao šta da odgovori. Ljut što ga je pobedila jedna obična žena on ju je stavio na mnoge užasne muke. Međutim, ako je njeno telo bilo polomljeno od mučenja, njena oštroumnost je bivala sve veća a njene reči su bile pune Svetoga Duha. Dok su je mučili Božji anđeo bi sišao sa neba i polomio sprave za mučenje i na muke bi stavljao mučitelje, a Eufemija, lica prosvetljenog verom bi odlazila spasena i netaknuta. Tada bezbožni prefekt naredi da se zapali lomača čiji su plamenovi dostizali visinu od četrdeset lakata; na nju baci Eufemiju koja je pevala melodične pesme hvale, tako lepo i tako glasno da su svi mogli da je čuju. Kada je lomača sagorela, ona iz nje opet izađe zdrava i netaknuta. Sudija, sve bešnji, naredi da se donesu užarena klešta i da joj se iščupaju udovi, ali oni koji su bili zaduženi za mučenja su bili toliko prestravljeni da se niko nije usuudio da je dotakne, a sprave za mučenje se raspadoše na komade. Bezbožni tiranin tada dovede četiri lava i dve druge divlje životinje, ali se ove krvoločne zveri poviše pred devojkom kao da joj se klanjaju. Tada blažena devica, želeći da ode bogu, zamoli ga da je pozove. Tako je i umrla, a da ove životinje nisu ni mogle da je povrede.”

IX

U KOME SE GOVORI O TEODOSIJI,
SVETOJ BARBI I SVETOJ DOROTEJI.

“Sasvim je prikladno pomenuti istrajnost blažene Teodosije, koja je sa devetnaest godina pretrpela mučenje. Ova devica je bila veoma uzvišena i velike lepote. Njena oštroumnost isticala se u raspravama koje je vodila sa sudijom Urbanom, koji joj je pretio mučenjem ukoliko se ne odrekne Isusa Hrista. Ona odgovori argumentovano nadahnutu Bogom; tada on naredi da je obese za kosu i nemilice izbičuju. Ali mu ona reče: ‘Uistinu, nesrećan je onaj koji želi da vlada drugima, a ne može da vlada samim sobom! Nesrećan je onaj kome je osnovna briga da za sebe obezbedi namirnice a koji uopšte ne mari za one koji su gladni! Proklet bio onaj koji želi da bude u toplom, a koji ne zagreje i ne pokrije one koji umiru od hladnoće! Nesrećan je onaj koji želi da se odmori, a koji na rad tera druge! Nesrećan je onaj koji sve stvari proglašava svojim, a koje je primio od Boga! Proklet neka je onaj koji želi da mu se čine dobra, a koji je kriv za sva zla!’ Ova devica nastavi da govori dostojnstveno za sve vreme svoje patnje. Međutim, pošto ju je bilo stid i pošto je u srcu patila što je svi vide tako skinutu do gola, Bog posla beli oblak koji je pokri celu. Urban joj je sve više pretio. Ona mu tada reče: ‘Nećeš me lišiti nijedne mrvice na ovoj gozbi koja je pripremljena samo za mene.’ Tiranin joj pripreti da će joj oduzeti nevinost. Ona mu odgovori: ‘Uzalud je što mi pretiš tim sknavljenjem, jer je Bog za svoj dom odabrao čista srca.’ Prefekt, još bešnji, baci je u more pošto joj je oko vrata privezao ogroman kamen; njoj pritekoše u pomoć anđeli i ona se vrati na zemlju pevajući. Ova devica je u naručju nosila kamen koji je bio teži od nje same. Tiranin pusti na nju leoparda, ali oni stadoše skakutati oko nje, zabavljajući je. Na kraju, tiranin koji to nije mogao sam da uradi naredi da joj se odseče glava. Tada videše njenu dušu kako napušta njeno zemaljsko obličje u vidu predivne bele golubice. Iste te noći, ona se prikaza svojim roditeljima sjajnije od Sunca, krunisana dragocenom dijamantom, okružena devicama noseći zlatni krst. Ona im reče: ‘Vidite slavu koje ste želeli da me lišite.’ I oni se pokrstiše.

“*Item*, u vreme cara Maksimilijana čestitost blažene Barbe, device plemenita roda i velike lepote, bila je u cvetu. Otac ju je

držao zatvorenu u jednoj kuli zbog njene uzvišene lepote. Ona je tamo imala otkrovenje prave vere pošto nije bilo nikog da je krsti, ona uze vode i krsti se sama u ime Oca i Sina i Svetoga Duha. Njen otac je želeo da je veoma bogato uda, ali je ona dugo odbijala sve kandidate. Na kraju, ona objavi da je hrišćanka i da je svoje devičanstvo posvetila Bogu. Zbog toga je otac želeo njenu smrt. Ipak, ona se izvukla i pobjegla. Tada je otac stade progoniti kako bi je ubio; na kraju ju je pronašao zahvaljujući obaveštenjima koja mu je dao jedan krčmar; on je umro tako što je upao u kreč kao i sva njegova stoka. Tako je otac dovede pred prefekta. Kako nije poslušala nijednu njegovu naredbu, on naredi da se stavi na užasne muke obešena za stopala. Ona mu reče: ‘Nesrećniče, zar ne vidiš da mi tvoja mučenja uopšte ne nanose bol?’ Pobesnevi on naredi da joj se iščupaju grudi i da je tako pronesu kroz čitav grad. Ona je neprestano slavila Boga. Pošto ju je bilo stid da pred svima prikazuje golo svoje devičansko telo, Gospod posla anđela da izleči njene rane i pokrije je belom odećom. Pošto su je dugo nosili, vratit će je pred prefekta koji polude od besa videvši je izlečenu, lica blistavijeg od zvezde. Ponovo je baci na muke, ali oni koji su se bacali na nju, padali su iscrpljeni. Na kraju, pijan od besa naredi da je liše očinjeg vida i da joj odseku glavu. Ona je izgovarala molitve i preklinjala Boga da pritekne u pomoć svima onima koji izgovore njegovo ime i koji se sete njegovih muka. Kada je završila svoju molitvu, začu se glas koji reče: ‘Dođi, ljubljena kćeri, dođi odmori se u kraljevstvu tvoga Oca, dođi primi krunu. Ono što si tražila biće ti uslišeno.’ Odvedoše je na vrh planine gde je trebalo da je ubiju. Glavu joj je odsekao nevernik njen otac; silazeći sa planine pogodi ga vatra s neba i pretvori u pepeo.

“*Item*, blažena devica Doroteja preživela je mnoga mučeništava u Kapadokiji. Budući da nije želela da se uda ni za jednog muškarca i da je neprestano govorila o svom suprugu Isusu Hristu, upravitelj Škole, koji se zvao Teofil, zadirkivao ju je dok su je vodili da joj odseku glavu i govorio joj da kada bude sjedinjena sa svojim suprugom, barem će moći da mu šalje ruže i jabuke iz bašte svog muža. Ona mu odgovori da će to i učiniti. I odmah pošto je podlegla mučenjima, jedno divno dete od oko četiri godine, dođe kod Teofila i dade mu koricu punu božanski lepих ruža i čudesno mirisnih i sjajnih jabuka. Ono reče Teofilu da je to od device Doroteje. Ovaj beše time začuđen, jer je bio mesec februar usred

zime. Stoga se on pokrsti i pretpe mučenstvo u ime Isusa Hrista.

“Kada bih ti nabrojala sve svete device koje su zaslužile Raj hrabrošću koju su pokazale u svojim mukama, bila bi mi potrebna veoma dugačka priča. Mogala bih da te podsetim na primer na svetu Ceciliju, svetu Agnesu, svetu Agatu i još mnoge druge. Ukoliko o njima želiš da saznaš više, treba samo da pogledaš Istorijsko ogledalo, koje navodi brojne primere. Međutim, ja ću ti govoriti još o svetoj Hristini zato što je ona tvoja zaštitnica i zato što je veoma poštovana devica; zato ću ti nešto opširnije opisati njen život koji je veoma lep i veoma poučan.”

X

U KOME SE GOVORI O ŽIVOTU SVETE HRISTINE, DEVICE.

“Blažena devica sveta Hristina rodila se u Tiru. Ona je bila kći Urbana, gradskog upravitelja. Pošto je bila veoma lepa otac ju je zatvorio u jednu kulu sa dvanaest gospođica u pratnji. Pored Hristinine sobe naredio je da se opremi jedna veoma lepa soba za molitve kako bi mogla da se klanja paganskim idolima. Međutim, Hristini, koja je bila tek dete od dvanaest godina, se objavila hrišćanska vera i uopšte nije marila za idole. Njene pratilje behu zbog toga potresene i često su je terale da prinese žrtvu bogovima. Tada bi Hristina, praveći se da ide da se klanja idolima, klekla pred jedan prozor koji je gledao prema istoku i, pogleda podignutog nebu, hvalila je Boga. Veći deo noći provodila bi pred tim prozorom; gledala je zvezde jecajući i pobožno prizivajući Svemoćnog, moleći ga da joj pritekne u pomoć protiv njenih neprijatelja. Njene pratilje, koje su primetile da je ona svoje srce dala Isusu Hristu, hiljadu puta su klečale pred njom, moleći je da ne služi tuđeg boga, već da prinese žrtvu bogovima roditelja, jer, kako su one govorile, ako bi se to saznalo, ona bi ih odvela u smrt. Hristina bi im odgovarala da ih je đavo zaslepeo, isti onaj koji ih nagoni da se klanjaju tolikom bogovima, iako postoji samo jedan.

“Najzad, kada je njen otac saznao da ona ne želi da se klanja idolima obuze ga težak jad i on je strogo prekori. Kći mu odgovori da će se rado klanjati Bogu neba. Verujući da se radi o Jupiteru,

Urban se obradova i htela da je poljubi, ali ona povika: ‘Ne kaljaj moje usne jer nebeskom Bogu želim dati čisti poklon.’ A otac se i dalje radovao. Hristina uđe u svoju sobu, zatvori se, i kleče i stade se moliti Bogu plačući. Božji anđeo siđe da je uteši i donese joj belog hleba i hrane od koje se ona oporavi, jer tri dana ništa nije jela. Jednoga dana Hristina sa svog prozora vide jadne hrišćane kako prose u dno njene kule. Pošto nije imala ništa da im da, ona ode po očeve idole, koji su svi bili od zlata i srebra i polomi ih kako bi siromašnima dala komade. Kad njen otac to sazna, surovo je izbičeva. Ona mu tada bez ustezanja reče da greši što se klanja lažnim bogovima, jer postoji samo jedan jedini Bog ujedinen u tri osobe; njemu se treba klanjati, i on je jedini koga ona priznaje; ona će radije umreti nego se klanjati nekom drugom. Lud od besa, otac naredi da je okuju lancima i provedu je kroz grad šibajući je, zatim je baci u dno jedne tamnice. Želeo je da joj on presudi i naredi da je sutradan dovedu pred njega. Tada joj je pripremio hiljadama muka ukoliko odbije da se klanja idolima. Kada je video da ni molbe ni pretnje ne mogu da je odvrate od njene vere, naredi da je skinu голу i vežu razapetu za četiri koca, zatim dvanaestorici muškaraca naredi da je tuku dokle god imaju snage. Otac ju je neprestano pitao da li se kaje govoreći joj: ‘Kćeri moja, ja na silu idem protiv prirodne nežnosti kad naređujem da te muče, tebe koja si meso moga mesa. Ali posvećenost koju dugujem mojim bogovima me na to primorava kad te vidim tako bezbožnu.’ Tada mu sveta devica reče: ‘Tiranine koga ne bih mogla nazvati ocem – jer si ti neprijatelj moje sreće – hajde! Muči teško meso koje si rodio, jer to možeš da radiš; ali nikada nećeš moći da dopreš do moje duše koja pripada mome nebeskom Ocu i koju štiti Isus Hrist, moj Spasitelj.’ Van sebe ovaj okrutni otac naredi da donesu točak koji je posebno napravljen i naredi da za njega vežu ovo mlado dete, a da ispod zapale vatru; zatim naredi da se ogromna količina ključalog ulja baci na njegovu kćerku. A taj točak se okretao preko nje lomeći joj telo.

“Međutim Bog, Otac Milosrđa sažali se na svoju sluškinju i poslao anđela da uništi sprave za mučenje i ugasi vatru. Izbavi devicu spašenu i netaknutu i ubi više od hiljadu ogavnih bezbožnika koji su se radovali mukama i hulili na Boga. Tada otac zapita Hristinu: ‘Reci mi, ko te je naučio ovim vradžbinama?’ Ona mu odgovori: ‘Nemilosrdni tiranine zar ti već nisam rekla da me je moj

Otac Isus Hrist naučio strpljivosti i velikoj istrajnosti u veri živoga Boga! Eto zašto se podsmevam svim tvojim mučenjima i kako ću pobediti uz Božju pomoć, sve napade Demona.' Posramljen i pobeđen Urban naredi da je bace u jednu užasnu i mračnu tamnicu. Dok je sedela u njoj, sećajući se velikih Božjih misterija pojaviše se tri anđala obasjana svetlošću i donesoše joj hranu i pružiše joj utehu. Urban više nije znao šta da radi sa svojom kćerkom i smišljao je nove muke na koje bi mogao da je stavi. Očajan zbog svega, kako bi se otarasio nje na kraju ju je bacio u more pošto joj je za vrat vezao ogroman kamen. Ali u trenutku kada su je bacili u vodu, nju dohvatiše anđeli ponevši je sa sobom nad talase. Podigavši pogled prema nebu, Hristina prizva Isusa Hrista da je u ovim vodama udostoji svete tajne krštenja koju je toliko želela da primi. Sam Isus Hrist siđe sa neba da bi je krstio, praćen mnoštvom anđela. Dao joj je sopstveno ime nazvavši je Hristina, zatim ju je krunisao i na čelo joj stavi sjajnu zvezdu pre nego što je vrati na zemlju. Iste te noći, Urbana je progonio đavo i on je umro.

“Božja volja je bila da Hristinu primi kao svetu mučenicu, što je i ona sama želela; stoga su je nevernici odveli u tamnicu. Sudija, izvesni Idion, koji je znao šta su joj već sve uradili, naredi da je dovedu pred njega. Ona mu se dopala zbog lepote, ali pošto je video da njegove lepe reči ne daju rezultata, on je naredio da je ponovo muče. Naredio je da se jedan ogroman kotao napuni uljem i smolom, da ispod njega zapale ogromnu vatru i da u taj kazan bace Hristinu glavom nadole. Četvorica muškaraca su je okretala u toj smesi metalnim trozupcima. Međutim, ova sveta devica je radosno pevala hvale Bogu i podsmevala se svojim dželatima preteći im paklenim mukama. Kad neverni sudija, obuzet besom, vide da sve to ne вреди, naredi da je na trgu obese za kosu, dugu i zlatno plavu. Žene joj pritrčaše i plakaše od žalosti što vide da se na takav način muči jedna tako mlada žena. Pobuniše se protiv sudije uzvikujući: ‘Neverniče okrutniji od zveri! Kako je ljudsko srce moglo smisliti toliko surovosti protiv jedne tako lepe i nežne devojke?’ One htedoše sve da se bace na njega. On se uplaši i reče: ‘Draga Hristina, ne dozvoli da te više muče ovako; bolje pođi sa mnom i klanjaćemo se uzvišenom Bogu koji ti je toliko pomogao.’ Misleći na svog boga Jupitera, koji je za pagane bio vrhovni Bog, ali Hristina je čula nešto sasvim drugo kada mu odgovori: ‘To si dobro rekao, pristajem na to.’ On naredi da je spuste i odvede je u

hram, praćen gomilom ljudi, verujući da će se ona klanjati idolima. Kada je došla pred lažne bogove, Hristina kleče, podiže pogled prema nebu i pomoli se svome Bogu; zatim ustade i okrete se preme idolu rekavši: ‘Zli duše koji se kriješ u tom idolu, izađi, naređujem ti u ime Isusa Hrista.’ Đavo odmah izađe praveći zaglušujuću buku. Svi prisutni behu ispunjeni užasom i svi padoše na zemlju. Kada je, ustao sudija reče Hristini: ‘Dirnula si našeg svemoćnog boga; pošto se sažalio nad tobom, izašao je da se pokaže u svom obličju.’ Na te reči Hristina se razljuti i grubo mu uzvratila rekavši mu da je toliko slep da nije u stanju da prepozna božansku silu. Zatraži od Boga da učini da idoli padnu i da ih pretvori u mrvice, što i bi učinjeno. Tada se preobrati više od tri hiljade ljudi, koliko zbog reči ove device toliko i zbog čuda koja zbog nje behu učinjena. Izbezumljen sudija reče: ‘Ukoliko kralj sazna kakvu su štetu čuda ove Hristine nanela našem bogu, pogubiće me sramno.’ Pri pomisli na to uhvati ga strah, izgubi razum i umre.

“Dođe i treći sudija po imenu Julijan, koji je naredio da se Hristina uhapsi i koji se hvalio da može da je natera da se klanja idolima. Međutim, nije mogao da je natera da se pomeri s mesta na kom je bila upkros svoj snazi kojom je raspolagao. Stoga odluči da oko nje podigne lomaču. Vatra je gorela tri dana, a iz ognja su izlazile najumilnije melodije. Dželati, zaprepašeni tolikim čudima, ispričaše to Julijanu koji umalo nije poludeo. Kad se vatra ugasila, Hristina iz nje izađe netaknuta. Tada sudija naredi da se donesu zmijske i dve aspide (to su zmijske koje ujedaju i čiji je otrov smrtonosan) i da se bace na nju, zajedno sa dve ogromne vodene zmijske. Međutim, ove zmijske padoše pred njene noge i nisu joj nanele ni najmanje zlo, oborivši glave u znak poštovanja. Još dve užasne zmijske, ljute guje behu bačene na nju; one se okačiše na nju i stadoše je lizati. Hristina pogleda ka nebu i reče: ‘Hvalim te Gospode Bože Isuse Hriste, tebe koji si me udostojio blagoslova tvojih svetih vrli- na, jer čak i ove užasne zmijske prepoznaju tvoju slavu u meni.’ Videvši ta čuda, Julijan pobesne i stade urlati na čuvara zmijske: ‘Je li i tebe omađijala Hristina pa ne možeš da nateráš zmijske protiv nje?’ Pošto se ovaj bojavao sudije on ih stade goniti da je napadnu, ali se one okretoše protiv njega i ubiše ga. Svi su se bojali zmijske i niko se nije usudio da im priđe; tada im Hristina, u ime Gospoda, naredi da se vrate u svoja gnezda i da nikog ne povrede, što one i učiniše. Ona vaskrse umrlog koji se baci pred nju i preobrati se. A

sudija, koga je đavo do te mere oslepeo da nije umeo da prepozna Božje delo, reče Hristini: 'Dala si nam dovoljno dokaza svoje magije.' Hristina se razljuti i reče mu: 'Da su tvoje oči želele da vide čuda Božije, ti bi u njih verovao.' Lud od besa naredi da joj se iščupaju dojke, ali umesto krvi iz njenih rana poteče mleko. Pošto je nastavila da priziva ime Isusa Hrista, Julijan naredi da joj odseku jezik, ali je to nije sprečilo da govori još lepše nego pre; naime, ona je sve jasnije govorila božanske stvari blagosiljajući Gospoda i zahvali mu za sva dobra dela. Počela je da izgovara molitve kada Bogu bi ugodno da je pozove sebi, jer je zaslužila svoju krunu mučenice.

"Tada se sa neba začu glas koji reče: 'Hristina, device čista i neukaljana, nebesa su ti otvorena, večno kraljevstvo te čeka, a čitava Crkva koja pobeđuje slavi Boga u tebi, jer si od detinjstva veličala ime tvoga Hrista.' Pogleđa podignutog ka nebu, Hristina je hvalila Gospoda. Ponovo se začu glas koji reče: 'Dođi Hristina, kćeri moja izabrana, moja ljubljena kćeri; primi večnu palminu grančicu i večnu krunu. Dođi da primiš nagradu za mučeništva koja si pretrpela slaveći moje ime.' Čuvši taj glas nevernik Julijan stade kuditi dželate rekavši da nisu dovoljno isekli jezik Hristini; naredi im da joj ga iseku tako da više ne može da razgovara sa svojim Hristom. Oni joj tad izvukoše jezik i odsekoše ga u korenu, ali Hristina ispljuva jezik u lice tiraninu i probuši mu jedno oko. Onda mu reče jasnije nego ikad: 'Čemu tiranine to što si mi odsekao jezik da ne bih slavila Gospoda, kad će ga moja duša slaviti zauvek i kad će tvoja dovek biti prokleta! Pošto nisi verovao mojim rečima pravedno je da oslepiš od mog jezika.' Ona je već videla Isusa Hrista kako sedi sa desne strane svoga Oca kada dve munje okončaše njene muke, jedna pogodivši je u slabinu, a druga u srce. Njen sveti leš sahrani jedan rođak koga je pokrstila; on je i sastavio pismeno priču o njenom slavnom životu."

"O blažena Hristina device slavna blagoslovena od Boga, sveta mučenice pobeđnice! Udostoji me i moli se za mene, jadnu grešnicu koja nosi tvoje ime jer je Bog odredio da si dostojna da budeš uzdignuta do svetosti! Založi se za mene, o milosrdna zaštitnice! Vidiš koliko sam srećna što mogu da napišem i priložimo priču o tvom svetome životu u svome delu! Zbog posvećenosti tvome svetom imenu o njemu sam napisala tako dugu priču. Neka ti je ugodna! Moli se za nas ostale žene, a tvoj sveti život neka nam na ovom svetu bude uzor kako bismo sve jednoga dana mogle da budemo

primljene u raj. Amin.

"Šta bih ti još mogla reći draga Kristina kako bih uvećala broj naših stanovnica? Neka dođe sveta Ursula sa mnoštvom od jedanaest hiljada devica, blaženih mučenica u slavu Isusa Hrista, kojima su svima odsečene glave kad su ih poslali preko mora da se udaju. Međutim one su prispele u pagansku zemlju gde su želeli da ih primoraju da se odreknu hrišćanske vere, a one su izabrale smrt radije nego da se odreknu Isusa Hrista njihovog spasitelja."

XI

U KOME SE GOVORI O MNOGIM ŽENAMA KOJE SU GLEDALE MUČENJA SOPSTVENE DECE.

"O ima li za majku ičeg vrednijeg na svetu od deteta? Može li njeno srce osetiti veću bol nego ona kada vidi sopstveno dete da pati? Međutim vera je još vrednija, kao što o tome svedoče brojne žene koje su, za ljubav gospoda žrtvovala sopstvenu decu. To je bio slučaj blažene Felisite koja je videla kako sedmoricu njenih sinova, veoma lepih mladića, muče pred njom. Ova izvanredna majka ih je tešila, bodrila da se hrabro drže i da budu istrajni u veri. Ona je iz svog srca, za ljubav Božju, izgnala ljubav koju svaka majka oseća prema mesu svoga mesa. Pošto ih je svu sedmoricu predala dželatu, želela je i sama da se žrtvuje i pretrpela mučenja.

"*Item*, možemo navesti i primer blažene Žilijete koja je imala sina po imenu Sir. Ova žena ga je sve vreme učila hrišćanskoj veri, dajući mu više duhovne nego telesne hrane. Zato mučitelji nisu mogli mučenjima da ga slome niti nateraju da se odrekne Isusovog imena, iako je bio sasvim mali; svojim tankim jasnim glasom, dok su ga mučili, iz sve snage je vikao: 'Ja sam hrišćanin! Ja sam hrišćanin! Slava tebi Gospode Bože.' Govorio je tako jasno kao da je muškarac od četrdeset godina. Njegova divna majka, koja je takođe bila okrutno mučena ga je tešila; ona je neprestano hvalila Gospoda i time izazivala nova mučenja, govoreći o nebeskoj radosti koja ih je čekala i koja je činila da zaborave na strah.

"*Item*, šta još reći o postojanosti duha vrednog divljenja koji je pokazala blažena Blandina. Ona je morala da prisustvuje mučenju svoje kćerke od petnaest godina i da gleda patnje one koju je toliko

volela. Majka ju je nežno tešila, a posle njene smrti je otišla da se preda dželatatu sa istom radošću sa kojom nevesta ide u zagrljaj svome mužu. Pretrpela je tolika mučenja da su njeni mučitelji na kraju iznemogli. Stavili su je na rešetku i pekli, raskomadali gvozdanim kukama; a ona ipak nije prestala da slavi Boga i ostala je istrajna do smrti.”

XII

U KOME SE GOVORI O SVETOJ MARINI, DEVICI.

“Mogli bismo pričati o veoma velikom broju devica mučenica, kao i o mnogim drugim ženama koje su primile veru ili koje su na drugi način posvedočile o izuzetnoj svetosti. Međutim, ja ću ti detaljnije pričati o njih dve, o čijim je životima jako lepo slušati, koji potvrđuju žensku istrajnost. Jedan običan čovek je imao kćer jedinicu po imenu Marina. Devojčicu je poverio jednom od svojih rođaka kako bi se posvetio religiji. Vodio je uzoran život, ali ga je priroda uvek podsećala na dete, čija mu je odsutnost uvek zadavala jad. Zapao je u melanholiju. Jednoga dana, opat ga zapita za razlog tolike utučenosti. On mu odgovori da mu je duh obuzet sinom koga je ostavio u svetu i koga ne može zaboraviti. Opat mu reče da ode po njega i da ga dovede u opatiju kako bi ga posvetio Bogu. Tako je ova devica živela sa svojim ocem prerušena u malog monaha. Naučila je da krije svoj pravi identitet i bila je uzor u disciplini. Imala je osamnaest godina i išla je putem svetosti kada je njen otac, koji ju je pobožno učio, umro. Od tada, ona je sama živela u ćeliji koju je delila sa svojim ocem. Vodila je tako sveti život da su opat i sva braća hvalili njenu veru. I svi su je smatrali muškarcem.

“Ova opatija nalazila se na tri milje od grada u kome je bila pijaca. Monasi su morali tamo da odlaze s vremena na vreme da bi kupili hranu. Događalo im se da zimi kada bi ih noć zatekla pre nego što stignu da obave kupovinu, prespavaju u gradu. Kada je došao njen red da ide na pijacu, Marina – koju su zvali Brat Marin – je ponekad ostajala u krčmi gde su imali svoju sobu. Ali dogodilo se da je kći domaćina ostala trudna. Kako su je roditelji primorali da prizna ime zavodnika, ona je optužila Brata Marina. Roditelji su došli da se žale opatu koji se zbog toga naljuti i naredi da pozovu Marinu da dođe

pred njega. Ova sveta devica je više volela da je optuže za zločin nego da se opravda tako što će priznati da je žena. Ona kleče i reče plačući: ‘ Oče zgrešio sam, molite za mene, učiniću pokoru.’ Opat, potpuno razjaren, naredi da ga nemilosrdno išibaju, izbaci ga iz manastira i zabrani mu ulaz. U znak pokore spavala je na zemlji pred vratima a od braće je tražila samo po komad hleba. Kći krčmara donese na svet jednog dečaka koga je njena majka dovela Marinu i ostavila ga s njim pred manastrom. Ova devica se brinula o njemu i hranila ga komadom hleba koji bi joj davali oni koji su ulazili, kao da je date bilo njeno. Posle nekog vremena, braća, obuzeta sažaljenjem, zamoliše opata da oprostí Bratu Marinu i da ga ponovo primi među njih. Oni ga teškom mukom ubediše, tako da je ona činila pokoru pet godina. Kada se vratila u opatiju, opat joj je davao sve prljave i ružne poslove u zajednici; ona je morala da im donosi vodu za umivanje i da ih sve služi. Ova devica se toga prihvati ponizno i rado.

“Malo posle toga ona predade dušu Gospodu. Braća to rekoše opatu koji im uzvрати: ‘Sada vidite da je njegov greh bio toliki da nije zaslužio oproštaj. Ipak, obucite mu pogrebnu odeću i sahranite ga daleko od svetilišta.’ Kad su je svukli videše da je žena. Onda se stadoše tući u grudi i jadikovati plačući od bola i stida zbog zla koje su naneli tako pobožnoj osobi i diviše se besprekornoj svetosti njenoga života. Čuvši za to opat otrča da se pokloni pred posmrtnim ostacima ove svetice, gorko plačući, priznajući svoju krivicu moleći za milost i oproštaj. Naredi da je sahrane u jednoj kapeli u opatiji. Svi monasi dođoše na sahranu. Jedan monah koji nije imao jedno oko naže se nad njeno telo da je pobožno celiva; istog momenta vid mu se povratio. Istog tog dana, majka deteta ludo pomahnita i stade svuda govoriti svoj greh. Odvedoše je pred sveto telo i njoj se povrati razum. Brojna čuda su se dogodila nad njenim grobom, i još uvek se događaju.”

XIII

U KOME SE GOVORI O BLAŽENOJ EUFROZINI, DEVICI.

“Isto tako u Aleksandriji je postojala jedna devica po imenu Eufrozina; Bog je njenog oca Pafnusa, koji je bio veoma bogat,

blagoslovio zahvaljujući molitvama koje je za njega izgovarao sveti opat i monasi obližnjeg manastira. Kada je njegova kći dostigla godine za udaju otac je želeo da joj odabere muža. Međutim, pošto je ona svoje devičanstvo posvetila Bogu, ona pobeže iz očinske kuće prurušena u muškarca. Zamoli da bude primljena u tu opatiju, izdajući se za mladića sa carevog dvora, koji je želeo da slobodno izražava svoje želje. Videvši iskrenost njegovih reči, opat ga s radošću primi. Međutim, Pafnus je bio skrhan od bola jer nije mogao da pronađe kćer koju je toliko voleo. Stoga ode da poveri svoj jad opatu, u nadi da će naći mir. Zamoli opate da se mole za njega, kako bi kroz njihove molitve saznao sudbinu svoje kćeri. Opat ga uteši i reče mu da ne treba da veruje da je zauvek izgubio kćer koju mu je Bog dao kao nagradu za njegove molitve. Stoga su se opat i svi monasi molili da ona bude pronađena.

“Ali vesti o njoj niotkuda. Pošto je ovaj divni otac neprestano dolazio u svom bolu nalazeći utočište kod opata, ovaj mu jednoga dana reče: ‘Zaista, ne verujem da se tvojoj kćerki dogodilo nekakvo zlo, jer da je tako, siguran sam da bi nas Bog upozorio. Nego, među nama je jedan sin velike pobožnosti koji nam je došao sa carevog dvora. Bog ga je toliko prosvetlio svojom milošću da svako ko s njim razgovara nalazi utehu. Ukoliko želiš možeš da odeš da razgovaraš s njim.’ Pafnus ga je uporno molio da dozvoli taj razgovor. Opat reče da ga odvedu pred njegovu kćer, ali je otac nije prepoznao; ona je, međutim, prepoznala svog oca i očiju punih suza skrenu pogled kao da želi da završi svoje molitve. Lepota i svežina njenog tela već je bila ogrubela od stroge askeze. Razgovarala je sa svojim ocem i pružila mu veliku utehu, uveravajući ga da njegova kći služi bogu na nekom sigurnom mestu, da će je videti pre no što umre i da će ona i tada biti za njega izvor radosti. Otac ode utešen, verujući da je ona bila nadahnuta Bogom, i reče opatu da njegovo srce nikad nije spoznalo toliko mira od kad je izgubio kćer. On dodade: ‘Toliko me raduje milost Gospoda kao da sam pronašao kćer.’ I tada ode preporučujući se opatu i molitvama braće. Nije oklevao da ponovo dođe da vidi svetog čoveka i nemade druge radosti do da ponovo razgovara s njim.

“Tako je bilo dugo vremena. Ova žena (koja je rekla da se zove brat Emeri) već je bila provela trideset i osam godina u ćeliji kada je Bog poželeo da je pozove sebi. Ona se razbole. Njen divni otac, ispunjen jadom, dođe u opatiju i vide da Emeri umire. Stade jadi-

kovati: ‘Avaj! U šta su se pretvorile tvoje nežne reči i obećanja koje si mi dao da ću videti svoju kćer?’ Međutim, Emeri preminu i predade svoju dušu miru Gospodnjem, a njen otac nije bio kraj nje u trenutku smrti. Sveti čovek je u ruci držao pismo koje niko nije mogao da mu uzme; uzalud su opati i svi monasi to pokušavali. Odmah potom naiđe otac koji je plakao i jadikovao zbog gubitka velikog prijatelja koji je bio sva njegova uteha. On priđe telu da ga celiva i tada, pred svima, ruka se otvori i pruži mu pismo. Pafnus ga uze i u njemu pročita da je ona njegova kći i da ne želi da joj bilo ko drugi obuče pogrebnu odeću. Svi su bili zadivljeni – Pafnus, opat i sva braća – i hvališe njenu svetu istrajnost i odlučnost. Otac udvostruči plač, dirnut i utešen svetošću njenoga života. Tada prodade sve što je imao i postade monah ove opatije u kojoj je okončao svoje dane.”

“Pričala sam ti o mnogim devicama. Zato bih želela sada da te podsetima na druge žene čiji je život bio poučan i koje su takođe bile slavne mučenice.”

XIV

U KOME SE GOVORI O SVETOJ ŽENI ANASTAZIJI.

“U vreme velikih progona koje je vršio car Dioklecijan, u Rimu je živela jedna veoma plemenita gospa po imenu Anastazija. Ona je bila jedna od najbogatijih i najobrazovanijih žena u gradu. Videvši kakve patnje podnose svakog dana blaženi mučenici hrišćani, bi duboko dirnuta; svakog dana u pratnji jedne obične sluškinje, odlazila je da ih poseti u zatvoru i da ih uteši. Prala im je i previjala rane, vidala ih lekovitim uljima. Na kraju su je prijavili Publijusu, rimskom patriciju koji ju je želeo za ženu; zbog toga se veoma razljutio i postavio je stražu ispred njene kuće kako bi je sprečio da izađe. Među ostalim zarobljenim mučenicima nalazio se i sveti Krizogon; on je bio veoma čestit čovek koji je pretrpeo mnoga mučenja, a sveta žena Anastazija mu je pružala utehu posećujući ga i brinući se o njemu. Tako joj je tajno poslao, posredstvom jedne dobre hrišćanke, nekoliko pisama u kojima ju je podsećao na hrabrost. Anastazija bi mu odgovarala putem iste posrednice. Božja volja je bila da čovek koji ju je tako strogo čuvao

umre. Ona tada prodade sve što je imala i sav novac potroši na lečenje mučenika kojima je pružala utehu svojim posetama. Ovu plemenitu gospu pratio je veliki broj žena i devojaka, hrišćanki.

“Među njima su bile device, sestre plemenita roda, koje su bile njene veoma odane sledbenice; jedna od njih zvala se Agapen, druga Hiona i treća Irena. Imperator je doznao da su ove tri sestre hrišćanke. Naredio je da ih dovedu i obećao im veliko bogatstvo i dobar brak ukoliko pristanu da se odreknu Isusa Hrista. Kako one uopšte nisu pridavale važnost njegovoj ponudi, on naredi da ih izbičuju i bace u mračnu tamicu. Njihova sveta prijateljica Anastazija dođe kod njih i ostade uz njih noć i dan. Molila je Boga da je ostavi u životu onoliko koliko bude trajalo njeno bogatstvo, kako bi sve potrošila na ovo dobro delo. Međutim, imperator naredi svom prefektu Dulcitiiju da mučenjima natera sve hrišćane koji su bili zarobljeni da se klanjaju idolima. Stoga ovaj prefekt naredi da ih sve dovedu pred njega. Među njima su bile i tri blažene sestre.

“Videvši ih tako lepe, izopačeni prefekt se raspali od želje. Tajno je pokušao da ih zavede slatkorečivošću, obećavajući im da će ih pustiti ukoliko mu se podaju. Pošto su one to izričito odbijale, on ih poveri jednom od svojih slugu i naredi mu da ih zatvori u njegovu kuću. Tako će ih, mislio je, imati htele ne htele. Kada je došla noć, on ode sam bez sveće u kuću u koju je naredio da ih odvedu. Čuo je glasove devica koje su čitavu noć pevale hvale Gospodu, i požele da se nađe uz njih. Morao je da prođe kroz prostoriju u kojoj su držali sve što je potrebno za kuhinju. Opsednut Demonom i zaslepljen svojim razbludnim željama, on stade stiskati u naručje i obasipati poljubcima kotliće i ostalo pokućstvo, misleći, jer je to bila volja Gospoda, da je sa devicama. Tako se prepusti svom bludu dok nije bio potpuno iscrpljen. Sutradan, on krete kod svojih slugu koje su ga čekale napolju; videvši ga, mislili su da je to neko đavolsko prikazanje, toliko je bio prljav, zamašćen i garav, a odeća mu je bila potpuno pocepana i vukla se za njim u dronjcima. Svi su se razbežali preneraženi. Videvši ih kako beže, Dulcitiije se začudi što ga tako odbacuju, jer on nije bio svestan kako izgleda. Pošto su mu se svi koje bi usput sretao smejali, požele da ode pravo pred imperatora da se žali što mu se svuda kud prođe podsmevaju. Stiže u dvor gde je veliki broj ljudi čekao na jutarnju audijenciju. Tada je nastao pravi nered; oni su ga izvikali, udarali ga štapovima, gurali ga sa svih strana uzvikujući: ‘Napolje, svinjo prljava! Prljaš

nas!’ Pljuvali su mu u lice, a gomila se tome smejala najslabije; nikada niko nije video prestrašenijeg čoveka. Pomislio je da je poludeo, jer ga je đavo toliko zaslepeo da nije mogao da shvati kako izgleda. Potpuno osramoćen, vrati se kući.

“Njegov posao beše poveren drugom sudiji. Ovaj naredi da se tri device dovedu pred njega i želeo je da ih natera da se klanjaju idolima. Pošto su one to odbijale, on naredi da ih svuku gole i da ih izbičuju, ali svi napori da ih svuku behu bezuspešni, jer su se haljine tako prilepile za njihova tela da se nisu mogle skinuti. Stoga ih zapališe na lomači, ali im to uopšte nije zadavalo bol. Tada zatražiše od Boga da ih udostoji i pozove sebi, i umreše u slavu Gospodu; ali da bi pokazale da je to bila njihova volja, vatra nije dotakla njihovu odeću niti i jednu vlas kose. Kada se lomača ugasila, njihova tela su ostala netaknuta; ruke su im bile sklopljene a lica odmorna kao da spavaju. Blažena Anastazija se pobrinu za njihove svete posmrtno ostatke i sahrani ih.”

XV

U KOME SE GOVORI O BLAŽENOJ TEODOTI.

“Anastazija je imala još jednu prijateljicu po imenu Teodota. Ona je bila majka trojice dečaka. Pošto je odbijala da se uda za grofa Lekadija i nije želela da prinosi žrtve idolima, bila je izložena brojnim mučenjima. Misleći da će preko materinske ljubavi lakše dobiti njenu podređenost, naredio je da pred njom muče jednog od njenih sinova, ali snaga njene vere nadmašivala je telesne sponje; tešila je svog sina govoreći mu: ‘Sine moj, ne boj se mučenja, jer će ti ona doneti večnu slavu.’ Dok je ova žena bila u zatvoru, jedan od sinova Demona želeo je da obeščasti njenu čistotu, ali je on odmah počeo snažno da krvari iz nosa. On tada povika da se neki muškarac nalazi sa njom i da ga je on udario pesnicom u nos. Stoga je iznova stadoše mučiti i na kraju je umrla zajedno sa trojicom svojih sinova. Oni su svoje svete duše vratili Bogu slaveći Gospoda. Sahranila ih je blažena Anastazija.

“Ta blažena Anastazija je toliko podržavala mučenike obilazeći ih da su i nju stavili u zatvor, tako da nije više mogla da pruža utehu Božjim svecima. Nisu joj davali ni vodu ni hranu, ali Bog nije želeo

da ona koja je tako verno tešila i hranila blažene izabranike pati od gladi. Stoga joj je u jednom oblaku poslao dušu njene blažene družbenice Teodote koja je ispred nje postavila sto i donela mnoštvo đakonija. Ostala je sa Anastazijom trideset dana tokom kojih ona nije dobijala nikakvu hranu. Svi su mislili da je umrla od gladi, ali je zatekoše živu; tada je odvedoše pred prefekta koji polude od besa. Pošto su se mnogi ljudi preobratili posle ovih čuda, naredio je da je ukrcaju na jedan brod sa još nekoliko prestupnika koji su osuđeni na smrt. Kada su bili na otvorenom moru, mornari izvršise svoj zadatak i otvoriše rupu u trupu broda, zatim se ukrcaše na drugi brod. Blažena Teodota se tada prikaza osuđenima i vodila ih je dan i noć po moru, tako sigurno kao da su na čvrstom tlu. Odvede ih do ostrva Palmari, gde su izgnani mnogi sveštenici i sveti ljudi. Primiše ih u radosti i slaviše Gospoda. Oni koji su bili spašeni zajedno sa Anastazijom se preobraću i behu kršteni. Imperator to dozna i naredi da ih sve dovedu; bilo ih je više od tri stotine – muškaraca, žena i dece – i svi su umrli u mukama. Pošto se dugo raspravljala sa imperatorom i pretrpela brojna mučenja, blažena Anastazija primi krunu mučenice.”

XVI

U KOME SE GOVORI O ČESTITOJ I SVETOJ NATALIJI.

“Natalija je bila čestita supruga Adrijana, glavnog zapovednika vojske imperatora Maksimilijana Herkula. Ona se bila tajno preobratila u hrišćanstvo, u vreme velikih pogubljenja hrišćana. Saznala je da se njen muž Adrijan, za koga je ona neprestano molila Gospoda, preobratio iznenada dok je prisustvovao patnjama mučenika i da je slavio ime Isusa Hrista. Imperator se zbog toga ljuto razbesne i naredi da ga bace u uzanu tammnicu. Ova blažena žena, radujući se preobraćenju svoga muža, ode odmah da mu pruži utehu u zatvoru, i moljaše ga da sačuva veru koju je izabrao; ljubila je lance kojima je bio vezan, plaćući od radosti i dirnutosti. Bodrila ga je da uopšte ne žali za zemaljskim radostima koje traju samo jedan tren, već da uvek ima na umu veliku slavu koja ga čeka. Ova sveta žena ostala je dugo kraj njega, tešeći ga, njega i ostale mučenike i moleći boga da je uskoro primi među njih. Međutim,

mučenicima je osobito preporučila da hrabre njenog muža, jer je strahovala da njegova nova vera ne poklekne pod strahotama muka. Dolazila je da ga vidi svakog dana i neprestano ga hrabrila lepim rečima. A kada je imperator zabranio ulazak ženama u zatvor zbog nje i drugih žena koje su posećivale svete mučenike, ona se preruši u muškarca. Kad je došao dan poslednje Adrijanove muke bila je tu; vidala je i ljubila njegove krvave rane, plakala od samilosti i pozivala ga da moli Boga za nju. Tako je umro blaženi Adrijan. Sahranila ga je pobožno, a pošto su mu bili odsekli jednu šaku, ona ju je čuvala kao najveću dragocenost uvijenu kao kakvu svetu relikviju.

“Posle smrti njenog muža želeleli su da nateraju ovu svetu ženu da se ponovo uda, jer je bila plemenita roda, lepa i bogata; ona je sve vreme provodila u molitvama, moleći Boga da je udostoji i uzme iz moći onih koji su na to želeleli da je prisile. Tada joj se u snu prikaza muž, da joj pruži utehu i reče joj da ide u Konstantinopolj i sahrani tela brojnih mučenika, što ona i učini. Već je duže vremena bila u službi Božjoj, posećivala je svete mučenike u zatvorima, kada joj se muž prikaza po drugi put i reče joj: ‘Sestro moja, službenice moja, sluškinjo Isusa Hrista, dođi pridruži mi se u večnoj slavi, jer te Gospod Bog naš zove.’ Ona se probudi i odmah umre.”

XVII

U KOME SE GOVORI O SVETOJ AFRI, PROSTITUTKI KOJA SE POSVETILA BOGU.

“Afra je bila prostitutka koja se preobratila u veru Isusa Hrista. Osudio ju je jedan sudija koji joj je rekao: ‘Beščasće tvoga tela ti znači nije dovoljno! Trebala ti je još i jeres, da zgrešiš obožavajući tuđeg boga! Prinesi žrtvu našim bogovima kako bi ti oprostili.’ Afra mu odgovori: ‘Žrtvovaću se svome Bogu, Isusu Hristu, koji je sišao sa nebesa da bi spasao grešnike. A njegovo Jevanđelje kaže da mu je jedna grešnica suzama oprala stopala i dobila oprostaj. On nikada nije prezirao prostitutke ni beščasne poreznike i prihvatao je grešnike za svoj sto.’ Sudija joj reče: ‘Ukoliko ne prineseš žrtvu našim bogovima, mušterije ti više neće dolaziti i nećeš više dobijati

novac od njih. Ona mu tada odgovori: 'Nikad više neću primiti beščasne poklone, a one koje sam sramno primila, zamolila sam siromašne da uzmu i da se mole za mene.' Pošto je odbijala da prinese žrtvu bogovima, sudija osudi Afru da bude živa spaljena. Kad se našla u plamenu, ovako je molila Gospoda: 'Gospode Bože, Isuse Hriste svemoćni, ti koji pozivaš grešnike na pokajanje, udostoji me i primi moju žrtvu u trenutku moga mučeništva; daj mi večnu vatru ovom zemaljskom vatrom koju su pripremili za moje telo.' Obavijena plamenom rekla je još: 'Gospode Isuse, udostoji me i primi, mene jadnu grešnicu žrtvovanu tvome svetom imenu; ti koji si se žrtvovao jednom za čitav ljudski rod; ti pravedni, koji si nepravedno razapet na krst; dobar za zle, svet za proklete; blag za bolne; čist i bez mrlje za grešnike nudim ti kao žrtvu svoje telo, tebi koji živiš i vladaš sa Ocem i Svetim Duhom, za vijek i vijekove.' Tako je umrla blažena Afra, za koju je Bog učinio brojna čuda posle njene smrti."

XVIII

U KOME PRAVEDNOST NAVODI PRIMERE NEKOLIKO PLEMENITIH ŽENA KOJE SU SLUŽILE APOSTOLE I DRUGE SVECE I PRUŽILE IM UTOČIŠTE.

"Šta da ti još kažem premilo dete? Zapravo, mogla bih ti navesti bezbroj sličnih primera. Ali pošto si se začudila, kao što si mi upravo rekla, što svi ti autori tako strogo osuđuju žene, uveravam te uprkos svemu što si pročitala kod pagana, da ćeš po mom mišljenju naći mnogo manje napada na njih u svetoj literaturi, ili u pričama o Hristovom životu i životu njegovih apostola, pa čak i u pričama o drugim svecima, kao što možeš da vidiš. Nasuprot tome, nema sumnje da postoji samo izuzetna postojanost i vrlina koju je božanska milost podarila ženama. O, velika dobra dela, izuzetno milosrđe koje su brižljivo i vredno pružale slugama Božjim! Nisu li tolika zbrinjavanja, tolike usluge odveć teške na tasu? A i ako bi se našlo muškaraca toliko bezočnih da ih optuže za lakovernost, ko bi se ikada usudio da porekne da su po našoj veri ova dela lestvice koje vode ka Nebu? Možemo navesti primer Drizijene, koja je bila sveta žena udovica; ona je pružila utočište svetom Jovanu jevan-

đelisti, služila ga i hranila ga. A sveti Jovan se vratio iz izgnanstva, i svi stanovnici grada su ga primili u radosti, u trenutku kada su Drizijanu spuštali u zemlju; umrla je od tuge, toliko ga je čekala. Susedi mu rekoše: 'Jovane, evo Drizijene tvoje čestite domaćice; umrla je od tuge čekajući te; neće te više služiti.' Tada joj se sveti Jovan obrati i reče joj: 'Drizijena, ustani, idi svojoj kući i pripremi mi hranu.' I ona vaskrse.

"*Item*, jedna vrlo i čestita žena iz grada Limoža, po imenu Suzana, prva je pružila utočište svetom Martijalu, koga je sveti Petar poslao da pokrsti zemlju. Ova žena ga je obasipala dobročinstvima.

"*Item*, predivna Maksimila, rizikovala je život da bi spustila svetog Andreju sa krsta i sahranila ga.

"*Item*, sveta devica Ifigenija verno je pratila svetog Matiju jevanđelistu i služila ga. Posle njegove smrti podigla je crkvu koju mu je posvetila.

"*Item*, još jedna izvrsna žena je bila u svetom prijateljstvu sa svetim Pavlom koga je svuda pratila i služila ga predano.

"*Item*, u vreme apostola, živela je jedna plemenita kraljica, po imenu Jelena – to nije bila majka Konstantina, već jedna druga Jelena, kraljica Adijavenjana – koja je otišla u Jerusalim, gde je hrana bila jako skupa jer je vladala glad. Kada je saznala da su sveci našeg Gospoda umrli od gladi, kada su došli u ovaj grad da propovedaju i preobrate narod, ona je naredila da se kupi toliko hrane da su imali šta da jedu tokom čitave oskudice.

"*Item*, kada je po naređenju Nerona sveti Pavle odveden da mu se odseče glava, jedna izvrsna žena po imenu Plotija, izašla mu je u susret lijući gorke suze; to je bila žena koja se o njemu obično brinula. Sveti Pavle joj zatraži veo koji je nosila na glavi, i ona mu ga dade. Tada su joj se zlobnici koji su se tu našli podsmevali, govoreći da će mnogo izgubiti, jer je veo zaista lep. Sveti Pavle je njime vezao oči. Posle njegove smrti, anđeli ga vratili su Plotiji svesno umrlog krlju. Ona ga je čuvala kao dragocenu relikviju. Sveti Pavle joj se prikaza i reče joj da će kao nagradu za dobročinstva koja mu je pružila na zemlji moliti za nju na Nebu. Mogla bih ti ispričati veliki broj sličnih priča.

"Bazilika je bila žena koja se proslavila po svom milosrđu. Ona je bila supruga svetog Julijana, a njih dvoje su se složili, prve bračne noći da će se posvetiti čestitosti. Sveti život ove device, mnoštvo žena i devica koje su spasene i okrenute vrlini njenim sve-

tim savetima, nadmašuje poznato. Ukratko, njeno milosrđe beše toliko da joj je Gospod ukazao izuzetnu milost da joj govori u času smrti.

“Ne znam šta još da ti kažem draga Kristina, mogla bih ti navesti beskonačan broj gospi svih staleža, devica, udovica ili udatih, u kojima se božanska moć odslikava u snazi, izuzetnoj istrajnosti. Ali neka ti ovo bude dovoljno. Čini mi se da sam se sasvim dobro pozabavila svojim zadatkom završavajući kupole tvoga Grada i nastanjujući ga izvrsnim ženama, kao što sam ti i obećala. Ove poslednje će služiti kao slavoluk i branik našeg Grada. Iako ti nisam navela – jer bih to teško mogla učiniti – sve svete koje su postojale, koje postoje i koje će postojati, sve mogu da nađu utočište u ovom Gradu žena. Naime, moglo bi se reći: ‘Blaženo je ono što se o tebi kaže, o Božji Grade!’ Evo sada tvog Grada sagrađenog, utvrđenog i završenog, kao što sam ti i obećala. Zbogom, draga Kristina. Neka mir Gospoda uvek bude s tobom.”

XIX

OVDE SE ZAVRŠAVA KNJIGA.

KRISTINA SE OBRAĆA ŽENAMA.

Zahvalimo se Gospodu, moje prečasne gospe! Jer naš Grad je sazidan i završen. Sve vi koje volite čestitost, slavu i ugled bićete primljene u njega uz velike počasti, jer je on osnovan i sagrađen za sve časne žene – one iz prošlosti, sadašnjosti i one koje će tek doći. Drage moje sestre, prirodno je da se ljudsko srce raduje, kada odnese pobedu nad nekim napadom i vidi neprijatelje posramljene. Vi od sada, drage prijateljice, imate razloga da se radujete iskreno, ne vređajući Boga i ne narušavajući pristojnost, posmatrajući savršenstvo ovog novog Grada koji će, ako se budete potrudile, za sve vas (što znači za sve čestite žene) biti ne samo utočište, već bedem koji će vas štititi od neprijatelja. Možete videti da je čitav sagrađen od vrlina, materijala koji je uistinu tako sjajan da se sve možete u njemu ogledati, a posebno u najvišim delovima zdanja (odnosno poslednjem delu), ali ipak ne bi trebalo zanemariti sve ono što se na vas odnosi u drugim delovima. Drage moje prijateljice nemojte zloupotrebiti ovu novu majčevinu kao što to čine gordi koji se ispune ohološću kada vide kako im se bogatstvo

umnožava i da napreduju. Bolje sledite primer vaše kraljice, Uzvišene Device koja se, čuvši za uzvišenu čast da će postati Majka Božjeg Sina, još više ponizi govoreći za sebe da je Gospodova sluškinja. Posto je tačno, drage prijateljice, da što više neko obiluje vrlinama, to je ponizniji i blaži, neka vas ovaj Grad podstakne da živite časno u vrlini i skromnosti.

A vi, drage prijateljice koje ste udate, nemojte se uvrediti što ste podređene svojim muževima jer nije uvek dobro za ljude da budu slobodni. To zapravo, proističe iz onoga što je Božji anđeo rekao Ezdri: da su oni koji su se prepustili slobodnoj volji zapali u greh, ustali protiv Gospoda i progonili pravedne, što ih je odvelo u uništenje. Da ona koji ima blagog, razumnog i dobrog muža, koji je voli iskrenom ljubavlju, zahvali Gospodu jer to nije beznačajna naklonost, već najveće dobro koje može primiti na ovom svetu; neka se pobrine da ga služi, ljubi i voli verna srca – kao što je njena obaveza – živeti u miru i moleći Boga da i dalje čuva njihovu zajednicu i da im sačuva živote. Što se tiče one čiji muž nije ni dobar ni zao, i ona mora zahvaliti Gospodu što joj nije dodelio goreg; ona mora da se potruđi da ublaži njegovu naprasitost i da žive u skladu sa svojim staležom. A ona čiji je muž razvratnik, nevernik i zao mora učiniti sve da ga podrži, kako bi ga otrgla od izopačenosti i izvela ga, ukoliko može, na put razuma i dobrote; a ukoliko, uprkos svim njenim naporima, muž istrajava u zlu, njena duša će primiti nagradu za tu hrabru istrajnost, i svi će je je blagosloviti i uzeti u zaštitu.

Stoga, drage moje prijateljice, budite ponizne i strpljive, i milost Božja će se spustiti na vas; zbog toga će vas hvaliti, a nebesko kraljevstvo će vam biti otvoreno. Jer sveti Grigorije kaže da strpljenje predstavlja vrata Raja i put koji vodi Isusu Hristu. Neka nijedna od vas ne brani tvrdoglavo svoje lakomislene i neosnovane stavove – u ljubomori, tvrdoglavosti, prezrenju ili skandaloznim postupcima – jer to uznemiruje duh i oduzima razum kao i ponašanje koje je osobito ružno i ne priliči ženi.

A vi devojke, device, budite čiste, čestite i skromne. Uvek pazite: pokvarenjaci uvek šire svoje mreže. Neka vam pogled bude oboren, usta škrt na rečima; neka stid uvek nadahnjuje vaše postupke. Naoružajte se vrlinom i hrabrošću protiv svih lukavstava zavodnika i izbegavajte njihovo društvo.

A vi, udovice, neka vaša odeća, držanje i vaš govor budu česti-

ti. Budite pobožne u postupcima kao i u ponašanju. Budite ume-rene, naoružajte se strpljenjem, biće vam zaista potrebno! Budite jake i odlučne pred patnjama i materinskim teškoćama. Ostanite ponizne u karakteru, mišljenju i govoru, a milosrdne u postupcima.

Najzad, sve vi, gospođe, žene visokog, srednjeg i niskog staleža, pre svega čuvajte se i budite oprezne i branite se od neprijatelja vaše časti i vaše čestitosti. Vidite, drage prijateljice, da vas muškarci sa svih strana optužuju za najveće mane! Razotkrijte njihovu pokvarenost sjajem vaše vrline; čineći dobra, pobedite laži svih onih koji vas klevetaju. Tako biste mogle reći kao Psalmista: "Nepravda pokvarenjaka pašće na njegovu glavu." Odgurnite laskave licemere koji žele da vas općine svojim lepim pričama i svim beščasnim lukavstvima oduzmu vaše najveće blago, odnosno vašu čast i besprekornost vašeg ugleda! O, bežite gospođe, bežite od te lude strasti koju veličaju pred vama! Bežite od nje! Za ljubav Boga, bežite! Ništa dobro vam neće doneti; nasuprot tome, budite sigurne da ukoliko vam se igra čak i učini prijatnom, ona će se uvek završiti na vašu štetu. Ne dopustite nikada da vas uvere u suprotno, jer je to gola istina. Setite se, drage prijateljice, kako vas ti muškarci optužuju za slabost, lakovernost i nepostojanost, što im uopšte ne smeta da postave svoje najizopačenije zamke i da se dovijaju na hiljade načina da vas zavedu i da vas uhvate kao životinje u svoje mreže! Bežite, gospođe, bežite! Izbegavajte veze, jer se iza te veselosti kriju najstrašniji otrovi, koji donose smrt. Nastojte, moje prečasne gospe, uveličati i umnožiti broj stanovnica našeg Grada tragajući za vrlinom i bežeći od poroka i veselite se u dobru. Što se mene, vaše sluškinje tiče, nemojte me zaboraviti u vašim molitvama, kako bi mi Bog dao milosti da živim i istrajem na ovom svetu u njegovoj svetoj službi i da mi posle moje smrti oprosti teške grehe i primi me u večnu radost. Neka svakoj od vas pruži tu istu milost. Amin.

**OVDE SE ZAVRŠAVA POSLEDNJI DEO
KNJIGE O GRADU ŽENA.**

Spisak pomenutih ličnih imena

ABIDOS	II, LVIII
ABSALOM	I, XIV
ACERB CICEON	I, XLVI, II, LXI
ADAM	I, IX
ADELFI	I, XXIX
ADIJAVENJANI	III, XVIII
ADRAST	II, XVII
ADRIJAN	III, XVI
AFRA	III, XVII
AFRIKA	I, XLVI, II, XXIX
AGAPEN	III, XIV
AGATA	III, VII, III, IX
AGENOR	I, XLVI; II, LXI
AGENOR IZ FENIKIJE	II, LXI
AGNEŠA	III, IX
AGRIPA MARKO	II, XVIII
AGRIPINA	II, XVIII
AHIL	I, XIX; II, XXXVIII
ALAMANI	II, XXXV
ALBA	I, XLVIII
ALBINIA (cf. Tiburtinska)	II, I
ALEKSANDAR (rimski imperator)	III, VI
ALEKSANDAR VELIKI	I, XIV; I, XIX; II, XXIX; II, LXVI
ALEKSANDRIJA	II, LII ; III, III ; III, XIII
ALPI	I, XXXIII
AMALTEJA	II, III
AMAN	II, XXXII
AMANION DE POMJE	II, LXVII
AMAZONKE	I, XVI ; I, XVII; I, XVIII; I, XIX
AMAZONIJA	I, IV
AMBROZIJE	I, X
AMBROZIJE ĐENOVLJANIN	II, LII
ANA	II, IV
ANA, Grofica od Burbona	II, LXVIII
ANA, Vojvotkinja od Burbona	II, LXVIII
ANASTAZIJA (slikarka)	I, XLI
ANASTAZIJA	III, XIV
ANDREJA	III, XVIII
ANDREA ĐOVANI	II, XXXVI
ANDROMAHA	II, XXVII
ANGLES	II, LXI
ANTIOHIJA	III, IV
ANTIOPA	I, XVIII
ANTIPAS, IROD	II, XLII
ANTONIJA	II, XLIII
ANTONIJA, (žena Justinijana)	II, VI
ANTONIJA (kćerka Klauđija)	II, XLVIII

ANTONIJE, MARKO	II, XLII
ANTONINA	II, XXIX
APIS	I, XXXVI
APOLON	I, VI ; I, XXX ; I, XXXI, II, I
APOSTOL (Pavle)	III, VI
APOSTOLI	X, I, XXXIX, II, II, II, XXXV, III, II, III, XVIII
ARAPI	I, XX
ARABIJA	I, XII, II, IV
ARAHNA	I, XXXIX
ARKADIJA	I, XXXIII
ARKELAUS	I, XLI
ARGIJA	II, XVII
ARGOS	II, XVII
ARIARAT	I, XXV
ARISTOBUL	II, XLII
ARISTOTEL	I, II
(Knez filozofije)	I, IX, I, XI, I, XIV, I, XXX, I, XXXVIII, I, XLIII
ARMENI	I, XX
ARTEMISIJA	I, XXI, II, XVI
ASIRIJA	I, XV
ASKANIJE	I, XLVIII
ASUER	II, XXXII
ATALIJA	II, XLIX
ATINA	I, XVIII
ATINJANI	I, XXXIV, II, XXI
AUCEJA	III, V
AVGUST (Oktavijan)	II, XVIII
AVGUSTIN	I, II, I, X
AVRAM	I, XXXVIII
AZIJA	I, XVI, I, XXXI, I, XXXIX
BAJA	II, III
BARBA	III, IX
BAZILIKA	III, XVIII
BAZINA	II, V
BEL	I, XLVI
BENEDIKTA	III, VII
BERENIKA	I, XXV
BERNABO ĐENOVLJANIN	II, LII
BERTRAN DIGESLEN	II, XXII
BIBLIJA	II, XXXVIII
BIRO DE LA RIVIJER	II, LXVII
BLANDINA	III, XI
BLANŠA KASTILJANSKA	I, XIII, II, LXV
BLANŠA NAVARSKA	I, XIII
BOGINJA IZ PESINE	II, LXIII
BOKAČO	II, I, XXIX, I, XXX, I, XXXIV, I, XXXVII, I, XXXIX I, XLI, II, II, II, XIV, II, XV, II, XVI, II, XVII, II, XIX II, XXXVI, II, XLIII, II, LII, II, LIX, II, LX, II, LXIII

BOLONJA	II, XXXVI, II, L
BRAT EMERIJE	III, XIII
BRAT MARIN	III, XII
BRINO	II, XLIX
BRIJAKSIS	II, XVI
BRDO SINAJ	III, III
BRETANJA (Velikaš iz)	II, XXII
BRETANJA (Gospa iz)	II, XX
BRUT	II, XXV, II, XXVIII
BUKOLIKE	I, XXIX
BUZA (Paulina)	II, LXVII
BYRSA	I, XLVI
CARSTVO	II, III, II, XLVII, III, VII
CECILIJA	III, IX
CECILIJA VESELA	I, XLV
Centon	I, XXIX
CERERA	I, XXXV, I, XXXVIII, I, XXXIX
CEZAR	II, XXV, II, XXVIII, II, XLIX
CICERON	I, IX
CIPRIJAN	III, VIII
CRVENO MORE	II, IV, II, XXX
ČEKO D'ASKOLI	I, IX
Čuda Presvete Bogorodice	II, LI
DAGOBER	II, XXXV
DAMASK	I, IX
DANIJEL	II, XXXVII
DARIJE	II, XXIX
DAVID (cf. Psalmist)	II, XL
DEBORA	II, IV, II, XXXII
DEIFOBA	II, III
DEJANIRA	II, LX
Dekameron	II, LII, II, LIX, II, LX
Dekret	II, XXXVI
Dela Rimljana	II, LXVII
DELFI	II, I
DELFIJSKA SIBILA	II, I
DENIS	II, XXXV
DENIS	II, XLIX
DEVICA MARIJA	IX, II, II, II, IV, II, XXX, II, LI, III, I, III, XIII, XIX
DIDONA	I, XLVI, II, LIV, II, LV
DIJANA	I, XLI
DIOKLECIJAN	III, XIV
DIOMED	I, XXXII
DIOMEDEJE	I, XXXII

DIONIS	I, XLI
DOROTEJA	III, IX
DRIPETINA	II, VIII
DRIZIJENA	III, XVIII
DRUGI PUNSKI RAT	II, LXIII
DULCITIJE	III, XIV
ĐENOVA	II, LII
ĐENOVLJANIN	II, LII
ĐOVANI ANDREA	II, XXXVI
EDIP (cf. Kralj Tebe)	I, XXXI
EFES	I, XVI
EGIPAT	I, XXXVI, II, XLII
EGIPATSKI SULTAN	II, LII
EGIPČANI	I, XX, I, XXXVI, II, XXX
EGIPČANIN (krvoločni)	II, XLVIII
EJET	I, XXXII
ELETER	II, XXXV
ELISA (cf. Didona)	I, XLVI
ELIZABETA	II, IV
EMENIJAN	III, VI
EMERIJE	III, XIII
EMILIJA	II, XX
ENEJA	XXIV, I, XLVIII, II, III, II, XIX, II, LV
Eneida	I, XXIX
ENGLESKA	II, LXI
ERITREJSKA SIBILA	II, I
EROFILA	II, I
ESDRASA	III, XIX
ETEOKLE	II, XVII
ETIOPLJANI	I, XII, III, IV
EULALIJA	III, VIII
EUFEMIJA	III, VIII
EUFROZINA	III, XIII
EUROPA (kći Agenora)	II, LXI
EVA	I, IX
EVANDAR	II, V
EVROPA	I, XVI, I, XXXVII
EZAV	II, XXXIX
FARAON	I, III
FAUSTA	III, VII
FELISITA	III, XI
FEB (cf. Apolon)	II, III
FENIKIJA	I, XLVI, I, XLVI
FENIČANI	I, XLVI

FILIP SMELI	II, LXVIII
FILIP VI, KRALJ FRANCUSKE	I, XIII
FLORENCA	II, LI
FORCIS	II, LXI
FORONEUS	I, XXXVI
FORTUNA (alegorijski)	I, XVII, I, XIX, I, XX, I, XXXII, I, XXXIV I, XLVI, II, XVII, II, LVIII, II, LIX, III, V I, XIII, I, XXIII, II, V, II, XXII, II, XXXV, II, XLIX, II, LXVIII, II, LXIX I, XIII, II, XXXV, II, XLVI
FRANCUSKA	I, XIII, I, XXIII, II, V, II, XXII, II, XXXV, II, XLIX, II, LXVIII, II, LXIX I, XIII, II, XXXV, II, XLVI
FRANCUZ	I, XIII, II, XXXV, II, XLVI
FREDEGUNDA	I, XIII, I, XXIII
FRIGIJA	II, VIII
FRIGIJSKA SIBILA	II, I
FUA (devica)	III, VIII, II, XXX, II, XXXVIII
GALATEJA	II, XLV
GALBA	II, XLIX
GALIJEN	I, XX
GENOVEVA	II, XXXV
Georgike	I, XXIX
GERMANIK	II, XVIII
GIŠAR	II, LIX
GIZMONDA	II, LIX
GORGONA	I, XXXIV, II, LXI
GOSPA DE FEJEL	II, LX
GOSPODAR FERAN	II, LII
GOTJE (markiz de Salis)	II, L
Grad žena	I, III, I, IV, I, V, I, VI, I, VII, I, VIII, I, XIV, I, XV, I, XXVI, I, XLIII, I, XLVIII II, I, II, XII, II, XIII, II, LIII, II, LXVIII, II, LXIX, III, I, III, III, III, XVIII, III, XIX I, XVIII, I, XIX, I, XXI, I, XXXIV, I, XXXVI, II, I, II, II, II, V, II, LXI
GRCI	I, XVIII, I, XIX, I, XXI, I, XXXIV, I, XXXVI, II, I, II, II, II, V, II, LXI
GRČKA	I, IV, I, XVIII, I, XIX, I, XXI, I, XXXII, I, XXXVI I, XL, I, XLVII, II, XXIV, II, LVI
GRIGORIJE	I, XXVIII, III, XIX
GRIZELDA	II, XI, II, L, II, LI
GROF OD KLERMONA	II, LXVIII
GROF OD ŠAMPANJE	II, LXV
GROF OD LA MARŠA	II, LXVIII
GROFICA SEN-POL	II, LXVIII
GROFICA OD ENOA	II, LXVIII
GROFICA OD KASTRA	I, XIII
GROFICA OD KLERMONA	II, LXVIII
GROFICA KOEMANA	II, XX
GROFICA OD LA MARŠA	I, XIII
GROFICA OD PANISA	II, L

HALDEJCI	I, XXXI
HALIKARNAS	I, XXI, II, XVI
HANIBAL	II, LXVII
HEBREJSKI	II, XXX
HEKABA	I, XIX
HEKATA	I, XXXII
HEKTOR	I, XIX, II, V, II, XXXVIII
HELENA (kći Tindara)	II, LXI
HELENA (kraljica Adijabeljana)	III, XVIII
HELESPONT	II, I, II, LVIII
HELESPONTSKA SIBILA	II, I
HERA	II, LVIII
HERKUL	I, XVIII, I, XLI, II, LX
HERKUL MAKSIMILIJAN	III, XVI
HERKULOV HRAM	I, XLVI
HIL	I, XV
HILDERIK	II, V
HILPERIK	I, III, I, XXIII
HIONA	III, XIV
HIPO	II, XLVI
HIPOLITA	I, XVIII
HIPSIKRATEJA	II, XIII, II, XIV
HIPSIPILIJA	II, IX
HITERON	II, XVI
HOLOFERN	II, XXXI
HOMER	I, XXIX, II, I
HORACIJE	I, XXX
HORTENSIJA	II, XXXVI
HRAM U JERUSALIMU	II, IV
HRISTINA	III, IX
IDION	III, X
IDMON IZ KOLOFONA	I, XXXIX
IFIGENIJA	III, XVIII
IKARIJA	I, XXI
ILION	II, I
INAKOS	I, XXXVI
INDIJA	I, VII, I, XV
IRENA	I, XLI
IRENA	III, XIV
IROD ANTIPAS	II, XLII
IROD (sin kralja Odenatusa)	I, XX
ISAK	II, XXXIX
ISPRAVNOST (alegorijski)	I, V, II, I, II, XIII, II, XIX, II, LIII, II, LXVI, III, I
Istorijsko ogledalo	III, IX
ITALIJA	I, XIII, I, XXII, I, XXIV, I, XXXI, I, XXXII I, XXXIII, I, XLVIII, II, I, II, LX, II, LXVII
ITALIJANI	I, XXXIII, II, LII
IZABELA	II, LX

IZABO DE BAVIJER	II, LXVIII
IZIS	I, XXXVI, I, XXXVIII
IZOLDA	II, LX
IZRAEL, IZRAILJ	I, X, II, IV, II, XXX, II, XXXI, II, XXXIX, I, XLIX
IZRAILJSKE SUDIJE	II, IV
Izreke	I, XLIV
JAKOV	II, XXXIX
JASON	I, XXXII, II, XXIV
JERUSALIM	I, X, II, IV, II, XLIX, III, XVIII, II, LVI
JESTIRA	II, XXXII
Jevanđelje	II, II, III, XVII
JEVREJI	I, X, II, IV, II, XXX, II, XXXI, II, XXXII, II, XL, II, XLIX
JEZABELA	II, XLIX
JEZERO ASFALTITE	II, IV
JOAKIM	II, XXXVII
JOKASTA	II, LXI
JONAS	II, LIII
JOVAN JEVANĐELJISTA	III, XVIII
JUDA	II, XLIX
JUDIT	II, XXXI
JULIJA (kći Avgusta)	II, XVIII
JULIJA (kći Julija Cezara)	II, XIX, II, XXVIII
JULIJAN (sudija)	III, X
JULIJE APOSTAT (Otpadnik)	II, XLIX
JULIJE CEZAR	II, XXV, II, XXVIII, II, XLIX
JULIJE OTPADNIK (APOSTAT)	II, XLIX
JULIJE SILVIJE	I, XLVIII
JUNONA	II, LXI
JUPITER	I, XV, I, XXXVI, I, XLI, I, XLVI, I, XLVII, II, XLII, II, LXI, III, X
JUSTIN	II, VI
JUSTINA	III, VIII
JUSTINIJAN	II, VI, II, XXIX
KADMO	I, IV
KAMILA	I, XXIV
KAMPANIJA	II, I, II, III
KAN	II, LXVII
KAPADOKIJA	I, XXV, III, IX
KAPITOL	II, LXI
KARIJA	I, XXI, II, XVI, II, XVI
KARMENTA (cf. Nikostrat)	I, XXXIII, I, XXXVII, I, XXXVIII
KARMENTINA KAPIJA	I, XXXIII
KARTAGINA	I, XLVI, II, LIV, II, LV, II, LXI
KASANDRA	II, V
KASIJE	II, XXV
KASTALIJIN ZDENAC	I, XXX

KATALONIJA (jedan plemić iz)	II, LII
KATANIJA	III, VII
Kategorije	I, XI
KATARINA	III, III
KATON IZ UTIKE	I, IX, I, X, II, XXV
KATON STARJI	II, XXV
KATONI	I, IX
KATIL	II, XXXV
KIPAR	I, XLVI
KANEJSKI KRALJ	II, IV
KIMERIJSKA SIBILA	II, I
KIR	I, XVII, II, I
KIRKA	I, XXXII
KLAUDIJA	II, LXIII
KLAUDIJE	II, XLVI
KLAUDIJE (Marko Aurelije)	I, XX
KLAUDIJE (Tiberije)	II, XLVII
KLELIJA	I, XXVI
KLODINA	II, X
KLOTER	I, XIII, I, XXIII
KLOTILDA	II, XXXV
KLOVIS	II, XXXV
KNEZ FILOZOFIJE (cf. Aristotel)	I, II
KNEZ PESNIKA (cf. Ovidije)	I, IX
KOLHIDA	II, XXIV
KONSTANTIN	II, XLIX, III, XVIII
KONSTANTINOPOLJ	I, XXII, II, VI, III, XVI
KORIOLAN	II, XXXIV
KORIOLJANI	II, XXXIV
KORNELIJA (Cesarova žena)	II, XIX
KORNELIJA (Pompejeva žena)	II, XXVIII
KORNIFICIJA	I, XXVIII
KOSTUS	III, III, II, LVI
KRALJ BURGONJE (Hilperik)	II, XXXV
KRALJ KOLHIDE	I, XXXII, II, LVI
KRALJ PERSIJE (cf. Darije)	II, XXIX
KRALJ PERSIJE (cf. Kir)	I, XVII
KRALJ PERSIJE (cf. Kserks)	I, XXI
KRALJ PERSIJE (cf. Šapur)	I, XX
KRALJ PERSIJE (koga je pobedio Justinijan)	II, VI
KRALJ RUTULA	I, XLVII
KRALJICA FRANCUSKE (Izabo)	II, LXVIII
KRALJICA OD SABE	II, IV
KRATEVAS	I, XLI
KREONT	II, XVII
KRIT	I, XLVI
KRIZOGON	III, XIV
KRALJ KRITA	I, XLVII, I, XLVIII
KRALJ TEBE	I, XXXI
KRALJICA TEBE	II, LXI

KSANTIPA	II, XXI
KSERKS (cf. Kralj Persije)	I, XXI
KUMA	II, I
KUMEJSKA SIBILA	II, I
KURIJA	II, XXVI
KUSI (zamak)	II, LX
KVINT HORTENSIJE	II, XXXVI
LAKEDEMON (cf. Sparta)	II, XXIV, II, LXI
LAKEDEMONJANI	I, XXI
LANFETO	I, XVI
LATIN	I, XLVIII
LATINI	I, XXXIII, I, XLVIII
LAURENTIJE	II, LX
LAVINIJA	I, XLVIII
LAZAR	I, X
LEANDAR	II, LVIII
LEDA	II, LXI
LEENA	II, LIII
LEKADIJE	III, XV
Lekovi od ljubavi	I, IX
LEMNI	II, IX
LENTULIJE KRUSELION	II, XXIII
LEOKAR	II, XVI
LEUNTIJA	I, XXX
LIBIJSKA SIBILA	II, I
LILI	I, XXII
LIMOŽ	III, XVIII
LOMBARDI	II, LII
LOMBARDIJA	II, XLVI
LOMBARDIJE	II, XLVI
LONGIN	I, XX
LOŠE PONAŠANJE (alegorijski)	I, X
LOT	II, LIII
LUCIJA (iz Rima)	III, V
LUCIJA (iz Sirakuze)	III, VII
LUCIJE VITELIJE	II, XV
LUJ (sin Šarla V)	II, LXVIII
LUJ (Sveti)	I, XIII, II, LXV
LUJ DE BAVIJER	II, LXVIII
LUKRECIJA	II, XLIV, II, LXIV
LUKRECIJE KVINT VESPILO	II, XXVI
LJUBAV (alegorijski)	II, LV
Ljubavna tehnika	I, IX, II, LIV
MADAM DE LA RIVIJE	II, LXVII

MAKEDONCI	I, XLI
MAKSENCIJE	III, III, III, VII
MAKSIM VALERIJE	II, XLIII, II, LXIII
MAKSIMILA	III, XVIII
MAKSIMILIJAN	III, IX
MAKSIMILIJAN HERKUL	III, XVI
MANTO	I, XXXI
MANTOVA	I, XXXI
MARIJA MAGDALENA	I, X, III, II
MARKIZ DE SALIS	II, XI, II, L
MARKIZA DE SALIS	II, LI
MARKO ANTONIJE	II, XLII, II, XLIII
MARSIJA	I, XLI
MARSIJENA	III, VIII
MARCIJE	II, XXXIV
MARDUK	II, XXXII
MARGERITA (sveta)	III, IV
MARGERITA IZ BURGONJE	II, LXVIII
MARGERITA HOLANDSKA	II, LXVIII
MARGERITA DE LA RIVIJER	II, LXVII
MARIJANA	II, XLII
MARI OD KLERMONA	II, LXVIII
MARIJA (cf. Nebeska Kraljica, Devica)	I, IX
MARIJA MAGDALENA	I, X, III, II
MARIN, BRAT	III, XII
MARINA	III, XII
MARKO AGRIPE	II, XVIII
MARKIZ OD SALERNA	II, LIX
MARKIZ DE SALIS	II, L
MARKIZA DE SALIS	II, L
MARTA	I, X
MARTESIJA	I, XVI
MARTIJAL	III, XVIII
MARTINA	III, VI
MARTRA	III, VIII
MASILIJA	I, XLVI
MATEOLO	I, I, I, II, I, VIII, II, XIX
MATIJA	III, XVIII
MAUZOL	I, XXI, II, XVI
MAUZOLEJ	II, XVI
MEDEJA	I, XXXII, II, LVI
MEDUZA (cf. Gorgona)	II, LXI
MELANIPA	I, XVIII
MENELAJ	II, LXI
MERKUR	I, XXXIII
MEROE	I, XII
MESINA	II, LX
MESOPOTAMIJA	I, XX
Mateolove Tuzbalice (cf. Mateolo)	I, I
METAB	I, XXIV

Metafizika	I, II
Metamorfoze	II, LVII
MIKON	I, XLI
MINERVA (cf. Palada)	I, IV, I, XXXIV, I, XXXVIII
MITILENA	I, XXX
MITRIDAT(kralj Mitridat V, Otac Berenike)	I, XXV
MITRIDAT(kralj Mitridat VI, Otac Dripetine)	II, VIII, II, XIII, II, XIV
MOJSIJE	II, XXX
Mutation de Fortune	I, XVII
MUDROST(Alegorijski)	I, XXXIV
MUZE	I, XXX
NATALIJA	III, XVI
NABUKODONOSOR	II, XXXI
NEBESKA KRALJICA (cf. Devica Marija)	I, VI, II, XII, III, I, III, XIX
NEPTUN	I, IV, I, XLVII
NERON	II, II, XXVII, II, XLIII, II, XLVIII, II, XLIX, III, XVIII
NEŽNOST (alegorijski)	I, X
NIKOLAJA	I, XII
NIKOSTRATA (cf. Karmenta)	I, XXXIII, II, V
NIL	I, XII
NIMROD	I, XV, I, XXXI
NINIVA	I, XV, II, LIII
NINO	I, XV
NIOBA	I, XXXVI
NOVELA (Kći Đovani Andrea)	II, XXXVI
Novela (delo o Dekretu)	II, XXXVI
ODENATUS	I, XX
ODOAKAR	I, XXII
O filozofiji	II, VIII
OKTAVIJA	II, XLVIII
OKTAVIJAN (Avgust)	II, XLIX
OLIBRIJE	III, IV
OPIS ILI OPA	I, XLVII, II, LXI
ORHOMEN	II, XXIV
ORIJENT	I, IV, I, XV, I, XX, I, XXV, II, IV
ORITIJA	I, XVIII, I, XIX
ORTIAGON	II, XLV
Otejina Poslanica	I, XVII, I, XXXVI
O Tajni žena	I, IX
OTON	II, XLIX
OVIDIJE (cf. Knez pesnika)	I, IX, II, I, II, LIV, II, LVII
PAFNUSA	III, XIII
PALADA (cf. Minerva)	I, XXXIV, I, XXXIX
PALAS (kralj Arkadije)	I, XXXIII

PALATIN	I, XXXIII, II, V
PALMARI	III, XV
PALMIRA	I, XX
PAMFILIJA	I, XL
PANTEON	I, XXXIV, I, XIX
PARIS	II, LXI
PARIZ	I, XLI, II, LII, II, LXVII
PARNAS	I, XXX, II, XLVIII, III, XVIII
PAULINA (Senekina žena)	II, XXII
PAULINA (cf. Buza)	II, LXVII
PAVLE (cf. Apostol)	II, XXXV
PENELOPA	II, XLI
PENTESILEJA	I, XVIII
PERSIJA	II, I
PERSIJSKA SIBILA	II, I
PETAR	I, X, II, XLVIII, III, XVIII
PETRARKA	II, VII
PIGMALION	I, XLVI
PIR	I, XIX
PIRAM	II, LVII, II, LVIII
Poslanica Boga Ljubavi	II, XLVII, II, II, LIV
Poslanica o Romanu o Ruži	II, LIV
PIJUK PITANJA (alegorijski)	I, VIII
PITA	II, XVI
PLATON	I, II, I, XXX
PLOTIJA	III, XVIII
PLUTON	I, XXXV, I, XLVII
POLIKSENA	II, LXI
POLINIK	II, XVII
POMPEJ	II, VIII, II, XIV, II, XIX, II, XXVIII
PORCIJA	II, XXV, II, XXVIII
PRAVEDNOST (alegorijski)	I, VI, I, XIII, I, XXXIV, II, XII II, LXVIII, II, LXIX, III, I
PRIJAM	I, XIX, II, V, II, LXI
PRINC OD SALERNA (cf. Tankred)	II, LIX
PRIRODA	I, I, I, IX, I, X, I, XIV, I, XV, I, XXVII, I, XXX, I, XLIII, II, LIV, II, LXII, III, I, III, XII
PRISCIJE	III, VIII
PROBIJA	I, XXIX, I, XXX
Problemata	I, XI
PROVANSA	I, XIII
PROVEN	II, LXV
PSALMIST (cf. David)	III, XIX
PTOLOMEJ	II, XXVIII
PTOLOMEJI (kraljevi Egipta)	I, XX
PUBLIJEUS	III, XIV
PUNSKI RAT, DRUGI	II, LXIII
RAVENA	I, XXII

RAZUMNOST (alegorijski)	I, IV, I, VIII, I, IX, I, XXXIII, II, I II, XIII, II, LIV, III, I
REBEKA	II, XXXIX
REM	I, XLVIII, II, XXXIII
REMS	III, VIII
RENA	III, IV
RIM	I, XIX, I, XX, I, XXVI, I, XXXIII, I, XLVIII, II, II II, III, II, V, II, X, II, XVIII, II, XIX, II, XXXIII, II, XXV II, XXVII, II, XXXIII, II, XXXIV, II, XXXVI, II, XLIII LIV, II, XLVI, II, XLVIII, II, LXI, II, LXIII, II, LXIV, II, LXVI, II, LXVII, III, V, III, VI, III, VII, III, XIV
RIMLJANI	I, IX, I, XXII, I, XXVI, I, XXXIII, I, XXXIV, I, XXXVI I, XLVII, II, II, II, III, II, X, II, XIV, II, XIX, II, XXXIII II, XXXIV, II, XLV, II, XLVI, II, XLVIII, II, LXI, II, LXIII, II, LXVI, II, LXVII
RIMLJANKE	II, XIX, II, LXIII
RIMSKI KRALJ TARKVINIJE	I, XLV
RODOS	I, XXI
Roman o Ruži	I, II, II, XXV, II, LIV
ROMUL	I, XLVIII, II, XXXIII
RUFIN	II, XIII
RUSTIK	II, XXXV
ruta	II, XL
SABINJANI	II, XXXIII
SAGIRA	II, LII
SAGIRA DE FINJOLI	II, LII
SALAMINA	I, XXI
SAMARIČANKA	I, X
SAMOS	II, I
SAMOSKA SIBILA	II, I
SAMINČANI	II, LXI
SAMSON	I, XVIII
SAPFO	I, XXX
SARA	II, XXXVIII
SARACENI	II, XIII
SATURN	I, XV, I, XLVII, II, LXI
SCIPION AFRIKANAC	II, XX
SENA	II, XXXV
SENAT	II, XXV, II, XXVIII
SENEKA	II, XXII
SENJER FERAN	II, LII
SEMIRAMIDA	I, XV
SEMPRONIJA	I, XLII, II, XLVIII
SIBILE	II, I
SICILIJA	I, XIII, I, XXXV, I, XLVI, II, XLIX, II, LXVII
SIHARB	II, III
SIKAMBRI	II, XLVI
SILVIJE JULIJE	I, XLVIII

SIMEON	II, IV
SINOPA	I, XVI
SIR	III, XI
SIRAKUZA	III, VII
SIRIJA	I, XLVI
SINAJSKA GORA	III, III
SKITI	I, XVI
SKITIJA	I, XVI, I, XVIII
SKOPAS	II, XVI
SMRT (Alegorijski)	II, XIII
Sveto Pismo (cf. Biblija, Jevandjelje, Izreke, Zavet)	I, XXIX, II, XXXI II, XXXVIII, II, XXXIX, II, XL
SNAGA (alegorijski)	I, XIV
SODOMA	II, LIII
SOKRAT	II, XXI
SOLIN	II, I
SOLOMON	I, XLIII, I, XLIV, I, XLV, II, IV
SOPOLIN	I, XLI
SPARTA (cf. Lakedemonija)	II, LXI
STARI ZAVET	I, XXIX
STID (Alegorijski)	I, X
STANOVNICI EFESA	I, XLI
STIHEJ	I, XLVI
STRAH OD LOŠEG	
PONAŠANJA (alegorija)	I, X
SULPICIJA (žena Lentulija)	II, XXIII
SULPICIJA (plemenita Rimljanka)	II, XLIII
(Sveto pismo, Jevandjelje, Izreke, Zavet)	II, XXXIX
SUZANA	II, XXXVII
SUZANA (žena iz Limoža)	III, XVIII
SVETA CRKVA	I, X, II, XXXVI, II, XLIX
ŠPANIJA	III, VIII
ŠARL IV	I, XIII
ŠARL V MUDRI	I, XIII, II, LXVII, II, LXVIII
ŠAPUR	I, XX
ŠATLE	II, LXVII
ŠARL iz BLOA	I, XIII
TANKRED (Princ od Salerna)	II, LIX
TARKVINIJE KOLATIN	II, XLIV
TARKVINIJE OHOLI	II, III, II, XLIV, II, LXIV
TARKVINIJE STARII	I, XLV, II, XLIV
TEBA	I, IV, I, XXXI, II, XVII
- VELIKI SVEŠTENIK IZ TEBE	I, XXXI
TELEMAH	II, XLI
TEMOTEJ	II, XVI
TEODORIK	I, XXII

TEODOSIJA	II, IX
TEODOTA	III, XV
TEOFIL	III, IX
TEOFRAST	I, XXX, II, XIII, II, XIV, II, XIX
TEON	II, II
TERMUTIJA	II, XXX
TEZEJ	I, XVIII
TIBAR	I, XXVI, I, XXXIII, II, V, II, LXIII
TIBERIJE (imperator)	II, XVIII, II, XLVII
TIBERIJE DRUS	II, XLIII
TIBURTINSKA SIBILA	II, I
TINDAREJ	II, LXI
TIMARETA	I, XLI
TIR	II, X
TIRESIJA	I, XXXI
TIT	II, XLIX
TIZBA	II, LVII, II, LVIII
TOAS	II, IX
TOMA	I, VII
TOMIRIS	I, XVII
TOSKANA	I, IX, I, XLV
TRAJAN	II, XLIX
TRIERIJA	II, XV
TRISTAN	II, LX
TROA	II, LXV
TROJ	I, IV
TROJA	I, IV, I, XIX, I, XXXII, II, I, II, II, III, II, V II, XIX, II, XXVIII, II, XLI, II, LV, II, LXI
TROJANCI	I, XIX, II, V, II, LV
TURING	II, V
TURNO	I, XXIV, I, XLVIII
UGLED (alegorijski)	I, XIII
ULIS (cf. Odisej)	I, XXXII, II, XLI
URAN	I, XLVII
URBAN (sudija)	III, IX
URBAN (Upravitelj gradaTira)	III, X
URSULA	III, X
UTIKE, KATON IZ	I, IX, I, X, II, XXV
VALENTINA IZ MILANA	II, LXVIII
VALERIJAN	I, XX
VALERIJE MAKSIM	II, XLIII, II, LXIII
Valerijeva poslanica Rufinu	II, XIII
VANDALI	II, XXIX
VANDOMA, GROFICA OD	I, XIII
VARTOMEJ	II, LXII
VARVARI	III, V

VAVILON	I, XV, I, XVII, II, I, II, LVII
VELIKA BOGINJA	II, LXIII
VELIZAR	II, XXIX
Vergilijevske pesme od sto stihova	I, XXIX
VENERA	II, XIX
VERŽI, ČUVARKA ZAMKA	II, LX
VESPAZIJAN	II, XV
VESTA	I, XLVII, II, X, II, XLVI
VELIKI SVEŠTENIK IZ TEBE	I, XXXI
VELIKI SVEŠTENIK HERKULOVOG HRAMA	I, XLVI
VERGILIJE	I, IX, I, XXIX, I, XXXI, II, III
VETURIJA	II, XXXIV
VIRGINIJA	II, XLVI
VITELIJE (imperator)	II, XLIX
VITELIJE LUCIJE (konzul)	II, XV
VITEŠTVO (alegorijski)	I, XXXIV
VOJVODA OD ANŽUA	II, LXVII
VOJVODA OD BARA	II, LXVIII
VOJVODA OD BERIJA	II, LXVIII
VOJVODA OD KAMPANIJE	II, LIX
VOJVODA OD BRETANJE	I, XIII
VOJVODA OD BURBONA	II, LXVIII
VOJVODA OD BURGONJE	II, LXVIII
VOJVODA OD MILANA	II, LXVIII
VOJVODA OD ORLEANA	I, XIII
VOJVOTKINJA OD ANŽUA	I, XIII
VOJVOTKINJA OD BURBONA	II, LXVIII
VOJVOTKINJA OD BURGONJE	II, LXVIII
VOJVOTKINJA OD ORLEANA	II, LXVIII
VOLSKI (drevni italijanski narod; Tvrđava južno od Latiuma)	I, XXIV, II, XV, II, XXXIV
VULKAN	I, XXXIV
ZENOBIJA	I, XX
ZLATNO RUNO	I, XXXII
ŽAN DE MEN	II, XXV
ŽAN DOBRI (Kralj Žan)	II, LXVIII
ŽAN NEUSTRAŠIVI	II, LXVIII
ŽAN, GROF OD KLERMONA	II, LXVIII
ŽAN, KRALJ (greška Filip VI)	I, XIII
ŽAN, VOJVODA	II, LXVIII
ŽANA, VOJVOTKINJA OD BERIJA	II, LXVIII
ŽANA (udovica Šarla V)	I, XIII
ŽANIKOL	II, XI
ŽENSKO KRALJEVSTVO	II, XII, II, L
ŽILIJEN (sveti)	III, XVIII
ŽILIJETA	III, XI

Kristina de Pizan
Grad žena

Urednica
Slavica Stojanović

Dizajn i grafička obrada
Nataša Rosić

Štampa
LVL, Beograd

Tiraž
700

ISBN 86-82449-13-7